RADU TEODORESCU

DUMNEZEU TATĂL ÎN PATROLOGIA CREŞTIN ORTODOXĂ

Cugir 2014

CUPRINS

INTRODUCERE

Cartea pe care o scriem adresează o temă care are un trecut foarte lung. Este vorba de ideea sau de conceptul de Dumnezeu Tatăl. Dumnezeu este centru al teologiei şi a ceea ce înţelegem prin studiul sistematic al adevărurilor legate de existenţa lui Dumnezeu. Prin urmare, a scrie o carte despre Dumnezeu Tatăl presupune din partea autorului că el este familiar cu Dumnezeu Tatăl şi mai ales cu faptul că a trăit şi experimentat tot ceea ce ţine de existenţa lui Dumnezeu Tatăl. Cartea de faţă vine să precizeze un adevăr fundamental de ordin teologic: că atunci când vorbim de Dumnezeu Tatăl vorbim cât se poate de mult de patrologia creştin ortodoxă. Adevărurile despre existenţa lui Dumnezeu Tatăl au fost cuprinse în ceea ce se poate denumii ca şi patrologie creştin ortodoxă. Cuvântul *patrologie* este un cuvânt convenţional şi este de provenienţă grecească: πατρος care înseamnă tată. Acest termen a fost preluat de teologia creştin ortodoxă şi în cele din urmă avem termenul de patrologie care este învăţătura sau ştiinţa despre Dumnezeu Tatăl. Existenţa lui Dumnezeu este un fapt incontestabil care nu poate fii tăgăduit de nimeni. Raportarea omului la Dumnezeu şi la existenţa Lui a fost însă un lucru care a variat în trecut şi în istorie. În acest sens, vom arăta în această carte că au existat două perioade mari care au dus la credinţa şi realitatea lui Dumnezeu Tatăl. Prima mare perioadă a fost perioada care a durat de la creaţia lumii şi a omului şi se poate spune că a început cu primii oameni: Adam şi Eva. Această perioadă a durat până la întruparea Domnului Iisus Hristos care este Fiul lui Dumnezeu din veşnicie şi prin care şi noi devenim fii lui Dumnezeu. Estimativ se crede că perioada Vechiului Testament a durat timp de aproximativ 4000 sau 5000 de ani.[1]

În această carte vom vorbii despre faptul că din punct de vedere istoric a existat o trecere graduală la conceptul şi ideea lui Dumnezeu ca şi Tatăl nostru. Punctul central al acestei treceri a fost persoana Domnului şi Mântuitorului Iisus Hristos cel care a devenit centrul de posibilitate prin care Îl putem numii pe Dumnezeu Tatăl nostru.[2] În acest volum vom insista asupra faptului că dacă Dumnezeu este Creator al universului, al lumii şi al omului nu înseamnă că El este şi Tatăl nostru. În noţiunea de Creator, fiindcă Dumnezeu este un creator, există o asemănare extrem de mică cu faptul că Dumnezeu este Tatăl nostru. Primul pas în spre descoperirea faptului că Dumnezeu este Tatăl nostru se poate desprinde din faptul că Dumnezeu este Creator şi prin urmare asemenea unui tată El dă viaţă. Nu poate exista viaţă dincolo de Dumnezeu la fel cum nu poate exista naşterea unui copil fără de un tată. Acest lucru după cum am spus, anticipează sau face o asemănare cu Dumnezeu Tatăl dar nu este acelaşi lucru sau aceiaşi identitate. Prin urmare este bine să ştim că există o anumită progresie sau o anumită ordine a ideilor prin care cineva devine fiul lui Dumnezeu. După cum vom arăta este bine să definim extrem de clar cadrele în care vorbim despre Dumnezeu Tatăl ca şi Tatăl nostru. La fel de bine în acest volum vom face mai multe referinţe la ceea ce se poate denumii ca şi relaţia sau legătura care există între Dumnezeu Tatăl şi tatăl nostru biologic. Vom arăta că acesta este de fapt ceea ce se poate denumii ca originea sau principiul tuturor părinţilor sau al taţilor biologici. Tatăl biologic este o expresie sau o manifeste terestră a lui Dumnezeu Tatăl. Acest lucru însă nu înseamnă că noi avem doi taţi. Se poate spune că tatăl terestru sau pământesc pe care fiecare dintre noi îl avem este un chip sau o realitate care seamănă cu Dumnezeu Tatăl. Această asemănare este cât se poate de mult un lucru care se realizează şi care se v-a realiza de cele mai multe ori prin faptul că tatăl biologic este cel care ne aduce în existenţă. Prin urmare, tatăl biologic este cel care este metoda sau mediul prin care Dumnezeu ne aduce în viaţă. Prin urmare Dumnezeu Tatăl şi tatăl nostru biologic nu sunt identici dar se poate spune că primul pas în spre cunoaşterea lui Dumnezeu este tatăl biologic pe care fiecare dintre noi îl avem. Însă orice tată biologic a venit sau mai bine spus a ieşit de la Dumnezeu. Acest lucru v-a fii tema a mai multor investigaţii pe care le vom face în rândurile care vom urma. Este bine să ştim prin urmare că există o legătură strânsă între Dumnezeu Tatăl Creatorul universului şi al pământului şi tatăl biologic pe care fiecare dintre noi îl avem atunci când venim în această lume.

---

[1] Steven Bigham, Bogdan Mateicic, *Chipul lui Dumnezeu Tatăl în teologie şi iconografia ortodoxă* (Crestwood, 1984).
[2] Gheorghe Popa, *Dumnezeu Tatăl* (Editura Sapienţia: Iaşi, 1999).

Această carte prin urmare se axează cel mai mult pe modul în care sau pe felul în care Dumnezeu Tatăl este conceput şi gândit în teologia creştin ortodoxă. Este o carte de speranţă şi de bine care vine să aducă bucuria în inimile mai multora dintre noi. Omul este în sine o fiinţă care la mod real nu prea are multe lucruri de referinţă în această lume. Născut într-o lume convulsivă şi agitată, de cele mai multe ori omul este lovit de boli, suferinţă şi necazuri sfârşind tragic în mormânt. Vom lua atunci dreptul omului de a fii fiul lui Dumnezeu? Nu. Nu vom face acest lucru. Se poate spune că prin Domnul Iisus Hristos omul a câştigat dreptul de a fi fiul lui Dumnezeu. Parafrazându-l pe Sfântul Irineu al Lyonului putem spune că Domnul Iisus Hristos s-a întrupat pentru ca omul să poată fii fiul lui Dumnezeu.[3] Domnul Iisus Hristos ne-a dat dreptul de a fi fii lui Dumnezeu. Pentru omul care este supus la atâtea dureri şi suferinţe acest lucru este cu adevărat o mângâiere. Faptul că Dumnezeu este Tatăl nostru este cea mai bună dovadă că există speranţă şi că nu suntem pierduţi într-un univers şi o lume ostilă. Asemenea unui părinte care îşi dezmoşteneşte copii se poate spune că atunci când omul nu duce o viaţă morală şi virtuoasă el poate pierde calitatea de fiu al lui Dumnezeu. Calitatea de fiu al lui Dumnezeu este un dar pe care Dumnezeu îl face gratuit oricărui om. Însă omul trebuie să facă încercări şi eforturi să menţină această calitate pe care o are de la Dumnezeu.[4]

Urmând existenţei pământeşti a Domnului Iisus Hristos putem să afirmăm că de cele mai multe ori ceea ce noi considerăm este că nu oricum se poate vorbii despre Dumnezeu Tatăl ci din punct de vedere teologic atunci când vorbim despre Dumnezeu Tatăl vorbim de teologia patristică, sau mai pe scurt de patrologie. În această carte vom face mai exact şi mai precis ceea ce se poate denumii ca şi o sumarizare a conceptului şi de ideii de Dumnezeu Tatăl. Patrologia din acest punct de vedere este o continuare a teologiei sfântului Ioan Teologul care îl definea pe Dumnezeu ca şi iubire. Patrologia prin urmare nu poate fii separată de ceea ce se poate de denumii ca şi teologia iubirii lui Dumnezeu. Faptul că Dumnezeu iubeşte lumea şi pe fiecare dintre noi personal se concretizează în ceea ce se poate denumii ca şi faptul că Dumnezeu nu ne mai consideră făpturile Sale ci El ne acceptă ca şi fii Săi. Acest lucru după cum am spus implică cu sine unele obligaţii pe care omul este bine să le cunoască şi să le respecte.[5] Acest obligaţii pe care omul le are faţă de Dumnezeu Tatăl sunt de cele mai multe ori condensate în anumite texte pe care le avem de la autorii biblici şi de la sfinţii părinţi. Primul mare sintetizator de aceste porunci a fost sfântul prooroc Moise care a primit tablele legii sau decalogul pe Muntele Sinai. Aceste porunci sunt cât se poate de mult lucruri care dacă le respectăm ne fac şi ne pun în relaţie de fii ai lui Dumnezeu şi ele ne duc la posibilitatea de a Îl numii pe Dumnezeu Tatăl nostru al tuturor şi al fiecăruia în parte. După cum am spus, prima chemare pe care ne-o adresează Dumnezeu Tatăl este prin intermediul părinţilor biologici şi mai ales al tatălui biologic. Se poate spune că acest tată biologic pe care fiecare dintre noi îl avem este chip sau icoană a lui Dumnezeu Tatăl. Ceea ce ştim din descoperirea biblică sau din descoperirea patristică este că Dumnezeu Tatăl locuieşte în ceruri sau în rai. Acest lucru schimbă foarte mult optica referitor la cum ne raportăm la Dumnezeu Tatăl. Iubirea lui Dumnezeu faţă de noi primeşte forma cea mai concretă prin faptul că Dumnezeu devine Tatăl nostru şi noi Îl acceptăm şi Îl cinstim pe Dumnezeu ca şi Tatăl nostru cel din ceruri.

Evident, nu se poate vorbii de o teologie patristică sau patrologică acolo unde nu există noţiunea de Dumnezeu. Prin urmare se poate ridica întrebarea dacă Dumnezeu este Tatăl şi a celor atei şi fără de nici un Dumnezeu? Acest lucru se poate realiza de cele mai multe ori dar evident chemarea lui Dumnezeu este nulă. Patrologia creştin ortodoxă este cea care ne spune că trebuie să avem o raportare activă la noţiunea de Dumnezeu Tatăl. Ce înţelegem printr-o *raportare activă* la noţiunea de Dumnezeu Tatăl? Dumnezeu Tatăl nu este un lucru pe care Îl experimentăm şi Îl trăim în mod pasiv ci de cele mai multe ori o facem în mod activ. Experienţa lui Dumnezeu în mod activ o facem prin mai multe lucruri şi prin mai multe realităţi. Trăirea lui Dumnezeu este prin urmare un lucru care duce la acceptarea de către Dumnezeu a faptului de a fi fii ai lui Dumnezeu. Aceste lucruri este bine să le ştim să le avem în vedere şi să le menţinem aşa cum sunt ele. Faptul de a îl avea pe Dumnezeu ca şi Tatăl nostru este prin urmare o stare activă şi este o stare care duce de cele mai multe ori la cea ce se poate denumii o activitate pentru menţinerea şi amplificarea acestui statut. Nu este destul ca prin Hristos şi prin Biserică să devenim fii lui Dumnezeu ci mai trebuie să avem de cele mai

[3] Pr. Prof. Dr. Ştefan Buchiu, *Dumnezeu Tatăl şi viaţa Prea Sfintei Treimi* (Editura Trinitas, 2010).
[4] Sfântul Ghrigogie de Nyssa, *Despre rugăciunea domnească* (Bucureşti, 1982).
[5] Vasile Vlad, *Comentariile patristice la Tatăl nostru în biserica primelor secole* (Editura Emia, 2005).

multe ori o trăire morală şi comportamentală care să ne facă demni de a fi fii lui Dumnezeu. Unul dintre cele mai concludente exemple în acest sens a fost Domnul Iisus Hristos. Aceste lucruri este bine să le avem în vedere atunci când vorbim despre Dumnezeu Tatăl. Se poate spune că modul de viață creştin este cel mai conform cu acest gen de chemare de a fi fiu al lui Dumnezeu. Creştinismul este cel care sintetizează la un nivel generic care sunt marile condiții şi ceea ce trebuie să facem să fim fii lui Dumnezeu. Aceste lucruri sunt prin urmare fundamentale în ceea ce priveşte relația sau legătura noastră cu Dumnezeu Tatăl. Dintre toate religiile lumii şi trebuie să spunem că în istorie se ştiu de foarte multe religii, creştinismul a fost cel care a definit cel mai bine ceea ce înțelegem sau modul în care se cuvine să ne raportăm la Dumnezeu. Aceste lucruri sunt prin urmare cele care definesc ceea ce înțelegem prin relația şi legătura cu Dumnezeu. Dumnezeu Tatăl este centrul patrologiei creştin ortodoxe şi nu se poate să nu concepem acest lucru fără de iubirea pe care trebuie să o arătăm față de Dumnezeu. Din punct de vedere omenesc poate unul dintre cele mai obişnuite sentimente este iubirea dintre tată şi copil. Această paradigmă devine posibil să fie aplicată în creştinism şi legăturii sau relației dintre Dumnezeu pe om. Se poate spune că din punct de vedere spiritual Dumnezeu a fost de cele mai multe ori Cel care a inițiat acest model al relației filiale pe care El o are cu omul prin intermediul tatălui şi a mamei biologice. S-a spus de mai multe ori că relația sau legătura care există dintre tatăl biologic şi mama biologică este una reducționistă fiindcă în toate formulările religioase se insistă pe caracterul de tată a lui Dumnezeu. Acest lucru implică faptul că Dumnezeu nu este indiferent față de persoana umană şi îi atribuie importanță şi valoare. Toți din cei care au fost creați de Dumnezeu au un anumit rol sau o anumită semnificație care nu se poate cuprinde doar în faptul filiației lui Dumnezeu Tatăl.[6] Acestea sunt prin urmare lucrurile care arată şi care definesc ceea ce ține de sensul şi de modalitatea de a exprima şi a forma legătura cu Dumnezeu Tatăl.

În această carte vom arăta că relația cu Dumnezeu Tatăl este de cele mai multe ori progresivă. A existat o progresie a modului în care Dumnezeu s-a descoperit omului în timp şi în istorie. Dacă în Vechiul Testament nu apare numele de Dumnezeu Tatăl vom vedea că în Noul Testament apare numele de Dumnezeu Tatăl. Prin urmare, la trăirea şi la experimentarea lui Dumnezeu nu s-a ajuns dintr-o dată. Există o perioadă de elaborare în care mai mulți drepți ai Vechiului Testament au făcut ca religia să conveargă în spre această direcție. Acestea sunt prin urmare lucrurile care determină şi care ne arată ceea ce se exprimă ca şi sensul şi modalitatea de manifestare a credinței în Dumnezeu Tatăl. Prin urmare, a existat o trecere în spre Dumnezeu care de mai multe ori este greu de determinat. Biblia este alcătuită din două etape: prima este a Vechiului Testament în care omenirea a fost pregătită pentru a Îl putea primii şi a ne raporta la Dumnezeu ca şi la Tatăl. Aceste lucruri sunt prin urmare cele asupra cărora vom insista în rândurile care vor urma. Dumnezeu Tatăl este centrul patrologiei creştin ortodoxe şi a tot ceea ce ține de raportarea la persoana lui Dumnezeu. După cum s-a evidențiat de mai multe ori mai înainte de a vorbii de Dumnezeu Tatăl se cuvine să vorbim de Dumnezeu ca şi persoană. Ştim că Dumnezeu este o pluralitate de persoane dar care are o singură esența sau o singură ființă. Acestea sunt nişte lucruri pe care trebuie să le avem în vedere atunci când vorbim despre persoana lui Dumnezeu. Aceste lucruri sunt cele care definesc în mare ceea ce este tipic sau ceea ce este specific patrologiei creştin ortodoxe. Aceste adevăruri sunt fundamentale pentru cei care vor să aprofundeze tema raportului patrologiei cu persoana lui Dumnezeu. Aceste lucruri sunt cât se poate de mult cele care alcătuiesc concepția noastră despre Dumnezeu Tatăl. Aceste lucruri sunt prin urmare cele care definesc sensul şi realitatea a tot ceea ce există şi a tot ceea ce se exprimă.

Existența lui Dumnezeu nu poate fi chestionată decât numai de o minte nebună: „zis-a cel nebun întru inima sa: nu este Dumnezeu." (Psalm 13, 1). Aceste lucruri sunt cele care definesc sensul şi realitatea ultimă a iubirii lui Dumnezeu. Pe Dumnezeu îl cunoaştem mai întâi ca şi o persoană şi mai apoi prin actul creştinismului ajungem să Îl trăim pe Dumnezeu ca şi Tatăl nostru. Aceste lucruri sunt cât se poate de definitorii patrologiei creştin ortodoxe. Pe parcursul acestui volum vom face mai multe incursiuni în trecut şi de cele mai multe ori vom trasa o istorie a patrologiei creştin ortodoxe. Pentru mai mulți dintre semenii noştri faptul că ştim că Dumnezeu este Tatăl nostru aduce fericire şi împlinire. În rândurile care vor urma vom vorbii mai multe despre consecințele spirituale şi psihologice pe care le aduce noțiunea de Dumnezeu Tatăl. Dumnezeu Tatăl este o realitate sau un lucru pe care începem să Îl

---

[6] Panaghiotes Chrestu, *Ηελλενικος πατρολογια* (Patriarchikon Hidryma Paterikōn Meletōn, 1987).

experimentăm în această viață şi pe care Îl vom experimenta mai apoi în ceea ce se poate denumii veacul care v-a să fie. Se poate spune că această viață este o perioadă în care ne familiarizăm cu persoana lui Dumnezeu Tatăl. S-au ridicat mai multe întrebări de ordin teologic care ne pun unele probleme teologice cum ar fii dacă Dumnezeu este în ființa lui Tată sau numai în raport cu noi? Acest lucru însă nu este în cele din urmă semnificativ. În sine sau în ființa Sa, Dumnezeu este neschimbabil, dar în raport cu lumea şi omul Dumnezeu poate devenii şi este un Tată. Aceste lucruri sunt cele pe care le vom analiza mai pe larg în această carte. Dorința unei astfel de cărți o avem de mai multă vreme dar numai în cele din urmă am reuşit să luăm timpul şi să scriem mai multe despre această temă. Patrologia creştin ortodoxă susține că Dumnezeu a născut un Fiu din veşnicie care este Domnul Iisus Hristos. După acest model omul devine fiul lui Dumnezeu prin credința în Domnul Iisus Hristos.[7] Tot în această carte vom vorbii mai pe larg de unele probleme mai dificile care țin foarte mult de ceea ce se poate denumii ca şi realitatea sau starea de legătură între Dumnezeu Tatăl şi problema răului a suferinței şi a necazurilor. Astfel au fost foarte mulți cei care au vorbit de faptul că dacă Dumnezeu este Tatăl nostru cum se poate ca în lumea noastră să existe durere, suferință şi în cele din urmă moarte? La aceste întrebări vom răspunde pe larg în rândurile care vor urma. Dumnezeu ne iubeşte fiindcă El este Cel care ne-a creat şi Cel care ne-a dat viață. Fără de Dumnezeu nu am fii putut să existăm. Evident, faptul că Dumnezeu este Tatăl răspunde la mai multe întrebări fundamentale ale omului însă după cum am mai spus, omul nu a fost creat de Dumnezeu ca şi o ființă sau făptură pasivă ci ca şi o ființă sau făptură activă care se duce în spre participarea noastră proprie la existența şi la ființa lui Dumnezeu.[8]

Această carte este menită să arate şi să încurajeze pe ierarhii, preoții şi credincioşii creştini ortodocşi şi nu numai să experimenteze realitatea trăirii şi a cunoaşterii lui Dumnezeu ca şi Tatăl nostru şi să facă efortul dacă cred că pot să împărtăşească experiența şi trăirea lor de fii ai lui Dumnezeu. Această carte este o carte de sinteză care vine în urma la mai multe şi mai diverse trăiri care au existat în ortodoxie şi în Biserica Creştin Ortodoxă. Au fost mai mulți sfinți care au vorbit de Dumnezeu ca fiind Dumnezeu Tatăl şi prin urmare patrologia este cea care s-a centrat cel mai mult pe colectarea şi pe asamblarea cel mai mult a scrierilor sfinților părinți despre persoane şi despre cine este Dumnezeu Tatăl. Dumnezeu Tatăl este Cel care nu ne părăseşte în cel mai cumplit moment al vieții noastre: momentul morții. Dumnezeu Tatăl este Cel care face din momentul morții un lucru bun şi după mărturia parabolei Fiului risipitor, momentul morții devine un moment de trecere în spre rai. În rai omul ajunge să Îl cunoască la modul deplin pe Dumnezeu ca şi Tatăl său. Din anumite puncte de vedere Dumnezeu a fost Tatăl nostru încă de la început însă marea majoritate dintre noi nu putem trece dincolo de realitatea părinților biologici. Sunt mulți care nu pot să Îl vadă pe Dumnezeu Tatăl dincolo de părinții lor biologici. Dumnezeu a creat părinții noştri biologici după forma sau după modelul Său. Paradoxal patrologia creştin ortodoxă ne spune că Dumnezeu Tatăl este arhetipul oricărui tată care există în lumea noastră. Problema paternității poate fii înțeleasă în sens profund numai atunci când o raportăm la existența şi la sensul vieții lui Dumnezeu. Din iubire Dumnezeu a creat lumea şi pe om pe care ulterior prin revelația sau descoperirea Sa de Sine i-a adus la unirea maximă cu sine descoperindu-se pe Sine ca şi Tatăl omului şi ca şi Tatăl nostru al tuturor. Prin Domnul Iisus Hristos, Dumnezeu îi face o chemare înaltă şi sublimă omului: acea de a fii fiul Său. Sfinții părinți ne spun că în aceasta se realizează „asemănarea” omului cu Dumnezeu despre care se vorbea în Geneză atunci când se spune că Dumnezeu l-a făcut pe om „după chipul şi asemănarea Sa.” Am putea spune că chipul lui Dumnezeu este la un nivel generic părintele sau părinții biologici pe care Dumnezeu i-a lăsat pentru ca noi să ne putem naşte în această lume. Asemănarea cu Dumnezeu o realizăm atunci când devenim fii lui Dumnezeu.

Pe parcursul timpului şi a istoriei au fost mai mulți cei care ne-au spus că nu putem vorbii în sens real de faptul că Dumnezeu este Tatăl nostru şi acest lucru este doar o amăgire. După cum am spus, pentru ca omul să ajungă să fie fiul lui Dumnezeu este nevoia să creadă în Domnul Iisus Hristos care a fost Fiul lui Dumnezeu din veşnicie şi care a binevoit să ne facă şi pe noi părtaşi aceluiaşi Tată. În acest sens, Dumnezeu este Cel care a venit primul în întâmpinarea noastră. Omul este însă liber să dea curs sau nu chemării lui Dumnezeu de a devenii fii Săi. Poate una dintre cele mai dificile probleme ale lumii este cea de a devenii fiu al lui Dumnezeu. Acest lucru plasează omul pe o scară ierarhică

[7] Antonie Plămădeală, *Tatăl nostru: nu suntem singuri* (Editura Cartea Ortodoxă: 2006).
[8] Constantin Virgil Gheorghiu, *Dumnezeu nu primeşte numai duminica* (Editura Reîntregirea: Alba Iulia, 2011).

potrivită şi corespunzătoare. Ajungem să fim fii ai lui Dumnezeu nu numai în momentul în care suntem creştini ci în momentul în care ducem o viaţă creştinească.[9] Aceste lucruri sunt prin urmare cele care definesc concepţia patrologiei creştin ortodoxe despre persoana lui Dumnezeu Tatăl. Dacă Dumnezeu Tatăl nu ar fii o persoană ci o forţă, o putere sau o energie cosmică nu am mai putea să Îl denumim Dumnezeu Tatăl. Prin urmare se poate vedea în patrologia creştin ortodoxă un profund caracter personalist prin care ne adresăm lui Dumnezeu ca şi Tatăl nostru al tuturor. Învierea Domnului Iisus Hristos face ca această chemare de a fii fi ai lui Dumnezeu să fie valabilă pentru toate epocile şi pentru toate timpurile. Există deja 2000 de ani de istorie creştină şi această istorie a avut de la începuturi chemarea lui Dumnezeu Tatăl de a devenii fii Săi. Fără de această chemare nu am fii putut sau nu am putea ajunge fi ai lui Dumnezeu. Acest lucru este ceea ce este unic sau ceea ce diferenţiază creştinismul de toate celelalte religii şi de toate celelalte credinţe ale lumii. Religia are menirea de al îl ajuta pe om care este o fiinţă limitată şi de ce să nu spunem sincer în nevoie. Nevoia creştinismului este a ajunge la inima şi sufletului omului şi acest lucru se realizează prin faptul că el îi dă posibilitatea omului să fie iubit de Dumnezeu şi să Îl poată iubi pe Dumnezeu. Iubindu-L pe Dumnezeu omul ajunge în cele din urmă să fie fiu al lui Dumnezeu. Din anume puncte de vedere se poate spune că după Domnul Iisus Hristos care a asumat natura omenească omul poate ajunge prin naştere fiu al lui Dumnezeu., acest lucru are mai multe implicaţii nu numai de natură soteriologică ci şi de natură eshatologică.

Prezenta carte este o carte care este menită să le readucă aminte creştinilor motivele pentru care noi am adoptat credinţa creştină. Credinţa creştină este cea care ne spune că avem şansa prin credinţa în Hristos să devenim fii lui Dumnezeu. Pentru acest motiv a venit în lume Domnul Iisus Hristos. Domnul Iisus Hristos ne-a dat acum 2000 de ani o mare şansă care este valabilă până al sfârşitul lumii. Care este acea şansă: şansa de a devenii fii lui Dumnezeu şi a Îl chema pe Dumnezeu Tatăl nostru.

CAPITOLUL 1

DUMNEZEU TATĂL ÎN VECHIUL TESTAMENT

Vechiul Testament cuprinde o perioadă care se extinde pe aproximativ 5000 de ani. Această perioadă de timp a început cu primii oameni creaţi de Dumnezeu, Adam şi Eva şi se încheie cu Domnul Iisus Hristos care a fost mântuitorul sau Mesia promis de Dumnezeu după ce protopărinţi noştri au căzut în păcat. Deşi există mai bine de 5000 de ani de istorie a Vechiului Testament, în această perioadă nu s-a folosit numele de Dumnezeu Tatăl. Aceasta fiindcă în urma neascultării de Dumnezeu, umanitatea prin protopărinţii Adam şi Eva a pierdut starea de comuniune cu Dumnezeu. Acest fapt ilustrează un lucru fundamental: faptul că starea de a fi fiul lui Dumnezeu Tatăl poate fii pierdută. În sens real protopărinţi noştri Adam şi Eva nu L-au numit sau mai bine spus nu ştim să Îl fii numit pe Dumnezeu Tată. Este posibil ca dacă protopărinţi noştri Adam şi Eva nu ar fii păcătuit, să fii ajuns mult mai repede la starea de comuniune cu Dumnezeu Tatăl. Fără nici o îndoială primii oameni au avut o stare mult mai avansată de comuniune şi de intimitate cu Dumnezeu Tatăl decât o avem unii dintre noi. Ştim că primul mare autor al Vechiului Testament a fost proorocul Moise care este considerat sfânt în Biserica Creştin Ortodoxă. Începând cu cartea Genezei şi sfârşind cu cartea a III-a a Macabeilor şi Rugăciunea Regelui Manase, Vechiul Testament este o istorie în sine care nu merge în acord cu istoria lumii antice. Din punct de vedere istoric, Vechiul Testament ţine foarte mult de antichitate şi de perioada lumii antice. După cum am spus, nu există nici o referinţă la Dumnezeu Tatăl cu numele în Vechiul Testament dar există mai multe prefigurări sau mai multe anticipări ale acestui lucru.[10]

Cea mai concretă prefigurare a Vechiului Testament în ceea ce Îl priveşte pe Dumnezeu Tatăl au fost patriarhii sau faptul că în această perioadă de timp s-au instituit aşa numiţii patriarhi. Aceşti patriarhi ai Vechiului Testament se poate spune că sunt o prefigurare a lui Dumnezeu Tatăl. Dintre cei mai cunoscuţi au fost Enoh, Noe, Avraam, Isaac,

[9] Preot Constantin Galeriu, *Rugăciunea Tatăl nostru: tâlcuită de părintele Galeriu* (Editura Harisma: Bucureşti 2002).
[10] James Robison, *Knowing God as Father* (Life outreach international, 1996).

Iacob, Iosif, Moise şi Iov.[11] La începuturile lumii atunci când lumea începea să evolueze a existat un profund simţ patern în rândul oamenilor fiindcă ei şi-au dat seama că nu poate să fie adusă viaţă în lumea noastră în afară de omul tată. Primul simţ al paternităţii a fost dezvoltat în ceea ce cunoaştem ca şi patriarhii evreilor care erau cei care au avut grijă de familia, de comunităţile şi de poporul sau naţiunea lor. După cum am spus, într-o formă incipientă acest lucru a fost sau mai bine zis este o prefigurare primară a lui Dumnezeu Tatăl. În acest sens, în antichitate şi mai ales la poporul evreu, patriarhul avea funcţii de natură spirituală de cele mai multe ori misiunea lui fiind în primă instanţă de a îşi conduce familia şi în al doilea rând de a îşi conduce poporul sau naţiunea din punct de vedere spiritual. După formularea termenului de patriarh, un patriarh mai poate însemna şi o persoană venerabilă care are mai mulţi descendenţi în arborele lui genealogic, de mai multe ori s-au dat noţiunii de patriarh şi denumiri care ţin de formularea sau de înţelegerea politică a termenului dar acest lucru este de evitat atunci când vorbim despre patriarhi şi mai ales despre patriarhii Vechiului Testament. În primul rând, trebuie să spunem că teologic, Vechiul Testament a însemnat crearea sau realizarea unui „legământ" sau a unei relaţii cu Dumnezeu. Cu timpul această legătură sau legământ a omului cu Dumnezeu a avansat şi s-a intrat mai apoi într-o nouă etapă: etapa Noului Testament. După cum am spus, în Vechiul Testament Dumnezeu nu a fost niciodată denumit ca şi Tată, dar au existat mai multe tendinţe istorice şi religioase care au dus la acest lucru. Una dintre ele a fost după cum am arătat instituirea patriarhilor care au devenit liderii religioşi ai popoarelor antice. Nu toate popoarele antice au avut patriarhi dar oricum se poate spune că prin noţiunea de patriarh omul a făcut un prim pas în spre relaţia sau legătura cu Dumnezeu Tatăl.[12]

Trebuie să spunem că la evrei un patriarh avea şi obligaţii de natură politică ceea ce ulterior a fost eliminat din spiritualitatea Bisericii Creştin Ortodoxe. În vremurile noastre instituţia patriarhului mai există în special în ţările ortodoxe unde există o populaţie majoritar ortodoxă. Patriarhul ortodox este de cele mai multe ori cel mai înalt rang din ierarhia Bisericii Creştin Ortodoxe, şi se acordă numai unei biserici autocefale care se conduce singură.[13] Dar după cum am spus, în Vechiul Testament au existat şi multe alte asemănări sau prefigurări ale noţiunii de Dumnezeu Tatăl pe care le vom enunţa în rândurile care vor urma. Este bine să ştim că timp de mai bine de 5000 de ani din istoria umanităţii omul nu a îndrăznit să Îl numească pe Dumnezeu Tatăl său. Acesta nu a fost un tabuu şi nici un totem dar realitatea lumii antice a fost de această natură. Deşi omul nu l-a numit pe Dumnezeu Tatăl în acest mod, au existat mai multe tendinţe cu caracter patrologic şi în antichitate. În mare parte patriarhii Vechiului Testament au avut o legătură sau o relaţie strânsă cu Dumnezeu. Ştim despre patriarhul Avraam că el a fost cel care a mijlocit în faţa lui Dumnezeu pentru Sodoma şi Gomora dar se pare că păcatul Sodomei şi a Gomorei a fost atât de mare că nu a putut fii trecut cu vederea. Patriarhul Avraam evident trebuie înţeles şi cuprins în contextul timpurilor şi a vremurilor în care a trăit. Este de remarcat că el nu s-a adresat niciodată lui Dumnezeu ca şi lui Dumnezeu Tatăl, dar a avut o legătură şi o relaţie paternă cu Dumnezeu Tatăl. Se poate spune că în Vechiul Testament, oricine ducea o viaţă plăcută lui Dumnezeu devenea un patriarh. Fiind la începuturi, de mai multe ori noţiunea de patriarh a fost asimilată cu noţiunea de conducător politic. Acest lucru a făcut ca în vremurile noastre să existe foarte multă aversiune faţă de noţiunea de patriarh care este considerată una înapoiată şi reducţionistă.

Este cât se poate de posibil ca modelul patriarhilor Vechiului Testament să fie inspirat sau girat de însuşi Dumnezeu. Aceasta fiindcă Dumnezeu nu a respins pe patriarhii Vechiului Testament. Dumnezeu a arătat în Vechiul Testament iubire faţă de patriarhi dintre care mai mulţi sunt sfinţi. Enoh, care este considerat primul mare patriarh al lumii, se ştie că a fost mutat cu trupul de pe pământ şi nu a cunoscut moartea fizică. Acest lucru nu face decât să întărească noţiunea sau ideea că Dumnezeu a fost binevoitor faţă de om, doar că El a menţinut o relaţie sau legătură progresivă cu omul. Se poate spune că această relaţia a omului cu Dumnezeu a culminat în faptul că omul a ajuns în cele din urmă să Îl numească pe Dumnezeu Tatăl său. Un mare aport la acest lucru l-a avut instituţia patriarhilor din Vechiul Testament. Poate prima tendinţă istorică a omului de a se lega pe sine de Dumnezeu Tatăl din istoria lumii au fost patriarhii Vechiului Testament sau a Vechiului Legământ. În această carte nu vom vorbii în detaliu despre

---

[11] J. G. Bellet, *Patriarhii* (Londra, 1895).
[12] Herbert Vorgrimler, *Gott: Vater, Sohn und Heiliger Geist* (Editura Aschenforff, 2003).
[13] Teodor Baconsky, *Râsul patriarhilor: eseu despre râs în patristica greacă* (Editura Humanitas: Bucureşti, 2008 ediţia a II-a).

patriarhii Vechiului Testament care sunt şi sfinţi ai Bisericii Creştin Ortodoxe ci vom stărui mai mult asupra consecinţelor instituţiei patriarhilor.[14] Iudaismul sau mozaismul consideră ca fiind centrale trei figuri de patriarhi din timpurile lor: Avraam, Isaac şi Iacob, însă trebuie să ştim că chiar Caiafa de la vremea Domnului Iisus Hristos, avea funcţia de patriarh al Palestinei. Patriarhii au fost cei care pentru prima dată în istoria omenirii au instituit un cult sau rugăciuni pe care să fie rostite pentru a menţine legătura omului cu Dumnezeu. În antichitate atunci când lumea se afla la începuturi se considera că un patriarh este şi un întemeietor al unui anumit popor. Astfel, Ham care a fost fiu al lui Noe se considera că a fost întemeietor sau patriarh al canaaniţilor, Lot a fost întemeietor sau patriarh al moabiţilor, Isaac a fost întemeietor sau patriarh al edomiţilor, sau Elifaz, a fost întemeietor al amaleciţilor. Acestea sunt dinastii şi neamuri care nu mai există în zilele noastre dar ele au fost cât se poate de mult cunoscute lumii antice. După cum am spus, lumea se afla la începuturi şi conceptul sau noţiunea de patriarh a primit mai multe sensuri şi înţelesuri însă se poate spune că în spatele acestor sensuri sau accepţii omul a voit să confere titlului de patriarh în legătura cu un Dumnezeu Tată. Mutual Dumnezeu a acceptat acest lucru însă oficial acest lucru avea să fie confirmat sau recunoscut cu mult timp mai apoi pe vremea Domnului Iisus Hristos.

Prin urmare, primul ferment sau prima prefigurare a noţiunii de Dumnezeu Tatăl a apărut în Vechiul Testament şi ea v-a avansa ulterior în restul timpurilor istorice ajungând să fie exprimată şi experimentată şi în zilele noastre. Evident, sunt mai mulţi care obiectează acestei noţiuni de patriarh fiindcă consideră că ea are doar o formă de manifestare masculină şi nu şi una feminină. Conceptului de patriarh îi corespunde conceptul de matriarhă care este similarul noţiunii în plan feminin. Convenţional însă s-a hotărât ca în general când vorbim de Dumnezeu să vorbim ca şi despre Dumnezeu Tatăl. Spiritual însă se poate spune că Dumnezeu este şi mama noastră fiindcă toate mamele au fost create de Dumnezeu.[15] Instituţia patriarhilor din Vechiul Testament nu a realizat faptul de a îl face pe om Fiul lui Dumnezeu dar a contribuit mai mult în spre realizarea acestui lucru. Patriarhii sunt cei care se poate spune au făcut paşi semnificativi în spre a îl face pe om fiul lui Dumnezeu. Se poate spune că faptul că astăzi în rugăciuni şi mai ales în Biserică i ne adresăm lui Dumnezeu ca şi Tatăl nostru este un lucru care parţial îl datorăm patriarhilor Vechiului Testament. Dumnezeu a făcut astfel primul pas în spre adopţia omului ca şi Fiul Său prin faptul că a acceptat şi a susţinut instituţia patriarhilor. După cum s-a mai spus mai mulţi patriarhi ai Vechiului Testament au fost persoane sfinte care au ajuns la sfinţenie. În acest fel se poate spune că patriarhia a fost una dintre primele tendinţe ale omului în spre a devenii fiul lui Dumnezeu. Patriarhia a adus cu sine în discuţie problema raportului dintre creaţia omului şi a adopţia omului ca şi fiul lui Dumnezeu. Dacă orice om este creat de Dumnezeu prin părinţii săi independent de voinţa acestuia, Dumnezeu cere anumite condiţii acelor care vor să devină fii Săi. Aceste condiţii au fost sumarizate în ceea ce se denumeşte ca şi o viaţă creştină. Acest gen de viaţă creştină este prin urmare ceea ce trebuie să respecte omul pentru a devenii fiul lui Dumnezeu. Vechiul Testament prin instituţia patriarhilor a avut un aport sau o funcţie semnificativă în acest sens. Pentru zilele noastre patriarhii Vechiului Testament sunt o tradiţie şi ţin foarte mult de trecutul Bisericii.[16]

Cartea Genezei ne oferă mai multe amănunte în ceea ce priveşte pe patriarhii Vechiului Testament. Una dintre principalele lor trăsături era credinţa în Dumnezeu şi se poate spune că erau persoane care aveau un profund simţ religios. Prin urmare, când vorbim despre patriarhi şi mai ales cum o facem noi în zilele noastre trebuie să spunem că au fost prezenţi încă din primele zile ale lumii sau ale existenţei omului. Aceasta se poate spune că a fost poate primul impuls pe care omul l-a simţit în a ajunge la ideea sau la conceptul de Dumnezeu Tatăl. Dumnezeu Tatăl este o noţiune care a fost asimptotic prezentă în Vechiul Testament. După cum am spus în Vechiul Testament nu trebuie să confundăm instituţia patriarhilor cu cele alte seminţiilor Palestinei. Este bine să ştim că au existat şi 12 seminţii ale şi Palestinei aceasta mai înainte de a fi luaţi în robie de egipteni. Mai multă lume consideră că şi Matusalem ar fii fost un patriarh al Vechiului Testament. Despre el au rămas foarte puţine informaţii. Se mai poate spune că pentru antichitate

---

[14] Este de remarcat aici că în tradiţia Bisericii Creştin Ortodoxe un termen similar cu cel de părinte duhovnicesc este termenul de avă care provine din ebraicul avot אבות. Avă mai multă lume crede că este un cuvânt egiptean dar în realitate nu este, el fiind de origine ebraică. În lumea occidentală acest termen a fost şi el preluat dar sunt o altă formă, cea de abate, care reprezintă pe superiorul unei mănăstiri.

[15] *Matericul: vieţile sfintelor cuvioase* (Editura Egumeniţa: Galaţi, 2006).

[16] Johan Marhesius, *Testament und Abschrift der zwolf Patriarchen, der Sohnen Jacobs* (Lanchaster, 1791).

patriarhatul a fost una dintre cele mai mari realizări. Datorăm anticilor faptul de a avea patriarhi şi ideea de patriarh. Prima etapă a patriarhilor Vechiului Testament a durat până în momentul când fii lui Iacob au emigrat în Egipt unde au fost în cele din urmă luaţi ca şi sclavi de faraonii Egipteni.

Se poate spune că instituirea patriarhilor a dus cu sine la o concepţia unei separaţii etnice de proporţii dintre cei care doreau un mod de viaţă spiritual şi cei care nu doreau acest lucru. Istoric acest fapt avea să fie cunoscut sub numele de poporul ales care a fost reprezentat de evrei. Istoria poporului evreu este astfel o istorie mai extensivă a patriarhilor. Evreii au fost poate printre singurul popor din antichitate care a considerat că existenţa lui trebuie să fie centrată şi fundamentată mai mult spiritual decât material. În acest sens, istoria politică a evreilor a coincis la începuturi cu istoria lor spirituală. Ulterior în perioada templului şi a regilor acest lucru avea să fie rectificat. Într-o primă instanţă nu a existat o separaţie dintre politic şi religios în lumea antică şi nici la evrei. Acest lucru a dus la concepţia unui popor ales. Acest popor ales a fost de origine semitică şi au existat foarte multe altele de acest fel în jurul Orientului Mijlociu. Evreii însă au fost în antichitate cei care au excelat în acest sens şi poate lor de datorăm conceptul de patriarh. Cartea Genezei ne vorbeşte foarte multe de faptul că însuşi Dumnezeu l-a chemat pe Avraam la insituţia patriarhatului. Acest lucru Dumnezeu l-a făcut prin faptul că l-a chemat să iese din regiunea sa Haran şi l-a dus în Canaan unde avea să ridice poporul ales al lui Dumnezeu sau poporul evreu. Patriarhul Avraam a fost conştient că el v-a fii un începător de popoare şi sunt mai multe popoare în zilele noastre care la origini îl au pe Avraam ca şi începător. Acest sentiment al începutului de popor a dus la realizarea nevoi unui Dumnezeu Tată. Se poate spune că în Vechiul Testament patriarhii au fost fii ai lui Dumnezeu dar într-o formă primară care nu s-a desăvârşit încă cum o ştim în zilele noastre sub forma creştină sau a creştinismului. Regiunea Palestinei de azi de la marea Mediterană avea să fie în antichitate un ţinut prin excelenţă al patriarhilor. Poate acesta a fost unul dintre cele mai reuşite capitole de început din istoria umanităţii. Sunt mulţi care nu mai vor să audă în zilele noastre despre patriarhii Vechiului Testament, dar pentru a ne fundamenta credinţa în Dumnezeu Tatăl avem nevoie să pomenim şi pe patriarhii Vechiului Testament. După cum am spus, patriarhii au fost cei care la începuturi au instituit o relaţie de filiaţie cu Dumnezeu Tatăl prin acea că ei au participat direct la voinţa şi intenţiile lui Dumnezeu.[17] Este de remarcat că din punct de vedere religios, etapa formării poporului ales care a fost în vechime poporul evreu a coincis cu etapa formării patriarhilor. Patriarhii au fără de nici o îndoială o aproximare sau o prefigurare încă nedesluşită a lui Dumnezeu Tatăl. Omul a simţit în Vechiul Testament nevoia unui Dumnezeu faţă de care să poată avea sentimente de iubire şi sentimente de acceptare paternă.

Un tată şi o mamă, care erau foarte ocupaţi cu activităţile profesiei lor, înaintea zilei de naştere a copilului lor, trecură în mare grabă printr-un magazin de jucării. Îi explicară vânzătoarei:

- Am vrea ceva pentru un copil micuţ, care să-i poată ţine de urât şi să-i ia sentimentul singurătăţii.
- Îmi pare rău, zâmbi vânzătoarea, însă nu avem părinţi de vânzare.

În Vechil Testament omul s-a simţit singur fiindcă această stare a simţit-o şi Adam şi Eva când au fost scoşi din rai. Omul antic avea să fie extrem de preocupat despre cum ar putea să recâştige din nou iubirea şi intimitatea lui Dumnezeu pe care el a pierdut-o din neascultare. O primă etapă a fost instituirea patriarhilor sau au patriarhiei care a apărut pentru prima dată cu Enoh şi a atins apogeul cu patriarhul Avraam. Această perioadă a patriarhilor semitici au durat până la robia din Egipt. După cum am spus, nucleul religios cel mai important s-a grupat în antichitate în jurul poporului evreu care era poporul ales al lui Dumnezeu prin excelenţă. Plecaţi în Egipt cu speranţa unei vieţi mai bune, evreii au petrecut timp de mai bine de 200 de ani în această ţară. Este posibil ca în pământul vechiului Canaan sau de acum Israel să fi venit alte popoare migratoare cum au fost mesopotamieni, sumerieni, akkadieni, filisteni şi fenicieni. Timp de 200 de ani evreii au stat în Egipt şi aici instituţia patriarhiei pe care ei au fondat-o se pare că a intrat într-o perioadă de declin. Mai mulţi evrei se considerau pe sine ca şi fii ai lui Dumnezeu fiindcă ei au avut o separaţie faţă de restul popoarelor care nu erau interesate de viaţa spirituală. Evreii au considerat că centrul vieţii lor naţionale este religia şi forma lor de guvernământ era la drept vorbind teocraţia. Pentru prima dată ideea de teocraţie sau mai bine spus de conducere a lui Dumnezeu a apărut la evrei. Această idee teocratică era foarte mult centrată pe crezul în paternitatea lui Dumnezeu sau mai bine spus pe crezul în adopţia omului faţă de Dumnezeu Tatăl. Evreul antic în cele

[17] Nicholas Fontaine, *Vie des saints patriarchs de l'ancient testament avec des reflections des saintes Peres* (Lyon, 1690).

din urmă se credea pe sine un fiu al lui Dumnezeu atunci când el tăria o viață pe placul lui Dumnezeu. Se poate spune că înrobirea evreilor a dus în cele din urmă la o nouă etapă a idei de patriarh şi de patriarhie.[18]

Timp de 200 de ani evreii au coabitat cu egiptenii şi se poate spune că prin evrei conceptul de patriarh s-a extins în toată Africa. Condițiile de viață din Egipt au devenit vitrege mai ales când egiptenii au adoptat ca şi formă de guvernământ faraonii. Aceştia i-au luat ca şi sclavi pe evrei şi au impus un mod de viață extrem de crud populației evreieşti care paradoxal în cei 200 de ani de robie nu şi-au pierdut identitatea care au realizat-o pe malul mării Mediterane. Prin naştere orice evreu ajungea să fie considerat sclav. Aşa s-a născut ideea unui salvator care să îi scoată pe evrei din starea deplorabilă în care ajunseră. Acest salvator avea să fie în plan istoric proorocul Moise. La o scară generică se poate spune că Moise a fost şi el un prototip sau o prefigurare a lui Dumnezeu Tatăl care a venit în ajutorul poporului ales într-un moment critic. Cartea Ieşirii din Vechiul Testament este în întregime dedicată izbăvirii evreilor din robia egipteană. Mai multă lume consideră că la vremea lui Moise faraon în Egipt a fost Amenhotep. Alții cred că faraon a fost Horemheb. Oricum pentru evrei şi pentru lumea antică Moise avea să devină un prototip al lui Dumnezeu Tatăl care a intervenit în favoarea copiilor Săi ce se aflau la mare nevoie. Între Moise şi faraonul egiptean vor avea loc mai multe controverse care s-au sondat cu refuzul eliberării evreilor. Aceasta a dus în cele din urmă la rugăciuni pe care Moise le-a făcut şi care au dus la despărțirea în mod miraculos al Mării Roşii în două. O cifră exactă a câtor evrei au trecut prin marea Roşie nu se ştie dar se estimează că ar fii fost undeva la 500.000 sau 600.000 evrei. Pentru evrei acest lucru a fost considerat o dovadă de paternității lui Dumnezeu. Trecerea prin marea Roşie a fost probabil unul dintre cele mai mari miracole sau cea mai mare minune care au existat în istoria lumii şi a umanității. Moise avea să devină conducător al poporului evreu. Unii consideră la vremea când evrei au ajuns la Muntele Sinai unde Moise a primit legea sau decalogul el era considerat regele evreilor. Moise a adus cu sine o nouă etapă în Vechiul Testament. Aceasta a fost întoarcerea într-un pământ care a fost părăsit în urmă cu 200 de ani. O dată cu Moise se v-a intra într-o nouă perioadă a religiei sau a legăturii omului cu Dumnezeu; se poate spune că omul a mai făcut un pas în drumul său spre Dumnezeu Tatăl prin proorocul Moise. Al doilea pas fundamental pe care Dumnezeu l-a făcut cu Moise a fost să îi de-a acestuia Decalogul pe Muntele Sinai. Acesta a constat în 10 porunci pe care omul trebuie să le păzească pentru a fii în stare de comuniune. Decalogul a fost şi el o prefigurare a lui Dumnezeu şi el este actual şi în zilele noastre. De remarcat că la vremea Decalogului nimeni nu Îl numea pe Dumnezeu, Dumnezeu Tatăl. Totuşi, Moise a făcut un pas semnificativ în spre starea omului de fiu al lui Dumnezeu. Au urmat 40 de ani de călătorie în care cei ca aproape o jumate de milion de evrei ieşiți din Egipt s-au stabilit în pământul Canaanului, sau pământul făgăduinței. Datorită îndoieli lor a voii lui Dumnezeu toată generația care a ieşit din Egipt trebuia să dispară şi aşa a fost şi Moise. Moise v-a murii răpus de bătrânețe doar privind din depărtare pământul făgăduinței fără să ajungă să pună piciorul în acest pământ.[19]

Odată cu moartea Sfântului Moise se v-a intra într-o nouă perioadă a istoriei poporului ales care a fost foarte mult o perioadă sacerdotală sau preoțească şi care s-a manifestat cel mai mult prin alegerea unei preoții care să facă legătura dintre Dumnezeu şi poporul ales. Poporul ales se vedea pe sine ca şi o realitate care ținea de lumea mesianică. Această lume era foarte mult unică şi irepetabilă. Cartea leviticului din Biblie este foarte mult o carte care descrie fondarea preoției sau a ceea ce însemna preoția. Această carte defineşte foarte mult sensul a ceea ce se poate denumii ca şi separația dintre categoria patriarhilor din vechime de acum şi nevoia de noi preoți care să vină în întâmpinarea nevoii de reconciliere cu Dumnezeu Tatăl. În Levitic se fac mai multe referința la jertfe pe care omul le poate face pentru a se reconcilia sau împăca cu Dumnezeu Tatăl. Evident, aici Dumnezeu nu este denumit Tatăl dar se presupune că prin diferite jertfe omul ajunge la împăcarea cu Dumnezeu.[20] Devine astfel necesară o anumită preoție care a fost pusă între om şi Dumnezeu cu scopul de a media. Prin urmare cartea Leviticului este o carte a care a perfecționat unul dintre

[18] Lion Mayer Lambert, *Précis de l'histoire de Hébreux, depuis le patriarche Abraham: jusqu'en* 1840 (Paris, 1840).

[19] Sfântul Grigorie de Nyssa, *Viața lui Moise,* (Editura Sfântul Gheorghe Vechi, 1995).

[20] Constantin Galeriu, *Jertfă şi răscumpărare* (Editura Harisma: Bucureşti, 1991).

primele sisteme de preoție din istoria lumii. S-a hotărât ca toți cei care proveneau din seminția lui Levi să fie preoți. Acest lucru v-a devenii ulterior subiect a mai multor nemulțumiri.

După stabilirea în pământul făgăduinței v-a urma o perioadă de linişte şi de recapitulare în istoria evreilor. Oricum un fapt care demonstrează că Dumnezeu i-a privit pe evrei ca şi pe copii Săi este dedus din realitatea că în timpul nopții evreii puteau vedea pe cer un stâlp de for şi un stâlp de nor ziua care le arăta drumul pe care să apuce. La fel de bine în pustie ei au fost hrăniți cu mană din cer cu condiția ca să nu lase nimic pe a doua zii. Sunt mai multe fapte care țin de ordinul miraculosului care ne spun că Dumnezeu s-a considerat pe sine părinte sau Tatăl al evreilor deşi acest lucru nu a fost exprimat deschis. Având o preoţie funcţională evreii se vor avânta şi mai mult în spre investigațiile religioase care Îl vor face pe Dumnezeu Tatăl lor. Acest lucru reiese din minuțiozitatea cu care Dumnezeu i-a tratat pe evrei şi prin care El a făcut o separație între ei şi restul popoarelor lumii. Din comportamentul pe care îl deducem în Vechiul Testament Dumnezeu i-a luat pe evrei de fii Săi pentru ca în urma pregătirii lor să îi accepte pe restul de lume. Înainte de a murii Moise lasă un succesor al său care a fost Iosua Navi. Acesta v-a devenii noul lider spiritual şi patriarh al evreilor. Din nou şi în viața lui Iosua se poate vedea că Dumnezeu l-a considerat pe acesta ca şi pe fiul Său. Acest lucru se v-a putea vedea prin faptul că atunci când Iosua a voit să cucerească Ierihonul, un oraş antic semitic, Dumnezeu a făcut ca zidurile acestui oraş să se distrugă numai prin sunetul scos de unele trâmbițe pe care le aveau evreii. La fel de bine la cucerirea amoriților soarele a stat pe loc şi nu a venit noaptea până când Iosua nu i-a cucerit. Acest lucru demonstrează foarte mult sentimentele de iubire părintească față de Iosua care a devenit noul patriarh al evreilor. Din nou se poate spune că Iosua a fost şi el o prefigurare a lui Dumnezeu Tatăl în Vechiul Testament.

Moartea lui Iosua v-a aduce cu sine o nouă etapă în istoria evreilor care este foarte mult etapa judecătorilor. Unul dintre cei mai cunoscuți judecători a fost Ghedeon. Această perioadă a judecătorilor s-a manifestat cel mai mult prin faptul că evreii s-au izolat cumva de restul popoarelor şi de mai multe ori ei au renunțat la Dumnezeu. Atunci când ei renunțau la Dumnezeu ei cădeau pe mâini străine fiindcă Dumnezeu îi pedepsea pentru acest lucru. Este de remarcat astfel că de mai multe ori atunci când evreii se pocăiau ei primeau din nou iertarea lui Dumnezeu. Atunci când avea loc acest lucru erau instalați aşa numiții judecători care erau într-un anume fel mai marii evreilor. Judecătorii mari ai evreilor au fost 12 la număr care au fost oameni extrem de harismatici şi de credincioşi. Aceşti mari 12 judecători au fost mai mult o continuare a vechii tradiții a patriarhilor antici care acum erau foarte mult înclinați pe justiție şi dreptate. Are loc conştientizarea faptului că patriarhatul nu poate fii redus la o funcție politică ci el înclină mai mult în spre o condiție juridică. O altă personalitate din această perioadă a judecătorilor a fost Samson.

Se poate spune că odată cu încheierea perioadei judecătorilor, de acum poporul ales al lui Dumnezeu a intrat într-o nouă etapă. Această etapă avea să ducă în spre formarea unui regat care v-a culmina sub regii David şi Solomon care au fost cei mai mari regi ai evreilor din toate timpurile. Etapa judecătorilor se poate spune că a făcut demarcația dintre ceea ce înseamnă instituția patriarhului şi politica de stat a evreilor. După ce Moise a fost liderul evreilor mai bine de 40 de ani pe când ei se aflau în tranzit în spre pământul făgăduinței sau vechea Palestină, acum poporul era liber şi se putea conduce autonom. În acest sens, Palestina era un stat teocratic. Această formă de teocrație antică a evreilor poate foarte mult să definească un alt imbold al Vechiului Testament în spre paternitatea lui Dumnezeu sau Dumnezeu Tatăl. Pentru mentalitatea lumii antice, lume a Vechiului Testament, teocrația a fost considerată un fel de paternitate a lui Dumnezeu. Mai mult decât un conductor politic, evreii considerau că de fapt teocrația este formă de a trăi cu Dumnezeu Tatăl. Acest lucru reiese din mai multe texte scrise de regele şi proorocul David. Teocrația evreiască a fost privită foarte mult în termenii unei filiații a lui Dumnezeu Tatăl față de poporul ales: „Fiul Meu eşti Tu, Eu astăzi te-am născut.” (Psalmi 2, 7). În această carte nu vom vorbii de toți regii Palestinei ci vom vorbii cel mai mult despre cei mai importanți, David şi Solomon. Se poate vedea că în viața lor aceştia au experimentat foarte mult o relație paternă cu Dumnezeu.[21] Acestea sunt prin urmare principalele trăsături care definesc conceptul de paternitate a lui Dumnezeu. Dumnezeu a fost privit şi înțeles de evrei antici de cele mai multe ori ca şi un Tată. Teocrația antică evreiască a fost fără nici o îndoială o astfel de înțelegere a lui Dumnezeu. Evident, studiile contemporane neagă acest lucru dar adevărul

[21] Moşhe Idel, *Fiul lui Dumnezeu şi mistica evreiască* (Editura Polirom Iaşi, 2010).

este că evreii l-au văzut pe Dumnezeu ca şi Tatăl poporului evreu. Mai multe rugăciunii adresate lui Dumnezeu din această perioadă îi cer îndurarea lui Dumnezeu asemenea cu un tată care are îndurare cu copii care greşesc.

Se spune că la un moment dat un tată cu fiul său se plimbau pe malul mării. Fiul era foarte interesat de ceea ce este dincolo de marile valuri care venau unul câte unul pe plajă. Apoi el îi spune tatălui:

- Tată, eu voi intra puțin în mare.
- Bine fiule dar să nu mergi departe.

Fiul a plecat în mare lăsându-l pe tatăl său privind pe mal. El a mers puțin mai înainte şi la un moment dat a dispărut din privirea tatălui. Atunci tatăl a strigat:

- Unde eşti?
- Nu îți fă probleme tată sunt bine.

Fiul a mers şi mai înainte şi a dispărut între valurile care erau destul de mari. Fiul nu ştia să înoate. El a putut auzii vocea tatălui său care îi spune:

- Nu te mai pot vedea. Unde eşti?
- Sunt bine tată.

Dintr-o dată un val puternic l-a luat pe fiu şi l-a dus în larg. Acesta a început să strige:

- Tată ajutor!

În câteva momente tatăl a venit lângă el şi l-a scos la mal.

- Mulțumesc că ai venit după mine. Era să mor fiindcă nu am ascultat de tine.
- Totdeauna voi venii după tine, indiferent cât de grea este primejdia fiindcă tu eşti fiul meu.

Fiul a învățat o lecție: acea că este bine să asculte de părinți şi mai ales de tatăl său.

Asemenea acestui copil suntem de mai multe ori şi noi oamenii şi poate la fel au fost şi protopărinții noştri Adam şi Eva care nu au ascultat de Dumnezeu.[22] Se poate spune că povestea de mai sus sintetizează conceptul de Dumnezeu Tatăl în Vechiul Testament. Cauza pentru care omul se s-a separat de Dumnezeu Tatăl în vechime a fost neascultarea. Vechiul Testament susține că Dumnezeu Tatăl nu a voit ca omul să ajungă la o cunoaştere imediată a binelui şi a răului fiindcă el era încă imatur. Se poate spune că deşi Adam şi Eva au fost creați adulți de Dumnezeu, în interior ei erau copii şi gândeau ca şi copii. Interdicția cunoaşterii binelui şi a răului a fost un lucru care a părut rău în ochii lui Adam şi Eva şi acest lucru v-a fii un leitmotiv în tot Vechiul Testament. Regele David a fost o persoană singulară şi unică în Vechiul Testament care a avut o iubire foarte mare față de Dumnezeu. El avea să fie autor al unei cărți de imnuri care este cunoscută azi în toată lumea. Este vorba de Psalmii lui David. Psalmii care sunt în număr de 150 au fost scrişi de David dar este posibil ca David să mai fii fost ajutat de alții în scrierea lor. Psalmii rezultă a iubire extremă şi foarte mare față de Dumnezeu. Tonul lor este unul catarctic sau mai bine spus purificator prin care David caută iertarea lui Dumnezeu atunci când a greşit. David a făcut mai multe greşeli față de Dumnezeu. Se mai poate spune că regele David a fost un mare patriot care şi-a iubit foarte mult poporul său şi de ce să nu spunem că avea şi de ce fiindcă la timpul său, poporul evreu era poporul ales al lui Dumnezeu.[23]

Prin urmare, deşi nu s-a pus niciodată problema în mod evident şi direct, Dumnezeu Tatăl a fost o noțiune prezentă în Vechiul Testament. Teocrația iudaică a fost foarte mult o teocrație care avea ca şi idee de paternitate a lui Dumnezeu şi a modului în care Dumnezeu se raporta la poporul ales. Se poate spune că poporul ales sau evreul Vechiului Testament a fost foarte mult un fiu al lui Dumnezeu. Deşi nu s-a spus oficial acest lucru se poate deduce din atitudinea cu care evreii se raportau la Dumnezeu. La fel de bine după cum am arătat deja Dumnezeu a răspuns de mai multe ori concret la chemările evreilor. Primul mare rege ale evreilor a fost prin urmare David şi amprenta sa a rămas profund marcată pe istoria evreilor din toate timpurile. Evreii se vedeau pe sine ca şi singurul popor deplin credincios față de un Dumnezeu care este disponibil să îi adopte ca şi fii Săi. În acest sens, se spune că la un moment dat în Canada a izbugnit un incendiu puternic. Acest incendiu a făcut mai multe pagube. După ce incendiul s-a stins salvatorii au mers să vadă dacă a mai rămas vreun bun. Ei au putut vedea o găină moartă pârjolită. Când au dat-o la o parte au

[22] Stylianos Papadopulos, *Patrologia 1 şi II* (Editura Bizantină, 2012).
[23] Nikolas, mitropolit de Mesogheea, *Acolo unde Dumnezeu nu se vede: asumarea suferinței şi a bolii* (Atena, 2012).

putut vedea cum de sub ea au ieşit 3 pui în grabă. Mama lor, cloşca era moartă. În timpul incendiului s-a pus peste pui săi şi cu riscul că şi-a pierdut viaţa sa, i-a salvat.

După cum se poate vedea iubirea a avut o marcă bivalentă în Vechiul Testament: s-a vorbit de iubirea omului faţă de Dumnezeu şi de iubirea lui Dumnezeu faţă de om. Aceste iubiri sunt foarte mult ceea ce se poate denumii ca prototipul iubirii creştine de Dumnezeu. Iubirea de Dumnezeu a fost cât se poate de mult un lucru care a dus la experimentarea a ceea ce se poate denumii paternitatea lui Dumnezeu Tatăl. Faptul că Dumnezeu a voit să aibă un popor ales în marea de politeism din lumea antică este foarte mult un pas pe care Dumnezeu l-a făcut în spre filiaţia omului. Prin urmare, Dumnezeu a făcut un pas spre om şi acest lucru este o realitate istorică care ţine de ceea ce se poate denumii ca şi sensul şi expresia comuniunii cu Dumnezeu. Iubirea de Dumnezeu prin urmare nu a îmbrăcat o formă definitivă a lui Dumnezeu Tatăl, dar ea a fost foarte mult ceea ce se poate denumii ca şi un prototip sau un arhetip. Acest lucru se poate spune că a definit tot ceea ce ţine de iubirea de Dumnezeu în antichitate. Au existat şi alte religii care au avut o anumită asemănare cu ideea unui Dumnezeu dar acestea nu au fost perseverente sau mai bine spus nu au menţinut această idee până la capăt. Acest lucru a dus în cele din urmă la nevoia unei continuări a Vechiului Testament. Această continuare a fost creştinismul. Aceste lucruri sunt cele care ne spun că omul a simţit din cele mai vechi vremuri nevoia unui Dumnezeu Tatăl.[24] Vechiul Testament este cartea care ne spune că iubirea de Dumnezeu Tatăl a primit mai multe forme pe parcursul timpului. Aceste forme au variat de la epoca patriarhilor, a judecătorilor, a proorocilor până la epoca regilor şi care a culminat cu întruparea Domnului Iisus Hristos. O formă de manifestare a credinţei în Dumnezeu Tatăl a fost fără doar şi poate în Vechiul Testament diferitele accepţi pe care le-a primit relaţia omului cu Dumnezeu: patriarhi, preoţi, prooroci, judecători sau regi. Din punctul de vedere iudaic aceste forme de raportare la Dumnezeu au fost exprimări ale iubirii de Dumnezeu Tatăl.

Se poate spune că istoria evreilor se rezumă la ideea de Dumnezeu Tatăl, dar de mai multe ori această idee a fost cât se poate de mult ignorată. Toţi sfinţii Vechiului Testament au avut potenţialul prin credinţa lor de a devenii fii lui Dumnezeu. Un fermier care trăia în Africa şi, datorită unui oaspete, a devenit foarte interesat de căutarea de diamante. Diamantele fuseseră deja descoperite în abundenţă pe continentul african iar acest fermier a fost atât de fascinat de ideea diamantelor, valorând milioane de dolari, încât şi-a vândut ferma plecând să caute diamante. A cutreierat tot continentul si, pe măsură ce anii treceau, căutarea diamantelor şi averea pe care acestea i-ar fi putut-o aduce rămâneau o himeră. Până la urmă, şi-a cheltuit toţi banii ajungând falit, şi de durere a murit. Între timp, noul proprietar al fermei a dat peste o piatră ciudată de mărimea unui ou de raţă şi şi-a pus-o pe pervaz ca un fel de curiozitate. Un vizitator, aflat în trecere, a văzut piatra şi a rămas înmărmurit. I-a spus noului proprietar al fermei ca piatra cu aspect ciudat de pe pervaz era aproape cel mai mare diamant care a fost vreodată descoperit. Noul proprietar al fermei i-a spus:

- Păi, toată ferma e plină de ele – şi aşa şi era.

Fostul proprietar stătuse efectiv pe „zăcăminte de diamante” până când şi-a vândut ferma.[25]

Este cât se poate de evident că evreii au fost în cele mai multe cazuri posesori a mai multor lucruri pe care le-au ignorat din neatenţie. Acest lucru a dus în cele din urmă la pierderea calităţii de popor ales a lui Dumnezeu. Evreii ne-au dat mai mulţi sfinţi. În cele din urmă, regele David a fost şi el sfânt. Un al doilea mare rege al evreilor pe timpul când ei au fost poporul ales, a fost Solomon. Solomon a fost cel care a cerut de la Dumnezeu înţelepciune fiindcă a fost conştient că dacă el are înţelepciune toate celelalte vor venii de la sine. Sunt mai multe controverse în jurul regelui Solomon care i-a urmat la tron tatălui său David.[26] Se poate spune că într-o accepţie mai largă, după Solomon cel care ajungea la dobândirea înţelepciunii era cu adevărat un fiu al lui Dumnezeu. Înţelepciunea pe care o căuta Solomon era o înţelepciune existenţială care implica cu sine toată fiinţa omului. Solomon însă nu a fost un om lipsit decăderi şi de păcate. În tinereţe Solomon a fost cel care a ridicat primul templu de la Ierusalim care a fost o realizare remarcabilă a lumii antice. Acest lucru i-a adus lui Solomon foarte multă faimă dar şi foarte multă invidie. Odată cu construcţia

[24] Benjamin Fărăgău, *Primii paşi cu Dumnezeu* (Cluj Napoca 2012).
[25] http://maretiaiubirii.blogspot.ro/p/pilde.html.
[26] Philiph Graham Ryken, *Regele Solomon şi ispita banilor, a sexului şi a puterii* (Editura Crossway, 2011, în engleză).

primului templu de la Ierusalim iudaismul v-a primii valențe noi. Aceste valențe vor avea ca şi centru comuniunea cu Dumnezeu şi în cele din urmă adopția omului iudaic de către Dumnezeu. Devenind un stat bine consolidat evreii vor aduce mai multe aporturi în realizarea şi expansiunea vieții religioase. Aceste lucruri au fost sumarizate de Solomon în cărțile sale. Devine evident că de mai multe ori avem de a face cu o viziune a lui Dumnezeu Tatăl în cazul lui Solomon care se baza pe ideea de sfințenie. Perioada domniei lui Solomon a fost o perioadă care a accentuat şi mai mult în mentalitatea şi conştiința iudaică conceptul sau ideea de comuniune cu Dumnezeu în sfințenie. Idolii şi zeii antici erau şi ei la acele vremuri o alternativă extrem de facilă. Este de remarcat că nu exista paternitate în cazul idolilor. Idolii nu erau sub nici o formă părinți şi nici tați. Multe dintre ritualurile de la vremea lui Solomon erau extreme şi aveau elemente nefireşti. Unii idoli şi zei cum erau Moloh cereau aducerea de jertfe umane. Este clar că un idol sau un zeu care cere astfel de jertfe nu poate să fie un Dumnezeu Tatăl. Cea mai mare problemă care rămânea în acel timp era cum reconcilia iudaismul ideea de Dumnezeu Tatăl cu moartea omului. Dacă Dumnezeu Tatăl îl are pe om ca şi fiu, atunci de ce îngăduie sau de ce a lăsat Dumnezeu moartea. Acesta a fost probabil punctul care chiar şi pe Solomon l-a descurajat şi l-a făcut să aibă unele rețineri referitoare la a Îl numii pe Dumnezeu Tatăl Său. Prin faptul că Solomon a construit primul mare templu în cinstea lui Dumnezeu se poate spune că el a prefigurat sau a anticipat relația omului ca şi fiu al lui Dumnezeu. Înțelepciunea lui Solomon este prin urmare o carte care exprimă relația regelui Solomon care a voit foarte mult să învețe înțelepciunea de la Dumnezeu. Este greu de crezut că Solomon s-a văzut pe sine ca şi un fiu al lui Dumnezeu dar din scrierile lui, cum sunt Ecclesiastul şi Pildele lui Solomon deducem că Solomon se raporta pe sine la Dumnezeu ca şi în fața lui Dumnezeu Tatăl.[27] Se poate spune că Solomon a instituit o şi mai mare intimitate cu Dumnezeu. Acest lucru a dus în cele din urmă la ceea ce se poate spune adopția omului de către Dumnezeu.

În vremea lui Solomon problema fundamentală nu a fost acea de a fii fiul lui Dumnezeu sau raportarea la Dumnezeu ca şi Dumnezeu Tatăl ci a fost mai mult problema monoteismului. Mai toate popoarele din lumea antică aveau crezuri politeiste ceea ce era fals. Grecii aveau la acea perioadă de timp crezul în Zeus şi panteonul său condus de pe muntele Olimp, italienii aveau crezul în Minerva şi un panteon care se v-a impune în timpul următor prin imperiul roman, dacii de la acea perioadă de timp credeau în Zamolxe sau scandinavii credeau şi ei într-un panteon de zei proprii care este condus de Odin. Aceste lucruri au pus în umbră foarte mult crezul în Dumnezeu Tatăl în perioada antică şi mai ales în timpul lui Solomon. Se mai ştie că în spre finalul vieții slăbit de multele sale lupte pentru credința într-un singur Dumnezeu Solomon avea să cadă şi el în idolatrie şi în închinarea la zei care a fost un păcat extrem de răspândit în antichitate. De acest lucru el se v-a pocăi cu amar mai înainte de moartea sa. Libertatea cu care Dumnezeu l-a lăsat şi l-a binecuvântat Dumnezeu pe Solomon ne face imaginea unui Dumnezeu Tatăl care cu adevărat şi-a iubit pe fii Săi adică pe noi oamenii. După cum chiar Solomon a mărturisit el se afla în căutarea la ceva mai mult decât obişnuitul şi „nu a dat la o parte nimic de la inima sa.” Ca şi rege se poate spune că Solomon a dus o viață extremă şi de exces, dar în inima sa exista foarte mult crezul în ceva mult mai mult decât atât, într-o lume şi un Dumnezeu spiritual. Acest lucru se poate spune că a fost Dumnezeu Tatăl. Este adevărat că sub Solomon regatul Palestinei a ajuns la apogeul său. Din cauza necredinței lui Solomon, Dumnezeu Tatăl a pedepsit poporul evreu şi după moartea lui Solomon regatul s-a divizat.

Moartea lui Solomon a adus cu sine o perioadă nouă în istoria lumii şi a poporului ales. Este vorba fără nici o îndoială de perioada proorocilor sau a profeților care au fost oameni sfinți ce au avut mai multe descoperiri de la Dumnezeu. Aceste descoperiri gravitau foarte mult în jurul noțiunii de Mesia adică de mântuitor pe care Dumnezeu Îl v-a trimite omului. Acest Mesia nu este nimeni altul decât Fiul lui Dumnezeu care s-a născut din veşnicie dincolo de timp şi de istoria umană. Această perioadă a profeților a coincis în istoria poporului ales cu asaltul mai multor popoare necredincioase dintre care cele mai cunoscute au fost babilonienii şi asirienii. Vor urma mai multe hegemonii interne care se bazau pe ideea de dominație politică şi socială. Datorită acestor lupte interne Dumnezeu v-a îngădui ca în cele din urmă evreii să fie din nou luați în sclavie. De această dată ei vor fii luați ca şi robi de Persia. În această perioadă se vor face mai multe previziuni cum că robia nu v-a fii pentru totdeauna dacă evreii se vor pocăi pentru împietrirea lor. În această perioadă de timp templul lui Solomon a fost abolit şi pe acel loc se vor construi alte edificii civile. Se poate

[27] Dominique Bourdin, *Dieu le Pere* (Paris, 1999).

spune că odată cu moartea lui Solomon poporul a intrat într-o perioadă de eclipsă.[28] Evreii se vor pocăi de împietrirea lor şi în cele din urmă sub împăratul Persan Cirus vor fii eliberaţi din sclavie. Mai multă lume a spus că nu se poate vorbii despre un Dumnezeu Tatăl în cazul evreilor fiindcă evreii au avut prea mult de suferit în Vechiul Testament. Acest lucru însă este fals. Faptul că Dumnezeu este Tatăl nu înseamnă că Dumnezeu nu este şi drept. La fel de bine, Dumnezeu Tatăl este şi sfânt şi din El iese orice altă sfinţenie.[29] Concepţia iudaică a fost de mai multe ori confuză despre ceea ce înseamnă în sens real şi profund relaţia dintre Dumnezeu Tatăl şi sfinţenia lui Dumnezeu. De mai multe ori s-a crezut că Dumnezeu Tatăl nu ar putea fii Tatăl nostru dacă El ar fii şi sfânt. Se poate însă afirma pe cale raţională că primul indiciu pe care Dumnezeu ni l-a oferit cum că El este Tatăl nostru suprem este faptul că cu toţii avem un părinte biologic. Acest părinte a provenit iniţial de la Dumnezeu şi ştim că după Vechiul Testament se cuvine să avem cinste şi să ne respectăm părinţii. Respectându-ne părinţii nu facem decât să Îl respectăm pe Dumnezeu care i-a creat. Acest lucru este în Vechiul Testament primul indiciu pe care chiar Dumnezeu Îl oferă despre Sine. Prin faptul că Dumnezeu ne-a cerut să ne cinstim părinţii este prin urmare cel mai concret şi cel mai exact mod prin care în Vechiul Testament El ne-a descoperit disponibilitatea Sa de a devenii fii Săi. Acest lucru este un adevăr fundamental atunci când vorbim despre Dumnezeu Tatăl. Sfinţenia lui Dumnezeu Tatăl a fost ilustrată de mai multe ori. Poate una dintre cele mai celebre întâmplări o avem în următoarea povestire.

Se spune că un tată stătea cu fiul său adult de vreo 30 de ani în parc pe o bancă. Pe această bancă stând la un moment în faţa lor a venit o vrabie. Curios tatăl l-a întrebat pe fiul său:

- Ce este acea?
- Este o vrabie tată.

Tatăl a mai stat o perioadă şi mai apoi a întrebat:

- Ce este aia?
- Este o vrabie, a răspuns fiul oarecum nedumerit.
- Ce este acea?
- O vrabie, nu înţelegi?
- Ce este acea?
- O VRABIE, a răspuns mânios fiul.

Fără să mai răspundă tatăl a adus un caiet care era jurnalul său din tinereţe. Apoi l-a pus pe fiul său să citească din el cu mai mulţi ani în urmă:

- Astăzi fiul meu a împlinit 3 ani. Am mers împreună în parc. A văzut o vrabie şi m-a întrebat de 23 de ori ce este acea? I-a răspuns de fiecare dată că este o vrabie şi în ciuda faptului că era enervant l-a iubit în continuare şi mai mult fiindcă este fiul meu.

După cum am spus, Dumnezeu este sfânt şi El este cel care trăieşte cu fiecare dintre noi toate idiosincrasiile pe care le avem şi pe care le cultivăm. Acest lucru nu trebuie să îl uităm şi el este de mai multe ori prezent în mod real şi deschis în Vechiul Testament. Vechiul Testament este o carte care este contestată în zilele noastre de mai multe lume ca fiind o carte inconvenientă. Aceasta fiindcă Vechiul Testament este o carte a pregătirii venirii lui Mesia. Mesia nu este un rege, un preşedinte sau un împărat ci este Cel care are puterea de a Îl scoate pe om din veşnicia iadului. Acest lucru a fost găsit de mai mulţi ca fiind cât se poate de rău şi poate din acest motiv musulmanii au înlocuit Biblia cu Coranul. Ultima mare perioadă din Vechiul Testament este perioada Macabeilor care în evreieşte înseamnă Ciocan. Macabei au fost un grup de oameni evrei care au trăit în timpul a intersecţiei perioadei când în Palestina au alterat 3 mai imperii: este vorba de imperiul persan care a fost cucerit de Alexandru Macedon şi care a stabilit el pentru o perioadă scurtă un nou imperiu şi în cele din urmă este vorba de instaurarea în Palestina a imperiului roman condus de la Roma. Situaţia era confuză şi incertă şi se poate vedea nemulţumirea evreilor faţă de Dumnezeu în ceea ce reprezenta soarta lor. Acest lucru a fost o realitate care a dus la separaţia de noţiunea de Dumnezeu Tatăl fiindcă în ultima parte a

[28] W Marchel, *Abba pere,* (Roma, 1971).
[29] P. T. Forsyth, *Dumnezeu Tatăl cel sfânt* (Saint Andrew Press, 1978).

existenţei lor evreii au devenit atât de formalişti încât simplul fapt de a fii evreu era echivalent cu un statut de fiu al lui Dumnezeu.

Se poate spune că în ceea ce priveşte omul, Vechiul Testament a văzut prin poporul ales o modalitate a lui Dumnezeu de a îl adopta pe om. Aceasta nu fiindcă omul a fost orfan ci fiindcă Dumnezeu a voit ca omul să nu dispară. La fel de bine, Dumnezeu ni se mai spune că El nu se bucură de suferința şi de moartea omului. Aceste lucruri sunt cât se poate de adevărate şi de evidente. Dumnezeu este Cel care vrea bucuria şi fericirea omului. Chiar dacă omul ar fii orfan din punct de vedere uman, Dumnezeu ar fii fost tot de partea lui. Aceasta însă nu la un mod necondiționat. Ceea ce s-a observat este că cei mici suferă enorm atunci când sunt lipsiți sau părăsiți de părinți. În orfelinate se poate simții de mai multe ori nefericirea şi tristețea. Copii nu suferă fiindcă nu au cele ale gurii sau să bea ori unde dormii, ci suferă fiindcă le lipseşte iubirea părinților. Acest lucru este mult mai greu pentru el decât a face foame sau a îndura sete. Se poate spune că în Vechiul Testament omul s-a simțit pe sine orfan de Dumnezeu. Dar totuşi, omul avea speranța unui Mesia, a Celui care din voia Sa îl v-a face pe om fiul lui Dumnezeu.

Nevoia orfanilor de a beneficia de căldura părinților este cât se poate de evidentă. O poveste cutremurătoare despre ceea ce înseamnă nevoia copilului de iubirea părinților ne vine tocmai din Irak. Se spune că în Irak o fetiță de numai 4 ani era orfană. Fetița simțea o durere imensă fiindcă nu o putea avea pe mama sa alături. Ce a făcut fetița? Când era la orfelinat în curte a luat creta şi a desenat o mamă pe asfalt, s-a descălțat şi s-a ghemuit în brațele mamei din desen. La o privire mai atentă se poate spune că astfel este şi cu istoria Vechiului Testament. Omul s-a simțit singur şi orfan şi aşa că şi-a făcut un model despre cum ar putea să fie legătura sau relația sa cu Dumnezeu Tatăl.[30] Tot o poveste fericită despre faptul că Dumnezeu veghează şi are grijă de cei orfani o avem din tradiția Bisericii Creştin Ortodoxe.

Se spune că mai demult un copil a rămas orfan de ambii părinți. Copilul era îndurerat şi înlăcrimat. S-a întâmplat ca în acel an să vină sărbătoarea paştilor şi auzind clopotele bisericii din localitatea sa copilul s-a dus la biserică fiindcă a văzut că mai multă lume a mers în grabă. A ajuns după ce biserica s-a golit de oameni. Durerea lui era mare şi ar fii vrut să îi spună lui Dumnezeu acest lucru. S-a dus să se închine la icoane după cum este obiceiul în Bisericile Creştin Ortodoxe. Pe când se închina a auzit o voce:

- Nu fii trist fiindcă Eu sunt cu tine.

Speriat copilul s-a uitat prin Biserică să vadă cine este acolo. Nu a văzut pe nimeni ci doar o lumină puternică venea din altarul bisericii. S-a uitat în altar şi acolo a văzut pe un om în lumină.

- Cine eşti tu? A întrebat copilul.
- Eu sunt Hristos cel înviat. Ceea ce vreau să îți spun este că tatăl tău şi mama ta sunt cu Mine şi totul v-a fii bine.

O bucurie imensă la cuprins pe orfan. Dintr-o dată el nu se mai simțea singur. Simțea că cineva, acel Om din altar i-a luat toată durerea. S-a întors din nou la casa sa dar după mai multă vreme din nou l-a cuprins tristețea. Era singur şi părăsit numai cu rudele sale. Dar într-o zii când din nou s-a întristat a putut auzi o voce de femeie care i-a spus:

- Nu fii trist şi eu sunt cu tine. Aceasta a fost chiar sufletul mamei copilului care a fost dezlegat de Dumnezeu pentru a mângâia pe micuț. De atunci cu adevărat copilul nu a mai simțit nici un fel de tristețe şi durere.

Vechiul Testament este cel care ne spune că asemenea acestui copil suntem şi noi. Suntem într-un anume fel orfani fiindcă am făcut păcate care ne-au pierdut dreptul de a fi fii lui Dumnezeu. Dumnezeu Tatăl de mai multe ori ni se pare o noțiune străină şi noi suntem singuri într-o lume ostilă şi rea. Vechiul Testament este cel care ne-a adus la conştiința acestui fapt. Urmează ca în Noul Testament suferința şi durerea noastră de a fii părăsiți de Dumnezeu să fie luată de la noi odată pentru totdeauna. Prin întruparea Domnului Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu omul a devenit fiul legitim al lui Dumnezeu. Toată durerea şi tristețea omului care a durat mai bine de 4000 de ani a fost ştearsă şi eradicată. Ceea ce nimeni nu spera vreodată înainte de Hristos avea să devină o realitate copleşitoare. La fel de bine acest fapt este ireversibil. Domnul Iisus Hristos a reuşit ceea ce nimeni nu a realizat timp de 5000 de ani înainte lui. În următoarele rânduri vom insista mai mult asupra acestui fapt.

CAPITOLUL AL II-LEA

[30] Wilhelm Wilhelm, *Patrologia ad vsus academicos* (Freiburg, 1775).

DUMNEZEU TATĂL ÎN NOUL TESTAMENT

Odată cu întruparea Domnului şi Mântuitorului Iisus Hristos lumea şi umanitatea au intrat într-o nouă perioadă. Această perioadă se poate spune că este perioada în care omul din simplă făptură a lui Dumnezeu a devenit Fiul lui Dumnezeu. Noul Testament este o carte care cuprinde 27 de capitole şi a fost scrisă în decursul a 100 de ani. El cum ştie mai multă lume începe cu referatul biblic sau evanghelia Sfântului Apostol Matei şi se încheie cu Apocalipsa Sfântului Ioan Teologul care a fost exilat pe insula Patmos din Grecia de împăratul roman Domițian. După cum am spus, Noul Testament este o carte care gravitează în jurul persoanei Domnului Iisus Hristos care nu a fost nimeni altul decât Fiul lui Dumnezeu întrupat. Acest lucru v-a deschide subiectul la mai multe dezbateri teologice care vor dura secole. În cele din urmă se v-a stabilii că persoana Domnului Iisus Hristos a fost concomitent umană şi dumnezeiască. Domnul Iisus Hristos ca şi Dumnezeu a existat din veşnicie şi El avea să fie cunoscut istoric ca şi Iisus din Nazaret. Scopul pentru care El s-a făcut om este pentru a îl face pe om fiul lui Dumnezeu. Aceasta este o mare chemare pe care Dumnezeu ne-a adresat-o nouă tuturor în persoana Domnului Iisus Hristos. Ceea ce ne descoperă Noul Testament ca fiind central este că Dumnezeu a născut un Fiu din veşnicie şi că acesta a fost cel care avea să devină mântuitorul omului. După cum am spus persoana Domnului Iisus Hristos a stârnit mai multe controverse dar aici nu vom insista asupra lor.[31] Noul Testament este cartea care ne spune cum s-a născut în această lume Domnul Iisus Hristos. Pe vremea împăratului roman Augustus care stăpânea la acea perioadă de timp Palestina o fecioară din Nazaret primeşte vizita arhanghelului Gavriil care îi spune că Îl v-a naşte pe Mesia sau Mântuitorul omului. Maria acceptă acest lucru spunând „Iată roba lui Dumnezeu, fie mie după cuvântul tău.” Urmează un recensământ făcut de autoritățile imperiale care cerea ca toți evreii să se întoarcă în localitățile lor de origine. Maria v-a pleca la Betleem împreună cu Iosif logodnicul său care a fost înştiințat în vis că se v-a naşte Mesia.[32]

Prin urmare, Domnul Iisus Hristos se v-a naşte în Betleem. Aici vestea naşterii sale la înfuriat pe regele Irod şi El v-a pleca în Egipt. După moartea lui Irod familia sfântă se v-a întoarce la Nazaret. Mai avem informații despre Domnului Iisus Hristos până la vârsta de 12 ani când Iosif şi Maria vor face o vizită la templul de la Ierusalim unde are loc o întâmplare minunată: Domnului Iisus Hristos se pierde şi este găsit de părinții Săi învățând pe preoții şi înțelepții de la templu. Întrebat de ce şi-a părăsit părinții Iisus v-a răspunde:

- Nu ştiați că trebuie să fiu în casa Tatălui Meu?

De la vârsta de 12 ani până la vârsta de 30 de ani nu mai avem multe informații despre Domnul Iisus Hristos. Oricum, în această perioadă de timp El a exersat foarte mult viața duhovnicească şi la 30 de ani v-a ieşii la propovăduire. Centrul propovăduirii Domnului Iisus Hristos a fost foarte mult persoana lui Dumnezeu Tatăl. Prin credință, fapte bune şi evlavie omul poate ajunge fiul lui Dumnezeu. Aceste lucruri sunt prin urmare cele care vor duce la ceea ce în istorie s-a cunoscut ca şi creştinism sau ca şi învățătura creştină. Aceste fapte sunt prin urmare cele care definesc sensul şi expresia ultimă a predicii sau învățăturii pe care Domnul Iisus Hristos a exprimat-o acum 2000 de ani. Punctul central în predica şi propovăduirea Domnului Iisus Hristos fiul lui Dumnezeu din punct de vedere al patristicii creştin ortodoxe a fost rostirea rugăciunii Tatăl nostru care adevereşte că cu adevărat omul a devenit fiul lui Dumnezeu. Această rugăciune a fost rostită pentru prima dată în ebraică în dialectul aramaic şi prin urmare o vom reda în forma originală mai jos: האבא שלנו, שנמצאים בגן העדן, אתקדש שמך. תבוא מלכות. ייעשה הרצון, על פני כדור הארץ כפי שהוא בגן העדן. תן לנו היום הלחם היומי שלנו. ותסלח לנו על חטאינו, כפי שאנו סולחים להם על הסגת גבול שנגדנו. ולהוביל אותנו לא לתוך פיתוי; אבל לגאול אותנו מכל רע אמן.

Rugăciunea Tatăl nostru rostită de Domnul Iisus Hristos este poate una dintre cele mai cunoscute rugăciuni din toată lumea. Rugăciunea Tatăl nostru care a fost rostită de însuşi fiul lui Dumnezeu ne oferă câteva informații extrem de valide şi de actuale despre persoana lui Dumnezeu Tatăl. În primul rând aflăm că Dumnezeu Tatăl nu locuieşte pe pământ ci în ceruri prin urmare sus, dincolo de univers şi de cosmos. Apoi mai ştim că omul trebuie să se facă pe sine

[31] Emanuel Copăceanu, *Fiul lui Dumnezeu* (Editura All, 1994).
[32] Emanuel Copăceanu, *Iisus din Nazaret* (Editura Doris, 1990).

vrednic sau mai bine spus să se învrednicească pe sine de Dumnezeu Tatăl care este prin Sine şi prin actele Sale sfânt. Mai apoi ştim că Dumnezeu Tatăl mai este şi împărat în ceruri şi El este Cel care conduce cerurile. În continuare ni se spune că trebuie să facem voia lui Dumnezeu Tatăl mai mult decât voia noastră. Devine evident că Dumnezeu Tatăl are o voie şi această voie noi trebuie să o cunoaştem şi să o ducem la îndeplinire. Voia lui Dumnezeu a devenit ulterior şi o temă a patristicii creştin ortodoxe în timpul sinoadelor ecumenice când se credea că în Domnul Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu există numai o singură voință.[33] Mai apoi ni se spune că voia lui Dumnezeu trebuie să fie cum este în cer şi pe pământ. Voia lui Dumnezeu prin urmare este voia lui Dumnezeu Tatăl pe care omul are libertatea sau posibilitatea de a o nega. Aceste lucruri sunt cât se poate de evidente şi de importante. Dumnezeu este Tatăl nostru şi prin urmare El are o voință cu fiecare dintre noi. Acest lucru este ceea ce învățăm să conştientizăm din Noul Testament. Dumnezeu Tatăl este Cel care ne face conştienți de faptul existenței Sale. Această voie a lui Dumnezeu este făcută în ceruri de îngerii şi sfinții lui Dumnezeu dar ea este liber de a fii dusă la îndeplinire pe pământ. Voia lui Dumnezeu prin urmare este ceea ce defineşte sensul existenței pe pământ şi în cer unde suntem cu toții realități şi exprimări ale creației lui Dumnezeu.[34]

Prin urmare, este cât se poate de evident că Dumnezeu este fără nici o îndoială ceea ce se poate denumii un Tată ceresc care nu este direct implicat în istoria omului. Acest lucru este cât se poate de evident şi de uşor de înțeles. Prin urmare Noul Testament este o carte care afirmă existența lui Dumnezeu Tatăl şi acest lucru nu poate fii contestat. Este un fapt cât se poate de elementar şi cât se poate de evident. Dumnezeu Tatăl este cel care dă omului „pâinea cea de toate zilele." Evident este cât se poate de clar că Dumnezeu este Cel care Îl hrăneşte pe om şi Cel care duce la îndeplinire toate cele pe care omul le simte ca fiind necesare vieții sale. Aceste realități sunt prin urmare cât se poate de evidente în existența noastră şi nu se poate să le concepem în alt mod. Viața vine de la Dumnezeu care este Cel „ce hrăneşte tot trupul." Aceste fapte sunt prin urmare cuprinse în rugăciunea Tatăl nostru. La fel de bine, Dumnezeu Tatăl este Cel care se îngrijeşte zilnic de noi pentru ca totul să fie bine. Evident acest lucru este negat şi contestat de mai mulți dar în cele din urmă Dumnezeu Tatăl este Cel care are grijă de noi în mod cotidian. Acest lucru nu trebuie să Îl uităm şi trebuie să îl avem în vedere. Dumnezeu este Cel care se îngrijeşte ca noi să avem ceea ce este necesar pentru viața zilnică. Acest lucru nu implică o viață de exces. După cum am spus ni se spune că de la Dumnezeu Tatăl trebuie să cerem numai pâinea cea de toate zilele. Dar evident sunt mulți care vor mai mult.

Se spune că în vechime era un avar care era extrem de lacom. Acesta a prins setea şi iubirea de pământ şi averi şi nu mai exista nimic altceva în viața lui nici chiar Dumnezeu. Într-o zii acest avar a auzit că într-un regat vecin exista mult pământ şi foarte ieftin. El a decis să îşi vândă toate averile lui şi să meargă în regatul vecin. Aici ai intrat în audiență la regele acelui ținut:

- Am auzit că aveți mult pământ ieftin maiestate.
- Aşa este, a răspuns regele.
- Cum aş putea să cumpăr şi eu pământ?
- Uite cum stă treaba în regatul nostru: prețul pământului este de 1000 de galbeni [euro] pentru toți, depinde cât de mult poți merge pe arie de dimineața de la răsărit până seara la apus. Pentru 1000 de galbeni vrei primii tot pământul pe care ai reuşit să îl umbli de dimineața până seara.
- Vai, aşa o să devin foarte bogat.

A doua zii, avarul s-a dus cu oamenii regelui în câmp. La răsăritul soarelui şi-a pus pălăria şi mantaua pe un loc şi de acolo a început să meargă. Tot ce se gândea era să meargă cât mai mult să poată aduna cât mai mult pământ. A tot mers şi iar a mers, s-a făcut amiază şi el ar fii trebuit să se întoarcă înapoi fiindcă deja străbătuse destul de mult drum şi înțelesul a fost ca la apus să se întoarcă înapoi. Când soarele s-a îndreptat spre asfințit avarul a bătut un țăruş în cel mai îndepărtat loc şi a început să o i-a la fugă înapoi. A fugit şi a tot fugit. Simțea cum picioarele i se rup şi cum sângele îi explodează în vine. Soarele mai era de o suliță şi în depărtare se vedeau oamenii regelui. Avarul ar fii vrut să facă o

[33] Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Scurtă tâlcuire a rugăciunii Tatăl nostru* (EIBMBOR: Bucureşti, 2010). Nicoale Velimirovici, *Tâlcuire la Tatăl nostru* (Editura Predania, 1996).
[34] Omraam Aivahnov, *Rugăciunea Tatăl nostru* (Editura Prosveta, 2008).

mică pauză dar ştia că nu are timp. Chiar înainte ca soarele să apună, avarul a reuşit cu un ultim efort să atingă locul de unde plecase care era chiar la picioarele dregătorului regal.

- Ai reuşit să te întorci înapoi în timp, a zis marele dregător al regelui.

Avarul nu a răspuns ci stătea cu fața la pământ.

- Ei, scoală-te, a zis dregătorul regelui.

Avarul nu a răspuns.

- Vedeți ce este cu el, a zis dregătorul de la curtea regelui.
- Nu respiră, a murit; au răspuns însoțitorii.

Din pricina efortului avarul a murit de oboseală.

- Bine, atunci luați-l şi îl înmormântați. Tot ceea ce ei îi trebuie sunt 2 metrii de pământ.

Morala acestei pilde se leagă foarte mult de ceea ce ne învăța Domnul Iisus Hristos acum 2000 de ani pe câmpiile Palestinei: că trebuie să ne rugăm lui Dumnezeu Tatăl numai pentru strictul necesar sau mai bine spus pentru „pâinea cea de toate zilele." Prin aceasta ni se spune că Dumnezeu Tatăl nu este pentru cei lacomi şi pentru lăcomie. Sunt multe cazuri de lăcomie în zilele noastre şi ea îmbracă cele mai multe forme. Lăcomia este un mare rău al lumii în care trăim şi ea este cauza a mai multor neînțelegeri, războaie şi certuri. Prin lăcomie nu ne îndepărtăm numai de Dumnezeu şi ne îndepărtăm şi unii de alții. Aceste lucruri sunt extrem de cunoscute dar sunt ignorate de mai multă lume. La fel de bine, tot în rugăciunea Tatăl nostru ni se spune că trebuie să avem iertare pentru semenii noştri: şi ne iartă nouă greşelile noastre precum şi noi iertăm greşiților noştri. Iertarea este un lucru esențial în relația sau legătura noastră cu Dumnezeu. Avem nevoie de iertarea lui Dumnezeu fiindcă realitatea este că facem multe păcate. Fie că facem păcate cu gândul sau cu fapta, de cele mai multe ori ne separăm de Dumnezeu Tatăl care este şi sfânt.[35]

Este foarte greu să iertăm pe cei care ne greşesc mai ales când aceştia o fac intenționat. Acest drept de a ierta însă este condiția pentru ca să devenim fii lui Dumnezeu. Cu toții facem greşeli şi este bine să ştim că aceste greşeli de mai multe ori par imposibil de depăşit. Dacă nu am avea puterea de a ierta lumea ar fii un teren de război continuu. Se spune că la un moment dat doi călugări au fost foarte mult certați. Unul s-a dus la altul să îi ceară iertare. Când a bătut la uşă acesta nu i-a deschis. Enervat călugărul s-a dus şi a vorbit cu un călugăr mai bătrân despre acest fapt. Acesta i-a spus.

- Vezi ca nu cumva în inima să fii intrat gândul că tu eşti mai bun şi mai drept decât cel cu care te pizmuieşti. Scoate acest gând din inima ta şi să vezi că te v-a ierta.

Călugărul a luat în considerare ceea ce i-a spus bătrânul, a scos din inima sa gândul că el este mai bun şi s-a dus la celălalt călugăr cu care se pizmuia. Când a ajuns la el, acesta i-a deschis mai înainte uşa şi i-a spus:

- Iartă-mă a fost vina mea.

De atunci cei doi au rămas pururea prieteni.

Se poate vedea că de mai multe ori iertarea este o dispoziție lăuntrică pe care mai mulți dintre noi o avem. Fie că iertăm semenii sau chiar membrii familiei noastre, iertarea este dovadă a unei inimi superioare şi a tăriei de caracter.[36] Rugăciunea Tatăl nostru ne spune că Dumnezeu este dispus să ne ierte numai în măsura în care noi îi iertăm pe semenii noştri. Iertăm şi acest lucru are loc din mai multe motive. S-a spus din vechime că a greşii este omeneşte. Cu toți facem greşeli: de circulație, de gramatică, de matematică sau greşeli sociale. Acest lucru nu înseamnă că totul este pierdut pentru totdeauna. Există şansa de a ne întoarce înapoi şi a remedia ceea ce am greşit. Sfinții părinți ne spun că Dumnezeu ar fii dispus să îi ierte chiar şi pe diavoli dacă aceştia s-ar pocăi. Însă acolo unde nu este smerenie nu poate fii nici pocăință şi nici iertare. Aşa că nu mai există nici o şansă de iertare a diavolilor. Omul însă atunci când se smereşte şi îşi recunoaşte păcatele sale poate fii iertat sau răscumpărat de Dumnezeu. Iertarea lui Dumnezeu demonstrează faptul că Dumnezeu priveşte la ceea ce este esențial. Se ştie după cuvintele sfinților părinți că imediat după moartea fizică a omului, are loc „judecata particulară" pe care mai mulți călugări ortodocşi o denumesc trecerea prin vămile văzduhului. La această judecată particulară diavolii sunt cei care arată toate păcatele pe care omul le-a făcut

[35] David Ausburger, *Să iubeşti şi să ierți: iertarea adevărată* (Editura Operation Mobilisation, 1996).
[36] Ray Pritchard, *Puterea vindecătoarea a iertării* (Oregon, 2005).

în viața sa. Prin aceasta ei revendică sufletul omului pentru iad. Acest lucru ei însă îl fac şi atunci când nu este cazul şi cu sfinții care au fost bine plăcuți lui Dumnezeu. Din ce cauză? Fiindcă ei nu mai au capacitatea de a ierta. Răutatea absolută numai mai poate sau nu suportă iertarea.[37]

Tot în rugăciunea Tatăl nostru îi cerem lui Dumnezeu „să nu ne ducă [sau mai bine spus să nu le lase să cădem pradă] ispitelor. Dar vedem însă că de mai multe ori cădem pradă ispitelor: fie că este vorba de o țigară, fie că este vorba de un pahar în plus, fie că este vorba de un bărbat frumos şi chipeş sau o femeie voluptoasă în cazul bărbaților de mai multe ori cădem pradă ispitelor. Dacă Dumnezeu este Tatăl nostru de ce îngăduie ca noi să cădem pradă ispitelor? Această întrebare este una care se ridică în inimile şi sufletele la mai mulți creştini. Cădem pradă ispitelor din voia lui Dumnezeu, fiindcă El vrea să ne descopere că nu am avea nici cea mai mică victorie asupra răului şi a diavolului fără ajutorul Său. De mai multe ori ne atribuim viața înaltă duhovnicească sau gradul mare de moralitate pe care îl avem comparativ cu a celor din jur numai nouă. Acest lucru este rău fiindcă Dumnezeu este Cel care este în spatele la toate virtuțile şi calitățile noastre. Ispitele sunt cele care ne leagă foarte mult de teologia morală şi de tot ceea ce implică ea.[38] Ispita este cea care are mai multe fațete sau mai multe implicații: sunt ispite de natură trupească şi sufletească. Aceste ispite nu vin de la Dumnezeu ci sunt în special din trei părți: de la om şi de la trupul său, de la lume şi de la diavol sau cel rău. De mai multe ori omul trebuie să treacă prin ispite pentru a se maturiza din punct de vedere sufletesc şi trupesc. Trăim într-o lume a ispitelor care de mai multe ori ne pune în față calea hedonismului, mai bine spus calea veşnică a plăcerilor. Aceste plăceri sunt camuflate şi de mai multe ori nu le putem depista foarte bine. În lumea secolului al XX-lea şi cea a secolului al XXI-lea de mai multe ori suntem momiți prin diferite reclame şi campanii publicitate la o viață de consum şi la o viață a plăcerilor. Nu se poate nega lumii publicității sau a *advertainsingului* un profund caracter hedonist. Femei dezbrăcate ne îndeamnă să consumăm sau mai bine spun să „devorăm” cine ştie ce produs sau marcă nouă de automobil sau bărbați virili şi muşchiuloşi ne pun în față un nou parfum sau un nou deodorant pe care trebuie să îl folosim. Trebuie să înțelegem că ispitele şi păcatele care decurg din ele sunt lucruri care nu au fost create de Dumnezeu Tatăl şi sunt produse independent de voința Lui. Aceasta fiindcă omul este o făptură creată liber de Dumnezeu. Suntem liberi şi putem să dăm sau nu curs ispitelor care ne împresoară uneori din toate părțile.

Fiind chinuit de duhul slavei sale, pentru darul tămăduirilor pe care i-l dăduse Dumnezeu, Sfântul Macarie ca să-l biruie, a luat un sac şi, umplându-l cu nisip, l-a pus în spinare şi a început a umbla prin pustie. Întâmpinându-l un om de neam mare, care-l cunoştea, l-a întrebat:

- Ce duci, părinte ? Dă-mi sarcina s-o duc în carul meu.

Iar Macarie i-a răspuns:

- Chinuiesc pe cel ce mă chinuieşte pe mine… şi n-a vrut să-i dea sarcina.

Asuprindu-se astfel, sfântul a scăpat cu bine de ispită, biruindu-şi gândurile de slavă.[39]

După cum am spus, de mai multe ori Dumnezeu Tatăl îngăduie ca să vină asupra noastră ispite ca prin ele să nu ne mândrim cu marile noastre realizări spirituale şi duhovniceşti. Acest lucru este bine să Îl ştim. La fel de bine, în Vechiul Testament ni se spunea că nu este bine să „Îl ispitim pe Dumnezeu.” Ce înțelegem prin a Îl ispiti pe Dumnezeu? Prin acest lucru înțelegem ceea ce a făcut cel rău sau diavolul cu Domnul Iisus Hristos când l-a dus pe muntele Carantaniei unde l-a dus pe acoperişul templului de la Ierusalim de atunci şi i-a spus că dacă El este Fiul lui Dumnezeu să se arunce de pe acoperişul templului fiindcă vor venii îngerii din ceruri „pentru ca nu cumva să îşi lovească piciorul Său de piatră.” Evident, intenția este o eventuală cădere în gol. Acest lucru înseamnă să Îl ispitim pe Dumnezeu. Ispitele sunt cele care vin de la diavoli care ne duc în cele din urmă la propria noastră distrugere. S-a mai spus că cel rău este un mare maestru el manipulărilor. Acest lucru a putut fii văzut de mai multe ori în trecut şi în istorie. Ar fii destul să enunțăm cazul lui Iuda Iscarioteanul care fiind ispitit de iubirea de bani a fost folosit de cel rău

---

[37] Vămile văzduhului în număr de 24 după unii călugări ortodocşi sau în număr de 8 după alți călugări ortodocşi sunt echivalentul dogmatic al judecății private pe care fiecare om o trece imediat după ce a murit fizic. Teologia creştin ortodoxă nu a acceptat încă vămile văzduhului ca şi o dogmă ci a rămas încă ca şi o teologumenă, adică o opinie sau o părere teologică. Lazăr Puhalo, *Sufletul, trupul moartea* (Editura Eikon: Cluj, 2005).

[38] Damian Stănoiu, Ion Nistor, *Călugări şi ispite* (Editura Porus, 1991).

[39] http://ascultainima.blogspot.ro/2013/02/ispita-si-sacul-cu-nisip.html.

pentru a Îl putea răstignii pe Domnul Iisus Hristos. De evidențiat că atunci când Iuda Iscarioteanul a voit să își i-a viața cel rău sau diavolul nu a intervenit pentru el. Acest lucru ne spune că de cele mai multe ori diavolul are puterea sau își folosește puterea de a ne ispitii urmărind distrugerea şi pierzania noastră. Acest lucru el îl face pe mai multe planuri şi la mai multe nivele. În mare, patrologia creştin ortodoxă a rezumat ispitele în 7 categorii: 1. lăcomia şi mai ales lăcomia pântecelui [aici se poate include şi beția], 2. desfrânarea 3. lenea, tristețea sau akedia, 4. avariția sau iubirea nelimitată de averi şi de bani, 5. mânia 6. invidia sau pizma şi 7. mândria.[40]

În cele din urmă ultima cerere din rugăciunea Tatăl nostru este „ne izbăveşte de cel rău." Omul nu are putere asupra celui rău şi a diavolului însă Dumnezeu are. Cel rău este cel care independent de voința lui Dumnezeu a adus moartea în lume şi în om. Dumnezeu poate întoarce acest răul al diavolului sau a celui rău în spre un lucru şi mai bun. Acest lucru este probabil cel mai greu de determinat sau cel mai greu de stabilit în termeni omeneşti.[41] Noul Testament dezvoltă prin urmare o profundă teologie patristică: "nimeni nu vine la Tată*l decât prin Mine*" (Ioan 14,6). Este cât se poate de evident că Domnul Iisus Hristos apare în Noul Testament ca şi Fiul lui Dumnezeu care a fost născut mai înainte de facerea lumii şi a universului. Acest lucru este un adevăr fundamental al teologiei patristice a Noului Testament. Din Noul Testament, poate una dintre cele mai concrete pilde date de Domnul Iisus Hristos a fost pilda fiului risipitor: un om avea doi fii. Cel mai mic a cerut partea sa de avere tatălui său, şi a plecat într-o țară îndepărtată. Aici a cheltuit averea într-un mod neînțelept şi în cele din urmă şi-a „venit în sine." S-a întors la tatăl său care paradoxal la reprimit şi l-a iertat. Pe când petreceau celălalt fiu ascultător a venit şi a văzut că tatăl său l-a primit înapoi pe fratele său după ce a făcut mai multă pagubă. În cele din urmă tatăl i-a cerut să îl ierte şi el pe fratele său fiindcă acesta a fost pierdut şi în cele din urmă s-a aflat. Această pildă dată de Domnul Iisus Hristos este una celebră şi fără nici o îndoială ea este centrală relației sau legăturii omului cu Dumnezeu Tatăl. Ea ne spune că în cele din urmă prin Domnul Iisus Hristos avem posibilitatea de a devenii fii lui Dumnezeu. "Dar tuturor celor ce L-au primit, adică celor ce cred în Numele Lui, le-a dat dreptul să se facă copii ai lui Dumnezeu, născuți nu din sânge, nici din voia firii lor, nici din *voia vreunui om, ci din Dumnezeu*." (Ioan 1, 12-13)

Este de remarcat că mai înainte de patima Sa pe Golgota, Domnul Iisus Hristos se roagă de mai multe ori lui Dumnezeu Tată: *"Tată, a sosit ceasul…"* (Ioan 17, 1) , *"Tată, Îți mulțumesc că M-ai ascultat…"* (Ioan 11, 41), *"Tată, dacă este cu putință, depărtează de la Mine paharul acesta"* (Matei 26, 39), etc. Este de remarcat că Dumnezeu Tatăl nu L-a părăsit pe Domnul Iisus Hristos în ciuda la mai multe greutăți prin care a trecut. Noul Testament este cel care de mai multe ori a arătat că Domnul Iisus Hristos a fost Fiul lui Dumnezeu. Acest lucru a fost remarcat şi de alții. Atunci când aflat pe cruce s-a făcut un cutremur de pământ soldatul pus să stea de pază la cruce avea să mărturisească: *"*Cu adevăra*t Fiul lui Dumnezeu este* Acesta*"* (Mat. 11, 27). Legătura dintre Dumnezeu Fiul care este Domnul Iisus Hristos şi Dumnezeu Tatăl este una extrem de strânsă: "Cine M-a văzut pe Mine, a văzut pe Tată*l…"* (Ioan 14, 9). Este evident că nu poate exista şansa de a fii fiul lui Dumnezeu în afară de Domnul Iisus Hristos: "Că*ci Fiul omului are să vina în slava Tatălui Său, cu îngerii Săi"* (Matei 16, 27). Aceste lucruri după cum am spus arată poziția centrală pe care o are fiul lui Dumnezeu în mântuirea omului. S-a mai pus întrebarea dacă adopția prin Iisus Hristos a omului de către Dumnezeu Tatăl este echivalentul mântuirii. La această întrebare răspunsul este nu. Dumnezeu Fiul care este Fiul lui Dumnezeu este Cel care are şansa de a Îl mântui pe om şi omul este fără doar şi poate doar un participant în acest proces. Prin creştinism şi mai ales prin creştinismul ortodox această chemare a Domnului Iisus este valabilă pentru toată lumea şi prin învierea Domnului Iisus Hristos ea este o chemare care este valabilă pentru toate epocile şi pentru toate timpurile. Aceste lucruri este bine să le avem în vedere. Nu poate să existe teologia patristică ortodoxă dincolo de temeiurile pe care le găsim în Noul Testament. Acest lucru avea să fie mărturisit şi de sfântul apostol Pavel care l-a văzut pe Domnul Iisus Hristos cel înviat în drum spre Damasc "Iată de ce, zic, îmi plec genunchii înaintea Tatălui Domnului nostru Iisus Hristos, din care îşi trage numele orice familie, în ceruri şi pe pământ." (Efeseni 3, 14-15).

[40] Fernardo Savater, *Cele şapte păcate capitale* (Editura Rao, 2011).
[41] Sfântul Ioan Hrisostom, *Despre mărginita putere a diavolului* (EIBMBOR: Bucureşti, 2005).

Noul Testament are ca şi centru persoana Fiului lui Dumnezeu, pe Domnul Iisus Hristos, şi una dintre ideile fundamentale este că prin creştinism omul are accedere la filiația lui Dumnezeu Tatăl şi el poate devenii un fiu al lui Dumnezeu. Acest lucru este ceea ce avea să schimbe lumea şi avea să inaugureze în istoria oamenii o nouă epocă sau ceea ce se cunoaşte ca şi epoca sau era creştină. Este important să vedem aceste lucruri în deplinătatea lor şi să le înțelegem în cadrul lor patristic. Atunci când Noul Testament este scos din cadrul său patristic de mai multe ori putem ajunge la ceea ce se poate denumii erezii sau doctrine greşite despre Dumnezeu şi existența Sa. Noul Testament a inaugurat în istoria omenirii ceea ce nimeni şi niciodată nu a mai făcut: posibilitatea de a Îl numii pe Dumnezeu Tatăl nostru sau Tatăl fiecăruia dintre noi. Acest lucru a fost produsul la multă credință şi la multă rugăciune pe care au făcut-o mai multe persoane ale Noului Testament dintre care amintim pe sfinții apostoli, fecioara Maria, cei 70 de ucenici ai apostolilor şi de cei 7 primi diaconi are au fost aleşi în biserica primară. Datorită lor şi Domnului Iisus Hristos mai ales azi, am ajuns la statutul de fii ai lui Dumnezeu şi ne putem bucura de Dumnezeu ca şi de Tatăl nostru.[42]

Noul Testament este cel care a lansat în lume ideea de a devenii fiu al lui Dumnezeu prin credința în Domnul Iisus Hristos. Creştinismul înseamnă a devenii fii legitimi ai lui Dumnezeu. Faptul că omul este fiul lui Dumnezeu este un lucru care nu este pe placul celui rău sau a diavolului. Acest lucru însă nu trebuie să ne fie un prilej de poticneală în drumul nostru cu şi spre Dumnezeu Tatăl. Dumnezeu Tatăl este cu noi şi El a spus că ne poate elibera sau izbăvii de cel rău. Domnul Iisus Hristos prin crucea Sa este Cel care face ca puterea celui rău să nu mai fie capabilă să ne influențeze şi să ne afecteze. Crucea ne spune că de mai multe ori Dumnezeu poate întoarce răul în spre bine şi ceea ce este negativ în spre pozitiv. O legendă ne spune că oamenii se aflau odată în drum cu crucile lor şi se osteneau ducând în spate aceste poveri. La un moment dat, unul, crezând că are o cruce prea lungă, luă un fierăstrău şi o scurtă. După un lung pelerinaj ajunseră cu toții la marginea unei prăpăstii. Nici un pod nu ducea în țara care promitea veşnică bucurie şi apropierea vizibilă de Dumnezeu. După o scurtă ezitare îşi puseră cu toții crucile peste prăpastie. Şi iată că tocmai se potriveau. Acela însă care-şi retezase o bucată din cruce stătea aici dezamăgit şi disperat.[43]

Evident, răstignirea Domnului Iisus Hristos este un capitol negativ din Noul Testament, dar el arată că Dumnezeu se foloseşte de mai multe ori de lucruri rele pentru ca să îl ducă pe om la un mare bine. În timp ce viziunea omului despre lume şi despre existență este limitată şi subiectivă, viziunea lui Dumnezeu despre viață şi despre existență este nelimitată şi obiectivă. Dumnezeu Tatăl este cel care face ca durerile şi suferințele de aici să primească cu totul alte valențe. Crucea, care a fost un semn al nebuniei umane, a devenit prin voia lui Dumnezeu Tatăl un semn al mântuirii şi al izbăvirii omului din chinurile iadului. Noul Testament este cel care ne spune că Dumnezeu Tatăl este central spre binele omului chiar dacă acest bine de mai multe ori se dovedeşte a fii de cele mai multe ori invizibil. Tot pe această linie de gândire, la venirea Sa pe lume, Domnul Iisus Hristos a fost un nescunoscut care a trăit într-una din cele mai anonime locații din lume: este vorba de satul Nazaret. Acest lucru a făcut ca realitatea unei lumii stăpânite de cel rău să se schimbe. Prin viața Sa smerită şi anonimă Domnul Iisus Hristos a schimbat cursul istoriei şi al lumii. Acest lucru este bine să îl avem în vedere. Noul Testament însă are mai multe lucruri care nu sunt explicate sau care mai bine spus nu au rezolvare în sine şi sunt mai evidente sau vor devenii mai evidente mult mai târziu. Aceste lucruri este bine să le exprimăm cât mai pe înțeles. Marii autori ai Noului Testament au fost motivați de ideea sau de idealul de îl face pe om fiul lui Dumnezeu. Acesta avea să devină ulterior un drept universal al omului. Sfântul Matei, Sfântul Ioan, Sfântul Luca, Sfântul Marcu, Sfântul Petru, Sfântul Iacob, Sfântul Pavel sau Sfântul Iuda Tadeul au fost toți cei care şi-au concentrat forțele în spre a realiza unirea omului cu Dumnezeu Tatăl. Devenit fiul lui Dumnezeu omul are mai multe şanse la mântuirea lui. Noul Testament stabileşte că există o anumită separație dintre filiația omului de a fii fiul lui Dumnezeu şi mântuirea sa. Omul poate ajunge fiu al lui Dumnezeu dar el poate respinge acest lucru. Aşa se explică că în lume au existat atât de mulți criminali, tirani, dictatori şi nelegiuiți. După Noul Testament nu se poate ca cineva să fie în acelaşi timp şi fiul lui Dumnezeu şi să fie un om rău şi criminal. Aceste adevăruri sunt cât se poate de bine definite. Pentru a devenii fiul lui Dumnezeu omul trebuie să ducă o viață a virtuții, a cuvioşiei, a dreptății şi a binelui. La fel de bine păcatul este cel care poate fii cât se poate de detrimental relației de filiație dintre Dumnezeu şi om. Ştim

[42] Marianne Meye Thompson, *The promise of the Father: Jesus and God in the New Testament* (Kentucky, 1989).
[43] Antom Ivireanu, *Didahii* (Editura Litera, 2011 reeditare).

că nu toate păcatele sunt la fel. Sunt păcate care se iertă şi păcate care nu se iartă. Aceste lucruri sunt tema Noului Testament. Pentru secolul al XXI-lea, secol saturat de revoluţii tehnice şi industriale, de curente ezoterice şi eclectice de cele mai multe ori mesajul Noului Testament este cât se poate de slab şi de neactual. Lumea priveşte Noul Testament ca şi o carte a lumii antice care în nici un caz nu mai este actuală pentru zilele noastre în care omul călătoreşte cu avioane supersonice, face ieşiri în spaţiu cosmic pentru a îşi instala sateliţi, vorbeşte la telefon celular, comunică prin fax şi se uită la televizor. Trebuie să ştim că cei din antichitate, de acum 2000 de ani au fost la fel de mult fii ai lui Dumnezeu la fel cum suntem şi noi cei din zilele noastre. Deşi omul a avansat din punct de vedere ştiinţific, el a rămas tot om în natura sa. Sunt mulţi care cred că pe viitor specia umană aşa cum o ştim noi v-a evolua şi nu v-a mai fii pământul populat cu oameni ci cu o specie nouă care tinde să fie foarte mult un fel de superom, *der ubermensch*. Noul Testament nu este o carte actuală prin mărturia istorică care o aduce ci foarte mult prin mărturia duhovnicească şi pnevmatologică pe care o aduce. Aceste lucruri sunt cele pe care am voit să le expunem în acest rânduri. Viaţa noastră spirituală este prin urmare una care se centrează pe crezul în Dumnezeu Tatăl. Noul Testament ne spune că putem devenii fii lui Dumnezeu dar nu putem face acest lucru dincolo de persoana sau de credinţa în Domnului Iisus Hristos.[44]

Noul Testament este o perioadă de timp care a fost instituită de Domnul Iisus Hristos şi are două valenţe: prima este mântuirea omului şi a doua este adopţia omului ca şi fiul lui Dumnezeu. Un alt punct central pe care îl avem în Noul Testament care defineşte foarte mult cine este sau cum este raportul dintre Dumnezeu Fiul, Domnul Iisus Hristos şi Dumnezeu Tatăl este descris de Sfântul Ioan Teologul în referatul său biblic la capitolul al 17. Aici Sfântul Ioan Teologul ne descrie rugăciunea pe care Domnul Iisus Hristos a făcut-o în Gheţimani. Este de remarcat că în natura Sa Domnul Iisus Hristos a fost om ca şi toţi dintre noi. Evident, el mai avea o natură dumnezeiască pe care a primit-o prin naştere din eternitate de la Dumnezeu Tatăl. „Tată, a sosit ceasul! Preamăreşte pe Fiul Tău ca şi Fiul Tău să Te preamărească pe Tine, după cum i-ai dat putere peste orice făptură ca să de-a viaţă veşnică tuturor celor care I i-ai dat Tu.” (Ioan 17, 1). Este evident că aici se face o puternică referinţă la Dumnezeu Tatăl. Se mai poate remarca o anumită armonie sau mai bine spus o anumită sincronicitate între Dumnezeu Fiul şi Dumnezeu Tatăl. Se poate vedea că Dumnezeu Fiul este ascultător de Dumnezeu Tatăl. Dumnezeu Tatăl este cel care i-a dat Domnului Iisus Hristos stăpânie sau putere peste tot ceea ce există pe pământ.[45] Modulul acestei relaţii sau legături care a existat între Dumnezeu Fiul şi Dumnezeu Tatăl v-a fii în cele din urmă aplicat şi relaţiei pe care omul sau fiecare dintre noi o vom avea cu Dumnezeu Tatăl. Acest lucru este o temă fundamentală a teologiei creştin ortodoxe şi este bine să o avem în vedere.

Faptul că Domnul Iisus Hristos sau Dumnezeu Fiul este pre-existent lumii în care trăim se poate vedea foarte bine din următorul verset: „şi acum, Tată, proslăveşte-Mă la Tine însuţi cu mărirea pe care o aveam la Tine, înainte de a fi lumea.” (Ioan 17, 5). Acest fapt arată că Domnul Iisus Hristos ne este superior nouă tuturor fiindcă El a existat mai înainte de facerea lumii şi a universului care au fost aduse la existenţă prin El. Sfântul Ioan Teologul este cel care se poate spune ne-a introdus sau a făcut posibil să vedem care este dinamica sau care sunt raporturile interne în Dumnezeu. Deşi există un singur Dumnezeu, Dumnezeu este în sine o treime de persoane care sunt preexistenţe lumii în care trăim şi care se poate spune este modelul lumii şi modelul multiplicităţii de persoane şi de existenţe în care trăim. Acest lucru este bine să Îl ştim. Multiplicitate de persoane pe care o putem vedea în lumea noastră fie în continente, ţări, judeţe, oraşe care în cele din urmă un model transcendent care este tocmai existenţa treimică a lui Dumnezeu. Marii ereziarhi ei trecutului cum a fost Arie al Alexandriei au fost de mai multe ori convinşi că de fapt modul lumii şi al existenţei lumii în sine se aplică şi existenţei lui Dumnezeu. Acest lucru l-a făcut pe Arie în secolul al IV-lea să afirme că Domnul Iisus Hristos nu este de fapt fiul lui Dumnezeu ci mai mult o creatură sau o făptură a lui Dumnezeu. Din punctul de vedere al logicii omeneşti Arie a avut dreptate: în lume nici un fiu nu poate fii egal cu tatăl său. Ceea ce a ignorat Arie a fost însă că lumea este cea care are ca şi model pe Dumnezeu şi nu invers. Ori dacă se pun

[44] Radu Teodorescu, *Kenosis: dincolo de limitele înţelegerii Noului Testament* (Cugir, 2007).
[45] Himcinschi Mihai, *Doctrina trinitară ca şi fundament misionar. Relaţia Duhului Sfânt cu Tatăl şi cu Fiul în teologia răsăriteană şi apuseană* (Editura Reîntregirea: Alba Iulia, 2004).

problemele aşa, lucrurile nu mai sunt identice. Fără doar şi poate Noul Testament ne spune că există o legătură sau o relație strânsă între Domnul Iisus Hristos şi Dumnezeu Tatăl. Faptul că Domnul Iisus Hristos şi Dumnezeu Fiul nu este indiferent față de noi ca şi persoane singulare şi ca şi lume reiese din următorul verset: „mă rog ca toți să fie una, cum Tu, Tată, eşti în Mine, şi Eu în Tine; ca şi ei să fie una în Noi, pentru ca lumea să creadă că Tu M-ai trimis." (Ioan 17, 21). Este de remarcat că Dumnezeu Fiul Domnul Iisus Hristos este interesat de noi şi prin urmare nu ne-a abandonat. Acest lucru este afirmat prin faptul că El se roagă ca „toți să fie una". Natura omenească pe care a asumat-o Domnul Iisus Hristos este veriga sau punctul de unire dintre noi şi Dumnezeu şi prin asumarea acestei naturi, Domnul Iisus Hristos a făcut posibilă accederea noastră în spre Dumnezeu Tatăl.

Pentru a înțelege mai bine ceea ce a avut loc în persoana Domnului Iisus Hristos şi în raportul ei cu Dumnezeu Tatăl vom ilustra acest fapt printr-o frumoasă întâmplare care are mai multe semnificații morale şi religioase. Se spune că la un moment dar era un rege într-un regat extrem de puternic şi de măreț. Acest rege a plecat cu familia lui pe mare. Era el cu regina şi cu fiica lor. Pe mare a venit o furtună şi familia regală a naufragiat. Au ajuns pe o insulă dintr-o mare departe de regatul lor. Aici pe insulă ei fiind într-o țară străină au căutat un adăpost. Aşa că au ajuns la un păstor de oi care i-a primit la el cu condiția ca ei aibă grijă de oile sale. Ei au acceptat bucuroşi fiindcă ştiau că nu există o altă posibilitate pe moment. Au rămas acolo câteva luni într-o căsuță sărăcăcioasă de păstor şi de mai multe ori au început să regrete condițiile de viață de la palat. Totul a fost aşa până când într-o zii s-a dat de veste că fiul regelui acelei insule avea să se căsătorească. Regele insulei a dat ordin ca să fie căutate toate fetele de măritiş, chiar şi cele care veneau din familii mai modeste şi mai sărace. El căuta o fată cu caracter. Solii regelui au venit şi la familia regală care trăia incognito pe acea insulă. Ei au văzut-o pe fata regelui străin şi au rămas fermecați de frumusețea ei. Deşi era îmbrăcată modest fără purpură regală, exista ceva cu adevărat regal în această fată. Pe bună dreptate, fata era chiar fată de rege. Solii au dat de veste prințului. Acesta a venit să se convingă cu proprii săi ochi. A rămas fermecat de frumusețea fetei. El i-a spus tatălui, fără să ştie că acesta este rege:

- Aş vrea să mă căsătoresc cu fiica ta.
- Cu o singură condiție.
- Ce condiție?
- Aş vrea să îmi arăți dacă eşti capabil să faci o meserie simplă cum ar fi cea de tâmplar, agricultor, fierar, croitor sau vânzător.
- Ce cerere ciudată este aceasta? Zise prințul abținându-se să nu aibă o ieşire nervoasă.
- Este singura condiție pentru ca să te căsătoreşti cu fiica mea. Este frumoasă, nu o vrei?
- Bine, fie cum voieşti.

Prințul s-a dus şi a găsit pe un împletitor de nuele care făcea coşuri şi rogojini. A învățat de la acesta cum să facă şi după 3 zile a venit cu 2 rogojini la regele de pe insulă pe care el îl credea un simplu păstor de oi. Regele deghizat în păstor s-a uitat la ceea ce făcuse prințul:

- Sunt bune. Sigur le-ai făcut tu?
- Da. Sigur.
- Ei bine te poți căsătorii cu fiica mea. Este a ta.

Prințul a sărit în sus de bucurie. A dat să o i-a pe viitoarea sa soție pe calul său să o ducă la palatul de pe insula sa. Mai înainte de a pleca s-a întors spre bătrânul păstor:

- Înainte de a pleca, am să îți pun o singură întrebare?
- Da. Ce vrei să ştii?
- Care a fost sensul acestei cerințe a tale de a face o meserie simplă fiindcă eu sunt prinț şi viitor rege?

Fără să mai poată să îşi ascundă identitatea regele a spus:

- Eu sunt rege într-un regat din depărtare. Am naufragiat pe această insulă. Ceea ce am realizat aici este că deşi eu ştiam să conduc un regat puternic şi prosper, să duc şedințe de guvern, să semnez legi şi decrete şi să am întâlniri cu ambasadori nu ştiam nici măcar o meserie simplă. Acest lucru a făcut viața mea extrem de grea. Dacă aş fii ştiut măcar să fac rogojini cum ştii tu acum viața mea ar fii fost diferită şi mult mai uşoară.

În cele din urmă regele şi regina s-au întors la regatul lor acum că aveau cine să îi susțină.

Asemenea acestui rege am fost şi noi care am ajuns naufragiați prin păcatul lui Adam şi Eva în această lume care o ştim cum este ea. Domnul Iisus Hristos este prințul care a venit şi ne-a ridicat din această condiție umilă pe care o avem. El ne-a „restaurat” în cuvintele părintelui Dumitru Stăniloae.[46] S-a mai spus în acest sens că Domnul Iisus Hristos a fost piatra cea din capul unghiului care a schimbat lumea şi existența. După cum am mai afirmat, Noul Testament este cartea care pune bazele unui noi viziuni spirituale ale omului şi a umanității. Este vorba de posibilitatea ca prin creştinism să devenii fii deplini ai lui Dumnezeu. Nu există cinste şi chemare mai mare pe lume decât aceasta. În această chemare Domnul Iisus Hristos ne este deschis ca şi model şi ca şi ajutor pentru a ne realiza sau a ne restabilii pe noi înşine la chemarea pe care am avut-o inițial de la Dumnezeu.[47] Dacă Dumnezeu este Tatăl nostru el v-a găsii o metodă sau o modalitate de a rezolva greutățile şi problemele cu care ne confruntăm. Dumnezeu v-a realiza acest lucru într-o mod pe care noi nu avem cum să îl ştim fiindcă El este izvor al oricărei înțelepciuni şi a toată cunoştința. De mai multe ori Dumnezeu Tatăl a intervenit în mod concret şi eficent prin îngerii Săi care se poate spune că şi ei sunt fii lui Dumnezeu. Mai multe persoane sfinte au certificat existența îngerilor dintre care amintim pe Sfânta Maria, Sfântul Ioan Teologul, Sfântul Petru apostolul, Sfântul Pavel, Sfântul Antonie cel Mare, Sfântul Grigorie Dialogul sau Sfântul Dionsie Areopagitul. Faptul cu Dumnezeu Tatăl lucrează prin îngerii Săi este un lucru cât se poate de evident şi adevărat. Acest lucru nu înseamnă că Dumnezeu Tatăl discriminează pe unii față de alții ci înseamnă mai mult că El are un plan sau anumite intenții care trebuie duse la îndeplinire. Lucrarea îngerilor lui Dumnezeu Tatăl are de mai multe ori funcția de a îl reconcilia sau de a îl aduce pe om în comuniune cu Dumnezeu Tatăl. Acest lucru însă nu este spectacular sau senzațional cum îl cred unii dintre noi. Despre faptul că îngerii lui Dumnezeu ne duc în cele din urmă la unirea cu Dumnezeu Tatăl se ştie de o povestire din vechime. Se spune că mai demult exista o tânără fată. Aceasta la un moment dar mergea de un drum de țară unde a văzut un om care încerca să se sinucidă prin spânzurare:

- Ce vrei să faci tu aici?
- Să îmi i-au zilele.
- De ce?
- Fiindcă am o mare datorie şi nu am cu ce să plătesc.
- Care este datoria?
- 500 de galbeni.[48]
- Vino şi te voi ajuta eu.

Tânăra l-a dus pe cel aflat în necaz şi i-a oferit banii. Acesta a plecat bucuros şi nu şi-a mai curmat viața. Timpul a trecut şi în câțiva ani această tânără a ajuns şi ea la nevoie. Ceea ce nu ştia ea este că îngerii lui Dumnezeu care văd toate au aflat de fapta ce o făcuse când l-a salvat pe cel care a voit să îşi curme viața. Fiind în mare nevoie tânăra a ajuns să se prostitueze pentru a putea trăii. Totuşi, Dumnezeu Tatăl a trimis un înger care s-a arătat sub chipul celui care a voit să îşi i-a viața. Acesta a întrebat-o:

- Nu ai vrea să te botezi şi să te încreştinezi?
- Ba da, dar îmi este ruşine de Biserică şi de slujitorii ei.
- De ce?
- Fiindcă am ajuns din cauza sărăciei să trăiesc din desfrânare.
- Eu ştiu nişte oameni credincioşi care ar putea să te ajute şi să te încreştineze. Totul ține dacă vrei şi tu.

Tânăra a fost de acord fără să ştie că cel cu care vorbea era un înger. Acesta a dus-o la o biserică unde au mai apărut alți doi oameni care păreau extrem de înstăriți. Cu cine se întâlnise tânăra a fost de fapt sfinții arhangheli Mihail, Gavriil şi Rafail. Aceştia trei care s-au arătat sub chipul unor oameni au botezat-o pe tânără. Scena a fost văzută de un credincios al acelei biserici care a mers şi i-a spus patriarhului din acel loc că trei oameni au botezat pe o tânără care era

---

[46] Dumitru Stăniloae, *Iisus Hristos sau restauratorul omului,* (Sibiu, 1943).
[47] Angelo Comastri, *Dio e padre* (Milano, 2005).
[48] 500 de galbeni ar venii în banii actuali probabil undeva la 50000 euro.

desfrânată şi trăia din curvie. Patriarhul locului i-a chemat pe aceşti trei oameni fără să ştie că ei sunt sfinţii arhangheli Mihail, Graviil şi Rafail şi i-a întrebat:

- De ce aţi botezat o desfrânată la biserică?

Fără să mai menţină taina lor sfinţii arhangheli s-au descoperit patriarhului spunându-i:

- Noi suntem arhanghelii Mihail, Gavriil şi Rafail şi am fost trimişi de Dumnezeu să salvăm sufletul acelei tinere. Ea a plătit păcatele desfrânării ei prin faptul că a ajutat un om care se afla la mare nevoie.

După aceasta ei s-au făcut nevăzuţi de la faţa patriarhului.[49]

Mărturia Noului Testament a filiaţiei lui Dumnezeu Tatăl este incontestabilă. „Tată, vreau ca acolo unde sunt Eu, să fie împreună cu Mine şi aceia pe care Mi i-ai dat Tu, ca să vadă mărirea Mea, mărire pe care Mi-ai dat-o Tu; fiindcă Tu M-ai iubit înainte de întemeierea lumii." (Ioan 17, 24). În acest verset se poate vedea foarte clar că Dumnezeu Fiul este primul sau este Cel care ne cheamă la starea de a fi fii lui Dumnezeu. El este cel care vrea ca noi să fim acolo unde este şi El, adică şi noi să ajungem fii lui Dumnezeu. În acest sens, starea de fiu al lui Dumnezeu este o stare dinamică şi care se manifestă prin mai multe feluri. Se poate spune că starea de a fii fiu a lui Dumnezeu este foarte mult o stare care variază atunci când ajungem să ne apropiem de Dumnezeu. Se mai poate spune că logic, Dumnezeu nu avea nici un interes să nască sau să creeze o lume şi un om pe care să Îl abandoneze. Domnul Iisus Hristos a fost cel care din punct de vedere istoric a stârpit orice fel de suspiciune. Sunt mulţi care văd persoana Domnului Iisus Hristos neactuală şi lipsită de semnificaţii pentru problemele şi greutăţile zilelor în care trăim. Aceasta fiindcă de cele mai multe ori lumea uită care a fost scopul sau ţelul pentru care S-a întrupat sau pentru care a venit Domnul Iisus Hristos în lume: ţelul a fost în primul rând mântuirea omului şi în al doilea rând, a îl face pe om fiul lui Dumnezeu. Prin învierea Sa, aceste lucruri sunt actuale şi se actualizează pentru toate veacurile. Bazele patrologiei creştin ortodoxe continuă şi mai multe în referatul biblic al Sfântului Ioan Teologul „Neprihănitule Tată, lumea nu Te-a cunoscut; dar Eu Te-am cunoscut, şi aceştia au cunoscut că Tu M-ai trimis." (Ioan 17, 25). Aici Domnul Iisus Hristos vorbeşte că în Dumnezeu Tatăl nu există prihană sau mai bine spus că el este sfânt. Faptul că Dumnezeu Tatăl nu a fost cunoscut în vechime şi în zilele noastre este un fapt cât se poate de evident şi concludent. Politeismul, idolatria, zeii şi superstiţiile magice antice au fost religii şi credinţe care au refuzat pe Dumnezeu Tatăl. Aceste lucruri nu sunt minciuni ci sunt adevăruri şi realităţi cât se poate de adevărate. Politeiştii şi păgânii antici deşi erau conştienţi de posibilitatea de a ajunge la Dumnezeu Tatăl prin credinţă, fapte bune şi evlavie au respins această chemare. În antichitate au fost mai mulţi care din liber arbitru sau din propria lor alegere au respins pe Dumnezeu Tatăl. La fel de bine acest lucru a avut loc şi după întruparea Domnului Iisus Hristos prin ceea ce istoria a cunoscut ca şi persecuţiile anticreştine.[50]

Unul dintre cele ai fundamentale capitole din Noul Testament este Ioan 17. Aici se fac poate cele mai profunde şi mai concrete referinţe la persoana şi la identitatea lui Dumnezeu. De fapt aici aflăm unele lucruri care sunt cât se poate de mult taine a lui Dumnezeu. Una dintre cele mai mari taine este probabil faptul că Dumnezeu Tatăl a avut un fiu care s-a născut mai înainte de facerea lumii şi a universului. Acest fapt este un lucru care a fost cumva anticipat în Vechiul Testament dar nu a fost niciodată exprimat cât se poate de adevărat şi de real. Dumnezeu Tatăl este în acest sens un lucru s-au un factor care ţine de ceea ce defineşte sensul şi ţelul comuniunii omului cu Dumnezeu. Noul Testament nu ne prezintă şi nu apără un Dumnezeu care se află la o distanţă augustă faţă de creaţia şi de făpturile Sale ci de un Dumnezeu concret şi real care se implică existenţial în viaţa lumii şi a fiecăruia dintre noi. Evident, cea mai mare problemă care o ridică Noul Testament a fost crucea. Cum se face că dacă Dumnezeu este Tatăl, El a lăsat pe Domnul Iisus Hristos să moartă pe cruce ca şi ultimul om din lume? Crucea a fost preţul pe care Dumnezeu Tatăl l-a plătit pentru a Îl mântui pe om. Nu trebuie să uităm că pentru Domnul Iisus Hristos care a fost fiul lui Dumnezeu din eternitate crucea nu era un lucru aşa de crunt cum este pentru noi oamenii de rând. Evident, în natura Sa umană Domnului Iisus Hristos i-a fost frică de nebunia crucii. S-a rugat ca şi om dacă acest lucru poate fii evitat. În cele din urmă a acceptat crucea pentru a îl putea mântui pe om. Crucea Domnului Iisus Hristos este o altă problemă faţă de ceea

---

[49] Andrei Pleşu, Alexandru Mihăilă, Bogdan Tătaru Cazaban, *Îngeri şi arhangheli,* (Editura Deisis şi Biserica Stavropoleos, 2011).

[50] Franco Cardini, *Cristiani: perseguitati e persecutori* (Salerno, 2011).

ce implică faptul că omul devine în Noul Testament fiul lui Dumnezeu. Aceste două lucruri trebuie să le vedem separat şi diferit.[51]

Se poate spune că Dumnezeu Tatăl este şi chip al maternităţii. De fapt orice mamă pleacă de la Dumnezeu Tatăl şi se poate spune că în plan biologic orice mamă este şi ea un chip al lui Dumnezeu Tatăl. Familia biologică este în cele din urmă un chip al Sfintei Treimi. Acest lucru îl vom ilustra printr-o frumoasă pildă. „Caietul în care se găseşte compunerea unei fetiţe din clasa a III-a s-a îngălbenit deja. În urmă cu 40 de ani, Cristina, atunci în vârstă de zece ani, a scris o compunere. Învăţătoarea a citit-o în faţa clasei. Compunerea este următoarea:

Mâini de mamă - Într-o mână ţine tigaia şi găteşte. Într-alta are o cârpă şi şterge masa. Cu altă mână dă ceva de băut celor mai mici. Cu altă mână pregăteşte masa pentru tata şi pentru noi, copiii. Cu altă mână dă unui cerşetor de la uşă câţiva bănuţi. În altă mână ţine un crucifix şi se roagă...

În timp ce învăţătoarea citea această compunere ciudată, câteva colege începuseră să râdă. De aceea, ea se opri şi o întrebă pe fetiţă:

- Cristina, câte mâini are mămica ta, de fapt ?

Cristina nu a fost surprinsă de întrebare. Se ridică în picioare şi spuse:

- Mama mea are..., mama mea are: două mâini pentru tata, două mâini pentru fiecare din cei şapte copii, două mâini pentru servitor, două mâini pentru animalele din fermă, două mâini pentru lumea nevoiaşă, două mâini pentru bunul Dumnezeu când se roagă... şi apoi încă două mâini dacă mai e nevoie de ceva. În total 26 de mâini.

Deodată se făcu linişte în clasă. Iar învăţătoarea spuse:

- Tu, Cristina, ai scris cea mai frumoasă compunere !"[52]

Este cât se poate de adevărat că în acelaşi fel în care Domnul Iisus Hristos este concomitent Dumnezeu şi om, tatăl şi mama noastră pe care fiecare dintre noi îi avem sunt o expresie cât se poate de reală şi de adevărată a lui Dumnezeu Tatăl. Ştim că Dumnezeu a făcut bărbat şi femeie şi ambii sunt cât se poate de mult realităţi care ţin de sensul şi de expresia ultimă a iubirii pe care Dumnezeu o are faţă de om. Aceste lucruri sunt realităţi pe care le găsim exprimate la un nivel primar şi fundamental în Noul Testament. Fără de Noul Testament nu poate exista patrologie creştin ortodoxă. Aceste lucruri sunt realităţi cât se poate de fundamentale şi de adevărate pe care trebuie să le avem în vedere. Fundamentele patrologiei creştine ortodoxe au fost exprimate în Noul Testament şi în continuare vom insista mai mult despre cum au fost ele duse mai departe şi de ce nu chiar amplificate de posteritate. Aceste lucruri şi sensuri sunt cât se poate de adevărate şi de reale şi nu sunt ficţiuni ale minţii omeneşti.

CAPITOLUL AL III-LEA

DUMNEZEU TATĂL ÎN PERIOADA PĂRINŢILOR APOSTOLICI

Părinţii apostolici sunt urmaşii şi ucenicii apostolilor. Perioada în care au trăit părinţii apostolici a fost după moartea ultimului apostol al Domnului Iisus Hristos care a fost sfântul Ioan Teologul şi care a fost singurul dintre apostoli care nu a murit de moarte martirică. Prin urmare, perioada în care au trăit părinţii apostolici a fost între anul 100 după Hristos până la anul 325 când s-a întrunit primul sinod ecumenic de la Niceea, din Turcia de azi.[53] Cei mai cunoscuţi părinţi apostolici au fost Barnaba, Sfântul Clement al Romei, Sfântul Ignatie Teoforul, Sfântul Policarp episcopul Smirnei şi Herma.[54] Ulterior au mai fost adăugaţi încă doi părinţi apostolici: Papia şi Sfântul Iustin Martirul şi Filosoful care este autorul Epistolei către Diognet. Prin urmare istoric au fost 7 părinţi apostolici care au dus mai departe ceea ce au primit de la sfinţii apostoli şi de la Domnul Iisus Hristos. Sfântul Iustin Martirul şi Filosoful este considerat de mai mulţi ultimul dintre părinţii apostolici care a vorbit mai multe despre creştinism şi despre ceea ce implică calitatea de a devenii fii lui Dumnezeu. S-a spus de mai multe ori că istoric Domnul Iisus Hristos a devenit o

[51] Nestor Vornicescu *Primele scrieri patristice în literatura română* (Editura scrisul românesc, 1992).
[52] http://ascultainima.blogspot.ro/search/label/Mama.
[53] *Scrierile părinţilor apostolici* Părinţi şi Scriitori bisericeşti, (Editura Institutului Biblic; Bucureşti 1979).
[54] Sfântul Clement Romanul, *Memorii* (Editura Eikon, 2006).

imposibilitate. În acest sens, încercarea de a menține o tradiție care să ne lege direct de Domnul Iisus Hristos a devenit o imposibilitate. Acest lucru este fals şi îl vom ilustra printr-o pildă mai puțin cunoscută care este de inspirația occidentală.

„A fost odată un om numit Hristofor. Omul acesta era foarte bătrân. Încă din copilărie nutrea o dorință arzătoare să-l întâlnească pe Dumnezeu şi iată, că într-o seară Dumnezeu i-a spus:

- Hristofor, te aştept mâine înainte de asfințit de cealaltă parte a văii, pe culmea muntelui.

Omul nostru a pornit la drum cu noaptea în cap, ca să ajungă la timp, la întâlnire. A străbătut pădurea de brazi, cea de arțari, cea de stejari falnici. Soarele se ridica de amiază, când Hristofor a ajuns în fundul văii. Acolo a văzut un căruțaş, care asuda şi gâfâia, tot îndemnându-şi caii şi împingând căruța. L-a strigat pe Hristofor:

- Hei, om bun, dă-mi rogu-te o mână de ajutor, nu pot să-mi scot căruța din râu...

După multe ore, au reuşit s-o urnească. Lui Hristofor nu-i mai rămăsese decât un ceas, ca să ajungă la întâlnire. A luat-o la fugă şi a fugit, cât îl țineau picioarele, urcând muntele. Când, la capătul puterilor, a ajuns pe culme, soarele asfințise de mai bine de zece minute... Hristofor a căzut în genunchi şi a început să plângă amar: Aşadar, n-avea să-L mai vadă, pe Dumnezeu înainte de moarte.

Trist şi abătut a făcut cale întoarsă. Ajungând la râul, unde îl ajutase pe căruțaş, iată, că-l cheamă un copil.

- Hei, om bun, vrei să mă iei pe umăr şi să mă treci apa? Sunt mic şi nu ştiu să înot. M-aş putea îneca, dacă nu mă ajuți!

Fără să spună un cuvânt, Hristofor l-a urcat pe umeri şi a intrat în apă. În mijlocul vadului copilul devenise foarte greu şi apele porniseră a se umfla. Cu ultimile puteri, Hristofor ajunge la mal. Atunci copilul i-a spus:

- Eu sunt Hristos, fiul căruțaşului, pe care l-ai ajutat...

Căruțaşul! Aşadar Dumnezeu ajunsese înaintea lui la întâlnire... luase chipul unui căruțaş..”[55]

Lumea are de mai multe ori impresia că suntem singuri şi părăsiți de Dumnezeu dar acest lucru nu este adevărat. Dumnezeu este alături de noi. De mai multe ori Dumnezeu ne cercetează în modalități pe care nici nu le-am crede. Se ştie că Domnul Iisus Hristos i s-a arătat Sfântului Siluan Atonitul la Mănăstirea Sfântului Pantelimon din Muntele Athos într-o zii obişnuită la timpul apusului mai înainte de vecernie. Domnul Iisus Hristos şi Dumnezeu nu ne-au părăsit şi sunt acolo gata să ne asculte însă noi de mai multe ori am plecat de la Dumnezeu. Oricum în rândurile care vor urma vom vorbii mai multe despre ceea ce se poate denumii ca şi care au fost marile concepte patrologice sau dacă au existat concepte patrologice în perioada părinților apostolici. În acest sens se poate vedea că şi la părinții apostolici au existat mai multe referințe la Dumnezeu Tatăl în Didahia celor 12 apostoli se face o astfel de referință: „oricărui cere de la tine, dă-i şi nu cere înapoi, că Tatăl vrea să dea tuturor din darurile Sale.” Părinții apostolici au fost cei care au susținut prin urmare în secolul al II-lea că botezul trebuie făcut în numele lui Dumnezeu Tatăl şi al Sfintei Treimi. La fel de bine părinții apostolici îl numesc pe Dumnezeu de mai multe ori părinte. Acest numele de Părinte adresat de Dumnezeu Didahia celor 12 apostoli din secolul al II-lea ne spune că trebuie invocat atunci când se face sfânta liturghie: „îți mulțumim Ție Părintele nostru, pentru sfânta vie a lui David care ne-ai făcut-o nouă cunoscută prin Iisus Fiul Tău.” Este clar aici că în secolul al II-lea exista un profund crez în Dumnezeu Tatăl care a fost susținut de creştini şi mai ales de cei care au fost urmaşi direcți ai sfinților apostoli. O altă referință la Dumnezeu Tatăl o avem tot în Didahia celor 12 apostoli. Vorbim acum de o scriere care a fost alcătuită acum 1900 de ani în care Dumnezeu era denumit Părinte sau Tată: „îți mulțumim Ție Părintele nostru pentru viața şi cunoştința care ai făcut-o nouă cunoscută prin Iisus fiul Tău, Ție fie mărirea în veci.”

Într-o altă rugăciune din Didahia celor 12 apostoli la capitolul al 10 ni se spune: “îți mulțumim Ție, Părinte Sfinte, pentru sfânt numele Tău, pe care l-ai sălăşluit în inimile noastre şi pentru cunoştința, credința şi nemurirea, pe care ne-ai făcut-o nouă cunoscută prin Iisus, Fiul Tău. Ție slava în veci”. Este de remarcat că primele comunități creştine din secolul al II-lea vorbeau direct de Dumnezeu Tatăl şi nu se dădeau înapoi să se raporteze la Dumnezeu ca şi la un Părinte. Acest părinte era sfânt şi primii creştini erau conştienți că Dumnezeu Tatăl avea un Fiul care a fost născut mai înainte de întemeierea lumii. Didahia este una dintre cele mai vechi scrieri creştine al cărui autor nu se mai

[55] http://www.sfant.ro/pilde-crestine/pilde-cu-t-lc-14.html.

ştie acum la mai bine de 1900 de ani de la scrierea ei. Cel mai probabil a fost un autor care a stat în preajma sfinţilor apostoli cum a fost Marcu şi Luca care a scris evanghelia din relatărilor apostolilor. Didahia a fost prin urmare compusă pe la anul 160 sau 180 dar sunt alţii care o plasează mult mai de vreme. Este o carte compusă din 16 capitole în care după cum putem vedea se fac mai multe referinţe la Dumnezeu Tatăl.[56] Prin urmare în Didahia celor 12 apostoli se poate vedea că Dumnezeu este numit Dumnezeu Tatăl de 3 ori. Acest lucru nu ar fii prea concludent pentru mulţi dar reflectă că în secolul al II-lea creştinii şi comunităţile creştine credeau în Dumnezeu Tatăl. Acest Dumnezeu Tatăl era Cel care a descoperit lumii cunoştinţa, credinţa şi nemurirea. Este de remarcat că cel mai probabil concepţia lui Dumnezeu Tatăl în viaţa primelor comunităţi creştine era legată foarte mult de moralitate şi de ritual. Aceste rugăciuni care face menţiune de Dumnezeu Tatăl au fost cât se poate de mult erau rostite în slujbe în zilele de duminică. Credinţa în Dumnezeu Tatăl în secolul al II-lea era foarte mult legată de crezul în două căi: calea vieţii şi calea morţii. A crede în Dumnezeu Părintele era foarte mult calea vieţii şi a nu crede în El era calea morţii care aducea cu sine lipsa de moralitate şi de o viaţă duhovnicească. Este important să arătăm că părinţii apostolici au văzut credinţa în Dumnezeu Tatăl strâns legată de viaţa duhovnicească. Acest lucru este însă negat de mai mulţi în zilele noastre şi nu numai.[57]

Viziunea pe care o are Didahia despre Dumnezeu Tatăl poate fii ilustrată de această pildă sau parabolă: se spune că undeva pe un munte înalt era un mare călugăr care pentru înţelepciunea lui dobândise foarte multă faimă. Spre acest călugăr celebru au plecat 3 tineri pentru a putea să vorbească cu el şi să se împărtăşească de înţelepciunea lui. Vârful unde stătea călugărul era undeva foarte sus şi la mare înălţime. Cei trei călători au ajuns la o răscruce care se împărţea în 3. Primul a ales o cale abruptă care ducea în sus, al doilea nu a ales o cale abruptă dar ea trecea printr-o prăpastie şi al treilea a ales o cale lungă care era extrem de întortochiată. În cele din urmă după mai mult timp fiecare a ajuns la călugărul cel înţelept pe mai multe căi. Curioşi să ştie care a ales drumul cel mai bun ei l-au întrebat pe bătrânul călugăr:

- Toţi 3 am venit pe căi diferite. Care dintre noi a ales drumul cel mai bun spre tine?
- Toţi trei aţi ales drumul cel bun.
- Cum? Unul a venit pe un teren abrupt, altul pe un teren prăpăstios şi altul a venit pe un teren întortochiat?
- Toţi aţi venit pe drumul cel bun fiindcă drumurile voastre au însemnat renunţare, nevoinţă şi efort. După cum s-a spus în Noul Testament, cine nu se leapădă se sine nu este vrednic de Dumnezeu.

Cei trei tineri prieteni au învăţat o lecţie bună de la călugărul cel bătrân şi nu le-a părut rău de efortul făcut pentru a se căţăra sus pe munte până la el.[58] Această pildă am putea spune că sumarizează care este sau cum este învăţătura despre Dumnezeu Tatăl în Didahia. Pentru a ajunge la Dumnezeu Tatăl, creştinul şi în mare orice om trebuie să evite „calea morţii" care este foarte mult calea păcatului. Se poate spune că aceasta este esenţial învăţătura despre Dumnezeu Tatăl aşa cum este ea cuprinsă şi înţeleasă în Didahia celor 12 apostoli.

Un alt mare părinte apostolic a fost Sfântul Clement episcopul Romei, care fost ucenic al sfântului apostol Petru. Este de remarcat că el a fost evreu la origini dar în urmă contactelor cu sfinţii apostoli a ajuns episcop al Romei. Sfântului Clement Romanul îi sunt atribuite mai multe scrieri dar ceea ce este sigur este că el este autor al primei epistole către Corinteni. Această epistolă a fost scrisă pentru a soluţiona unele probleme care au survenit în Corint prin faptul că unii tineri creştini au destituit pe preoţii mai bătrâni din funcţii. Sfântul Clement a intervenit aici şi acest lucru este interpretat de romano catolicii de azi ca şi o dovadă a primatului papal. Ceea ce ştim despre sfântul Clement este că a fost episcop la Roma între anii 92 şi 101 şi cel mai probabil el a trăit pe vremea împăratului roman Traian. Prima referinţă pe care o facem Sfântul Clement Romanul la Dumnezeu Tatăl o avem în Epistola întâi către Corinteni în capitolul 7. Aici sfântul Clement îl numeşte pe Domnul Iisus Hristos fiul lui Dumnezeu şi pe Dumnezeu, Dumnezeu Tatăl. „Să privim cu ochi deschişi la sângele lui Hristos şi să cunoaştem cât este de scump lui Dumnezeu şi Tatălui Lui, că vărsându-se pentru mântuirea noastră a adus har de pocăinţă întregii lumi." În această afirmaţie se poate vedea foarte bine că sfântul Clement se referă la Dumnezeu ca şi la Dumnezeu Tatăl. Dumnezeu Tatăl este cel care l-a trimit pe

---

[56] Pr. Conf. Univ. Dr. N. Dumitraşcu, *Patrologie*, (Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 2004).
[57] Nicodim Sachelarie, *Manual pentru duhovnicie* (Prahova, 1999 ediţia a II-a).
[58] http://ascultainima.blogspot.ro/search/label/R%C4%83bdare.

Domnul Iisus Hristos în lume care a fost fiul Său din veşnicie şi a realizat prin el mântuirea noastră. Tot acest verse Îl leagă pe Dumnezeu Tatăl de noţiunea de pocăinţă şi se afirmă astfel că atunci când omul este dispus el poate ajunge la mântuire prin pocăinţă.[59]

O altă referinţă pe care Sfântul Clement o face către Dumnezeu Tatăl o avem la capitolul 7 din prima epistolă către Corinteni. „Să ne aţintim privirile spre Tatăl şi Creatorul întregii lumi şi să ne alipim de măreţele şi de covârşitoarele Lui daruri şi de binefacerile păcii. Să-L privim cu mintea şi să ne uităm cu ochii sufletului la voia Lui cea îndelung răbdătoare. Să ne gândim că nu se mânie pe nici una dintre făpturile Sale." Aici se face o referinţă cât se poate de exactă şi de precisă la Dumnezeu Tatăl şi l-a existenţa Sa. Ni se spune că Dumnezeu Tatăl are mai multe atribuite sau mai multe calităţi: prima ar fi că El este creator al întregii lumi şi a întregului univers. În al doilea rând Sfântul Clement ne mai spune că Dumnezeu Tatăl este „îndelung răbdător." Poate că nu există un exemplu sau o dovadă de îndelungă răbdare decât Dumnezeu şi mai ales Dumnezeu Tatăl. La fel de bine se poate vedea faptul că Sfântul Clement insistă asupra faptului că Dumnezeu Tatăl nu este mânie. Este dincolo de caracterul lui Dumnezeu Tatăl mânia şi comportamentul mânios. Este adevărat că Dumnezeu Tatăl se supără pentru păcatele noastre şi de mai multe ori El îi pedepseşte pe cei care greşesc. O altă referinţă pe care Sfântul Clement Romanul o face la Dumnezeu Tatăl o găsim în capitolul 23 din prima epistolă către Corinteni: „Părintele cel întru toate milostiv şi binefăcător, iubeşte pe cei ce se tem de El şi dă cu blândeţe şi bunăvoinţă harurile Lui celor ce se apropie de El cu cuget curat." În continuare Sfântul Clement ne îndeamnă să nu ne îngâmfăm fiindcă }l avem pe Dumnezeu Tatăl părintele nostru şi pentru faptul că El ne poartă de grijă. Se poate vedea aici cât se poate de bine că Dumnezeu Tatăl este denumit „Părintele cel întru toate milostiv şi binefăcător." Ceea ce pare a fii cumva neconvenţional pentru noi cei de azi este că Dumnezeu Tatăl este milostiv. Milostivirea este o trăsătură a unui caracter cât se poate de înalt şi de nobil. Dumnezeu Tatăl nu este numai milostiv ci întru totul milostiv. În acest sens, se demonstrează că El este gata să ne ierte atunci când greşim şi ne pocăim. Devine evident că imaginea patristică sau patrologică pe care o are Sfântul Clement Romanul despre Dumnezeu Tatăl este una cât se poate de amplă şi de profundă. Caracterul lui Dumnezeu Tatăl nu este unul răzbunător şi mânios ci unul blând şi milostiv. La fel de bine, Sfântul Clement nu uită să ne spună că Dumnezeu Tatăl este vrednic de a fii cunoscut şi înţeles de cei care se aproprie de El cu cuget curat. Ce să înţelegem prin cuget curat? Înţelegem prin „cuget curat" puritatea sau imaculatul sufletesc şi moral. Acest lucru denotă că nu poate fii vorba de o relaţie sau o legătură cu Dumnezeu Tatăl acolo unde nu există moralitate şi integritate sufletească. Paradoxal, pentru a Îl cunoaşte şi înţelege pe Dumnezeu Tatăl avem nevoie foarte mult de standarde duhovniceşti şi morale pe care mai multă lume le contestă.[60] În continuare Sfântul Clement Romanul mai face o referinţă la Dumnezeu Tatăl în capitolul al 35 unde el Îl numeşte pe Dumnezeu „Creatorul şi Părintele cel Prea Sfânt." Devine cât se poate de evident că Dumnezeu este Părintele cel sfânt sau mai bine spus, sfinţenia este au atribut al lui Dumnezeu Tatăl. Ceea ce puţini ştiu despre Dumnezeu Tatăl este că El este sfânt şi că sfinţenia este una dintre trăsăturile Sale. Mai mult decât atât, Sfântul Clement Romanul nu Îl numeşte pe Dumnezeu numai „sfânt" ci „prea sfânt."[61]

Ultima referinţă pe care o avem de la Sfântul Clement Romanul la Dumnezeu Tatăl este în capitolul 57 unde el spune „smerindu-se în faţa lui Dumnezeu şi Tatăl şi Ziditorul şi în faţa tuturor oamenilor." Contextul în care Sfântul Clement a rostit aceste cuvinte l-am enunţat mai sus. El le-a scris corintenilor şi îi îndemna la înţelegere şi la blândeţe. În aceste sens, este cât se poate de clar că sfântul Clement i se adresa lui Dumnezeu ca şi Tatălui său. Acest lucru este cât se poate de surprinzător şi neconvenţional pentru mai mulţi oameni din zilele noastre. Sfântul Clement ne spune că se cuvine să ne smerim în faţa lui Dumnezeu Tatăl şi acest lucru este bine să îl avem în vedere fiindcă el implică că Dumnezeu Tatăl este o persoană smerită. La fel de bine, înţelegem din aceasta că smerenia este o stare care ne leagă foarte mult de Dumnezeu Tatăl.

În mare acestea sunt principalele referinţe pe care sfântul Clement Romanul le-a făcut la Dumnezeu Tatăl în prima sa epistolă către corinteni.[62] A trecut multe vreme de când sfântul Clement Romanul a trăit, mai bine de 1800 de ani.

[59] Thomas Herron, *Clement and the early church of Rome* (Ohio, 1988).
[60] Pr. Dr. Leotin Popescu, *Teologia morală creştin ortodoxă* (Galaţi, 2005).
[61] David Ivan Rankin, *From Clement to Origen: the social and historical context of the Church Fathers* (Burlington, 2006).
[62] De remarcate este că Corintul a fost un oraş antic grecesc care nu mai există azi.

Totuşi din fericire mai avem scrierile sale. Aceste scrieri vin să ne spună că în secolul al II-lea şi al III-lea după Hristos lumea credea în Dumnezeu Tatăl. Secolele ale II-lea şi al III-lea nu erau departe de crezul în Dumnezeu Tatăl. După sfinţii apostoli sfântul Clement Romanul este probabil un sfânt care a continuat mai departe crezul în Dumnezeu Tatăl. Acest crez a fost cât se poate de firesc în secolele ale II-lea şi al III-lea. Probabil că în această perioadă de timp au existat mai multe scrieri creştine care au făcut referinţă la Dumnezeu Tatăl dar ele s-au pierdut. Biserica Creştin ortodoxă consideră că sfântul Clement a scris fiind inspirat de Dumnezeu. Prin urmare se poate vedea că propovăduirea Domnului Iisus Hristos nu a fost în zadar. Acest lucru s-a reflectat prin faptul că ceea ce a El a venit să realizeze în lume s-a făcut. Omul a devenit fiul lui Dumnezeu. Unul dintre primii oameni care s-au denumit pe sine fiu al lui Dumnezeu a fost Sfântul Clement Romanul.

În a doua epistolă către corinteni, pe care unii o contestă Sfântul Clement Romanul mai spune în capitolul 1 că Dumnezeu: „ne-a dăruit lumina; ca un tată ne-a numit fii; ne-a mântuit pe noi care eram pierduţi." La fel şi aici se poate vedea că Sfântul Clement face o referinţă la om ca şi la fiul lui Dumnezeu. Acest act a venit din partea lui Dumnezeu şi nu a omului. El vrea să arate că Dumnezeu Tatăl este Cel care ne poartă de grijă atunci când suntem pe căile greşite ale pierzaniei şi ale păcatului. Dumnezeu Tatăl nu ne părăseşte şi este alături de noi. În capitolul al III-lea sfântul Clement vorbeşte despre faptul că credinţa în Dumnezeu Tatăl nu mai poate să susţină cultele zeilor antici care împânzeau lumea mai înainte de Domnul Iisus Hristos. Iată ce spune el în continuare: „noi cei vii nu mai jertfim zeilor morţi şi nu ne mai închinăm lor, ci am cunoscut prin El pe Tatăl adevărului. Şi care este cunoştinţa care ne duce la Tatăl adevărului, decât a nu ne lepăda de Domnul Iisus Hristos prin care L-am cunoscut pe Dumnezeu Tatăl?" Din nou, acestea sunt mărturii zdrobitoare care ne vin din secolul al III-lea după Hristos care mărturisesc credinţa în Dumnezeu Tatăl. Sfântul Clement este conştient că cineva care crede în Dumnezeu Tatăl nu mai poate crede şi în zei. Credinţa poligamică în zei a fost una cât se poate de tipică lumii antice. Această credinţă poligamică a fost cât se poate de mult departe de credinţa în Dumnezeu Tatăl. Zeii antici cum au fost Zeus, Afrodita, Minerva, Diana, Zamolxe, Dionisios sau Odin nu pot să fie egali sau pe acelaşi plan cu credinţa în Domnul Iisus Hristos şi Dumnezeu Tatăl. Politeismul păgân este cel care s-a bazat de cele mai multe ori pe o distorsionare a credinţei în Dumnezeu în Sfânta Treime. Cum s-a manifestat această distorsionare? S-a manifestat prin cultul zeilor a care face referinţă Sfântul Clement Romanul. Acest cult era conştient de multiplicitatea de persoane în Dumnezeu, mai precis de Tatăl, Fiul şi Duhul Sfânt, şi prin urmare susţinea politeismul sau crezul în mai mulţi dumnezei. Ceea ce falsifica acest cult este faptul că Dumnezeu este o fiinţă supranaturală şi legile omeneşti nu se aplică lui Dumnezeu. În acest sens, creat după „chipul şi asemănarea lui Dumnezeu" omul este o multiplicitate de persoane: familie, neamuri, oraşe sau ţări. Credinţa în zei şi politeismul susţinea că şi Dumnezeu nu este unul ci asemenea multiplicităţii de persoane din familie şi diferitele comunităţi ale lumii şi Dumnezeu are mai multe persoane în existenţa Sa. În acest sens, negând şi falsificând diferenţa dintre supranatural şi natural s-a ajuns la ceea ce ştim ca şi credinţa în mai mulţi dumnezei sau zei care a fost extrem de populară în antichitate. Fiind vorba despre mai mulţi dumnezei se neagă posibilitatea omului de a devenii fiul lui Dumnezeu şi omul nu mai are cum să Îl denumească pe Dumnezeu Tatăl. Acest lucru îl afirmă şi Sfântul Clement când spune că nu poate ca cineva să creadă în zei [care sunt morţi] şi în Dumnezeu.[63]

În capitolul 8 al celei de a doua epistolă către Corinteni găsim următoarea afirmaţie: „deci fraţilor vom dobândii viaţă veşnică dacă facem voia Tatălui, dacă ne păstrăm curat trupul şi dacă păzim poruncile Domnului." Aici se exprimă cât se poate de mult credinţa ca Dumnezeu Tatăl este Cel care oferă viaţă veşnică omului şi omul trebuie să se menţină curat în acest sens. În capitolul 10 din 2 Corinteni ni se spune din nou: „să facem deci fraţii mei voia Tatălui Celui ce ne-a chemat ca să trăim; să urmăm mai mult virtutea şi să părăsim răutatea care este înainte mergătoarea păcatelor noastre." Din nou se face îndemn ca să facem voia lui Dumnezeu Tatăl şi să fim ascultători lui cât se poate de mult. În capitolul 14 din 2 Corinteni ni se spune din nou: „dacă vom face voia lui Dumnezeu Tatăl nostru, vom face parte din Biserica cea dintâi, cea duhovnicească, cea creată mai înainte de soare şi de lună." În capitolul 20 din 2

[63] În secolul al XX-lea, englezul Raymond Drake a susţinut o teorie nouă în ceea ce priveşte credinţa şi crezul antic al lumii în zei. Ele a susţinut că de fapt zeii nu sunt morţi cum bine ne spunea Sfântul Clement Romanul ci de fapt zeii antici ai lumii sunt de fapt extratereştrii antici ai lumi de azi. Acest fapt este profund necreştin şi fals din moment ce Dumnezeu nu putea să creeze şi extratreştii şi zei. Raymond Drake, *Astrali din Atlantida* (Editura Polirom: Iaşi, 1997).

Corinteni se mai face încă o referință la Dumnezeu Tatăl: „singurului Dumnezeului celui nevăzut, Tatăl adevărului, Celui ce ne-a trimit pe Mântuitorul şi Începătorul nestricăciunii." Acest lucru ne spune că Dumnezeu Tatăl este adeptul adevărului şi că tot ceea ce este adevărat se identifică la un anumit nivel sau la un anumit grad cu Dumnezeu Tatăl. Este important faptul că Sfântul Clement Romanul făcea încă din antichitate această legătură dintre Dumnezeu Tatăl şi adevăr. Vedem că el îl numeşte pe Dumnezeu Tatăl adevărului. Prin urmare, adevărul vine de la Dumnezeu în timp ce minciuna nu vine de la Dumnezeu. Se poate vedea din toate aceste citate principale pe care le-a făcut Sfântul Clement Romanul profundul accent pe realitatea vieții duhovniceşti şi pe moralitate ca şi condiție de a devenii fii lui Dumnezeu Tatăl. Înțelegem că nu oricum şi în orice stare ne putem raporta la Dumnezeu Tatăl. Aceste lucruri sunt cât se poate de importante şi semnificative pentru patrologia creştin ortodoxă. Înțelegem că Dumnezeu Tatăl ne primeşte şi ne acceptă ca şi fii Săi dar şi noi avem unele obligații față de Dumnezeu Tatăl.

Din patrologia profesată de Sfântul Clement Romanul se poate vedea cât se poate de bine diferența sau separația dintre faptul că Dumnezeu există şi modul sau felul în care ne raportăm la existența Sa. Pentru cei care Îl iubesc şi pentru cei care ascultă de Dumnezeu, Dumnezeu devine Tatăl, în timp ce pentru cei care nu ascultă şi nici nu au iubire față de Dumnezeu, Dumnezeu este doar Creatorul. Acest lucru poate fii văzut şi în scrierile a mai multor savanți şi filosofi care s-au raportat uneori extrem de cazual la existența lui Dumnezeu. Vom ilustra acest lucru cu o pildă care vine să arate că de mai multe ori realitatea experienței şi a paternității iubirii lui Dumnezeu se simte aparent contradictoriu.[64]

„O femeie nu vroia să aibă copii. La spovedanie nu îi spunea duhovnicului că lua pilule contraceptive. După câțiva ani, însă, preotul a întrebat-o:

- Ce e cu voi de nu aveți copii? Aveți probleme cu sănătatea?

- Nu, părinte.

Soțul femeii era de față:

- Nu, părinte, suntem sănătoşi. Dar dacă nu pot să o conving… Duhovnicul meu m-a oprit de la împărtăşanie pentru asta, dar dacă sfinția voastră îi îngăduiți..

- Eu? Eu nu îngădui aşa ceva. *Preoții nu pot fi îngăduitori cu păcatul.* Nu ştiam nimic.

Of, de asta e bine ca amândoi *soții să aibă acelaşi duhovnic, să fie călăuziți pe acelaşi drum, nu unul într-o parte şi unul în alta.*

Femeii îi spuse:

- Îți dau dezlegare să mergi la duhovnicul soțului tău. Şi cât de curând vreau să aud că ai rămas însărcinată. Terminați cu prostiile!

Femeia s-a dus la duhovnicul soțului şi a început să ducă o viață creştină. A făcut prima spovedanie completă din viața ei. Şi apoi a renunțat să mai ia pilule contraceptive. Au trecut câteva luni şi a rămas însărcinată. Nu după mult timp, însă, în viața lor au început să apară tot felul de necazuri şi ispite. Întâlnindu-se pe stradă cu fostul ei duhovnic, l-a întrebat:

- Părinte, cum se face că înainte toate ne mergeau bine, iar acum avem din ce în ce mai multe probleme?

- Înainte, când vă fereați să faceți copii, adică fugeați de una din cele mai importante cruci ale familiei, dracii vă lăsau în pace. Pentru că dragostea egoistă în care trăiați era de ajuns ca să vă pierdeți mântuirea. Acum, însă, când ați înțeles că trebuie să faceți copii, când aşteptați un copil, începeți să mergeți pe drumul cel bun. Înainte, toate faptele voastre bune erau puse în umbră de la*şitatea voastră, de frica voastră de a avea copii care să vă stânjenească, copii care să vă mănânce timpul.* Acum dracii se luptă cu voi, pentru că ştiu că mergeți pe calea mântuirii. Ar trebui să vă bucurați că aveți necazuri. E semn bun."[65]

Sfântul Clement Romanul ne spune că de mai multe ori experiența lui Dumnezeu Tatăl aduce cu sine anumite neplăceri aparente. Acestea se nasc din faptul că sunt mai mulți care în definitiv nu Îl iubesc pe Dumnezeu şi nici pe

---

[64] Mrs. Joslin, *Clement of Rome or scenes from the Christianity of the first century* (New York, 1846).

[65] http://cristianstavriu.wordpress.com/2010/05/25/egoismul-unei-femei-in-viata-de-familie-pilde/.

Dumnezeu Tatăl.[66] Este cât se poate de evident că marea majoritate a creştinilor din secolul al II-lea credeau sau ştiau de existenţa lui Dumnezeu Tatăl. Am enumerat în acest capitol toate referinţele pe care le-a făcut Sfântul Clement Romanul în cele două epistole ale sale către Corinteni despre Dumnezeu Tatăl. La vremea Sfântului Clement Romanul, crezul în Dumnezeu Tatăl a fost pus în antagonie cu credinţa în diferiţii zei care încă mai bântuiau lumea antică. Sfântul Clement a fost un părinte apostolic din secolul al II-lea după Hristos care a expus foarte bine acest lucru: cine Îl are pe Dumnezeu ca şi Tatăl său nu poate să accepte crezul în zei. Este de remarcat că nu există nici un zeu care s-a purtat ca şi Dumnezeu Tatăl. Acest lucru confirmă crezul expus de psalmistul David în Vechiul Testament că „toţi zeii sunt diavoli.” Sfântul Clement Romanul nu insistă asupra faptului că Dumnezeu Tatăl este autorul unei lumi antecedente cu a noastră care a fost compusă original din îngeri şi care s-a fragmentat în urma rebeliunii unui anume înger pe nume Satan. Este cât se poate de posibil ca până şi cel rău sau diavolul să fii avut înainte de căderea sa statutul de fiu al lui Dumnezeu. În Vechiul Testament se face o anume referinţă că în sens iniţial îngerii au fost fii lui Dumnezeu. În termenii patrologiei creştin ortodoxe se poate spune că îngerii sunt fraţii noştri mai mari. Acest punct de legătură a frăţietăţii dintre îngerii lui Dumnezeu şi oameni a fost realizat de Domnul Iisus Hristos. Prin noi şi prin Domnul Iisus Hristos îngeri devin şi ei fii lui Dumnezeu. Îngerii însă au libertatea de a accepta sau de respinge această chemare pe care o au de a fi fii lui Dumnezeu. Cei care au respins-o au devenit diavoli.[67]

Este cât se poate de evident că Sfântul Clement Romanul a avut o concepţie bine definită despre Dumnezeu Tatăl. Pentru el Dumnezeu nu este o monadă închisă ci este accesibilă. Se mai poate spune că faptul de a crede în Dumnezeu Tatăl este foarte mult crezul în deschiderea pe care Dumnezeu o are faţă de lume şi faţă de fiecare persoană în parte. Dumnezeu este deschis faţă de noi şi El se descoperă în cele din urmă ca şi Dumnezeu Tatăl. Se spune că la un moment dat un tată a avut doi copii. Vremea a trecut şi a venit timpul şi copii lui s-au căsătorit şi au întemeiat fiecare o familie. Tatăl era bătrân acum şi a împărţit averea lor copiilor. Aceştia au fost foarte bucuroşi la început dar după ce timpul a trecut şi-au dat seama că tatăl lor nu mai avea nimic. Un gând al iubirii de averi intrase în inima lor şi au început să îl desconsidere pe bătrânul lor tată, tratându-l ca şi pe un cerşetor. Dezamăgit de acest tratament tatăl s-a dus să se sfătuiască cu un înţelept.

- Mă poţi sfătui?
- Depinde cu ce situaţie te confrunţi, a răspuns înţeleptul
- Am doi fii pe care îi iubesc cel mai mult pe această lume. După ce s-au căsătorit şi eu am rămas văduv mă tratează ca şi pe un cerşetor. La fel de bine, nevestele lor nu mă plac de loc.
- Cred că ştiu ceea ce trebuie să faci?
- Ce?
- Unde vei vedea o adunare marea de oameni sau o mulţime de oameni, mergi şi începe să le spui tuturor povestea ta. În acest mod atitudinea fiilor tăi se v-a schimba.

Bătrânul tată a ascultat de sfaturile înţelepţilor şi pe unde mergea le spunea mulţimilor:

- Eu sunt tată a doi fii. Pe aceşti fii îi iubesc mai mult decât orice pe această lume. De când s-au însurat fii mei au uitat de mine şi să tratează ca şi un cerşetor. Vai de cel care are parte de viaţa pe care o am eu.

De cele mai multe ori mulţimile îl ascultau pe bătrânul tată şi simţeau durere pentru el şi soarta sa. Dumnezeu însă care niciodată nu rămâne indiferent la necazurile şi suferinţele oamenilor a făcut în aşa fel ca odată când bătrânul tată a început să îşi spună povestea sa dureroasă chiar cei doi fii ai săi să fie acolo. Mulţimea a ascultat atentă vorbele îndureratului tată care nu a văzut că cei doi fii ai săi sunt acolo. Mulţimea a început să simtă ură faţă de cei doi fii ai săi şi aceştia au fugit la casele lor pentru ca să scape cu viaţă. Au mai trecut câteva zile şi după mai mult sfat cei doi fii s-au întâlnit şi s-au sfătuit să se împace cu tatăl lor. L-au căutat pe tatăl lor şi i-au cerut iertate. Tatăl i-a iertat şi de atunci până la moartea tatălui au trăit în înţelegere şi armonie.

[66] Roger Steven Evans, *The soteriology of Clement of Rome within the intelectual matrix of the early roman empire* (Univesitatea de Stat din Ohio, 1988).
[67] James Scot, *Adoption as the Sons of God* (Tubingen, 1992).

În mare se poate spune că aceasta este viziunea Sfântului Clement Romanul despre Dumnezeu Tatăl. Dumnezeu Tatăl este cel ce este tatăl celor doi fii. Iar cei doi fii sunt fiecare dintre noi. Prin păcat noi suntem cei care ne purtăm urât față de Dumnezeu Tatăl. Prin Biserică adică prin mulțimi, Dumnezeu Tatăl este Cel care ne cheamă la pocăință şi la schimbarea vieții. Se poate spune că acestea sunt principalele puncte pe care le găsim ca şi referință în teologia patristică a sfântului Clement Romanul.[68]

Un alt părinte apostolic a fost Sfântul Barbana care a fost ucenic al sfântului apostol Pavel. El a scris o epistolă în care vorbeşte cât se poate de clar că Domnul Iisus Hristos este fiul lui Dumnezeu. Nu se ştie exact când a scris Sfântul Barnaba[69] această epistolă însă în orice caz a fost după anul 70, an la care s-a distrus templul de la Ierusalim. Epistola către Barnaba face mai multe referințe la Dumnezeu Tatăl. În capitolul 2, după un citat din Zaharia 8, 17, unde se vorbeşte despre lipsa de răutate, Epistola lui Barnaba ne spune: „dacă nu suntem nepricepuți, se cuvine să înțelegem ceea ce ne spune bunătatea Tatălui nostru, că ne grăieşte fiindcă El vrea ca noi să nu rătăcim, ci să căutăm să ne apropiem de El.” În acest verset ni se spune cât se poate de clar că o trăsătură majoră a lui Dumnezeu Tatăl este bunătatea. La fel de bine, Dumnezeu Tatăl nu vrea ca noi să rătăcim că să fie foarte mult pe calea cea bună. Este important să arătăm că în secolul al II-lea şi al III-lea când eventual a fost scrisă epistola lui Barnaba lumea avea crezul în Dumnezeu Tatăl. Sfântul Barnaba se vedea pe sine ca şi un fiu al lui Dumnezeu. O altă referință pe care o avem la Dumnezeu Tatăl este în capitolul 12 unde se spune: „ce spune altceva Moise lui Isus Fiul lui Navi, când i-a pus acest nume, ca unui profet, decât numai ca să audă tot poporul că Tatăl descoperă toate despre Fiul Iisus?” din nou şi aici Barnaba Îl numeşte pe Dumnezeu Tatăl. Se face însă precizarea că nu putem să ne adresăm lui Dumnezeu Tatăl ca şi Tatăl nostru dincolo de Dumnezeu Fiul care în lume avea să fie Domnul Iisus Hristos. Pentru Barnaba este cât se poate de evident că Dumnezeu a avut un Fiu care a existat mai înainte de timp şi de istorie. Acest Fiu al lui Dumnezeu avea să se întrupeze şi să fie cunoscut de lume şi de umanitate în persoane Domnului Iisus Hristos. Prin Domnul Iisus Hristos fiecare dintre cei născut are acces sau accedere la Dumnezeu Tatăl. Acestea sunt lucruri pe care le găsim extrem de bine conturate în Epistola lui Barnba. Paternitatea lui Dumnezeu față de om se găseşte cel mai mult în faptul adopției sau a iubirii lui Dumnezeu Tatăl pe care a exprimat-o şi pe care o exprimă prin Dumnezeu Fiul, Domnul Iisus Hristos. În acest sens, modelul relației tată şi fiu s-a găsit mai înainte de facerea lumii la Dumnezeu dar acum lumea avea să cunoască de unde provine acest model. Prin întruparea Domnului Iisus Hristos condiția umană s-a ridicat la un grad mai deplin în ceea ce priveşte raportarea omului la Dumnezeu Tatăl. Este clar că la sfârşitul antichității lumea avea crezul în Dumnezeu Tatăl. Dumnezeu Tatăl este cel care a voit binele şi fericirea omului care prin Domnul Iisus Hristos a devenit fiul Său. Fără nici o îndoială este o mare cinste pe care Dumnezeu Tatăl a făcut-o omului de a devenii fiul Său şi trebuie să fim atenți în acest sens referitor la care sunt implicațiile morale şi sufleteşti pe care le implică în planul omului.

Epistola lui Barnaba face prin urmare numai două referințe exacte sau precise la Dumnezeu Tatăl însă se fac mai multe referințe care nu sunt exacte sau mai bine spus care nu sunt directe. Barnaba vorbeşte de două căi: a urma Domnului Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu este foarte mult calea lumii şi a binelui şi a urma celui rău şi diavolului este foarte mult calea întunericului şi a răului. Acest lucru arată că Barnaba nu vedea nici o legătură între faptul de a fi fiul lui Dumnezeu şi a urma răului. Aceste lucruri sunt incompatibile pentru el. Este bine să avem în vedere aceste lucruri şi să ne dăm seama că pentru Barnaba starea de a fi fiul lui Dumnezeu implica mai mult decât orice moralitatea şi o viață duhovnicească. Pentru el Dumnezeu devine Tată ca şi o răsplată a unui comportament virtuos şi moral. Aceste lucru este o trăsătură pe care o vom găsii la mai mulți părinți duhovniceşti din mai multe epoci ale patrologiei creştine. Problemele religioase grave cu care s-a confruntat secolul al II-lea şi al III-lea cum a fost idolatria şi închinarea la zei a făcut să nu fie posibile contururile unei patrologii creştin ortodoxe bine definite. Numai în secolele următoare se v-a realiza acest lucru. Nu poate fii trecută cu vederea contribuția împăratului Constantin cel Mare care a fost primul om de stat din lume care a adoptat creştinismul ca şi religie oficială.

[68] Nicolae Corneanu, *Studii patristice: aspecte din vechea literatură creştină* (Editura mitropoliei Banatului, 1984).
[69] Bern Kollman, *Joseph Barnabas: Leben und winkungsghesghischte*, (Stuttgart, 1998).

Un alt părinte apostolic care a mărturisit credința sa în Dumnezeu Tatăl a fost Sfântul Ignatie Teoforul care a fost martirizat la Roma pentru credința sa. Acest sfânt a fost omorât în timpul împăratului Traian şi a fost sfâşiat de animale.[70] Sfântul Ignatie al Antiohiei sau Teoforul cum a mai fost chemat a lăsat în urmă 7 epistole care mărturisesc foarte mult crezul în Dumnezeu Tatăl. Iată ce ne spune el în Epistole către Magnezieni la capitolul 13: „în toate câte faceți să sporiți cu trupul şi cu duhul, în Fiul şi în Tatăl şi în Duhul." Aici sfântul Ignatie se referă foarte mult la faptul că viața duhovnicească a omului nu este una monotonă ci este o viață care se află în continuă dinamică. Acest lucru se poate vedea foarte mult din modul în care omul ajunge să lucreze sau să practice virtuțile. Este de remarcat că pentru credința sa în Dumnezeu Tatăl, sfântul Ignatie a fost omorât. Acest lucru este un mare semn de întrebare pe care moartea sa îl ridică celor care nu au credința sau crezul în Dumnezeu Tatăl. Au fost mulți care s-au întrebat cum se face că dacă Dumnezeu este Tatăl nostru şi El este Tatăl omului a lăsat să moară ca şi martir pe Sfântul Ignatie? Acest lucru este bine să îl avem în vedere şi să îl definim. În vechime şi la unele popoare din zilele noastre sunt mulți care resping credința în Dumnezeu Tatăl care este foarte mult credința ortodoxă. Prin urmare, Dumnezeu Tatăl nu încalcă libertatea omului dar răsplăteşte această libertate pe măsura faptelor omului. Sfântul Ignatie Teoforul a crezut în Dumnezeu Tatăl şi pentru acest lucru el şi-a jertfit viața Sa. În patrologia creştin ortodoxă sfântul Ignatie Teoforul este un nume cu ample rezonanțe. El a fost sfânt şi a susținut până la moarte crezul în Dumnezeu Tatăl. Câți dintre noi am fii dispuşi să plătim acest crez cu prețul propriei noastre vieți?[71]

În continuare Sfântul Ignatie face o altă referință la Dumnezeu Tatăl, mai bine spus în Epistola către 9, 1: „sunteți pietre ale templului Tatălui, pregătiți pentru zidirea lui Dumnezeu Tatăl, ridicați la înălțime cu unealta lui Hristos, care este crucea folosindu-vă de Duhul Sfânt ca şi de o funie." Din nou şi aici Sfântul Ignatie face o referință cât se poate de exactă şi de precisă la Dumnezeu Tatăl. Dumnezeu Tatăl este Cel care ne-a adus în existență cu un scop şi acest scop nu este de mai multe ori cunoscut omului la începutul vieții sale sau în copilărie. Sfântul Ignatie ne spune astfel că este voia lui Dumnezeu Tatăl să fim creştini şi că a fii creştini înseamnă a devenii frați sau a fii în comuniune de iubire cu Fiul Său Domnul Iisus Hristos. Se poate spune că din punct de vedere treimic, Sfântul Ignatie a fost cel care susținut monarhia Tatălui sau primatul Tatălui față de Fiul şi Duhul Sfânt? Ce înseamnă acest lucru? Înseamnă că în interiorul lui Dumnezeu există ierarhie şi ordine. Acest lucru a dus în cele din urmă la mai multe dezbateri în cadrul teologiei patristice. Aceste lucruri care au avut loc în cadrul lui Dumnezeu Tatăl sunt foarte mult cele care mențin şi cele care susțin că există rapturi interne în Dumnezeu din veşnicie. În acest sens, tot în Epistola către Magnezieni Sfântul Ignatie este de părere că Domnul Iisus Hristos a plecat de la Tatăl şi s-a întors tot la Tatăl. Acest lucru înseamnă că de cele mai multe ori este bine să vedem cum putem pune în raport pe persoana lui Dumnezeu Tatăl cu Dumnezeu Fiul. Dumnezeu Fiu este voința lui Dumnezeu Tatăl. Acest lucru poate fii înțeles numai din punct de vedere uman şi el nu are un corespondent din punct de al lui Dumnezeu. În epistola către filipeni la capitolul 9 el ne spune că Hristos este „uşa Tatălui" prin care intră Avraam, Isaac, Iacob, profeții, apostolii şi Biserica. Acest lucru are ample implicații aghiografice şi la fel de bine ecclesiologice şi ne spune că nu poate exista sfințenie în afară de biserică sau mai bine spus de viața cultului sau de rugăciune. În epistola către evrei la capitolul 5 ni se spune că Hristos este unit cu Biserica la fel cum El este unit cu Dumnezeu Tatăl. Acest lucru poate fii interpretat că mergând la Biserică sau mai bine spus frecventând Biserica putem ajunge fii ai lui Dumnezeu sau prin acest act Dumnezeu Tatăl este dispus să ne accepte ca şi fii Săi. În epistola către romani Sfântul Ignatie mai face o referință la Dumnezeu Tatăl: „Bisericii celei miluite prin voința Tatălui... celei iubite şi luminate... celei care stă în frunte în țara romanilor, vrednică de Dumnezeu, vrednică de cinste, vrednică de fericire, vrednică de laudă, vrednică de a dobândii ceea ce doreşte, vrednică de curăție, Bisericii care stă în fruntea dragostei, care ține legea lui Hristos, care poartă numele Tatălui." Este cât se poate de evident că sfântul Ignatie face o referință exactă la relația care există între Dumnezeu Tatăl şi Biserică. Dacă Dumnezeu este dispus să devină Tatăl nostru, cadrul de manifestare al acestei dispuneri este foarte mult biserica. Ajungem să Îl experimentăm pe Dumnezeu Tatăl prin viața Bisericii. Fără nici o îndoială acest lucru este afirmat de Sfântul Ignatie. Sfântul Ignatie este un sfânt care este puțin cunoscut în zilele noastre. Este important să ştim că Sfântul Ignatie Teoforul l-a mărturisit pe

---

[70] J. Clarke, *The martydom of Saint Ignatius bishop of Rome and of Polycarp of Smirna* (Lexington, 1835).

[71] Kenneth James Howell, *Ihnatius of Anthioch: a New Testament Translation and theological commentary* (CH Rsources, 2008).

Dumnezeu Tatăl şi a făcut acest lucru cu preţul vieţii Sale. Exemplul lui este cât se poate de profund şi de adevărat. Crezul în Dumnezeu Tatăl, Sfântul Ignatie l-a arătat din primul verset al epistolei sale către efeseni: „Ignatie, numit şi Teoforul, Bisericii Efesului, care este în Asia, celei vrednice de fericire, celei binecuvântate în măreţia şi plinătatea lui Dumnezeu Tatăl, Bisericii cele mai înainte rânduită a fi pururea în mărirea cea nestrămutată şi a fii unită fără de schimbare prin patima cea adevărată, prin voinţa Tatălui, şi a lui Iisus Hristos Dumnezeul nostru, multe salutări cu neprihănită bucurie, în Iisus Hristos." Prin urmare, din prima afirmaţie pe care sfântul Ignatie o face el afirmă credinţa sa în Dumnezeu Tatăl. Dumnezeu Tatăl este prin urmare centrul teologiei sfântului Ignatie Teoforul.[72]

În continuare Sfântul Ignatie Teoforul face o referinţă la un binefăcător al său pe nume Crocu, pe care îl numeşte şi care era un om din Efes extrem de credincios despre care el spune: „Tatăl lui Iisus Hristos să-i dea lui tihnă, ca şi lui Onisim, lui Buru, lui Evplu şi lui Fronton, prin care am putut vedea dragostea voastră a tuturora." Este evident că Sfântul Ignatie Teoforul face referinţă aici în mod direct la Dumnezeu Tatăl. În capitolul al VI-lea el ne spune despre următorul lucru: „să cântaţi prin Iisus Hristos cu un singur glas Tatălui, ca să vă audă şi să vă cunoască prin faptele bune pe care le faceţi." La fel şi aici Sfântul Ignatie ne spune că Domnul Iisus Hristos este calea noastră spre Dumnezeu Tatăl. Apoi el ne spune că noi trebuie să fim uniţi unul cu altul cum este „unit Iisus Hristos cu Tatăl". Sfântul Ignatie ne spune că trebuie „să fim vrednici de Tatăl [Dumnezeu Tatăl]. El îşi încheie epistola cu cuvintele „fiţi sănătoşi în Dumnezeu Tatăl şi în Iisus Hristos nădejdea noastră comună." Este foarte clar că Sfântul Ignatie a fost cât se poate de mult un continuator al tradiţiei patristice biblice în special a Noului Testament.[73]

În epistola către magnezieni 1 el cheamă „harul lui Dumnezeu Tatăl care să fie peste toţi. El ne mai spune că prin iubire ajungem la „unire cu Dumnezeu Tatăl şi Iisus Hristos." Le fel de bine el ne spune în capitolul 5 că trebuie să avem „întipăritura lui Dumnezeu Tatăl prin Iisus Hristos." La fel de bine Iisus Hristos a fost din veci în Tatăl. Domnul Iisus Hristos nu a lucrat nimic fără de Tatăl. La fel de bine, sfântul Ignatie le spunea magnezienilor să se supună episcopului după cum Domnul Iisus Hristos s-a supus după trup Tatălui. În epistola către tralieni sfântul Ignatie din nou afirmă credinţa în Dumnezeu Tatăl care este Tatăl Domnului Iisus Hristos. Episcopul este un chip al Tatălui. În capitolul 9 din epistola către tralieni Sfântul Ignatie Teoforul afirmă un lucru remarcabil. El spune, că la fel cum Dumnezeu Tatăl l-a înviat pe Domnul Iisus Hristos, tot aşa Dumnezeu Tatăl ne v-a învia şi pe noi. La fel de bine oamenii răi vin de la Dumnezeu Tatăl (capitolul 9). La fel de bine se cuvine să întărim ierarhia bisericii fiindcă în acest fel mărit pe Dumnezeu Tatăl. Epistola către tralieni mai face o referinţă la Dumnezeu Tatăl în capitolul 13 unde Sfântul Ignatie spune că deşi este în primejdie, fiindcă urma să fie dus la Roma unde a fost omorât, el nu şi-a părăsit credinţa în Dumnezeu Tatăl.

În epistola către romani Sfântul Ignatie spune că Biserica a fost miluită prin măreţia Tatălui celui înalt şi a lui Dumnezeu Fiul Iisus Hristos. A fii creştin înseamnă „a purta numele Tatălui." Capitolul 3 ne spune „Dumnezeul nostru Iisus Hristos se arată mai ales când este în Tatăl." În capitol 7 din epistola către romani Sfântul Ignatie ne spune că moartea maritirică este pentru el o chemare de a merge la Tatăl. În capitolul 8 se spune că pentru omul care crede în Dumnezeu Tatăl gura lui nu poate spune nici o minciună.

Epistola către filadelfieni Sfântul Ignatie o dedică Bisericii lui Dumnezeu Tatăl şi a Domnului Iisus Hristos. El le spune filadelfienilor că episcopul lor a primit slujirea de episcop nu de la oameni ci de la Dumnezeu Tatăl. În capitolul 3 el ne spune: „feriţi-vă de buruienile rele pe care nu le cultivă Hristos pentru că ele nu sunt sădite de la Tatăl." În capitolul 7 el ne spune să „urmăm lui Hristos precum şi El urmează Tatălui Său." Le fel de bine şi epistola către smirneni este dedicată lui „Bisericii lui Dumnezeu Tatăl." Capitolul 3 al epistolei către smirneni ne spune că Domnul Iisus Hristos a mâncat şi a băut cu trupul împreună cu apostolii deşi duhovniceşte era unit cu Tatăl. Capitolul 7 ne spune că „din bunătate Dumnezeu Tatăl l-a înviat pe Domnul Iisus Hristos." Capitolul 8 spune că Domnul Iisus Hristos

[72] Antiohia este un oraş din Siria antică ce este cunoscut în zilele noastre cu numele de Antakya. Sfântul Ignatie a fost ucenic al Sfântului Apostol Petru. Alţi sfinţi antiohieni, deci din Siria sunt: Sfântul Sila sau Siluan, care la origini a fost un ucenic din cei 70 de ucenici ai Domnului Iisus Hristos, Sfântul Roman Melodul şi Sfântul Cosma Melodul care au scris mai multe imne, Sfântul Sofronie al Ierusalimului, Sfânta Tecla, Wayne A. Meeks, *Jews and Christians in Antioch in the four first centuries of the common era* (Societatea literaturii biblice, 1978).

[73] Allen Brent, *Ignatius of Anthoch and the second sophistic* (Tubingen, 2006).

urmează lui Dumnezeu Tatăl şi îi este ascultători şi la fel de bine trebuie să fim şi noi. La începutul epistolei către Policarp Sfântul Ignatie spune că episcopul suprem este Dumnezeu Tatăl.[74]

Prin urmare, acestea sunt referinţele sau referinţele directe pe care le face sfântul Ignatie despre Dumnezeu Tatăl. Sfântul Ignatie Teoforul a fost un sfânt care după cum am mai afirmat a mărturisit cu preţul vieţii sale credinţa în Dumnezeu Tatăl. Acest lucru noi nu l-am uitat şi în cu această ocazie am insistat mai mult asupra a ceea ce a crezut sfântul Ignatie Teoforul în ceea ce îl priveşte pe Dumnezeu Tatăl. Textele antice pe care le-am folosit au fost scrise acum mai bine de 1800 de ani. Este de amintim că acum 1800 de ani au fost oameni care au crezut în Dumnezeu Tatăl.[75]

Un alt mare părinte apostolic care a suferit moarte martirică în anul 153 este Sfântul Policarp episcopul Smirnei. Smirna este un oraş care azi se numeşte Izmir şi care acum face parte din Turcia din zilele noastre. La vremea Sfântului Policarp în secolul al II-lea ea făcea parte din imperiul roman. Această localitate a fost extrem de celebră şi de prosperă în antichitate. Ea a fost reşedinţa la mai multe mari personalităţi bisericeşti dintre care cea mai mare a fost Sfântul Policarp. Sfântul Policarp este cunoscut în special pentru epistola sa către filipeni unde face anumite referinţe la Dumnezeu Tatăl. Astfel în capitolul 12 al epistolei către filipeni, sfântul Policarp afirmă credinţa sa în Dumnezeu Tatăl: „Dumnezeu şi Tatăl Domnului Iisus Hristos.... să vă întărească în credinţă, în adevăr, în toată blândeţea, în lipsă de mânie, în răbdare şi în îndelungă răbdare, în îngăduinţă şi în curăţie trupească şi sufletească.” Se poate vedea aici cu ce calităţi şi virtuţi aseamănă sau leagă Sfântul Policarp pe Dumnezeu Tatăl. În teologia Sfântului Policarp credinţa în Dumnezeu Tatăl este legată foarte mult de virtuţi şi de viaţa virtuţilor. Acest lucru a fost găsit inconvenient în zilele şi vremurile sfântului Policarp şi în cele din urmă, el avea să fie omorât. Sfântul Policarp a murit pentru o cauză dreaptă: credinţa în Dumnezeu Tatăl. Acest lucru era imposibil sau mai bine spune de neacceptat într-o lume antică care credea în idoli şi în zei.

Ultimul dintre părinţii apostolici este Sfântul Iustin Martirul şi Filosoful. El a fost un sfânt care a fost martirizat la Roma pe la anul 160 şi prin urmare el este un sfânt care a trăit în secolul al II-lea. De la Sfântul Iustin Martirul avem mai multe scrieri şi acestea este bine să le enunţăm. Una dintre cele mai cunoscute este *Dialoguri cu iudeul Trifon* şi evident mai există epistola către Diognet. Aici în această epistolă Sfântul Iustin face mai multe referinţe la Dumnezeu Tatăl. În capitolul 10 din epistola către Diognet Sfântul Iustin face o referinţă exactă la Dumnezeu Tatăl: „dacă vrei primii această credinţă [în Iisus Hristos] vei cunoaşte mai întâi pe Dumnezeu Tatăl.” Evident, aici sfântul Iustin Martirul mărturiseşte exact şi precis credinţa sa în Dumnezeu Tatăl. Mai apoi el îi scrie lui Diognet: „după ce Îl vei cunoaşte pe Tatăl, de ce bucurie crezi că vei mai fii cuprins?” aici sfântul Iustin ne spune că nu poate fii bucurie mai mare decât cea de a Îl avea pe Dumnezeu Tatăl. Sfântul Iustin ne spune că mai înainte de la Îl iubirii noi pe Dumnezeu Tatăl, El ne-a iubit mai înainte de a Îl iubii pe El. La fel de bine mai spune că „ucenicii au cunoscut tainele Tatălui.” Acest lucru ne spune că sunt grade sau nivele care definesc modul în care ajungem să Îl cunoaştem şi să experimentăm pe Dumnezeu Tatăl. Acest lucru este bine să îl avem în vedere. „Pentru aceasta Tatăl a trimis Cuvântul, ca să se arate în lume.” În cele din urmă ultima afirmaţie pe care o face sfântul Iustin la Dumnezeu Tatăl este în fraza de încheiere a epistolei sale: „mântuirea se arată, apostolii se înţelepţesc; Paştile Domnului premerge, vremurile se adună; prin care este slăvit Tatăl; se uneşte cu lumea şi învăţând pe sfinţi, se bucură, Căruia fie mărirea în veci. Amin” Aceasta este o afirmaţie oarecum enigmatică pe care sfântul Iustin Martirul o face despre Dumnezeu Tatăl. Cel mai probabil aici el se referă că prin viaţa de virtute şi de sfinţenie a apostolilor şi a sfinţilor Dumnezeu Tatăl este preamărit. Sfântul Iustin ne spune că nu putem fii indiferenţi faţă de Dumnezeu Tatăl. Acest lucru este bine să îl enunţăm şi să fim cât se poate de atenţi le ea. Dumnezeu Tatăl este fără nici o îndoială ceea ce se poate denumii ca şi un lucru de care sfântul Iustin Martirul nu a avut parte să se bucure de el. Sfântul Iustin Martirul a fost un sfânt care acum 1900 de a crezut în Dumnezeu Tatăl. De la el avem mărturie vieţii sale şi a ceea ce a susţinut el. Aceste lucruri este bine să ne evidenţiem atunci când vorbim despre Dumnezeu Tatăl. Dumnezeu Tatăl este cât se poate de mult ceea ce a definit crezul sfântului Iustin Martirul şi Filosoful. L-am adus în atenţie în această carte pe sfântul Iustin Martirul tocmai pentru acest motiv şi

[74] Dorotheos Scholarios, *Ταμεηον τεις πατρολογιας* (Parnassou, 1883).
[75] Joannes Botsaccus, *Patrologie* (Stetini, 1664).

pentru a arăta că este un punct de reper în teologia patristică. La vremea Sfântului Iustin nu exista termenul de patrologie şi nici nu s-au scris mai multe lucruri despre patrologia creştin ortodoxă. Am ales să îl includem şi să îl abordăm pe sfântul Iustin în această carte fiindcă după cum am citat mai sus el a crezut în Dumnezeu Tatăl. Nu a scris extensiv despre Dumnezeu Tatăl deşi credem că putea să o facă foarte bine. Sfântul Iustin este cât se poate de mult un sfânt care a adus mărturie ultimă despre credința în Dumnezeu Tatăl cu prețul vieții sale. În acest capitol nu vom vorbii despre moartea martirică a Sfântului Iustin Martirul ci despre ceea ce a mărturisit el. A mărturisit cu prețul vieții credința în Dumnezeu Tatăl. Lumea din secolul al II-lea ar fii trebuit să îi urmeze dar au fost mulți care au găsit de cuviință să nu facă acest lucru.

Se poate spune că aceştia au fost principalii părinți apostolici ai secolelor al II-lea şi al III-lea. Am enunțat mai sus că fără nici o îndoială credința în Dumnezeu Tatăl a existat în secolele al II-lea şi al III-lea. Evident au existat mai mulți alții pe care timpul şi istoria nu îi mai ține minte. Părinții apostolici au adus o mărturie eternă despre Dumnezeu Tatăl pe care noi trebuie să o avem în vedere. Ei au oferit baza sau susținerea pe care noi o avem față de Dumnezeu Tatăl. După perioada părinților apostolici a urmat o altă perioadă din istoria patrologiei creştin ortodoxe. Este vorba de perioada sinoadelor ecumenice, perioadă care a început în anul 325 cu primul sinod de la Niceea şi care se v-a încheia în anul 787 cu ultimul sinod ecumenic. Această perioadă a fost deschisă istoric de Sfântul Constantin cel Mare care a decretat ca şi religie oficială a bazinului mediteranian creştinismul.[76]

CAPITOLUL AL IV-LEA

DUMNEZEU TATĂL ÎN PERIOADA SINOADELOR ECUMENICE

Secolul al IV-lea, mai bine spus sau mai precis anul 325 v-a aduce cu sine o nouă etapă sau „epocă” în patrologia creştin ortodoxă. Este vorba fără nici o îndoială de perioada sinoadelor ecumenice care a durat până în secolul al VIII-lea mai exact până în anul 787 când a avut ultimul sinod ecumenic. Prin urmare, perioada sinoadelor ecumenice s-a extins pe 462 de ani. În această perioadă vor avea loc 7 sinoade ecumenice la care vor participa reprezentanți din toată lumea creştină de la acea perioadă de timp. Evident, vor avea loc mai multe sinoade locale care sunt de mai puțină importanță. La aceste sinoade se vor dezbate mai multe teme de natură teologică şi nu numai. Una dintre cele mai cunoscute a fost relația sau legătura Domnului Iisus Hristos cu Tatăl. În jurul anului 325, la Alexandria în Egipt a fost un anume Arie care susținut că propriu zis Domnul Iisus Hristos nu este Fiul lui Dumnezeu, ci o creatură a lui Dumnezeu. Arie şi-a câştigat foarte mulți adepți. El a publicat o scriere religioasă şi dogmatică care se numea Talia. Arie nu contesta existența lui Dumnezeu ci contesta dacă Domnului Iisus Hristos este Dumnezeu sau vine de la Dumnezeu. Faptul că opiniile lui Arie au devenit extrem de populare în toată regiunea Mării Mediterane avea să convoace primul sinod ecumenic la anul 325 din localitatea Nicea. La acest sinod ecumenic au participat 318 episcopi, şi au fost mai multe persoane din clerul inferior [preoți şi diaconi]. Sinodul de la Niceea care a fost primul sinod ecumenic din istoria Bisericii Creştin Ortodoxe a fost posibil pe fondul libertății oferite de împăratul Constantin cel Mare prin edictul de la Milan din anul 313. Acest edict recunoştea ca şi credință oficială a imperiului creştinismul. Însuşi împăratul Constantin a participat la dezbaterile sinodului de la 325.

Sinodul de la Nicea a emis o învățătură de credință care avea să se numească „Crezul”. Aici se fac câteva referințe la Dumnezeu Tatăl: „Cred într-unul Dumnezeu Tatăl Atotțiitorul, făcătorul cerului şi al pământului, tuturor văzutelor şi nevăzutelor.” Din prima frază, crezul de la Nicea face referință la Dumnezeu Tatăl despre care ni se spune sau care are ca şi atribut faptul că este „atotțiitor.” Prin aceasta înțelegem că Dumnezeu este Cel care dă viață şi la fel de bine El este Cel care dă ființa ultimă a persoanelor. Dumnezeu Tatăl este cel care menține în existență tot ceea ce există din lumea organică şi din lumea anorganică. În continuare crezul de la Nicea mai spune că crede „într-unul Domn Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu Unul Născut care din Tatăl s-a născut mai înainte de toți vecii.” Această afirmație a fost introdusă în crez datorită lui Arie şi a arianismului promovat de el care distorsiona foarte mult raporturile care există

[76] Lucas F. Mateo Seco, *Teologia trinitaria: Dios Padre* (Madrid, 2003).

între Dumnezeu Tatăl şi Dumnezeu Fiul. Crezul de la Niceea precizează foarte clar că Dumnezeu a născut un Fiu mai înainte de toți vecii, sau mai bine spus mai înainte de timp şi de crearea lumii şi a universului. Acestea sunt lucruri extrem de profunde care ne spun despre cât de avansați teologic au fost părinții care au participat la sinodul ecumenic din anul 325. Sinodul de la 325 a fost cel care am putea spune a oficializat credința Bisericii Creştin Ortodoxe în Dumnezeu Tatăl. Dacă până atunci creştinii se rugau cu rugăciunea Tatăl nostru prin catacombele din Roma sau prin biserici clandestine de frica împăraților persecutori ca şi Nerone, Domițian, Maximilian sau Traian de acum creştinii erau liberi nu numai să îşi exprime în public credința în Dumnezeu Tatăl şi la fel de bine să o şi „profeseze" adică să aducă şi pe alții la această credință.[77]

Tot cu anul 325 se poate spune că se v-a instaura oficial perioada patristică din istoria Bisericii Creştin Ortodoxe. Această perioadă de timp este foarte mult o perioadă care ține de sensul şi de formarea duhovnicească a creştinilor care vor urma. În acest sens cei care cred în Dumnezeu Tatăl şi duc o viață creştină devin imuni la ispitele şi la răutățile lumii şi ale demonilor. Despre acest fapt se cunoaşte o întâmplare celebră din insula Cipru. Se spune că aici a existat o femeie care practica magia. Această femeie invoca diavoli pentru a îi realiza anumite dorințe sau pofte. La un moment dat femeia s-a îndrăgostit de un bărbat din insula Cipru. Acesta refuzat avansurile ei şi ea a apelat la ajutorul diavolilor. A invocat doi diavoli care să meargă şi să îl facă pe acest bărbat să i se supună şi să facă amor cu ea. Cei doi diavoli au mers la acel bărbat şi după mai multă vreme s-au întors la femeie:

- Ei, l-ați făcut pe el să se plece mie şi să mă dorească pentru amor?
- Am încercat, dar nu am reuşit.
- Cum adică nu ați reuşit?
- Bărbatul pe care îl doreşti este un om credincios care se spovedeşte şi merge la biserică regulat.
- Şi voi nu puteți să îl schimbați?
- Nu.
- De ce?
- Avem putere numai asupra celor care se cred mai buni decât preotul duhovnic de la spovedanie.
- Cum vine asta?
- Sunt foarte mulți care atunci când se spovedesc o fac numai formal şi în realitate se consideră mai buni decât preotul care spovedeşte şi i-au singuri canoane şi povățuiri duhovniceşti.

Apoi cei doi diavoli au plecat. Femeia a rămas pe gânduri şi când a auzit că spovedania are putere mai mare decât magia pe care o practica ea s-a dus şi ea la preoți şi s-a spovedit. Ea a spus preoților despre ceea ce i s-a întâmplat şi astfel ştim despre această întâmplare folositoare.[78]

Evident, de mai multe ori Biserica Creştin Ortodoxă a fost lovită şi atacată de diferite erezii, de diferite curente filosofice şi neoidolatre care au bântuit acei ani de demult ai Bisericii. Prin aceste încercări Biserica a ieşit mult mai puternică şi mai rezolută decât mai înainte. Pentru cei care cred în Dumnezeu Tatăl şi cei care duc o viață a virtuții şi a faptelor bune nu se poate ca ei să fie victime ale puterilor diavoleşti. Aceasta fiindcă după cum am spus, Dumnezeu Tatăl nu îngăduie acest lucru. În cei 460 de ani cât timp au durat sinoadele ecumenice au existat foarte mulți sfinți părinți. Aici ne vom oprii numai la cei mai cunoscuți şi cei mai importanți. Aceştia sunt: Sfântul Ioan Hrisostom, Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Grigorie Teologul, Sfântul Antonie cel Mare, Sfântul Grigorie de Nyssa, Sfântul Ioan Damaschinul, Fericitul Augustin sau Sfântul Grigorie Dialogul. Prin urmare primul sinod ecumenic a vorbit cât se poate de clar despre faptul că Dumnezeu Tatăl este Cel care a născut dincolo de timp şi de istorie pe Dumnezeu Fiul. Aceste lucruri este bine să le ştim şi să le avem în vedere. Tot la acest sinod se v-a remarca Sfântul Nicolae care i-a demonstrat pe care rațională şi logică adevărul relației dintre Dumnezeu Tatăl şi Domnul Iisus Hristos, Dumnezeu Fiul. Arie a respins această demonstrație şi acest lucru arată că el cunoştea forte bine adevărul de credință ortodox ceea ce a făcut ca în cele din urmă să fie anatematizat, sau mai bine spus exclus din Biserica Creştin Ortodoxă. Anatema este în Biserica Creştin Ortodoxă cea mai grea pedeapsă care poate fii dată cuiva şi ea înseamnă că cineva este exclus din

[77] Hans urs von Balthasar, *Crezul: meditații la simbolul de credință apostolic* (Editura Galaxia Guntenberg, 2004).
[78] Simeon Adrian, *Spovedania după învățătura sfinților părinți* (Credința strămoşească, 2012).

Biserică pentru totdeauna. Este de remarcat că Arie avea să moară la puțin timp după ce a fost anatematizat de Biserică. Prin urmare, la sinodul întâi ecumenic sfinți părinți ca şi Sfântul Nicolae, Sfântul Atanasie cel Mare şi Sfântul Spiridon al Trimitundei au reafirmat credința în Dumnezeu Tatăl. Se poate spune că în secolul al IV-lea unul dintre cele mai importante sau mai semnificative evenimente religioase a fost sinodul ecumenic de la Nicea. Acest sinod a fost cât se poate de mult unul fundamental pentru ortodoxie şi pentru lumea ortodoxă. Părinții de la primul sinod ecumenic au fost cei care au reafirmat valabilitatea credinței în Dumnezeu Tatăl lumii secolului al IV-lea. Acest lucru a dus la ample mutații în interiorului imperiului şi a dus în cele din urmă la naşterea monahismului creştin ortodox în persoana Sfântului Antonie cel Mare. Nemulțumiți cu aderența formală la credința creştină a majorității dintre locuitorii imperiului bizantin vor fii mulți care se vor retrage în pustie şi mai ales în deşertul egiptean unde se v-a naşte o mişcare creştină de amploare. Ea a dat naştere la ceea ce cunoaştem azi ca şi Patericul egiptean.[79]

Sfârşitul secolului al IV-lea v-a aduce cu sine un alt mare sinod ecumenic care v-a avea loc în anul 381 la Constantinopol actualul Istambul. Acest sinod v-a aduce în discuție erezia pnevmatomahilor sau a celor care negau că există Duhul Sfânt sau negau că Duhul Sfânt este Dumnezeu. Pnevmatomahii au fost conduşi de Mecedoniu şi de Maratoniu. Ei au acceptat dumnezeirea lui Dumnezeu Tatăl şi Fiul dar nu acceptau dumnezeirea Duhului Sfânt ceea ce susțineau pnevmatomahii a fost foarte mult în termeni filosofic o diadă, adică exista Dumnezeu Tatăl şi Dumnezeu Duhul Sfânt. Aşa se vor naşte pentru prima dată în istoria creştinismului marile dezbateri trinitare care aveau să definească foarte mult spiritul în care a avut loc perioada sinoadelor ecumenice. Aceste lucruri sunt cât se poate de mult realități care definesc ceea ce a însemnat sinodul al II-lea ecumenic. La acest sinod au participat 150 de episcopi care au dat anatemei pe Mecedoniu şi Maratoniu. O personalitate centrală a sinodului al II-lea ecumenic a fost Sfântul Chiril al Ierusalimului.[80]

De la Sfântul Chiril al Ierusalimului avem mai multe cateheze care fac referință sau vorbesc despre Dumnezeu Tatăl. Sfântul Chiril al Ierusalimului este de părere că diferența fundamentală dintre creştinism şi iudaism este faptul că în timp ce creştinismul acceptă că Domnul Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu Tatăl din veşnicie, iudaismul nu o face. În acest sens, evreii susțin că pentru a ajunge la Dumnezeu Tatăl nu este nevoie de Domnul Iisus Hristos care este Dumnezeu Fiul. Acest lucru este respins de Sfântul Chiril al Ierusalimului care susține că după Biblie „nimeni nu poate venii la Tatăl decât prin Fiul.” (Ioan 14, 6). Este de remarcat că Sfântul Chiril al Ierusalimului a preluat tradiția patristică de până la el şi a dezvoltat-o sau bine spus a amplificat-o. El este de părere că Domnul Iisus Hristos sau Dumnezeu Fiul este „Uşa” care ne duce la Dumnezeu Tatăl. Este foarte clar că nu putem să Îl avem de Dumnezeu ca şi Tatăl nostru dacă Îl respingem pe Domnul Iisus Hristos. La fel de bine Sfântul Chiril al Ierusalimului este de părere că trebuie să ne închinăm în fața lui Dumnezeu Tatăl. Prin aceasta el ne spune că trebuie să avem evlavie la Dumnezeu Tatăl. El este de părere că între Dumnezeu Tatăl şi Dumnezeu Fiul nu se poate interpune nimic: nici omul, nici lumea şi nici universul. Sfântul Chiril al Ierusalimului face o distincție: prin fire Dumnezeu Tatăl este Tatăl unui singur Fiul al Domnului Iisus Hristos, dar prin lucrare, El este Tatăl nostru al tuturor. Din veşnicie Dumnezeu este Tată şi în acelaşi timp El a avut un singur Fiu. În acest sens el susține că Dumnezeu Tatăl nu a realizat o emanație pentru a Îl naşte pe Dumnezeu Fiul ci Fiul a fost născut din înseşi ființa Lui. El mai spune în Cateheza despre Dumnezeu Tatăl că „numele Tatălui este unul, dar puterea lucrării este felurită.”[81] În acest sens, Sfântul Chiril al Ierusalimului insistă asupra distincției dintre faptul că numai Domnul Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu prin natură. Noi oamenii, spune el sunt fii lui Dumnezeu ca şi dar al iubirii Sale față de noi: „chiar dacă am fost învredniciți să spunem îl rugăciune: Tatăl nostru care eşti în ceruri, totuşi acesta este un dar al iubirii Sale de oameni, deoarece Îl numim Tată nu pentru că am fost născuți din fire din Tatăl Cel Ceruri, ci pentru că am fost învredniciți, prin nespusa Lui iubire de oameni, să spunem aşa; pentru că am fost mutați datorită harului Tatălui, prin Fiul şi Sfântul Duh, de la robie la înfiere.”[82]

Se poate vedea aici profunzimea introspecțiilor sfântului Chiril al Ierusalimului. Această distincție dogmatică a fost de fapt inexistentă până la el. Sfântul Chiril al Ierusalimului este cel care a făcut distincția dintre faptul că prin fire

[79] *Patericul egiptean* (Alba Iulia, 1991).
[80] Sfântul Chiril al Ierusalimului, *Cateheze* (EIBMBOR: Bucureşti, 2004).
[81] Idem 108.
[82] Ibidem.

Domnul Iisus Hristos este singurul Fiul al lui Dumnezeu, în timp ce prin lucrare sau prin energiile Sale Dumnezeu devine Tată al tuturor oamenilor. El ne mai spune că Dumnezeu se poate să nu fie Dumnezeu Tatăl nostru al tuturor. Prin urmare Dumnezeu este Tatăl nostru nu prin fire ci prin har sau prin lucrare.[83] La fel de bine în continuare Sfântul Chiril al Ierusalimului face mai multe referințe la faptul că în timp ce Dumnezeu este Tatăl nostru în timp, în cazul Domnului Iisus Hristos el este Tată, dincolo de timp. Nu există un timp anume în care Dumnezeu Tatăl este Tatăl Domnului Iisus Hristos. Se poate deduce că Dumnezeu Tatăl a devenit Tatăl nostru şi prin voința lui Dumnezeu Fiul sau a Domnului Iisus Hristos. Acest lucru v-a devenii subiect de dezbateri teologice în ceea ce se v-a cunoaşte mai apoi ca şi erezia monotelită care o vom aborda în rândurile care vor urma. Prin urmare, Sfântul Chiril al Ierusalimului ne spune că este impropriu să Îl numim pe Dumnezeu Tatăl nostru prin fie ci numai voința fiindcă Dumnezeu a voit ca noi să îl spunem Dumnezeu Tatăl din multe Sa iubire pe care o are față de noi. Omul însă a părăsit de mai multe ori această iubire a lui Dumnezeu Tatăl şi s-a întors în spre închinarea la idoli şi zei. Acest lucru certifică şi mai mult că nu putem să îl numim pe Dumnezeu Tatăl ca şi Tatăl nostru prin fire. În spatele idolilor a stat de cele mai multe ori cel rău sau diavolul care este potrivnicul lui Dumnezeu Tatăl. În acest sens, Sfântul Chiril al Ierusalimului susține că toți cei care fac răul nu mai sus fii lui Dumnezeu ci sunt fii celui rău sau a lui Satan. Sfântul Chiril al Ierusalimului ne mai spune că noi trebuie să fim vrednici de Dumnezeu Tatăl sau mai bine spus să facem fapte prin care să Îl facem pe Dumnezeu vrednic de a fii numit Tatăl nostru. În acest sens, una dintre cele mai mari fapte prin care Îl putem face pe Dumnezeu vrednic de a fii numit Tatăl nostru este să îi cinstim pe părinții noştri trupeşti. Sfântul Chiril al Ierusalimului este de părere că Dumnezeu Tatăl nu rămâne indiferent la această faptă. La fel de bine se cuvinte să lăsăm toate grijile noastre lui Dumnezeu Tatăl fiindcă el ştie de ceea ce avem nevoie. Dintre toți sfinții părinți care au participat la sinodul al II-lea ecumenic poate sfântul Chiril al Ierusalimului este cel care a exprimat cel mai bine credința în secolul al IV-lea.[84]

Secolul al V-lea a adus cu sine un nou sinod fiindcă au început să existe foarte multe neînțelegeri şi disensiuni de natură hristologică, adică care țineau de persoana Domnului Iisus Hristos. Sinodul a avut loc în anul 431 la Efes, care este un oraş din Turcia de azi ce nu mai există azi şi din care au rămas numai ruinele şi este localizat la sud de Izmir. Cauza care a provocat sinodul al III-lea ecumenic a fost un anume patriarh Nestorie care susținea că Domnul Iisus Hristos nu a fost Fiul lui Dumnezeu ci numai un om sfânt. Astfel fecioara Maria nu trebuia să fie numită născătoare de Dumnezeu Teotokos ci numai hristotokos, adică născătoare de Hristos. Prin urmare, în Hristos nu a existat o natură care vedea de la Dumnezeu ci numai o natură omenească care ulterior a fost sfințită de viața şi de patimile Domnului Iisus Hristos. La sinod au participat aproape 200 de episcopi care au anatematizat pe Nestorie şi au condamnat nestorianismul. Nestorianismul s-a mai numit şi dioprosopism διοπροσοπισμος fiindcă susținea că în Iisus Hristos au existat două persoane: una umană şi una dumnezeiască. Prin urmare, implicația patristică era după Nestorie că Dumnezeu Tatăl nu a avut un singur Fiu ci doi fii.

La sinodul III de la Efes s-au remarcat mai mulți sfinți părinți dintre care amintim pe Sfântul Ioan Casian care a fost desemnat să se ocupe cu implicațiile hristologice ale nestorianismului. La fel de bine un alt sfânt părinte care s-a remarcat la sinodul a III-lea ecumenic a fost Sfântul Chiril al Alexandriei. De la Sfântul Chiril al Alexandriei avem mai multe scrieri pe care trebuie să le enunțăm. Aceste scrieri fac mai multe referințe la Dumnezeu Tatăl. În rândurile care vor urma vom face timp şi vom vorbii despre cum a văzut sau cum a trăit şi simțit Sfântul Chiril al Alexandriei pe Dumnezeu Tatăl. „Deci fiindcă Fiul este mai vechi şi decât veacurile înseşi, e liber de calitatea de a fii născut în timp. Era din şi pentru totdeauna fiind în Tatăl ca şi izvor."[85] Prin urmare, aceiaşi temă pe care o găsim la sfinții din secolul al IV-lea o găsim şi la Sfântul Chiril al Alexandriei. El spune cât se poate de clar că Dumnezeu Tatăl este izvorul din care a ieşit Dumnezeu Fiul, Domnul Iisus Hristos. În acest sens, la fel şi el afirmă că nu putem ajunge la Dumnezeu Tatăl decât prin Dumnezeu Fiul. Pentru Sfântul Chiril al Alexandriei Dumnezeu Tatăl este etern şi el vine şi v-a exista din eternitate. În continuare el spune: "El e înțeles şi declarat în Tatăl şi din Tatăl şi nu ni Se va arăta exterior şi străin Tatălui, sau ivindu-se după El, ca al doilea, ci fiind în El şi coexistând pururea cu El şi arătându-se din El, prin modul

[83] Idem 109.
[84] Edurad Yarnold, *Saint Cyril of Jerusalem* (Editura Psychology, 2000).
[85] Sfântul Chiril al Ierusalimului, *Comentariu la evanghelia după Ioan* (EIBMBOR: Bucureşti, 2000) p. 16.

negrăit al naşterii dumnezeieşti."[86] Se poate spune că aici sfântul Chiril afirmă foarte mult că nu se poate face o separaţie substanţială dintre Dumnezeu Tatăl şi Dumnezeu Fiul care există etern şi care nu sunt separaţi unul de altul. Acest mod de existenţă este supranatural şi dincolo de capacitatea de înţelegere şi de cuprindere a omului. Acest lucru este cât se poate de mult accentuat de Sfântul Chiril al Alexandriei. Sfântul Chiril al Alexandriei care s-a evidenţiat la sinodul al III-lea ecumenic a fost prin urmare cât se poate de mult un sfânt care a afirmat şi a susţinut credinţa în Dumnezeu Tatăl. Acest lucru este cât se poate de evident în scrierile sale şi vom încerca să arătăm care a fost „viziunea" lui despre Dumnezeu Tatăl. Este clar că relaţia dintre Dumnezeu Tatăl şi Dumnezeu Fiul este supranaturală şi prin urmare dincolo de înţelegerea omului. Aceste lucru sunt cât se poate de mult evidente în scrierile Sfântului Chiril al Alexandriei. Aceste lucruri sunt prin urmare cele care arată realitatea a ceea ce se denumeşte ca şi starea de fiu al lui Dumnezeu. „Că lui Dumnezeu şi Tatăl I se spune de către sfinţi (autorii Scripturii) şi început al Fiului, dar numai ca Celui de la Care vine Fiul, auzi de la Psalmist, care prevesteşte a doua arătare a Mântuitorului nostru prin Sfântul Duh, spunând către Fiul însuşi: „*cu Tine este Începutul în ziua puterii Tale, în strălucirea sfinţilor Tăi*" (Ps. 109, 3). Căci e zi a puterii Fiului cea în care va judeca toată lumea şi va răsplăti fiecăruia după faptele lui. Cu adevărat va veni ziua Aceluiaşi Care este în Tatăl şi are în Sine pe Tatăl ca început neînceput al fiinţei Sale, numai prin faptul că este din El, căci există din Tatăl."[87]

Sfântul Chiril al Alexandriei abordează mai apoi problema consubstaţialităţii Fiului cu Tatăl. Fiul şi Tatăl au aceiaşi natură. Ei nu împart natura în două ci mai mult o fac cât se poate de mult unică şi irepetabilă. Aici se poate vedea gradul de profunzime la care a ajunge Sfântul Chiril al Alexandriei. În continuare se spune că Dumnezeu Tatăl nu lucrează niciodată sigur ci totdeauna el lucrează în comuniune şi prin Dumnezeu Fiul. El dă exemplu faptul că de mai multe ori Dumnezeu Tatăl lucrează toate prin Dumnezeu Fiul şi nu poate fii nici un fel de separaţie între ei. În acest sens, Dumnezeu Fiul Domnul Iisus Hristos este cel care L-a făcut accesibil nouă pe Dumnezeu Tatăl fiindcă fără de Dumnezeu Fiul nu se poate să îl numim pe Dumnezeu Tatăl în acest mod. „Iar dacă Fiul ar fi mai mic decât Dumnezeu-Tatăl, aducându-I închinare noi şi sfinţii îngeri, vom fi descoperiţi ca adorând doi dumnezei; dacă nu se v-a recunoaşte identitatea firii, cel mai nedesăvârşit ar fi la fel cu Cel desăvârşit."[88] Dumnezeu Fiul este din fiinţa Tatălui şi El este cel care vine la noi şi ajunge la noi. „Tatăl nici nu progresează spre un grad mai mare, nici nu primeşte unul mai mic, o dată ce este Dumnezeu prin fire."[89] Este cât se poate de evident că Dumnezeu Tatăl este fără nici o îndoială o temă centrală a teologiei patristice a Sfântului Chiril al Alexandriei.[90]

Aceste lucruri sunt cât se poate de mult realităţi care ţin de sensul şi de expresia a tot ceea ce este experimentat şi trăit de sfântul Chiril al Alexandriei. Este bine să ştim acest lucruri şi să le privim ca şi expresie a vieţii şi a trăirii lui Dumnezeu cu noi oamenii şi cum ne raportăm la existenţa lui Dumnezeu Tatăl. Dumnezeu Tatăl este o noţiune pe care o întâlnim în secolul al V-lea şi poate unul dintre cei mai mari sfinţi părinţi ai Bisericii Creştin Ortodoxe pe care a expus-o a fost sfântul Chiril al Alexandriei. Sfântul Chiril al Alexandriei este un sfânt care este foarte puţin cunoscut în zilele noastre.[91] Am ales să îl aducem sau să îl repunem în discuţie pe Sfântul Chiril al Alexandriei fiindcă el a fost o mare personalitate religioasă a se secolului al V-lea. Avea să fie cunoscut după cum am spus mai ales în timpul celui de al V-lea sinod ecumenic. Nu se poate pune la îndoială faptul că Sfântul Chiril al Alexandriei nu a afirmat faptul că Dumnezeu este Tatăl nostru. Acest lucru el însă la experimentat la un mod profund care a influenţat şi a marcat pe cei din timpul său şi cei care vor urma după timpul său. El a fost prin urmare preocupat de modul sau în care Dumnezeu Tatăl ajunge să fie cunoscut de om sau de umanitate. Se spune în acest sens că nu poate să nu existe o împărtăşire de Dumnezeu Tatăl fără de Dumnezeu Fiul. Aceste relaţii sau legături sunt indisolubile una faţă de cealaltă. Aceste lucruri sunt cât se poate de mult experimentate şi exprimate de Sfântul Chiril al Alexandriei. Vom găsii în Sfântul Chiril al Alexandriei un reper în problema sau modul în care ne raportăm la Dumnezeu Tatăl. El este cât se poate de explicit că

[86] Idem p. 16.
[87] Ibidem. p. 16.
[88] Idem, p. 23.
[89] Ibidem. p. 27.
[90] Normal Russel, *Saint Chiril of Alexandria,* (Londra, New York, 2000).
[91] Bernard Meunier, *Le Christ de Cyrille d'Alexandrie* (Paris, 1997).

nu se poate spune că există o supremaţie a lui Dumnezeu Tatăl faţă de Dumnezeu Fiul şi că ambii sunt ascultători şi supuşi unul altuia. Acest lucru avea să fie exprimat şi avea să se contureze în teologia patristică a sfântului Chiril al Alexandriei. El ne spune că nu ne putem nici măcar gândii la Dumnezeu Tatăl fără de Dumnezeu Fiul şi că toate gândurile noastre despre Dumnezeu Tatăl sunt făcute sau vine prin Dumnezeu Fiul. Aceste lucruri sunt cât se poate de mult exprimate şi relatate de Sfântul al Alexandriei. Aceste rânduri nu se vor o analiză profundă şi deplină a gândiri Sfântului Chiril al Alexandriei. El se vor mai mult o trecere în revistă despre cum a conceput sau cum a privit Sfântul Chiril al Alexandriei pe Dumnezeu Tatăl. Este cât se poate de evident că el a insistat că nu se poate ajunge la o cunoaştere a lui Dumnezeu separat de persoane lui Dumnezeu Fiu. Când vom ajunge la cunoaşterea lui Dumnezeu vom ajunge la cunoaşterea lui Dumnezeu Fiul. Sfântul Chiril a fost cel care a preluat şi a dus mai înainte teologia trinitară a Noului Testament dar şi a părinţilor apostolici de mai înainte de el pe care i-am prezentat în rândurile de mai sus.

După cum am spus nu ne-am propus să scriem o biografie despre Sfântul Chiril al Alexandriei ci am voit să arătăm că el a avut crezul sau mai bine spus a evidenţiat crezul în Dumnezeu Tatăl. Cele mai multe referinţe la Dumnezeu Tatăl, Sfântul Chiril al Alexandriei le-a făcut în Comentariu la Evanghelia după Ioan. Concepţia patristică a Sfântului Chiril al Alexandriei este profund influenţată de temele centrale ale teologiei Sfântului Ioan Teologul. Este cât se poate de clar că Sfântul Chiril al Alexandriei este conştient că nu poate exista comuniune cu Dumnezeu fără de Dumnezeu Fiul. Prin întruparea Sa, Dumnezeu Fiul l-a făcut cunoscut pe Dumnezeu Tatăl şi în acest mod Dumnezeu Tatăl nu mai este o monadă închisă ci este deschis în spre noi şi în spre viaţa noastră. Tot ceea ce facem atunci când deveni fii lui Dumnezeu Tatăl este să im vrednici de Dumnezeu Tatăl şi să facem fapte şi lucruri care să fie spre mărirea Sa. A fost voia lui Dumnezeu Fiul ca Dumnezeu Tatăl să se deschidă prin lucrarea Sa în spre oameni şi în spre umanitate. Cine în primeşte pe Dumnezeu Fiul, Domnul Iisus Hristos Îl primeşte pe Dumnezeu Tatăl. Este cât se poate de evident, că pentru secolul al V-lea Sfântul Chiril al Alexandriei a fost o personalitate de excepţie. El a respins prin urmare învăţăturile patriarhului Nestorie care susţinea că Dumnezeu Tatăl a avut propriu zis din veşnicie doi fii: unul Dumnezeu şi unul om fiindcă în Domnul Iisus Hristos nu există două persoane ci numai una singură.[92]

Secolul al V-lea v-a aduce cu sine un alte mare sinod creştin ortodox care a avut loc în anul 451 în localitatea Calcedon. Calcedonul a fost un oraş de lângă Constantinopol care acum este o parte din Istambul din Turcia de azi. Eutihie a fost cel care a considerat că în Hristos există numai o fire, cea dumnezeiască. Patriarhul Dioscor al Alexandriei a fost cel care l-a susţinut pe Eutihie. Acest sinod a ajuns să respingă în cele din urmă crezul în faptul că Domnul Iisus Hristos a fost om adevărat. Firea dumnezeiască a „absorbit” în sine firea omenească. Pentru acest lucru în timpul Împăratului Marcian împărătesei Pulcheria s-a adunat un sinod ecumenic care este cunoscut ca şi sinodul al IV-lea ecumenic unde a fost respins monofizitismul. Ceea ce implica monofizitismul ţine în special de două mari problematici: 1. prima este că dacă în Domnul Iisus Hristos nu ar fii existat o fire umană El nu ar fii putut să mântuiască sau să ofere Mântuirea fiindcă tocmai din acest motiv S-a întrupat Domnul Iisus Hristos pentru a mântui natura umană şi 2. dacă Domnul Iisus Hristos nu ar fii asumat şi natura umană şansele noastre de a ajunge la Dumnezeu Tatăl ar fii foarte mici sau mai bine spus nu se mai poate să Îl numim în sens real pe Dumnezeu Tatăl nostru. Se estimează că la acest sinod au participat între 520 şi 630 de episcopii. Sinodul al V-lea ecumenic nu a făcut decât să reafirme crezul în Dumnezeu Tatăl. O persoană sfântă care s-a remarcat în secolul al V-lea a fost Sfântul Flavian Mărturisitorul care a fost patriarh al Constantinopolului. Sfântul Flavian însă nu v-a ajunge să participe la sinodul al IV-lea ecumenic fiindcă a fost exilat şi bătut fiindcă s-a opus ereziei lui Eutihie.[93]

Cine s-a remarcat în timpul sinodului al V-lea ecumenic a fost Sfântul Anatolie care a fost şi patriarh al Constantinopolului şi care a prezidat şedinţele sinodului al V-lea ecumenic. Principalele referinţe care s-au făcut despre Dumnezeu Tatăl la Sinodul al IV-lea ecumenic au fost legate de faptul că Dumnezeu Tatăl este parte din Sfânta Treime şi că El este de o fiinţă cu Fiul. Prin urmare, Dumnezeu Tatăl şi Dumnezeu Fiul au aceiaşi fiinţă. După cum am spus lumea de azi nu ştie prea multe despre Sfântul Anatolie. Sfântul patriarh Anatolie a scris mai multe imnuri dintre care

[92] Este de remarcat în acest sens că în pilda Fiului risipitor Dumnezeu Fiul Domnul Iisus Hristos se denumeşte pe sine fratele cel mai mare al fiului risipitor care biblic suntem fiecare dintre noi. Această temă v-a devenii una centrală în patrologia creştin ortodoxă. Hubertus Brobner, *Lehrbuch der Patrologie* (Frankfurt, 2004).

[93] Ioan Caraza, *Hristologia sinodului IV ecumenic de la Calcedon* (Episcopia Ortodoxă a Sloboziei, 2000).

cel mai cunoscute este probabil troparul Cincizecimii sau al Rusaliilor. Este de amintit că el face mai multe referințe indirecte la Dumnezeu Tatăl în imnurile sale. Iată cum a rămas în memoria Bisericii Creştin Ortodoxe Sfântul Anatolie care este pomenit pe data de 3 iulie: „treapta nevoințelor îngereşti ai urcat în muzica sfințitoare a rugăciunii, Şi în sufletul tău ai adăpostit iubirea păstoriților, înfățişându-i Treimii. La Tronul ceresc aducând cântările săltătoare, sprijinite pe altarul jertfei pentru biserică, Cu gândul ți-ai zidit de pe pământ palat de odihnă, ca o mlădiță a Raiului, preacucernică." Este foarte clar că Sfântul Anatolie a fost un apărător al Treimii şi fiind un apărător al Sfintei Treimi a fost şi un apărător al lui Dumnezeu Tatăl. Este cât se poate de clar că Sfântul Anatolie nu a fost atât de mult preocupat să scrie despre Dumnezeu Tatăl fiindcă după cum am spus, marile probleme religioase şi dogmatice ale secolului al V-lea au fost în esența lor hristologice. Totuşi, poate cea mai bună dovadă care o avem despre Sfântul Anatolie asupra faptului că el a fost un susținător al credinței în Dumnezeu Tatăl o avem din faptul că el a fost patriarh, mai întâi patriarh al Egiptului cu reşedința la Alexandria şi mai apoi patriarh al imperiului bizantin cu reşedința la Constantinopol. Sfântul Anatolie nu a fost un mare scriitor de cărți teologice dar după cum am spus a acționat ferm la apărarea dogmei ortodoxe, dogmă care susține sau mai bine spus include în sine credința în Dumnezeu Tatăl. Ca să ne putem da seama de cine a fost Sfântul Anatolie trebuie să ne întoarcem înapoi în secolul al V-lea. Acest secol nu se confrunta cu probleme legate de Dumnezeu Tatăl ci cu probleme legate de Domnul şi Mântuitorul Iisus Hristos.[94]

Secolul al VI-lea v-a aduce cu sine un alt mare sinod ecumenic care este cunoscut ca şi Sinodul al V-lea ecumenic. Sinodul al V-lea ecumenic a avut loc în anul 553 în Constantinopol care este Istambulul de azi din Turcia care le vremea respectivă era imperiul bizantin. La acest sinod au participat aproape 165 de episcopi şi problema centrală care s-a dezbătut a fost foarte mult origenismul. Origen a fost un teolog creştin ortodox din secolul al III-lea care susținea că Dumnezeu Tatăl în bunătatea sa îi v-a mântui în cele din urmă pe toți şi pe cei damnați şi chiar şi pe cel rău sau diavolul. Această învățătură avea să se concretizeze în ceea ce teologia creştin ortodoxă a denumit ca şi apocatastază sau restaurarea finală a tuturor ființelor în Dumnezeu αποκαταστασης των παντον. Acest sinod a fost convocat de împăratul Iustinian cel care este şi cel ce a ridicat catedrala Sfânta Sofia din Istambul cea mai mare construcție făcută de om până la acel perioadă de timp. Împăratul Iustinian cel Mare deşi a construit una dintre cele mai mari biserici creştine ortodoxe este controversat în lumea istorică fiindcă a dat dovadă de extrem de multă obtuzitate în probleme academice. El este cel care a închis toate academiile filosofice greceşti ale timpului sub pretextul că mari filosofi antici greci ca şi Platon şi Aristotel nu au fost creştini. Ori se ştie că la vremea lui Platon şi Aristotel creştinismul nu apăruse încă.

Sinodul al V-lea ecumenic care a fost poate cel mai important eveniment religios şi creştin din secolul al VI-lea a afirmat sau mai bine spus a reafirmat credința sa în Dumnezeu Tată: „dacă cineva nu mărturiseşte, că ființa sau esența Tatălui, a Fiului şi a Sfântului Duh este una, şi de asemenea tăria şi puterea [Lor]; dacă cineva nu mărturiseşte o Treime consubstanțială, [adică] o singură Dumnezeire închinată în trei subzistențe sau Persoane, acela să fie anatema! Pentru că există doar un singur Dumnezeu, adică Tatăl, din Care sunt toate lucrurile, şi un singur Domn Iisus Hristos, prin Care sunt toate lucrurile şi un singur Duh Sfânt întru Care sunt toate lucrurile."[95] Acest sinod a ținut să precizeze că Dumnezeu Tatăl este autor al tuturor lucrurilor şi prin urmare nu se poate să spunem că teoria apocatastazei este adevărată. S-a susținut astfel de apocatastază este de fapt o formă de panteism sau mai bine spus o formă ascunsă de panteism. De ce este aşa? Fiindcă dacă la final Dumnezeu Tatăl ar restaura definitiv tot ceea ce este rău şi chiar şi entitățile diavoleşti, acest lucru ar duce în cele din urmă la la un fel de contopire universale dintre Dumnezeu şi univers asemenea concepțiilor hinduse. Origen a fost din nefericire un teolog ortodox panteist care a fost profund marcat de doctrinele extremului orient sau de doctrinele hinduse.

O altă referință pe care o face sinodul al V-lea ecumenic referitor la Dumnezeu Tatăl o găsim tot în deciziile acestui sinod: „Dacă cineva nu mărturiseşte, că Cuvântul lui Dumnezeu are două naşteri, una din eternitatea Tatălui, fără timp şi fără trup şi o alta, în zilele cele din urmă, când S-a coborât din cer şi Şi-a zidit [Sieşi] trup din Sfânta şi

[94] Robert Victor Sellers, *Council of Chalcedon: a historical and doctrinal survey* (SPCK, 1961).
[95] A se vedea *Hotărârile dogmatice ale sinodului al V-lea ecumenic.*

Preastrălucita Maria, Mama lui Dumnezeu şi Pururea Fecioara şi a fost născut de către Ea: să fie anatema!"[96] această frază afirmă că Domnul Iisus Hristos s-a născut de fapt de două ori: prima dată din eternitate din Dumnezeu Tatăl şi a doua oare în temporalitate din fecioara Maria. Prin această naştere Domnul Iisus Hristos a ajuns de a face posibilă adopţia sau mai bine spus primirea omului ca şi fiul lui Dumnezeu. Acest lucru este cât se poate de evident, şi din acest motiv a fost necesar ca Domnul Iisus Hristos să se nască ca şi om pentru a îşi putea suma condiţia umană şi pentru a o face prin Sine părtaşă la filiaţia faţă de Dumnezeu Tatăl.[97] Oricum, ceea ce a adus în discuţia problematica sinodului al V-lea ecumenic a fost foarte mult relaţia sau legătura care există între iubirea şi dreptatea lui Dumnezeu Tatăl. Dumnezeu Tatăl ne iubeşte şi se poate spune că El este cel care a făcut primii paşi în spre noi dar şi noi trebuie să avem în vedere că dreptatea lui Dumnezeu este egală cu iubirea Sa. Dumnezeu Tatăl ne iubeşte dar sunt foarte mulţi cei care respins iubirea lui Dumnezeu Tatăl. În acest sens, Dumnezeu Tată, respectă libertatea persoanei şi nu poate face ca cineva să ajungă să Îl iubească pe Dumnezeu Tatăl împotriva voinţei Sale sau a propriei sale dorinţe. Cei care nu ajung să Îl iubească pe Dumnezeu Tatăl prin urmare se rup de comuniunea cu Dumnezeu Tatăl. Sinodul al V-lea ecumenic este cel care ne-a făcut să înţelegem mai bine care este relaţia dintre iubirea şi dreptatea lui Dumnezeu Tatăl. Aceste două însuşiri sau atribute coincid în persoana lui Dumnezeu Tatăl. Este cât se poate de clar prin urmare că în secolul al VI-lea lumea avea credinţa în Dumnezeu Tatăl. Sinodul al V-lea ecumenic a fost unul poate dintre cele mai dificile sinoade din istoria lumii şi a creştinismului fiindcă aici s-a ajuns la concluzia că cei care resping pe Dumnezeu Tatăl şi nu vor să se pocăiască de răutăţile lor îşi pierd mântuirea. Acest lucru este extrem de greu de înţeles atunci când Îl raportăm la Dumnezeu Tatăl. Dacă Dumnezeu Tatăl ne iubeşte, cum se poate ca unii să fie pierduţi pentru totdeauna sau pentru veşnicie? Răspunsul la această mare întrebare a patrologiei creştin ortodoxe a fost oferită la sinodul al V-lea ecumenic şi s-a formulat sub conceptul de apocatastază.[98]

Se spune că un om călătorea grăbit pe stradă cum se întâmplă foarte des în marile noastre metropole. La un moment dat din neatenţie s-a lovit de un alt trecător. Din izbitură ambii s-au dezechilibrat puţin.

- Vai, vă rog să mă iertaţi, a spus primul om.
- Nici o problemă, nici nu eram atent.
- O zii bună.
- La fel şi ţie

Primul om şi-a continuat grăbit drumul şi a ajuns acasă. I se făcuse foame. A intrat în bucătărie unde era fiica sa mică de doar 13 ani. Înfometat şi mânios omul i-a spus fiicei sale răstit:

- Ieşti din bucătăria asta acum şi să nu te mai văd aici.
- Dar de ce tati?
- Nu am timp de întrebările tale acum.

Tristă şi cu lacrimi în ochii sfioasa lui fiică de 13 ani a ieşit din bucătărie. Omul şi-a făcut de mâncare şi cum era obosit s-a dus să tragă un pui de somn. După câteva minute după ce s-a aşezat în pat a auzit nişte zgomote în camera sa.

- Cine este acolo? A întrebat omul nostru.
- Sunt Dumnezeu.
- Dumnezeu?
- Da.
- Doamne, ce faci la mine în cameră?
- Am venit să vorbesc cu tine.
- Da, Doamne.
- Uite cum se pune problema. Eşti foarte politicos cu străinii dar se pare că pe fiica ta o faci să sufere prin lipsa ta de atenţie.
- De ce Doamne?

---

[96] Idem.

[97] Joseph W. Trigg, *Origen,* (New York, 1998).

[98] Chauncey Goodrich, *Apocastatasis or the progress backwards* (Hurlington, 1854).

- Nici măcar nu ai avut timp să vezi că ea ți-a cules un buchet de flori toată ziua şi l-a spus special pentru venirea ta în vaza de pe masa din bucătărie.
- Nu am văzut nici o floare.
- Fiindcă tu eşti mai atent cu străinii decât cu familia ta. Fiica ta stă şi plânge în camera ei.
- Vai, am greşit, îmi pare rău.

Dumnezeu Tatăl a dispărut şi omul s-a dus la fetița sa în cameră care era înlăcrimată cu capul în perne.

- Sunt foarte frumoase florile care pe care mi le-au adus.
- Sunt toate pentru tine tati. Am stat toată ziua să le culeg.
- Da mulțumesc. Sunt foarte frumoase în special cele albastre.

Povestea ne spune că din acea zii omul nostru şi-a schimbat atitudinea față de fetița lui şi a devenit un alt om cu mult mai atent cu ea. De mai multe ori când ne raportăm la Dumnezeu Tatăl ne simțim şi noi în acest fel. Facem lucruri pentru Dumnezeu şi parcă de mai multe ori răspunsul este doar tăcerea. Istoric această tăcere a fost ruptă de Domnul Iisus Hristos şi de tot ceea ce urmat după El. Părinții sinoadelor ecumenice prin sfințenia lor au fost cei care au rupt tăcerea în relația noastră cu Dumnezeu Tatăl.[99] Sinoadele ecumenice şi la fel de bine sinodul al V-lea ecumenic din secolul al VI-lea au fost foarte mult o căutare a lui Dumnezeu Tatăl. Omul se simțea singur şi părăsit şi poate din acest motiv a existat această tendință a episcopilor din lumea creştină de a se aduna la un loc şi de dezbate marile problematici religioase. Sinoadele ecumenice au fost un succes din punct de vedere religios. Ele au ajutat la definirea contururilor unei umanități care se definea pe sine ca şi creştină. Sinoadele ecumenice au fost cele care au conturat o viziune comună despre Dumnezeu Tatăl care ulterior avea să devină universală şi identică la toți creştinii. Datorăm mult din punct de vedere creştin părinților de la sinoadele ecumenice. Se poate spune că în această perioadă s-a definitivat concepția creştin ortodoxă a patrologiei.[100]

Secolul al VII-lea v-a aduce cu sine un nou sinod ecumenic care este cunoscut ca şi sinodul al VI-lea ecumenic care a avut loc între anii 680 şi 681 din Constantinopol, actualul Istambul. aici au participat 170 de episcopi, şi doi mari sfinți părinți: Sfântul Maxim Mărturisitorul şi Sfântul Andrei Criteanul sau Cretanul. Erezia pe care a respins-o sinodul al VI-lea ecumenic a fost erezia monotelită care susținea că în persoana Domnului Iisus Hristos a existat numai o singură voință, voința dumnezeiască, în timp ce nu exista nici o voință omenească. Sfântul Andrei Criteanul a menținut credința sau mai bine spus a afirmat credința în Dumnezeu Tatăl: „pe Fiul cel fãrã de ani din Tatãl, sub ani L-ai nãscut, neştiind de bãrbat, Nãscãtoare de Dumnezeu. Minune strãinã! Cã alãptând, ai rãmas fecioarã."[101] Sfântul Andrei Criteanul ne spune aici că Dumnezeu Tatăl l-a născut pe Fiul sau pe Domnul Iisus Hristos mai înainte de ani sau fără de ani. Fecioara Maria l-a născut însă în ani sau sub ani. Prin urmare este cât se poate de evident că Dumnezeu Fiul este Cel care poate face posibilă paternitatea noastră în Dumnezeu Tatăl. „Sfântă Treime asemănătoare, care eşti mai presus stăpânitoare, Cea preaputernicã, Pãrinte, Cuvântule şi Duhule Sfinte, Dumnezeule, luminã şi viatã, pãzeşte turma Ta."[102] În acest verset ni se spune că Dumnezeu Tatăl este lumină, viață şi El este Cel care ne şi păzeşte. O altă referință pe care Sfântul Andrei Criteanul o face la Dumnezeu Tatăl este aşa: „Duhul Ți-ai dat Hristoase ca să mă duci Părintelui Tău." Este clar că iubirea lui Dumnezeu Tatăl este identică cu iubirea lui Dumnezeu Fiul care a voit ca şi noi să ajungem fii Tatălui Său.[103]

O altă referință pe care o face Sfântul Andrei Criteanul la Dumnezeu este următoarea: „pe Tine, Treime, Te cântãm, pe unul Dumnezeu; Sfânt, Sfânt, Sfânt eşti Pãrinte si Fiule si Duhule, Fiinţã singurã prin Sine, Unime cãreia pururea ne închinãm." Sfântul Andrei Criteanul este cel care aduce mai multe cântări lui Dumnezeu Tatăl şi prin urmare este cât se

---

[99] Dan Popovici, *Marea tăcere* (Editura Platytera: Bucureşti, 2013).

[100] Francois Foppens, *Analyse ou idée generale des conciles ecumeniques et particuliers*, (Franța, 1706).

[101] Sfântul Andrei Criteanul, *Canonul cel Mare* www.nistea.com.

[102] Idem.

[103] Au fost mai multe opinii în istoria religiilor şi a chiar a creştinismului cum că credința în Sfânta Treime este foarte mult un fel de închinare la zei şi la idoli fiindcă ea implică cu sine pluralitate de persoane care poate fii interpretată ca şi politeism. Sfânta Treime nu este însă politeism. Aceasta fiindcă se afirmă că în ființa Sa Dumnezeu este unul singur ci în interiorul Său sau în structura Sa, El este compus din trei persoane: Tatăl, Fiul şi Duhul Sfânt. Baruch Helpern, *From Gods to God: the dynamics of iron age cosmologies* (Tubingen, 2009).

poate de mult evident că El este Cel care susține că el aduce cântare lui Dumnezeu Tatăl. Este de remarcat că Dumnezeu Tatăl este Cel care acceptă cântarea noastră pe care o aducem lui Dumnezeu. Dumnezeu este Tatăl nostru şi Sfântul Andrei se simte cât se poate de mult obligat să aducă mărirea lui Dumnezeu Tatăl şi să Îl preamărească. O altă referință pe care Sfântul Andrei Criteanul o face la Dumnezeu Tatăl: „şi naşterii celei fãrã de început şi purcederii mã închin: Tatãlui, Cel ce a nãscut, slãvesc pe Fiul Cel nãscut, laud pe Duhul Sfânt, Cel ce strãluceşte împreunã cu Tatãl si cu Fiul." Aceste lucruri este bine să le prezentăm şi să le avem în vedere. Sfântul Andrei Criteanul prin urmare vorbeşte de Dumnezeu Tatăl dar face acest lucru de cele mai multe ori în raport cu ființa lui internă sau cu Dumnezeu Fiul. Este de remarcat în acest sens că în secolul al VII-lea lumea sau umanitatea avea crezul în Dumnezeu Tatăl. Aceste lucru este prin urmare un lucru care nu a fost în centrul dezbaterilor sinodului al VI-lea ecumenic la care a participat sfântul Andrei Criteanul. Acest lucru prin urmare este cât se poate de mult evident şi trebuie să îl arătăm cât se poate de mult. Dumnezeu Tatăl prin urmare este un lucru care a fost cunoscut în secolul al VII-lea dar în acelaşi timp se poate spune că Dumnezeu Tatăl nu a fost obsesiv analizat şi dezbătut în această perioadă de timp. Ereziile şi învățăturile religioase străine de patrologie au fost cât se poate de mult larg răspândite în această perioadă de timp. Acest lucru este cât se poate de mult evidențiat şi subliniat de sfinții părinți din această perioadă de timp.

Sfântul Andrei Criteanul este adeptul părerii că atunci când omul face greşeli el poate pierde starea de a fii fiul lui Dumnezeu dar dacă se pocăieşte El poate fii reprimit în starea de fiu al lui Dumnezeu. La Dumnezeu Tatăl însă nu ne putem raporta oricum şi în orice fel. „Pãrinte, Cel ce eşti fãrã început, Fiule, Cel împreunã fãrã de început, Mângâietorule cel bun, Duhule cel drept, Nãscãtorule al lui Dumnezeu Cuvântul, Cuvinte al Tatãlui celui fãrã de început, Duhule cel viu si fãcãtor, Treime în Unime, miluieşte-mã." Din nou şi aici sfântul Andrei Criteanul afirmă credința în Dumnezeu Tatăl şi în tot ceea ce ține de El. Acest lucru este cât se poate de evident în acest sens. Tot ceea ce ne-a rămas în zilele noastre despre Sfântul Andrei Criteanul este foarte mult Canonul cel Mare al Sfântului Andrei Criteanul. Ultima referință pe care o facem Sfântul Andrei Criteanul la Dumnezeu o avem la finalul canonului său de pocăință: „Pe Tine, Unimea cea în trei Fețe, Tatã şi Fiule şi cu Duhul, pe un Dumnezeu de o fiinţã laud; pe Treimea cea de o putere şi fãrã început." La fel de bine şi aici Sfântul Andrei Criteanul ne spune că trebuie să îl lăudăm pe Dumnezeu Tată şi să evităm prin urmare înjurăturile şi cuvintele urâte la adresa lui Dumnezeu Tatăl[104]

Secolul al VIII-lea a adus cu sine ultimul sinod ecumenic care a avut loc în secolul al VIII-lea mai precis în anul 787 şi au participat 350 de episcopi. Sinodul a fost prezidat de Sfântul Tarasie patriarh al Constantinopolului. Mai toată lumea ştie că acest sinod a condamnat iconoclasmul sau mai bine respingerea cultului icoanelor. Dintre sfinții părinți care s-au remarcat la acest sinod amintim pe Sfântul Ioan Damaschin şi Sfântul Teodor Studitul. După cum am spus sfântul Ioan Damaschinul a fost o personalitate centrală a acestui mare sinod ecumenic. Sfântul Ioan Damaschin a fost însă preocupat de existența lui Dumnezeu deşi în istoria Bisericii Creştin Ortodoxe este cunoscut mai mult numai pentru participarea la Sinodul al VII-lea ecumenic. Iată ce spune el prin urmare despre Dumnezeu Tatăl: „credem în Dumnezeu Tatăl, în Fiul şi în Duhul Sfânt întru care ne-am şi botezat."[105] Aici Sfântul Ioan Damaschin face o afirmație cât se poate de clară şi de evidentă a credinței sale în Dumnezeu Tatăl. Acest lucru a fost necesar să fie actualizat pentru secolul al VIII-lea. „Este prin fire Tatăl singurului Unuia-Născut, Fiul Său, Domnul şi Dumnezeul şi Mântuitorul nostru Iisus Hristos şi purcezătorul prea Sfântului Duh. Credem şi într-unul Fiul lui Dumnezeu, Unul-Născut, Domnul nostru Iisus Hristos, care s-a născut din Tatăl înainte de toți vecii, lumină din lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, născut nu făcut, de o ființă cu Tatăl, prin care toate s-au făcut."[106] Sfântul Ioan Damaschin este de părere că fără de Domnul Iisus Hristos nu L-am fii putut numii pe Dumnezeu Tatăl fiindcă „Tatăl există deodată cu Fiul lui Unul-Născut, care din El s-a născut, în afară de timp, fără de stricăciune, impasibil şi incomprehensibil."[107] Referitor la faptul că Tatăl şi Fiul nu pot fii separați unul de altul Sfântul Ioan Damaschin face o comparație dintre foc şi lumină. Nu poate să fie foc fără de lumină, aceste două lucruri se presupun unul pe altul. În acest sens pentru a ne face să înțelegem care este relația sau legătura dintre Dumnezeu Tatăl şi Dumnezeu Fiul se poate spune că Dumnezeu Tatăl este focul şi

[104] Constantin Secară, *Muzica bizantină: doxologie şi înălțarea spirituală* (Editura Muzicală, 2006).
[105] Sfântul Ioan Damaschin, *Dogmatica* (Apologeticum, 2004).
[106] Idem p. 19.
[107] Idem p. 21.

Dumnezeu Fiul este lumina care iasă din foc. Acest lucruri au fost de mai multe ori distorsionate şi înțelese în mod greşit de mai mulți dar mai ales de eretici care au interpretat în mod greşit relația sau raportul care există între Dumnezeu Tatăl şi Dumnezeu Fiul. Acest lucru este bine să îl ştim şi Sfântul Ioan Damaschin este întotdeauna un reper în acest sens. „Tatăl este necauzat şi nenăscut, căci nu este din cineva: El îşi are existența de la El însuşi şi nici nu are de la altul ceva din ceea ce are, ba, mai mult, El este în chip firesc principiul şi cauza modului de existență a tuturor."[108]

Prin urmare ca şi extrapolare se poate spune că la început a fost Tatăl din care s-a născut Fiul şi mai apoi a purces Duhul Sfânt. Acest lucru însă nu se aplică în termenii omeneşti ci mai mult numai în termenii lui Dumnezeu. De ce este acest lucru? Fiindcă acest lucruri nu au avut loc într-un spațiu temporal ci în eternitate sau în veşnicie unde nu există timp şi nici vreme. Acest lucru nu înseamnă că trebuie să credem că Dumnezeu Tatăl este primul din punct de vedere temporal şi mai apoi s-a născut Fiul şi după acea a purces Duhul Sfânt. Sfântul Ioan Damaschin este prin urmare un teolog profund şi extrem de bine versat în probleme de triadologie şi trinitate. „Trebuie să se ştie că nu spunem că Tatăl este din cineva, ci spunem că El este Tatăl Fiului. Pe Fiul nu-L numim nici cauză, nici Tată, ci spunem că El este din Tatăl şi este Fiu al Tatălui. Iar Duhul cel Sfânt spunem că este din Tatăl, şi-L numim Duh al Tatălui. Nu spunem că Duhul este din Fiul, dar îl numim Duhul Fiului."[109] Aceste afirmații sunt dovada unui teologii extrem de profunde pe care a profesat-o Sfântul Ioan Damaschin în secolul al VIII-lea. El l-a afirmat pe Dumnezeu Tatăl în acest secol care după cum vom vedea era încă în setea după Dumnezeu Tatăl. Este cât se poate de evident că accentul central pe care omul îl are prin faptul că devine fiul lui Dumnezeu Tatăl l-a avut Domnul şi Mântuitorul Iisus Hristos care a voit să se întrupeze sau mai bine spus să vină la om şi să îl considere pe om ca şi pe Sine. Este evidențiat astfel că Domnul Iisus Hristos este Fiul lui Dumnezeu din veşnicie sau eternitate, în timp ce omul este acceptat ca şi fiul lui Dumnezeu în timp, în temporalitate sau în vreme. Poate pentru acest lucru s-a putut vedea că omul nu a fost acceptat dintr-o dată ca şi fiul lui Dumnezeu ci a trecut prin mai multe etape până a ajuns la această calitate sau la acest stadiu.[110]

Prin urmare, ceea ce se poate vedea este că pe fondul marilor controverse şi dezbateri dogmatice dintre secolul al IV-lea şi până în secolul al VIII-lea, sfinții părinți au continuat şi au afirmat credința lor în Dumnezeu Tatăl deşi de mai multe ori problematicile sau tematicile timpului nu erau pe această lungime de undă. Timp de 4 secole, sfinții părinți au afirmat şi au reactualizat pentru contemporanii noi crezul sau credința în Dumnezeu Tatăl. Pe cei mai cunoscuți şi mai importanți sfinți părinți i-am enunțat în aceste rânduri. Evident, o prezentare integrală a afirmaților şi a opiniilor lor despre Dumnezeu Tatăl v-a fii subiectul unui nou volum. Odată cu anul 787 când a avut loc ultimul mare sinod ecumenic, Biserica Creştin Ortodoxă v-a intra într-o nouă perioadă istorică şi de timp. Este vorba de perioada evului mediu.

CAPITOLUL AL V-LEA

DUMNEZEU TATĂL ÎN PERIOADA EVULUI MEDIU

Evul mediu este o perioadă de timp care se extinde pe aproximativ 1000 de ani, din secolul al V-lea şi până în secolul al XV-lea. Istoric sunt mai multe ipoteze despre începerea şi sfârşitul evului mediu, dar ceea ce este cel mai posibil această perioadă de timp este fără nici o îndoială o perioadă de timp care este trecută şi care s-a extins între antichitate şi modernitate. Unii consideră că cea mai bună delimitare între evul mediu şi antichitate este punctul de început care a fost destrămarea imperiului roman care a avut loc prin secolele al IV-lea aşi al V-lea şi sfârşitul evului mediu ar fii fost în jurul anului 1453 când a căzut Constantinopolul.[111] În această carte nu vom vorbii despre ceea ce a însemnat evul mediu din punct de vedere istoric ci mai mult dacă lumea în evul mediu sau dacă omul a crezut în Dumnezeu Tatăl în evul mediu? Vom vedea că în evul mediu lumea a avut sau mai bine spus a menținut crezul în Dumnezeu Tatăl. A existat fără nici o îndoială o anumită patrologie creştin ortodoxă care a fost tipică pentru evul

[108] Idem p. 23.
[109] Idem.. p. 26.
[110] Andrew Louth, *Sfântul Ioan Damaschinul* (Editura Deisis: Sibiu, 2010).
[111] Etienne Gilson, *Filosofia în evul mediu* (Editura Humanitas: Bucureşti, 1995).

mediu. În acest capitol vom insista puțin asupra ei şi prin urmare vom analiza anumiți sfinți cheie care au trăit în zilele evului mediu. Dintre aceştia vom vorbii despre Sfântul Simeon Noul Teolog, Sfântul Fotie cel Mare, Sfinții Chiril şi Metodie, Sfântul Vladimir încreştinătorul Rusiei, Sfântul Grigorie Palama, Sfântul Nicolae Cabasila şi Sfântul Daniil Sihastrul. Din tradiția occidentală vom vorbii despre cei mai reprezentativi teologi occidentali din evul mediu: Toma Aquino, Francisc de Assisi şi Bonaventura. Ținem să precizăm că aceşti trei nu sunt recunoscuți ca şi sfinți în Biserica Creştin Ortodoxă ci mai mult ei au rămas doar ca şi simpli autori creştini şi scriitori de teologie. Evident au fost mult mai mulți sfinți în evul mediu dar aici am ales să vorbim numai despre cei mai reprezentativi. După cum am spus, ei sunt sfinți pe care Biserica Creştin Ortodoxă îi recunoaşte ca şi sfinți dar nu sunt recunoscuți de alții sau de alte religii. Vom încerca doar să facem o imagine generică despre cum a fost conceput sau gândit Dumnezeu Tatăl la principalii sfinți din evul mediu. Acest lucru este necesar pentru a arăta continuitatea patrologiei creştin ortodoxe în istorie.

Sfântul Simeon Noul Teolog (949-1022) este un sfânt puțin cunoscut în zilele noastre. El a trăit cu puțin înainte să aibă loc marea schismă de la anul 1054 şi probabil că este unul dintre puținii sfinți din Biserica Creştin Ortodox care poartă numele de teolog. Este un sfânt care istoric se leagă de imperiul bizantin dar ca şi scrieri şi ca şi trăire se poate spune că el este universal şi prin urmare valabil pentru toți creştinii ortodocşi. În urma la mai multe contacte cu Mănăstirea Studion de la periferia Constantinopolului, el se v-a călugării în jurul vârstei de 27 de ani. În această perioadă v-a duce o intensă viață de rugăciune care v-a culmina cu faptul că într-o zii în timp ce se ruga o lumină necreată puternică îi v-a invada camera. Contururile lumii fizice din jur s-au pierdut şi în cele din urmă a fost ridicat la cer unde a văzut o a doua lumină în care era părintele său duhovnicesc Simeon Evlaviosul care i-a dat să citească o carte a Sfântului Marcu Ascetul. V-a ajunge egumen al mănăstirii Mamas, funcție în care v-a sta 25 de ani. În această perioadă v-a scrie mai multe lucrări de teologie creştin ortodoxă dintre care cele mai cunoscute aveau să fie Imnele iubirii dumnezeieşti. Profunzimea trăirii şi a teologiei sale îi vor ridica mai mulți adversari care se vor contura în cele din urmă în exilarea sa afară din Constantinopol. Trece Bosforul şi v-a muri în exil la Mănăstirea Sfânta Macrina de pe Bosfor.[112] Acestea sunt în mare principalele referințe ale vieții Sfântului Simeon Noul Teolog. Vom vorbii în continuare despre ceea ce înseamnă sau despre ceea ce este patrologie creştin ortodoxă în gândirea sau în viața acestui sfânt creştin ortodox. Prin urmare, sfântul Simeon Noul Teolog este cât se poate de mult unul care a crezut şi a afirmat credința în Dumnezeu Tatăl: „de fapt şi în noaptea însăşi şi în întunericul însuşi, văd pe Hristos deschizându-mi în chip înfricoşător cerurile şi pe El plecându-Se spre mine şi arătându-Se mie, împreună cu Tatăl şi cu Duhul, lumina întreit sfântă, una în cei Trei şi cei Trei în una."[113] Sfântul Simeon Noul Teolog aduce aici o comparație cât se poate de personală şi de originală în ceea ce Îl priveşte pe Dumnezeu Tatăl: Dumnezeu Tatăl este nu numai sursă a lumii fizice ci şi a luminii spirituale. Din Dumnezeu Tatăl iese o lumină cât se poate de profundă care trece prin orice întuneric spiritual şi de orice altă natură. Sfântul Simeon Noul Teolog este cel care a afirmat că din Dumnezeu Tatăl mai iese un alt fel de lumină mult mai profundă decât lumina fizică: este vorba de lumina spirituală sau mai bine spus de lumina pnevmatică sau pnevmatologică. Această lumină pleacă de la Dumnezeu Tatăl şi ea se poate împărtăşii numai prin Domnul Iisus Hristos. Este cât se poate de interesant să arătăm că Dumnezeu Tatăl este sursă a luminii necreate care v-a devenii mai apoi centrul la mai multe dezbateri teologice care le vom enunța în rândurile care vor urma.[114]

„Deci fiindcă Tu, cum s-a spus, eşti în afara tuturor şi pe cei ce-i luminezi, îi faci să iasă din cele văzute, precum Tu eşti acolo sus împreună cu Tatăl Tău şi eşti Acelaşi întreg nedespărțit de noi şi iarăşi fiind în lume, eşti neîncăput în lume – fiindcă fiind în toate eşti Acelaşi mai presus de toate – aşa şi pe noi, robii Tăi, cei ce ne aflăm în mijlocul celor sensibile şi în fața celor nevăzute, ne scoți şi ne urci în întregime cu Tine în lumina Ta şi ne faci din muritori nemuritori."[115] Din nou, aici se poate vedea că Sfântul Simeon Noul Teolog afirmă că Dumnezeu Tatăl îşi revarsă lumina Sa în Dumnezeu Fiul şi noi primim această lumină spirituală prin Domnul Iisus Hristos. Sfântul Simeon Noul Teolog lansează aici ideea că propriu zis lumina este mai înainte de toate de natură spirituală şi ea venit de la Dumnezeu Tatăl care a împărtăşit-o nouă tuturor şi ea este cea care ne duce la o cunoaştere care este dincolo de

[112] Radu Teodorescu, *Sfântul Simeon Noul Teolog; model al teologului creştin ortodox* (Cugir, 2010).
[113] Imnul iubirii dumnezeieşti 9.
[114] Ilarion Alfeiev, *Sfântul Simeon Noul Teolog şi tradiția ortodoxă* (Oxford, 2000).
[115] Imnul 15.

raționalitate. Această lumină este foarte mult ceea ce defineşte sensul şi expresia libertății omului şi a voinței sale de îl cunoaşte pe Dumnezeu. Sfântul Simeon Noul Teolog este cel care ne îndeamnă la efort şi la nevoință ascetică care ne duce foarte mult la Dumnezeu. Lumina necreată a lui Dumnezeu nu este o lumină fizică ci ea se manifestă de cele mai multe ori doar în partea lăuntrică a omului.

„Un om dormea în coliba lui, când, dintr-odată, într-o noapte, coliba s-a umplut de lumină și i-a apărut Dumnezeu. Domnul i-a cerut să facă o muncă pentru El și i-a arătat o stâncă mare din fața colibei. I-a explicat că va trebui să împingă piatra zilnic, cu toate puterile sale, ceea ce omul a și făcut. Mulți ani a muncit din greu, de la răsăritul la apusul soarelui, împingea din toate puterile, cu umerii proptiți pe suprafața masivă și rece a stâncii de neclinitit. În fiecare noapte bărbatul se întorcea trist și istovit în coliba lui, simțind că întreaga zi a irosit-o degeaba. Tocmai când bărbatul era mai descurajat, adversarul lui Dumnezeu (diavolul) a decis să-și facă apariția în gândurile plictisite ale acestuia :

- De atâta timp împinge piatra și ea nici nu s-a clintit.
- Așa omul a rămas cu impresia că sarcina lui este imposibil de realizat și că toată munca lui va fi un eșec. Aceste idei l-au deprimat și descurajat pe bărbat. Diavolul i-a spus:
- De ce te distrugi singur pentru asta ? Petrece-ți timpul făcând doar un efort minim și te vei simți mai bine.

Bărbatul ostenit tocmai așa își propusese să facă, dar înainte de asta a decis să se roage și să-și spună păsul lui Domnului.

- Doamne, a spus, am muncit mult și greu pentru Tine, adunându-mi toate puterile să fac ce mi-ai cerut. Acuma, după atâta timp, nu am reușit să mișc piatra nici cu jumătate de milimetru. Ce am greșit ? De ce am eșuat ?” Domnul i-a răspuns înțelegător:

- Prietene, când ți-am cerut să-Mi slujești și tu ai acceptat, ți-am spus că sarcina ta era să împingi cu toate puterile în stâncă, ceea ce ai și făcut. Niciodată nu am spus că aștept ca tu să o miști. Sarcina ta era doar să împingi. Și acum vii la Mine obosit spunând că ai eșuat. Dar chiar asta e realitatea ? Privește la tine. Brațele îți sunt puternice și musculoase, spatele e vânjos și bronzat, mâinile îți sunt bătătorite de atâta apăsare, picioarele ți-au devenit solide și puternice. Te-ai dezvoltat mult și capacitățile tale sunt peste ce te-ai fi putut aștepta să ai. Adevărat, nu ai mișcat stânca. Dar vocația ta a fost să Mă asculți și să împingi, ca să-ți pui la încercare credința și încrederea în înțelepciunea Mea. Ceea ce ai și făcut. Acuma Eu, prietene, voi muta stânca !”[116]

Sfântul Simeon Noul Teolog a fost un sfânt care a încercat să se raporteze la Dumnezeu Tatăl prin toate încercările şi eforturile sale. El a fost un sfânt care a ajuns prin propria experiență la cunoaşterea luminii lui Dumnezeu Tatăl. Tema luminii care iasă din Dumnezeu Tatăl a fost o temă care l-a preocupat pe Sfântul Simeon Noul Teolog. Aceste lucruri este bine să le avem în vedere şi să ținem cont de ele cât se poate de mult. Tema luminii este una cât se poate de profundă şi de amplă la sfinții părinți din vechime şi mai ales la Sfântul Ghelasie. Aceste lucruri sunt cât se poate de mult evidente şi se poate spune că nu se poate concepe în accepția Sfântului Simeon ca Dumnezeu Tatăl să fie conceput separat de lumină şi mai ales de lumina dumnezeiască. Prin urmare, unirea omului cu Dumnezeu Tatăl are loc în lumina necreată care este de natură pnevmatică şi care este mai presus de lumina fizică. Lumina fizică ne spune el este doar o palã reflecție a luminii spirituale.

Un alt mare sfânt ortodox care a fost şi o personalitate medievală este sfântul Fotie cel Mare († 897), patriarh al Constantinopolului. La fel de bine Sfântul Fotie cel Mare este un sfânt care este foarte puțin cunoscut în zilele noastre fiindcă el a trăit cu multă vreme în urmă. El a fost patriarh şi a fost foarte mult implicat în ceea ce se numeşte ca şi schisma fotiană. Această schismă este foarte mult ceea ce se poate de numii centrată pe doctrina lui Filioque, o învăţătură catolică care susținea că Dumnezeu Duhul Sfânt purcede nu numai de la Dumnezeu Tatăl ci şi de la Dumnezeu Fiul. Această problemă este una cât se poate de centrală în ceea ce priveşte raportarea omului la Dumnezeu Tatăl fiindcă mergând pe fondul gândirii ereziei filioque, adică purcederea Duhului Sfânt şi din Fiul, acest lucru înseamnă că şi Dumnezeu Fiul este Tatăl nostru. Aceste lucruri după cum am spus, sunt o teologie cât se poate de profundă pe care nu oricine o poate cuprinde şi înțelege. Problema esențială a lui filioque este că Dumnezeu Fiul nu

116 http://ascultainima.blogspot.ro/2013/05/marea-iubire-lui-dumnezeu-pentru-om.html.

este Tatăl omului ci El este Mântuitorul omului. În timp ce Dumnezeu Tatăl este Tatăl Domnului Iisus Hristos prin fire sau prin fiinţă şi Tatăl nostru prin lucrare şi prin iubirea pe care o are faţă de noi, Dumnezeu Fiul Domnul Iisus Hristos este cât se poate de mult Mântuitorul nostru şi Cel care din propria Lui voinţă a făcut ca noi să avem intrare la Dumnezeu Tatăl prin propria Sa voinţă.[117]

Tema lui Filioque este cât se poate de actuală fiindcă nu se poate sau este imposibil să concepem pe Dumnezeu Tatăl ca fiind lipsit de ceea ce se numeşte monarhia Sa. În Sfânta Treime, dincolo de timp şi de eternitate, Dumnezeu Tatăl este principiul suprem sau ultim. Acest lucru este ceea ce este considerat un model sau o paradigmă pentru orice ierarhie sau orice ierarhizare din lumea creată de Dumnezeu. În Dumnezeu se poate spune că există ierarhie şi primul din această ierarhie este Dumnezeu Tatăl.[118] Ori, este cât se poate de evident că latinii care susţineau că Dumnezeu Tatăl nu este singurul care purcedere pe Duhul Sfânt nu erau conştienţi de implicaţiile profunde la problemei şi consecinţelor care ar putea decurge de aici.

Sfântul Fotie cel Mare a trăit în timpuri confuze în care existau mai multe conflicte şi dispute dintre împăraţii bizantini şi pretenţiile bisericii de la Roma care începuse în această perioadă de secolul al IX-lea să susţină foarte mult primatul papal sau supremaţiei papei peste toate bisericile creştine din toată lumea. Acest lucru avea să fie mai apoi subiectul marii schisme din anul 1054 despre care s-a vorbit şi s-a scris foarte mult. Sfântul Fotie cel Mare nu a fost contemporan cu marea schismă dar a ţinut să arate că Biserica Catolică s-a îndepărtat foarte mult de la creştinismul apostolic şi cel al sinoadelor ecumenice. Una dintre cele mai mari abateri a fost foarte mult adoptarea lui Filioque care era considerat un lucru minor pentru latini sau occidentali. Acest lucru a dus în cele din urmă la ceea ce se poate denumii ca şi controversa lui Filioque. Această controversă chestiona în cele din urmă dacă Dumnezeu este Tatăl nostru sau nu. Mai mult decât atât ea punea la îndoială modul în care Dumnezeu Tatăl relaţionează sau se comunică pe Sine lumii. Ceea ce în ochii latinităţii părea un lucru neesenţial şi lipsit de semnificaţie, în ochii Sfântului Fotie cel Mare nu a fost deloc aşa. În cele din urmă, după moartea Sfântului Fotie cel Mare, cele două biserici, orientale şi cea occidentală se vor separa. Aceste lucru a fost o mare dramă sau chiar tragedie care a avut loc nu numai în istoria Bisericii ci şi în istoria patrologiei creştine. Dumnezeu Tatăl nu mai era centrul Sfintei Treimi şi a lumii, ci El nevedea o noţiune relativă şi improbabilă. Latinii şi occidentali nu erau conştienţi de implicaţiile profunde a lui Filioque. Dumnezeu Tatăl este Tatăl nostru prin voinţa Domnului Iisus Hristos care s-a întrupat pentru mântuirea noastră şi nu a Duhului Sfânt care este a treia parte sau a treia persoană din Dumnezeu sau Sfânta Treime. Sfântul Fotie cel Mare a fost poate cel mai important sfânt părinte ortodox din secolul al IX-lea. El a afirmat şi a reafirmat credinţa în Dumnezeu Tatăl în secolul al IX-lea.

O altă etapă din evul mediu care a avut ample implicaţii patrologice au fost sfinţii Chiril şi Metodiu. Aceşti doi sfinţi sunt greci de neam şi au trăit în Tesalonic în secolul al IX-lea şi sunt cei care i-au încreştinat pe slavi. Dintre popoarele slave vom amintii pe cehi, slovaci, sloveni, polonezi, bulgari, sloveni, sârbi şi ucraineni. Evident, este de remarcat marile încercări pe care le-au făcut sfinţii Chiril şi Metodiu. A răspândi creştinismul însemna a îi face pe oamenii dintr-un anume punct de vedere fii lui Dumnezeu. Popoarele slave ulterior au dat lumii mai mulţi mari teologii creştin ortodocşi dintre care ar fii destul să amintim pe Georges Florovsky, Iaroslav Pelikan, Maciej Bielavski, Alexander Schmemann sau Marko Ivan Rupnik. După cum am spus, mai multe încercări de a duce creştinismul la popoarele slave au fost făcute de diferite persoane din trecut dar o încreştinare deplină a fost făcută numai de Sfinţii Chiril şi Metodiu.[119] Înceştinarea slavilor v-a aduce noi dimensiuni în patrologia creştin ortodoxă care se vor remarca printr-un spirit de evlavie profundă a popoarelor slave. Este de remarcat că marea majoritate a popoarelor slave au respins catolicismul. Atitudinea catolicilor faţă de ortodoxia slavilor v-a devenii ulterior cât se poate de confuză şi de reprobabilă. Este de remarcat că slavii au devenit printre cele mai evlavioase popoare. Acest lucru este bine să îl avem în vedere şi să ţinem cont de el. Vom ilustra ceea ce însemnă respingerea creştinismului într-o pildă care este mai puţin cunoscută:

---

[117] Asterios Gerostergos, *Sfântul Fotie cel Mare* (Editura Sofia: Bucureşti, 2005).
[118] Constantin Cavarnos, *Sfântul Fotie cel Mare: filosof şi teolog* (Editura institutului de studii bizantine, 1998).
[119] Cyril Potocek, *Saint Cyril and Methodius: apostles of the slavs* (Editura Literary licensing, 2011).

„Într-o margine de sat, era Domnul Iisus Hristos răstignit pe cruce, iar sătenii de acolo erau foarte fericiți că era răstignit lângă satul lor, deoarece ei mergeau cu cererile şi dorințele lor la El, şi El le împlinea pe toate. Într-o zi se spune că Domnul Iisus Hristos îi întreabă:

- Nu vreți să Mă da-ți jos de pe cruce şi să merg sa locuiesc cu voi in sat, să nu vă mai osteniți venind aici? Astfel voi fi aproape de voi, şi va voi împlini toate dorințele, vă voi ocroti, vă voi binecuvânta........

Cu o oarecare ezitare sătenii L-au dat jos de pe cruce, şi au pornit către sat. Domnul a spus că vrea să meargă în Biserică, iar un sătean auzind aceasta, a mers să dea de veste preotului şi celor care erau acolo. Aceştia au ieşit în întâmpinarea Domnului Iisus Hristos, zicandu-I:

- Doamne, mergi mai departe nu intra la noi. Nu ai ce să faci aici, noi avem obiceiurile noastre, (păcate) deja suntem mulți, deci nu ai loc. Atunci plângând Domnul Iisus Hristos a încercat să intre în casa fiecăruia, să-i dea pacea, binecuvântarea Sa,......dar nu a vrut nimeni să-L primească. Pentru ca nu vroia nici unul să-L primească, sătenii au venit la Domnul Iisus Hristos şi i-au zis.

- Doamne, vezi bine ca nu ai loc aici. Uite, noi ți-am pregătit o cruce nouă, cuie noi, o cununa nouă de spini,...Nu vrei să mergi să te răstignim înapoi la marginea satului?

Iar Domnul Iisus Hristos plângând, s-a lăsat răstignit din nou la marginea satului tău iubite suflet ce citeşti aceste rânduri, de unde aşteaptă şi astăzi să mergi la marginea satului [localității], să-L dai jos de pe cruce şi să-L primeşti în inima şi în viața ta ca DOMN ŞI MÂNTUITOR, căci El s-a jertfit pentru tine."[120]

Este clar că prin patima Sa, Domnul Iisus Hristos s-a deschis întregii lumi şi prin urmare şi popoarelor slave. Aceste popoare prin urmare au un trecut amplu cu foarte multe incursiuni în istorie şi în arheologice. Spiritul slav a fost un spirit care a fost extrem de productiv în sensul patrologiei creştin ortodoxe. Din nou, şi în cazul încreştinării slavilor se poate vedea calea treptată sau progresivă a lui Dumnezeu Tatăl în raport cu omul. Slavii au fost un popor care inițial a fost singular dar mai apoi ei s-au extins. Acest lucru este cât se poate de evident şi de adevărat. Omul are însă posibilitatea de a nu devenii creştin şi prin urmare de a unii devenii fiul lui Dumnezeu. A devenii creştin înseamnă că prin credință în Domnul Iisus Hristos omul devine fiul lui Dumnezeu.[121] Acest lucru a dus la ceea ce se cunoaşte încreştinarea slavilor în secolul al IX-lea. Probabil că această încreştinare ar fii avut loc cu mult mai înainte de secolul al IX-lea dacă antichitatea nu ar fii avut de multe curente politeiste şi idolatre. Aceste lucruri au făcut ca slavii să vină la Hristos destul de târziu în plan istoric. Înceştinarea slavilor s-a dovedit a fii un succes istoric. Slavii au descoperit în creştinism ceea ce căutaseră din totdeauna: o legătură profundă şi sublimă cu Dumnezeu pe care acum îl numeau Dumnezeu Tatăl pentru prima dată în istoria lor.

Secolul al X-lea v-a aduce cu sine un alt nou capitol în istoria patrologiei creştin ortodoxe. Este vorba despre încreştinarea ruşilor sau a Rusiei care a avut loc în anul 988. Acest act a avut loc sub domnia țarului Sfântul Vladimir. Acest Vladimir v-a fii autorul încreştinării ruşilor. Sfântul Vladimir este o personalitate controversată nu numai în lume ci chiar în Rusia. Secolul al XX-lea a adus cu sine cele mai mari controverse în ceea ce îl priveşte pe Sfântul Vladimir. Aici nu vom vorbii despre apariția Rusiei ci mai multe despre încreştinarea Rusiei. Pe numele său adevărat Sfântul Vladimir a fost Vladimir Sviatoslavici. Inițial Vladimir a fost politeist şi se închina la un zeu pe nume Perun. Inițial el a fost un persecutor sau prigonitor al creştinilor pe care îi v-a persecuta foarte mult. În cele din urmă el se v-a încreştina cel mai mult pentru a păstra credința mamei sale Olga. Se ştie că el a trimis soli la Constantinopol pentru a vedea cum este creştinismul acolo. Solii au fost extrem de impresionați de slujbele de la Catedrala Sfânta Sofia. La vremea încreştinării Rusiei, imperiul bizantin era cel care domina lumea civilizată. Sfântul Vladimir a început să devină conştient de decadența politeismului şi a diferitelor credințe sincretice ale antichității şi în interiorul lui s-a simțit nevoia pentru mai mult decât atât.

La timpul său capitala Rusiei a fost identică cu capitala Ucrainei de azi, Kiev şi prin urmare Sfântul Vladimir a condus Rusia din Kiev. Ulterior capitala Rusiei se v-a muta la Moscova. După cum am spus, în acest capitol nu vom vorbii despre istoria Rusiei şi a ruşilor ci despre sfântul Vladimir care este cel ce i-a încreştinat pe ruşi. Încreştinarea

---

[120] http://www.forumcrestin.com/maxime-cugetari-citate/pilde-si-istorioare-cu-folos-duhovnicesc/.

[121] Michael Lacko, *Saint Cyril and methodius,* (Slovacia, 1969).

ruşilor s-a dovedit un lucru extrem de benefic cu excepţia perioadei sovietice când mai multe instituţii creştin ortodoxe au fost distruse în Rusia. Rusia a devenit un teritoriu şi un spaţiu extrem de productiv în sfinţi şi în teologi dintre care amintim pe: Sfântul Serafim de Sarov, Sfântul Teofan Zăvorâtul, Sfântul Ioan din Kronstadt sau Sfânta Xenia din Sank Petersburg.[122] Încreştinarea Rusiei a fost prin urmare un act care a fost extrem de productiv în planul patrologiei creştin ortodoxe. Aceasta fiindcă mai toţi sfinţii creştini au mărturisit credinţa lor în Dumnezeu Tatăl. Credinţa în Dumnezeu Tatăl o găsim cât se poate de mult exprimată deplin şi la un grad suprem în sfinţii părinţi şi aici se poate spune că au fost mai mulţi sfinţi părinţi din Rusia.

După cum am spus, Sfântul Vladimir a fost un sfânt care nu era prea mult interesat în a scrie cărţi de teologie sau cărţi de patrologie fiindcă împrejurările în care şi-a dus viaţa au fost extrem de vitrege. La vremea sa, imperiul bizantin începea să se confrunte cu ameninţarea musulmană care se contura în orientul mijlociu.[123] La fel de bine au fost mai multe hegemonii interne care urmăreau lupta pentru putere politică şi tot ceea ce ţine de bogăţii. Pe lângă aceasta a mai fost şi ameninţarea mongolă care culminase cu Gingis Han. Este de remarcat curajul de care a dat dovadă Sfântul Vladimir pentru a îi aduce pe ruşi la credinţa ortodoxă. Actul lui se poate să fie asemănat cu încreştinarea imperiului bizantin de la vremea împăratului Constantin cel Mare din secolul al IV-lea. Istoric încreştinarea Rusiei a dus la nume mari în patrologia creştin ortodoxă dintre care putem amintii: Pavel Florenski, Ignatie Briancianinov, Lev Şestov, John Mayendorf, Serghei Bulgakov, Alexander Men, Ilarion Alfeiev, Vladimir Soloviov şi mulţi alţii. Încreştinarea Rusiei v-a aduce cu sine un nou capitol în patrologia creştin ortodoxă. Acest capitol se v-a, manifesta prin mai multe personalităţi ecclesiale şi bisericeşti care au trecut şi care s-au succedat cu timpul în perioada istorică care a urmat după secolul al IX-lea. Biserica Ortodoxă Rusă după cum am spus a devenit o biserică ancorată în credinţa sfinţilor părinţi ai ortodoxiei pe care i-a preluat şi pe care i-a dus mai departe. Ortodoxia a fost astfel ceea ce a definit credinţa ruşilor în Dumnezeu Tatăl.

Ţinem să precizăm că la vremea Sfântului Vladimir al Rusiei lumea nu era cea pe care o cunoaştem azi şi prin urmare sunt mai multe păreri care susţin că Sfântul Vladimir nu a fost sfânt în sens adevărat. Sfântul Vladimir a fost un sfânt care a trăit în secolul al IX-lea şi prin urmare este foarte greu să raportăm contextul vremurilor sale l-a timpurile din zilele noastre. Poate cel mai mult sfinţenia Sfântului Vladimir a fost contestată în secolul al XX-lea în timpul războiului rece când mai multă lume s-a ridicat împotriva Rusiei. Pentru secolul al IX-lea Sfântul Vladimir a făcut un lucru remarcabil fiindcă el i-a adus pe ruşi la Hristos ceea ce nici un alt conducător de până atunci nu mai făcuse. Oficial credinţa Rusiei a devenit credinţa creştin ortodoxă, credinţă care afirmă şi continuă să o facă, pe Dumnezeu Tatăl. Prin urmare, nu putem să îl judecăm pe sfântul Vladimir separat sau detaşat de secolul al IX-lea. Realităţile s-au schimbat mult, dar Sfântul Vladimir a rămas cel care i-a încreştinat pe ruşi. Acest lucru venea să afirme pentru toată Rusia în mod oficial credinţa în Dumnezeu Tatăl. Sfântul Vladimir a fost cel care a afirmat şi cel care a susţinut cât se poate de mult credinţa în Dumnezeu Tatăl ca şi început al patrologiei creştin ortodoxe pe teritoriul Rusiei. Acest lucru v-a devenii o mişcare de amploare şi de mare însufleţire religioasă şi creştină. Ruşii au început astfel să creadă şi să afirme pe Dumnezeu Tatăl.[124]

Un alt mare sfânt creştin ortodox din evul mediu a fost Sfântul Grigorie Palama (1296-1359).[125] Sfântul Grigorie Palama a fost un teolog ortodox care a fost se poate spune a fost definitoriu pentru secolul al XIV-lea şi a fost cel care a denumit una dintre cele mai cunoscute mişcări de spiritualitate din secolul său care s-a numit isihasm ισιχασμος. Se poate spune că poate cel mai medieval sfânt creştin ortodox dintre toţi care au existat a fost Sfântul Grigorie Palama. După cum am spus, în această carte nu vom vorbii prea multe despre Sfântul Grigorie Palama şi viaţa sa ci mai mult faptul că în secolul al XIV-lea Sfântul Grigorie Palama a fost cel care a reafirmat credinţa în Dumnezeu Tatăl. Ceea ce a adus nou sau mai bine spus ceea ce a fost autentic şi original în scrierile Sfântului Grigorie Palama a

---

[122] John Breck, *Legacy of Saint Vladimir: Byzantium, Russia and America* (Editura Seminarului Teologic Sfântul Vladimir, New York, 1990).
[123] Jukka Korpella, *Prince, saint and apostle: prince Vladimir Sviatoslavici* (Wiesbaden, 2001).
[124] În acest capitol nu am voit să particularizăm ceea ce se poate spune divergenţele care au existat în timp între patriarhia rusă şi patriarhia ecumenică. Aceste divergenţe au apărut pe fondul pretenţiilor Moscovei de a fii a III-a Romă. Dar ele au apărut ulterior în istorie şi nu este bine să le atribuit Sfântului Vladimir. Matthew Raphael Johnson, *Holy Russia, tsarism and orthodoxy* (Editura pentru libertate economică: 2004).
[125] Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Viaţa şi învăţătura Sfântului Grigorie Palama*, (Editura Scripta, Bucureşti, 1992).

fost faptul că el credea în o unire sau a cunoaştere a lui Dumnezeu Tatăl se poate face numai în isihie sau în linişte. În acest sens, isihasmul a fost acceptat ca şi o învăţătură a patrologiei creştin ortodoxe.[126] Sfântul Grigorie Palama ne spunea că în gălăgia şi vacarmul lumii de mai multe ori omul se amăgeşte şi nu ajunge la o cunoaştere a lui Dumnezeu Tatăl. În acest sens, opinia Sfântului Grigorie Palama este că dacă omul ajunge la isihie sau la liniştire el v-a ajunge fără nici o îndoială şi la cunoaşterea lui Dumnezeu Tatăl.

Sfântul Grigorie Palama a făcut mai multe referinţe la Dumnezeu Tatăl dar aici nu le vom enumera pe toate. Una dintre aceste referinţe o avem în cartea sa *Despre Sfânta Lumină* unde el ne spune că cei care păzesc poruncile lui Dumnezeu devin fii lui Dumnezeu şi i se pot adresa lui Dumnezeu cu titlul de Dumnezeu Tatăl.[127] La fel de bine sfântul Grigorie Palama continuă să afirme adevărurile din Noul Testament când spune că „Hristos v-a venii în mărirea lui Dumnezeu Tatăl."[128] Din scrierile sfântului Grigorie Palama se poate concluziona că mai întâi creştinul ajunge la liniştire unde ajunge să devină fiul lui Dumnezeu. Această liniştire de care vorbeşte sfântul Grigorie Palama se face foarte mult prin rugăciune şi asceză. La fel de bine, el mai vorbeşte că Dumnezeu Tatăl este înconjurat de o „sfântă lumină." Această lumină el o denumeşte o lumină necreată şi este foarte mult lumina care izvorăşte din fiinţa lui Dumnezeu Tatăl. Pentru a ajunge să experimentăm această lumină necreată pe care Sfântul Grigorie Palama a experimentat-o foarte mult, credinciosul trebuie mai întâi să treacă prin isihia sau prin isihasm care este linişterea facultăţilor sufleteşti ale omului. Se poate vedea în scrierile Sfântului Grigorie Palama că el vorbeşte de un grad avansat de unire cu Dumnezeu Tatăl care începe cu linişte sau isihia şi se sfârşeşte sau se finalizează cu vederea luminii necreate a lui Dumnezeu. Se poate spune că acestea două au fost temele centrale ale învăţăturii şi a opiniilor susţinute de Sfântul Grigorie Palama. La fel de bine, sfântul Grigorie Palama ne spune că Dumnezeu este „Tatăl nostru comun pentru noi."[129] Ca şi restul sfinţilor părinţi de mai înainte de el, Sfântul Grigorie Palama recunoaşte că Dumnezeu Fiul Domnul Iisus Hristos s-a născut mai înainte de toţi vecii şi este din veşnicie Dumnezeu. „De acea zis că şi Fiul vine cu Tatăl şi-şi face sălaş în acela „care cunoaşte raţiunile lumii; căci acela cunoaşte adevărul; iar Dumnezeu e adevărul şi Tatăl adevărului."[130] Aici Sfântul Grigorie Palama ne spune că noţiunea de Dumnezeu Tatăl nu poate fii separată de noţiune de adevăr. Acest lucru este cât se poate de evident şi el a fost menţionat de mai multe ori sunt diferite forme de Sfântul Grigorie Palama. Sfântul Grigorie Palma susţine că adevărul vine de la Dumnezeu Tatăl şi cine slujeşte adevărului devine fiul lui Dumnezeu. La fel de bine el ne spune că Dumnezeu este Tatăl adevărului în sensul că Dumnezeu este autor a tot ceea ce este adevăra, după cum este autor la tot ceea ce este bine. Este important să ştim că nu putem să ajungem la o cunoaştere a lui Dumnezeu Tatăl separat de noţiunea de adevăr.

În vremea când au năvălit păgânii perşi în Palestina (la anul 614) se afla pe Muntele Eleon o mănăstire, în care trăiau 400 de fecioare. Când au intrat păgânii în această mănăstire, au început să le junghie ca pe nişte porumbiţe. Dar înainte de a le ucide, căutau ca să le batjocorească cu sila. Unul dintre ostaşi a ales pe una mai tânără, târând-o cu sine a o necinsti. Atunci fecioara a zis către el:

- Mă rog tinere, să nu mă sileşti şi eu îţi voi da nişte untdelemn cu dar minunat. Cu acesta dacă te ungi, nu poate să te rănească nici o armă la război. El te va păzi mai bine decât pavăza şi scutul.

Auzind acestea ostaşul, i-a făgăduit că o va cruţa, dar în gândul lui dorea să dobândească mai întâi untdelemnul cel minunat şi pe urmă să-şi împlinească pofta lui cea spurcată. În sfârşit, fecioara a adus un vas cu untdelemn (de care se pune în mâncare) şi i-a zis să se ungă la gât şi ea să-l lovească cu sabia ca să se încredinţeze de puterea cea minunată a untdelemnului. El însă n-a primit, ci i-a zis să se ungă ea întâi şi el să facă încercare cu sabia. Atunci fecioara s-a bucurat, căci aceasta era dorinţa ei. Deci ungându-se ea la gât, i-a zis s-o lovească cu sabia fără frică. Atunci păgânul a lovit cu toată puterea şi mare i-a fost mirarea când a văzut capul ei căzând la pământ. Atunci a priceput că a fost înşelat

---

[126] Sfântul Grigorie Palama, *Tomosuri Dogmatice,* (Editura Deisis: Sibiu, 2009); *Fecioaea Maria şi Petru Athonitul prototipuri ale vieţii isihaste şi ale scrieri duhovniceşti* (Editura Deisis: Sibiu, 2008).

[127] Filocalia 7, p. 284.

[128] Idem, p. 354.

[129] Idem. p. 355.

[130] Idem. p. 368-369.

şi mult s-a întristat, pentru că nu şi-a împlinit pofta. Prin meşteşugul acesta, sfânta fecioară şi-a păstrat fecioria nestricată dobândind şi cununa neveştejită a muceniciei.[131]

Am spus această întâmplare pentru a arăta că de mai multe ori în situații extreme minciuna poate fii mântuitoare. Acest lucru este acceptat de ortodoxie ca şi un pogorământ şi trebuie să se cunoască foarte bine contextul în care se vorbeşte un lucru care nu este adevărat. Sfântul Grigorie Palama ne spune că Dumnezeu este Tatăl adevărului şi prin urmare toți cei care slujesc sau spun adevărul sunt sau devin fii lui Dumnezeu. Acest lucru arată profunzimea de gândire şi de simțire a Sfântului Grigorie Palama.

Un alt mare sfânt părinte medieval care a vorbit despre Dumnezeu Tatăl a fost Sfântul Nicolae Cabasila (1319-1391). Sfântul Nicolae Cabasila este probabil unul dintre cel mai mari sfinți creştini ortodocşi care au trăit imediat în zilele de după schisma de la anul 1054 în care orientul şi occidentul s-au excomunicat reciproc. Personalitatea lui care a fost amplu contestată în occident a demonstrat că ortodoxia a continuat pe drumul ei şi a fost extrem de productivă.[132] În scrierile sale, şi mai ales în Despre viața în Hristos, Sfântul Nicolae Cabasila face mai multe referințe la Dumnezeu Tată. Pe cele mai importante le vom reda în rândurile care vor urma: „căci dacă cu ajutorul sfintelor taine vor putea avea parte la ziua judecății de înseşi Fiul lui Dumnezeu, cei care L-au iubit şi au auzit de la El aceiaşi învățătură pe care i-o dăruise lui Tatăl, apoi nu e mai puțin adevărat că pentru aşa ceva ei trebuiau să se fi împrietenit cu Dumnezeu şi să fii dobândit urechi pentru El încă de aici de pe pământ."[133] Vorbind despre moartea martirilor creştini el ne spune că martirii în fața morții „nu scoteau nici o vorbă ca să nu se lepede de Fiul Tatălui Ceresc."[134] Este de remarcat aici că sfântul Nicolae ne vorbeşte foarte clar despre faptul că pentru unii credința în Dumnezeu Tatăl a dus la martiriu. Acest lucru ridică mai multe probleme în ceea ce priveşte relația omului cu Dumnezeu Tatăl. Dacă unii şi-au dat viața pentru Dumnezeu Tatăl înseamnă că au existat potrivnici ai acestei credințe. În continuare Sfântul Nicolae vorbeşte despre faptul că Domnul Iisus Hristos ne-a deschis uşa şi „când S-a înălțat la Tatăl n-a găsit cu cale să le închidă, ci de acolo din mărirea Sa, tot pe aceiaşi cale şi pe aceiaşi uşă coboară între oameni."[135] La fel de bine şi aici Sfântul Nicolae vorbeşte despre Dumnezeu ca şi despre Tatăl. Le de bine Domnul Iisus Hristos „S-a adus pe Sine, jertfă înaintea Tatălui Ceresc."[136]

Aceste citate demonstrează că în secolul al XIV-lea Sfântul Nicolae Cabasila credea în Dumnezeu Tatăl. „În vreme ce Tatăl primeşte împăcarea; Fiul este Cel ce face împăcarea, iar Duhul Sfânt este înseşi mulțimea binefacerilor dăruite de Dumnezeu sufletelor care s-au împăcat cu El. Tatăl ne-a făcut slobozi, Fiul este Cel care ne-a mijlocit slobozenia şi Duhul Sfânt este chiar slobozenia înseşi... Tatăl dă viață, Fiul este Cel prin care am dobândit-o şi Duhul Sfânt este Cel care o întreține."[137] Sfântul Nicolae este de părere că binefacerilor care vine peste lume de la Dumnezeu vin de la Dumnezeu Tatăl, prin Dumnezeu Fiul în Dumnezeu Duhul Sfânt. Fără nici o îndoială Sfântul Nicolae Cabasila a afirmat credința în Dumnezeu Tatăl şi a arătat că Dumnezeu Tatăl este Cel care ne oferă binele, adevărul, libertatea şi viața. Acestea sunt noțiuni generice şi mai mult filosofice care definesc de cele mai multe ori stadiul filiației noastre față de Dumnezeu Tatăl. Sfântul Nicolae este de părere că „Domnul Iisus Hristos mai poate fii numit şi „jertfă în urma crucii şi a morții pe care le-a îndurat pentru mărirea lui Dumnezeu Tatăl." La fel, se poate vedea aici cât se poate de bine să Domnul Iisus Hristos este Cel care ni L-a făcut accesibil pe Dumnezeu Tatăl şi prin urmare nu am fii putut ajunge la Dumnezeu Tatăl fără voința sau acceptul Domnului Iisus Hristos. În continuare el afirmă „singur Mântuitorul a fost prin Sine în stare să redea prin viața Sa, cinstea cuvenită Tatălui Ceresc."[138] Tot el ne mai spune că crucea Domnul Iisus Hristos a suferit-o pentru mărirea Tatălui. „Căci ce poate fi mai măreț decât să fim recunoscuți de

[131] http://sfioaniacobhozevitul.wordpress.com/partea2_cuprins/p2_083_adaos_mart/.

[132] De la Sfântul Nicolae Cabasila ne-au rămas în special două scrieri: *Viața în Hristos - Περι της εν Χριστω ζωης* (Editura Institului Biblic: Bucureşti, 2011); şi *Comentariu la Sfânta Liturghie* (Editura arhiepiscopiei Bucureştilor: 1989).

[133] Viața în Hristos, p. 2.

[134] Idem. p. 6.

[135] Idem. p. 11.

[136] Idem. p. 18.

[137] Idem p. 38.

[138] Idem. p. 92.

Tatăl ca mădulare ale Fiului Său, ca Unul care pe chipurile noastre găseşte înseşi trăsăturile Fiului Său."[139] Dumnezeu Tatăl este la fel de bine o realitate care ține de lumină şi mai ales de o lumină nematerială: „numeşte împărăția Tatălui tocmai strălucirea cu care S-a arătat plin de lumină înaintea apostolilor."[140] Este cât se poate că Dumnezeu Fiul, Domnul Iisus Hristos este Cel care doreşte şi a voit să ni-l facă cunoscut pe Dumnezeu Tatăl: „untdelemnul cel vărsat, adică Domnul Mângâietorul şi mijlocitorul nostru pe lângă Tatăl, e aproprie de Dumnezeu şi ne urcă rugăciunile spre El ca pe o tămâie."[141] Sfântul Nicolae Cabasila ne spune că Dumnezeu Fiul Domnul Iisus Hristos a venit în lumea noastră să ne aproprie de Dumnezeu Tatăl. El îl compară pe Domnul Iisus Hristos cu Abel: „întocmai ca şi sângele lui Abel s-a înălțat până la glasul Tronul Tatălui ca să ceară iertate ucigaşilor."[142] Aici sfântul Nicolae Cabasila remarcă că Dumnezeu Tatăl stă pe un tron şi de aici El conduce lumea. În cele din urmă Sfântul Nicolae ne spune că „Mai mult, ei dovedesc că sunt fii ai lui Dumnezeu nu numai prin dragoste, adică prin aceea că se poartă cu Dumnezeu ca şi cu un Tată, pe care-L au drag, ci îndeosebi pentru că ajung ca prin dragoste să se asemene cu Dumnezeu, căci ei ard de dragoste după Domnul, Care e numai iubire, declarând că numai de dragul acestei iubiri mai trăiesc ei pe această lume."[143]

Dacă la anul 1054 cele două Biserici Creştin Ortodoxă şi Catolică s-au separat, au existat şi în Biserica Catolică câțiva teologii care au vorbit despre Dumnezeu Tatăl. Aici ne vom oprii la cei mai importanți teologi catolici din evul mediu şi anume: Toma Aquino, Francis de Assisi şi Bonaventura. Pentru faptul că aceşti teologi au susținut că Dumnezeu Duhul Sfânt purcede de la Dumnezeu Tatăl şi de la Dumnezeu Fiul, Biserica Creştin Ortodoxă a respins acestor trei mari teologi catolici titlul de sfânt. Toma Aquino (1225-1274) a fost un călugăr şi teolog catolic dominican care este considerat foarte mult un teolog care a susținut scolastica ceea ce însemna cunoaşterea lui Dumnezeu şi a lui Dumnezeu Tatăl pe cale rațională şi mai ales pe cale rațională. Scolastica a fost un fel de teologie care se raporta la Dumnezeu numai pe cale rațională şi pe cale intelectuală.[144] Ceea ce se poate vedea foarte mult este că Toma Aquino nu a fost prea mult în cadrul curentului sau a mişcării patristice raportându-se la Dumnezeu Tatăl mai multe ca şi la Dumnezeu şi fără să îl accepte ca şi Dumnezeu Tatăl. Acest lucru a dus în cele din urmă ca şi respingerea lui ca şi sfânt în biserica creştin ortodoxă deşi el este considerat ca şi sfânt în Biserica Catolică. Cea mai importantă lucrare pe care a scris-o Toma Aquino a fost Summa theologica şi care este considerată şi o capodoperă a literaturii religioase medievale occidentale. [145] În Summa theologica, Toma Aquino dă dovadă de foarte multă erudiție dar în schimb este opac la noțiunile generice de Dumnezeu Tatăl cum este sau cum devenii tradițional în patrologia creştin ortodoxă. Acest lucru confirmă într-un anume fel de separația sau schisma medievală de la anul 1054 a fost bine motivată. Pe Toma Aquino nu îl interesează persoana lui Dumnezeu Tatăl ci îl interesează foarte mult dacă Dumnezeu poate fii cunoscut pe cale rațională sau pe cale intelectuală. La fel de bine, el este interesat de mai multe probleme de natură filosofică: ce este sau cum poate fii definit Dumnezeu din punct de vedere filosofi. Accentul pe care Toma Aquino l-a pus pe rațiune în raportarea omului la Dumnezeu a devenit în cele din urmă detrimental: omul nu poate ajunge în cele din urmă la o cunoaştere sau la o experimentare patrologică a lui Dumnezeu ci numai la una intelectuală sau cerebrală. Astfel, mai toți teologici scolastici medievali au urmat acestui curent dintre care cel mai mare promotor a fost Toma Aquino.

Ceea ce se poate vedea este că în timp ce la timpul lui Toma Aquino, sfinți părinți ortodocşi ca şi Sfântul Grigorie Palama sau Sfântul Simeon Noul Teolog erau într-o profundă relație sau legătură cu Dumnezeu Tatăl, în occident la teologii scolastici acest lucru a dispărut. Când vorbim despre patrologia creştin ortodoxă în evul mediu nu se poate să nu facem referință la această diferență de orientare dintre orient şi occident: ideea care a dominat patrologia în orient a fost foarte mult Dumnezeu Tatăl, în timp ce în occident, ideea care a dominat raportarea omului la Dumnezeu a fost scolastica şi intelectul. Fără să fim părtinitori trebuie să spunem că occidentul a abordat o cale

[139] Idem. p. 103.
[140] Idem. p. 103.
[141] Idem . p. 137.
[142] Idem. p. 169.
[143] Idem. p. 224.
[144] Etienne Gilson, *Tomismul: introducere în filosofia lui Toma Aquino* (Editura Humanitas: Bucureşti, 2002).
[145] Toma Aquino, *Summa theologica* (Editura Polirom, Iaşi, 2009 ediție adusă la zii).

inferioară de a se raporta la Dumnezeu. Prin Domnul Iisus Hristos Dumnezeu s-a deschis omului ca şi Dumnezeu Tatăl ori acest lucru a fost foarte mult ignorat în gândirea medievală occidentală. De mai multe ori filosofia lui Aristotel şi aristotelismul au fost mai importante şi mai căutate în occidentul medieval decât învăţătura patristică tradiţională. Evident, când vorbim despre evului mediu nu putem să nu vorbim despre Toma Aquino. Toma Aquino rămâne un mare teolog creştin dar el nu a respirat în duhul patristicii creştine. Le fel de bine el s-a arătat ignorant în anumite aspecte referitor la tradiţia patristică care a existat mai înainte de el. Toma Aquino însă recunoaşte existenţa lui Dumnezeu Tatăl: „voi demonstra că Duhul Sfânt posedă o altă bunătate faţă de Dumnezeu Tatăl; fiindcă dacă Dumnezeu Tatăl a dat naştere unui persoane din bunătatea Sa, l-a fel v-a face şi Duhul Sfânt. Tatăl şi Duhul Sfânt au una şi aceiaşi bunătate. La fel de bine între ei nu există nici un fel de distincţie decât relaţiile personale. Bunătatea îi aparţine Duhului Sfânt ca fiind derivată din altul; dar în realitate îi aparţine lui Dumnezeu Tatăl ca şi principiu al comunicării cu alţii."[146]

O altă mare personalitate medievală a fost Francisc de Assisi (1181-1226). El este considerat sfânt în Biserica Catolică dar respins ca şi sfânt de Biserica Creştin Ortodoxă. Biserica Creştin Ortodoxă îl consideră doar teolog pe Francis de Assisi.[147] În jurul vârstei de 24 de ani Francisc simte dorinţa de a merge şi a îl slujii pe Dumnezeu. Simte că este chemat de Dumnezeu la slujire şi devine creştin. În urma unor aşa numite viziuni care au fost respinse de Biserica Creştin Ortodoxă, Francisc de Assisi v-a întemeia un nou ordin monahal care îi v-a purta numele: ordinul franciscan. El susţine crezul în Dumnezeu Tatăl dar din nefericire v-a mai adăuga unele adausuri la dogma creştină. Cea mai mare deviaţie a lui Francisc a fost că el a susţinut stigmatele. Ce sunt stigmatele? Stigmatele sunt crezul că pentru o persoană care duce o viaţă cu adevărat creştină se pot vedea sau se vor vedea semnele cuielor pe care Domnul Iisus Hristos le suferise pe cruce. Să nu uităm că Francisc provenea din strămoşi romani care au fost cei ce L-au executat prin răstignire pe Domnul Iisus Hristos în anul 33 al erei noastre.[148] Deşi Pilat din Pont s-a dezis de vinovăţia faţă de Domnul Iisus Hristos, El a fost cel care în cele din urmă a dus răstignirea de îndeplinire.

Francisc de Assisi se v-a referii prin urmare în scrierile sale la Dumnezeu Tatăl. De cele mai multe ori el Îl menţionează pe Dumnezeu Tatăl în rugăciunile pe care le-a scris. Iată ce spune el într-o rugăciune de laudă: „să binecuvântăm pe Tatăl, pe Fiul şi pe Sfântul Duh." Într-o altă rugăciune pe care el o adresează fecioarei Maria el spune: „Născătoare de Dumnezeu şi pururea fecioară Marie, care ai fost aleasă din ceruri de către Tatăl cel sfânt care este lăudat dimpreună cu Fiul Său cel iubit; şi cu Duhul Sfânt în care este toată plinătatea şi bunătatea." Este clar că Francisc a crezut în Dumnezeu Tatăl. Acest lucru nu îl poate contesta nimeni, însă nu trebuie să credem că simplul fapt că Francisc a crezut în Dumnezeu Tatăl acest lucru l-a făcut şi sfânt. Într-o altă rugăciune a lui Francisc citim: „Tu eşti sfânt, Domne Dumnezeule şi Tu eşti singurul care faci minuni. Tu eşti puternic. Tu eşti mare. Tu eşti înalt. Tu eşti regele. Tu eşti Tatăl cel sfânt, rege ale cerului şi al Pământului. Este clar că Francisc de Assisi credea despre Dumnezeu Tatăl că este sfânt. Acest lucru el de fapt l-a preluat din tradiţia sfinţilor părinţi pe care i-am enunţat mai sus.

Într-o altă rugăciune pe care Francisc a scris-o pentru slujba patimilor din nou el mărturiseşte credinţa în Dumnezeu Tatăl. „Tatăl meu Cel sfânt, rege al cerului şi al pământului, nu te depărta de la mine fiindcă sunt în ispite şi nu are cine să mă ajute." Sau în continuare el scrie: „Tată sfânt, nu te depărta cu ajutorul Tău de la mine." Este cât se poate de evident că Francisc a fost conştient de faptul că Dumnezeu Tatăl este centrul patrologiei creştin ortodoxe. Ceea ce este chestionabil în cazul lui Francisc a fost faptul că el nu a ţinut cont de restul sfinţilor creştin ortodocşi care au trăit şi au scris mai înainte de el. Acest lucru a dus în cele din urmă la concluzia faptului că Francisc luat ca şi scrierile sale a fost drept sfânt, însă în contextul general al epocii istorice în care a trăit el a fost de fapt doar un teolog creştin. Francisc nu a fost singurul care a susţinut credinţa în Dumnezeu Tatăl ori ceea ce se poate vedea este că el ignoră toate referinţele de mai înainte de el care au fost făcute de părinţii apostolici şi mai ales de părinţii de la sinoadele ecumenice. Francisc este un autor creştin care se poate spune ignoră aproximativ 1000 de ani de istorie creştină. Evident, acest lucru nu îl face pe Francisc un scriitor creştin însă trebuie să fim foarte precauţi cu învăţăturile sale. Francisc s-a voit pe sine un fel de înnoitor la tradiţiei creştine şi astfel a considerat că vechile structuri creştine nu

[146] Summa theologica, *Despre dacă sunt mai multe persoane în Dumnezeu.*
[147] Bonaventura, *Viaţa lui Francisc de Assisi* (Editura Serpol: Bucureşti, 1992).
[148] Francisc de Assisi., *Scrieri* (Editura Deisis: Sibiu, 1997).

mai sunt actuale şi a întemeiat după cum am spus un nou ordin monahal. Paradoxal acest ordin monahal i-a purtat numele. Pentru Francisc Roma era cel mai sfânt loc din lume unde a făcut mai multe pelerinaje în timpul vieții.

În acest capitol nu am voit să scriem o critică la adresa lui Francisc din Assisi ci doar să prezentăm ceea ce a crezut el despre Dumnezeu Tatăl. Francisc a susținut crezul în Dumnezeu Tatăl, dar nu a văzut necesitatea de a menține acest crez în bazele tradiției. În acest sens, el avea să fondeze un monahism propriu care a fost foarte mult ordinul franciscan ce mai există şi azi. Din cauza credinței în stigmate, în primatul papei în Biserica Creştină şi a adaosului Filioque, Biserica Creştin Ortodoxă l-a respins pe Francisc ca şi sfânt şi i-a dat numele numai de autor creştin. Acest lucru a stârnit mai multe controverse în lumea occidentală dar în cele din urmă, marea parte a mentalităților au acceptat acest lucru. Astăzi Francisc nu se găseşte în calendarele ortodoxe. Oricum, scrierile sale continuă să aibă circulație în lumea creştină.

În cele din urmă ultimul autor medieval occidental despre care vom vorbii în rândurile care vor urma este Bonaventura (1218-1274). Acesta a fost un teolog catolic medieval care a murit la Lyon în Franța şi care a lăsat în urmă o seamă scrieri care a fost extrem de influente în evul mediu: este vorba de Itinerarul minții în Dumnezeu.[149] Bonaventura a fost un teolog medieval care a fost extrem de mult influențat de scolastică. Tot ceea ce ține de Dumnezeu şi de existența lui Dumnezeu este pentru el de natură intelectuală şi de natură noetică. În acest sens el s-a îndepărtat foarte mult de tradiția patristică creştin ortodoxă punând un accent extrem de cunoaşterea intelectuală a lui Dumnezeu. Dumnezeu Tatăl este pentru Bonaventura cel mai mult o stare sau un stadiu de cunoaştere intelectuală. Ceea ce nu este intelectual sau ceea ce nu poate fii cunoscut pe cale intelectuală de către om în ceea ce Îl priveşte pe Dumnezeu Tatăl, Bonaventura consideră că nu este potrivit sau mai bine spus nu poate fii acceptat. Acest lucru v-a duce în cele din urmă la respingerea lui ca sfânt.[150] Bonaventura recunoaşte că Dumnezeu este „Tatăl luminilor." El mărturiseşte în acest sens crezul sau credința în Dumnezeu Tatăl când spune: „astfel că în toate lucrurile cognoscibile, când generează special în sine demonstrează că în mod evident în ele se poate vedea imaginea eterna generație a Cuvântului, imagine şi Fiu al lui Dumnezeu Tatăl, etern imanent."[151] Nimeni nu poate contesta profunzimea de gândire şi de concepție a lui Bonaventura. El poate sta pe picior de egalitate cu Aristotel însă în Bonaventura nu se poate vedea sau mai bine spus nu se poate simții duhul sau tradiția patristică a sfinților părinți de mai înainte de el. Acest lucru arată încăpățânarea voită care a existat în evul mediu la teologii occientali de a nu urma tradiției sfinților părinți care au fost în primul mileniu creştin. Bonaventura a scris ca şi cum în istorie nu ar fii existat un Sfântul Grigorie Teologul, Sfântul Simeon Noul Teolog, Sfântul Maxim Mărturisitorul sau Sfântul Grigorie Palama. Crezul său în Dumnezeu Tatăl este desprins de contextul patristic al primului mileniu creştin.

Prin urmare, Bonaventura afirmă doar credința în dogma Sfintei Treimi şi el nu face acest lucru într-un mod propriu. Bonaventura a crezut în Dumnezeu Tatăl însă ceea ce l-a interesat mai mult a fost cum să ajungă la o unire cu Dumnezeu Tatăl din punct de vedere intelectual şi nimic mai mult. Din acest punct de vedere se poate spune că Bonaventura a fost mai mult interesat de filosofie decât de teologie. Cunoaşterea intelectuală este ceea ce îl uneşte pe om cu Dumnezeu, este ceea ce susținea Bonaventura. Evident, în epocă, Bonaventura a fost unul dintre cei mai mari teologi medievali însă se poate vedea că el a fost foarte mult influențat de opiniile şi de ceea ce susținea catolicismul după marea schismă de la 1054. „Când deci considerăm mintea prin sine ca printr-o oglindă, ea se înalță la speculația asupra Prea Sfintei Treimi, a Tatălui, a Fiului şi a Duhului Sfânt, trei persoane coeterne, coegale şi consubstanțiale în aşa fel, încât fiecare se află în fiecare, una nu este alta şi toate trei sunt unul Dumnezeu."[152] Este cât se poate de evident, că Bonaventura a fost un teolog speculativ. El a fost conştient că Dumnezeu Tatăl nu a fost o temă sau o problematică de natură intelectuală dar eventual s-a lăsat dus de curentele scolastice ale timpului său. Faptul că Bonaventura a conceput relația sau legătura omului cu Dumnezeu Tatăl ca fiind una cât se poate de mult de natură filosofică se poate vedea din următoarele rânduri: „orice filosofie este naturală sau rațională sau morală. Prima [filosofia naturală] te duce la Dumnezeu Tatăl fiindcă vorbeşte despre cauza de a fii; a doua ține de capacitatea de a înțelege şi duce la Dumnezeu

[149] Bonaventura, *Itinerarul minții în Dumnezeu* (Editura ştiințifică: Bucureşti, 1994).
[150] Wilfred Royer, *The Trinity in the thought of Bonaventure: an eastern Orthodox perspective* (Universitatea Forhdam: New York, 1994).
[151] Itinerarul minții în Dumnezeu p. 21.
[152] Idem. 31.

Fiul [înțelepciunea]; şi a treia despre a trăi şi duce la Duhul Sfânt."[153] Bonaventura este cel care susține că există o cale filosofică care ne duce la Dumnezeu Tatăl şi această cauză este foarte mult filosofie naturală. În mod firesc, filosofia îl poate duce pe om la Dumnezeu Tatăl. În plan ştiințific el este de părere că metafizica ne v-a duce la primul principiu care este Dumnezeu Tatăl, matematica la Dumnezeu Fiul care este chipul lui Dumnezeu Tatăl, şi fizica susține el ne duce la Dumnezeu Duhul Sfânt. Pentru Bonaventura, Dumnezeu Tatăl este cel care ne poate trece prin întunericul acestei lumii. Este evident că Bonaventura a fost cumva conştient de gradul de decădere al lumii şi mai ales poate de întunericul evului mediu care putea fii resimțit la mai multe nivele. El a căutat în Dumnezeu Tatăl un fel de lumină care să îl ajute să depăşească problemele cu care se confrunta epoca lui. Aceste probleme erau pentru el de cele mai multe ori de natură intelectuală şi filosofică. Aristotel a fost în acest sens un fel de lumină pentru Bonaventura pe care îl citează de mai multe ori, poate la fel cum cita şi din Biblie. Bonaventura prin urmare nu s-a îndoit de existența lui Dumnezeu Tatăl ci s-a îndoit dacă ortodoxia este calea de a ajunge la Dumnezeu Tatăl. În acest sens se poate vedea că el era nemulțumit de lipsa de interes în probleme filosofice ale contemporanilor săi medievali. Dumnezeu Tatăl este pentru El parte din Sfânta Treime şi cunoaşterea intelectuală este metoda cea mai singură de a ajunge la Dumnezeu Tatăl.

CAPITOLUL AL VI-LEA

DUMNEZEU TATĂL ÎN SECOLUL AL XX-LEA

În cele din urmă, după ce am trecut prin antichitate şi evul mediu şi am vorbit de o perioadă de timp de mai bine de 6000 de ani, am ajuns în modernitate sau mai bine spus în contemporaneitate. Vom vorbii în rândurile care vor urma mai pe larg despre ceea ce a fost sau mai bine spus despre cum s-a manifestat sau cum s-a definit pe sine patrologia creştin ortodoxă în secolul al XX-lea. Toată lumea ştie că secolul al XX-lea a început în anul 1900 şi s-a încheiat în anul 2000, an pe care mai toți cei de azi ni-l putem amintii.[154] În secolul al XX-lea au existat mai multe mari personalități ale patrologiei creştin ortodoxe dintre care vom amintii pe Ioan G. Coman, Constantin Voicu, Stylianos Papadopoulos, Panaiotis Nellas, Georges Florovsky, John Meyedorff, Ioannis Ziziuolas sau Panagiotis Krestou.[155] Secolul al XX-lea a fost o perioadă critică în istoria umanității dar din fericire s-au găsit şi mai mulți patrologi creştini ortodocşi care să vorbească despre Dumnezeu Tatăl în acest secol. După cum am spus, foarte multă lume vorbeşte în zilele noastre despre Dumnezeu Tatăl dar sunt foarte puțini cei interesați să ştie care este obiectul sau materia de studiu care se referă la Dumnezeu Tatăl în teologie. Dumnezeu Tatăl este astfel obiect de studiu al patrologiei creştin ortodoxe. Evident, au fost mulți cei care au respins credința în Dumnezeu Tatăl. Am arătat că în antichitate au fost mulți cei care au preferat credința în idoli şi în zei decât credința în Dumnezeu Tatăl. Acest lucru a avut rezultate cât se poate de evidente în civilizația lumii antice.[156] Prin urmare, putem spune că a existat un nucleu cât se poate de patristic în zilele secolului al XX-lea. S-au scris foarte multe cărți de patrologie creştin ortodoxă în secolul al XX-lea dintre care pe mai multe nu le mai ştim în zilele noastre. S-a inițiat chiar şi un curent de teologie neopatristică care să învie spiritul sau tradiția neopatristică în secolul al XX-lea.

---

[153] Idem. Cap. 3.

[154] În anul 2002 aveam să susțin o teză de licență în teologie creştin ortodoxă care a avut ca şi titlu secolul al XX-lea: Radu Teodorescu, *Modelul intelectului în Biserica Creştin Ortodoxă din secolul al XX-lea* (Alba Iulia, 2002). Fragmente din această lucrare s-au păstrat dar lucrarea integrală se pare că s-a pierdut.

[155] Prof. Dr. Adrian Marinescu, *Patrologia şi studiile de specialitate din secolul al XX-lea şi începutul secolului al XXI-lea* (Bucureşti, 2011).

[156] Mai multă lume consideră că idolatria nu a fost propriu zis decât o imaginație a lumii antice. Acest lucru este infirmat de câteva povestiri pe care le avem din antichitate. Idolii erau de fapt locuiți de diavoli. Idolatrii când ridicau un idol nu făceau decât să îi ofere diavolului din iad un trup. Acest lucru este confirmat de faptul că la vremea când Fecioara Maria a venit la Muntele Athos prin portul Dafni, pe această peninsulă grecească locuitorii ridicaseră mai multe statui ale idolilor. Se spune că atunci când Fecioara Maria a pus piciorul în Athos, din cel mai mare idol s-a auzit un glas care a spus: „nu pot suferii sfințenia care a venit pe acest pământ" şi s-a făcut instantaneu țăndări. Idolatria nu era nimic altceva decât închinare la diavoli şi slujirea lor din proprie inițiativă.

Este uşor să scriem despre secolul al XX-lea acum că el s-a încheiat însă nu a fost uşor să o facem cu 20 de ani în urmă. Se poate spune că secolul al XX-lea a fost în planul patrologiei creştin ortodoxe mai mult un secol de sinteză. S-au scris foarte multe cărţi şi tratate despre sfinţii părinţi ai trecutului. Astfel în toate facultăţile de teologie creştin ortodoxă patrologia a devenit o materie de studiu. Studentul teolog creştin ortodox trebuia să ştie şi să analizeze scrierile sfinţilor părinţi ai trecutului. În ţările creştin ortodoxe există un profund curent sau spirit patristic care se poate vedea din numeroşi sfinţi creştini ortodocşi. Încercări similare de recuperare a patrologiei creştin ortodoxe au fost făcute şi în occident dar se poate spune că ele nu au fost la fel de reuşite. Secolul al XX-lea se poate spune că a fost un secol care a avut o viziune despre Dumnezeu Tatăl cât se poate de robotică şi de tehnocrată. Dumnezeu Tatăl a devenit pentru prima dată subiect a mai multor scrieri de proză şi nuvele science fiction şi aluzii la acest lucru s-au făcut şi în cinematografie. De mai multe ori Dumnezeu Tatăl a fost imaginat în secolul al XX-lea ca şi un fel de Părinte şi Tată galactic care conduce cu fii săi supuşi vastitatea universului. Imaginaţia omului nu poate fii oprită dar ea poate fii controlată. Evident, de mai multe ori Dumnezeu Tatăl a fost inclus în mai multe mişcări sincretice de tipul new age în secolul al XX-lea. New age de exemplu este o mişcare religioasă care a apărut în secolul al XX-lea şi care L-a conceput pe Dumnezeu Tatăl ca şi un fel de spirit universal care uneşte şi comunică cu toate religiile lumii. Evident, aceste concepţii s-au demonstrat a fii cât se poate de false fiindcă după cum am spus, putem vorbii despre Dumnezeu Tatăl numai în anumite cadre sau în anumiţi parametri. Sunt mulţi care consideră că nu este necesar să respecte aceşti parametrii sau aceste graniţe pe care trecutul şi mai ales patrologia creştin ortodoxă le impune.

Despre Dumnezeu Tatăl nu putem vorbii oricum şi oriunde. Acest lucru se poate vedea şi din faptul că despre părinţii noştri vorbim în anumite contexte şi cu anumite persoane. Nu vom împărtăşii informaţii intime despre părinţii noştri cu străini şi nici nu vom vorbii despre ei în public fără să ni se ceară. Au fost mai multe secte creştine şi necreştine care au considerat că acest lucru nu este necesar. Dumnezeu Tatăl este prin urmare cât se poate de mult ceea ce a definit de mai multe ori aspiraţiile şi intenţiile secolului al XX-lea În rândurile care vor urma vom vorbii mai multe despre cum s-a manifestat patrologia creştin ortodoxă în principalele ţări creştin ortodoxe din secolul al XX-lea. Astfel vom vorbii despre: Grecia, Bulgaria, România, Ucraina, Rusia, Cipru, Serbia [fosta Iugoslavie], Georgia şi Armenia. Aceste ţări sunt cele în care de mai multe ori s-a manifestat crezul în Dumnezeu Tatăl şi se poate spune că au fost foarte multe scrieri cu caracter patristic. Ţările ortodoxe s-au reunit de mai multe ori într-o viziune comună referitor la care este sau cum trebuie trăită patrologia creştin ortodoxă.

Grecia este o ţară ortodoxă care are două centre de teologie creştin ortodoxă vechi şi de importante: Tesalonic şi Atena. La aceste două centre creştin ortodoxe au fost mai mulţi patrologi care au făcut şi emis studii de patrologie ortodoxă. La iniţiativa patriarhului ecumenic Atenagoras Spirou, în secolul al XX-lea se v-a deschide şi o şcoală de teologie creştin ortodoxă în Statele Unite ale Americii în Massachusetts cu numele de Sfânta Cruce, Holy Cross. Şcoala a fost fondată în anul 1937. Aici la fel de bine vor exista câteva centre de studii patristice creştin ortodoxe. Un profund impact la această şcoală a avut părintele Geoges Florovsky care a predat aici în secolul al XX-lea teologia creştin ortodoxă. Este de remarcat aici să deşi America nu este o ţară ortodoxă, au fost mai multe curente patristice ortodoxe în decursul timpului în această ţară. În acest sens, în planul secolului al XX-lea America a avut o poziţie ambiguă despre ceea ce înseamnă sau cum se defineşte patrologia creştin ortodoxă. Deşi este o ţară mică cu peste 12.000.000 locuitori, Grecia s-a remarcat în secolul al XX-lea cu foarte multe mănăstiri şi cu mai multe personalităţi creştin ortodoxe. Dintre aceştia cei mai mulţi au fost grupaţi în jurul celebrelor mănăstiri din Muntele Athos.[157] Dintre cei mai cunoscuţi părinţi atoniţi din secolul al XX-lea amintim pe Paisie Eznepidis, Porfirie Bairaktaris, Filotei Zervakos Teoclit Dionisiatul şi Efrem Katunakoitul. În Grecia însă au fost şi alţi părinţi duhovniceşti dintre care amintim pe Ioanis Romanides, Savvas Aguridis, Epifanie Theodoropulos sau Gherasim Microgiananitul. Grecia a fost o ţară care în ciuda celor două războaie mondiale din secolul al XX-lea a fost extrem de productivă şi de loială tradiţiei patristice ortodoxe. De la aceşti părinţi duhovniceşti greci ne-au rămas mai multe scrieri care acum fac înconjurul lumii şi au fost traduse în mai multe limbi. Scriem aceste rânduri cu mai multă nostalgie fiindcă personal şi eu am fost contemporan cu secolul al XX-lea şi am amintiri încă proaspetele despre ceea ce a fost şi ceea ce a însemnat secolul al XX-lea. Grecia a adus foarte multe

[157] Alina Puşcaş, *Smerenia la părinţii atoniţi din secolul al XX-lea* (Iaşi, 2006).

lucruri bune din punctul de vedere al patrologiei creştin ortodoxe pe care nu putem să le trecem cu vederea. Aceste năzuințe ale ortodoxiei greceşti au fost de mai multe ori centrate pe ideea lui Dumnezeu Tatăl. Dumnezeu este Tatăl nostru şi cu El ajungem să ne întâlnim sau mai bine spus să Îl experimentăm dacă ducem un mod de viață ortodox.

După cum am mai afirmat, contribuția cea mai semnificativă la spiritualitatea grecească în secolul al XX-lea a fost muntele Athos. Au fost mai mulți monahi anonimi în muntele Athos cum a fost cazul Sfântului Siluan Athonitul care nu îi cunoaştem şi care s-au rugat necunoscuți pentru lumea în care trăim. Concepția grecească despre patrologia creştin ortodoxă este în mare una care se leagă foarte mult de a fii în duhul sfinților părinți ai trecutului. Au fost astfel foarte multe curente neopatristice în Grecia din secolul al XX-lea care au manifestat necesitatea ca Biserica Creştin Ortodoxă să se reîntoarcă la tradiția patristică a trecutului. Este de remarcat că în Grecia secolului al XX-lea tradiția patristică nu s-a menținut intactă sau nealterată în mediul teologic academic al şcolilor de teologie ci mai mult în mediul monahal prin ceea ce azi cunoaştem ca şi marii duhovnici greci ai secolului al XX-lea.[158] În secolul al XX-lea Grecia a experimentat un timp al libertății după ce timp de mai multe secole în trecut a fost în captivitate turcă. Totuşi, anumite traume din perioada turcă se mai pot resimții şi în secolul al XX-lea mai ales în plan ecclesial. De ce spunem acest lucru? Turcii au fost extrem de cruzi când a venit vorba de creştinismul ortodox grec. Ca să ilustrăm despre care au fost relațiile greceşti cu turcii vom istorisii o întâmplare. Un astfel de caz celebru îl avem din vechime de pe vremea stăpânei turceşti cu Sfântul Agapie Vatopedinul. Acesta a fost un călugăr pe muntele Athos care a fost luat captiv de pirații turci. Fiindcă grecii erau considerați de rang inferior în imperiul otoman a fost luat şi dus la Istambul unde a fost vândut ca şi sclav. Stăpânul său era un musulman şi la fel de bine era un om fără de milă. Sfântul Agapie a fost bătut de mai multe ori şi noaptea era obligat să doarmă legat în lanțuri în picioare. Era considerat un simplu animal de muncă. Nu era plătit şi nici nu avea libertate. Fără să mai poată îndura tratamentul dat de turci, sfântul Agapie s-a rugat la Fecioara Maria pentru ajutor. Răspunsul nu a întârziat să vină. Într-o noapte pe când stătea închis în legături Maica Domnului i s-a arătat şi l-a eliberat printr-o atingere a lanțurilor care au căzut instantaneu la pământ. Sfântul Agapie v-a pleca înapoi la Athos unde le v-a spune părinților călugări ceea ce s-a întâmplat. Aceştia au fost extrem de impresionați şi au susținut că Sfântul Agapie a fost ca şi Domnul Iisus Hristos în timpul patimilor. Când a auzit că a fost comparat cu Domnul Iisus Hristos, Sfântul Agapie s-a smintit şi a decis că nu este bine să fie comparat chiar cu Domnul Iisus Hristos. A plecat înapoi la Istambul unde stăpânii săi musulmani îl credeau pierdut pentru totdeauna. Mişcați de exemplul său, crudul său stăpân împreună cu fiul sau l-au respins pe Sfântul Agapie ca şi sclav, s-au pocăit de faptele lor şi s-au călugărit şi ei la Muntele Athos. Acest gen de mentalitate a conflictului dintre musulmani şi creştinii ortodocşi s-a putut însă resimții în Grecia secolului al XX-lea. În mare, turcii musulmani îi considerau pe greci sclavi în timpul imperiului otoman. Este de menționat că şi în zilele noastre patriarhia ecumenică este în Turcia şi nu în Grecia şi propriu zis nu există nici un fel de patriarhie ortodoxă pe teritoriul Greciei.

O a doua țară ortodoxă în zilele noastre este Bulgaria. Bulgaria este o țară care actual ocupă teritoriul fostei Tracia. Cel mai cunoscut centru de teologie creştin ortodoxă în plan academic este chiar capitala Bulgariei, Sofia. Aici există o şcoală de teologie creştin ortodoxă Bulgaria este o țară care se poate spune că are o identitate confuză fiindcă bulgarii se consideră pe sine o etnie care nu este nici greacă şi nici latină ci o etnie slavă.[159] Acest lucru este contestat de unii. Mai mult decât atât bulgarii nu se consideră pe sine descendenți ai tracilor care au existat pe spațiul Bulgariei de azi. Acest lucru a făcut ca după încheierea celui de al II-lea război mondial bulgarii să fie trecuți de partea sovietică. Dintre cei mai mari părinți bulgari care au afirmat adevărul şi spiritul patrologiei creştin ortodoxe amintim pe Serafim Sobelev, Partenie de Levka, Serafim Alexeiev, Metodie şi Sergiu. Aceştia au fost probabil cei mai influenți şi mai cunoscuți teologi creştini ortodocşi din Bulgaria secolului al XX-lea. Comunismul marxist a fost problema cea mai mare cu care s-au confruntat bulgarii în secolul al XX-lea. Acest gen de guvernare a fost cel mai bine reprezentat de Todor Jivkov care a fost unul dintre cei mai cruzi conducători din istoria Bulgariei. Între 1945 şi anul 1989 Biserica Creştin Ortodoxă Bulgară v-a fii foarte mult suprimată cum de fapt a fost şi în restul țărilor ortodoxe cu excepția

[158] Teoclit Dionisiatul, *Dialoguri la Athos* (Editura Deisis: Alba Iulia, 1991).
[159] Unii susțin că originea bulgarilor ar fii mongolă.

Greciei. În cele din urmă, odată cu anul 1898, regimul comunist marxist se v-a prăbuşii şi Biserica Creştin Ortodoxă Bulgară v-a fii lăsată să renască. Acest lucru de fapt se poate spune că are loc şi în prezent.

O instituţie creştin ortodoxă de pe teritoriul Bulgariei este Mănăstirea Sfântului Ioan de Rila care este la 100 de km de capitala Sofia. Această mănăstire a avut ca şi fondator un sfânt, pe Sfântul Ioan de Rila şi poate din acest motiv este o mănăstire care a păstrat pe parcursul veacurilor duhul sau simţirea patristică creştin ortodoxă. Se poate spune despre bulgari că sunt un popor credincios şi care au mare evlavie. Au fost mai mulţi autori creştini ortodocşi pe care timpul i-a uitat şi pe care istoria i-a îngropat. În acest sens, cea mai importantă mănăstire creştin ortodoxă din Bulgaria, Rila a fost de fapt închisă în timpul anilor de comunism. În prezent ea este funcţională. Secolul al XX-lea a oferit bulgarilor cât se poate de mult crezul că Dumnezeu Tatăl nu ne-a părăsit. Bulgarii au avut foarte multe lucruri de suferit din cauza ateismului marxist din secolul al XX-lea şi aceste traume se mai pot simţii şi în zilele noastre. Se poate spune astfel că prin ortodoxie bulgarii sunt un popor care au menţinut şi care au susţinut credinţa în Dumnezeu Tatăl. Sunt astfel mai multe texte medievale de pe teritoriul Bulgariei care afirmă credinţa în Dumnezeu Tatăl. La fel de bine, capitala Bulgariei este printre puţinele care poartă numele unui sfânt şi ea vine de la Sfânta Sofia care a trăit în secolul al II-lea pe vremea împăratului Adrian. Nu se poate contesta că bulgarii nu sunt un popor credincios dar se poate contesta poziţia lor confuză uneori faţă de restul popoarelor ortodoxe. Bulgarii sunt vecini nu grecii dar nu se consideră ca fiind originari din greci.[160] Acest lucru a creat fondul generic pentru ceea ce avea să fie la finele secolului al XX-lea războiul de dezmembrare a Iugoslaviei despre care vom vorbii în rândurile care vor urma.

Secolul al XX-lea a fost un secol plin pentru Bulgaria şi poporul bulgar. Au avut loc extrem de multe încercări de perfecţionare a sistemului de economie naţională şi a învăţământului. Bulgaria este o ţară care are o lungă istorie care începe în secolul al IX-lea. Secolul al XX-lea a schimbat foarte mult dinamica Bulgariei şi a bulgarilor. Bulgarii au trebuit să se adapteze şi ei la condiţiile de viaţă impuse de un secol care s-a voit al vitezei. Este greu de spus dacă Bulgaria este o ţară a vitezei. Este cât se poate de evident că în secolul al XX-lea bulgarii nu a fost mulţumiţi cu statutul lor sovietic. Au existat prin urmare mai multe mişcări de rezistenţă antisovietică. Am putea spune că bulgarii sunt un popor care au fost definit religios de credinţa în Dumnezeu Tatăl.

O poveste din metalul bulgar se referă la Nastratin Hogea care a fost un turc din perioada în care Bulgaria făcea parte din imperiul otoman. Se spune că la Nastratin a venit un om şi l-a întrebat:

- Spune-mi ce părere ai: pământul este mare?

- Nu, nu este mare. Dacă soarele îl înconjoară într-o zii nu are cum să fie mare, a răspuns Hogea.

- Bine Hogea, dar ce zici tu cerul este înalt?

- Nu, nu este înalt. Dacă atunci când tună auzim carul Sfântului Ilie nu are cum să fie înalt. Tunetele sunt sunetul carului Sfântului Ilie, deci soarele nu are cum să fie înalt.

- Bine Hogea, dar ce părere ai tu, lumea cealaltă este departe?

- O da, este foarte departe. Tatăl meu a plecat acolo acum 40 de ani şi încă nu s-a reîntors.[161]

O altă ţară creştin ortodoxă este România. Pe teritoriul României au existat alte două ţări: Dacia şi Ungrovlahia. În acest sens, originea românilor este una carpatică şi ei sunt foarte mult un popor cu o lungă istorie creştin ortodoxă. În secolul al XX-lea în România au avut loc mai multe transformări. România a trecut prin 2 războaie mondiale şi în anul 1948 a fost abolită monarhia. Dominaţia stalinistă a fost cât se poate de vizibilă în România şi a dus la separaţia acestei ţări prin anexarea Basarabiei la fosta Uniune Sovietică. Un conducător crunt al românilor a fost în secolul al XX-lea Nicolae Ceauşescu care a fost cunoscut pentru atitudinea sa anticreştină şi antiortodoxă. Dintre marile personalităţi ale Bisericii Creştin Ortodoxe Române ale secolului al XX-lea putem amintii pe patriarhii Iustin şi Iustinian, părintele Dumitru Stăniloae, părintele Ilie Cleopa, părintele Benedict Ghigiuş, Ilarion Argatu, Nicolae Steinhardt şi mulţii alţii. În secolul al XX-lea România a avut numai două mari centre de teologie creştin ortodoxă: la Sibiu şi la Bucureşti. Anul 1989 v-a aduce ample schimbări în structurile religioase ale mediului social românesc. Acest an v-a duce şi el l-a colapsul regimului comunist care v-a fii în cele din urmă înlocuit cu unul liber. Este de amintit aici că românii sunt un

[160] S. S. Bobotchev, *La luttle du peuple bulgare pour une eglise natiomnale independente* (Editura societăţii slave din Bulgaria, 1938).

[161] Această poveste este de inspiraţie bulgară şi denotă foarte mult concepţia de viaţă bulgară.

popor care pretinde origini daco romane la ora actuală fără să mai țină cont de originile sale ungrovlahe care au existat foarte mult în perioada medievală.

În România secolului al XX-lea s-au remarcat doi mai patrologi creştini ortodocşi: este vorba despre părintele Ioan Coman de la facultatea de Teologie Creştin Ortodoxă din Bucureşti şi de părintele Constantin Voicu de la Facultatea de Teologie Creştin Ortodoxă din Sibiu. Aceştia au scris mai multe cărți de patrologie şi de teologie creştin ortodoxă dar oricum regimul care a dominat România secolului al XX-lea a fost un regim în mare lipsit de credință şi de interes pentru viața religioasă.[162] Românii prin urmare au o istorie lungă în ceea ce priveşte credința în Dumnezeu Tatăl şi această istorie este cât se poate de mult prezentă la mai multe nivele în viața lor. În timpul anilor de persecuție religioasă din secolul al XX-lea o mişcare de rezistență religioasă v-a avea loc la Mănăstirea Antim din Bucureşti şi se v-a intitula Rugul aprins. În secolul al XX-lea s-a ajuns la concluzia că cel mai mare teolog ortodox român a fost părintele Dumitru Stăniloae care a fost tradus şi publicat în mai multe limbi de circulație internațională. Din punct de vedere teologic, teologia profesată de părintele Dumitru Stăniloae s-a înscris în curentul neopatristic care a voit mai mult un fel de reînnoire a modului şi a felului de gândire a sfinților părinți din secolele de formare ale ortodoxiei.[163] Dar poate unul dintre părinții cu o experiență cât se poate de profundă din România secolului al XX-lea a fost părintele Ilie Cleopa de la Mănăstirea Sihăstria care a susținut cât se poate de mult credința în Dumnezeu Tatăl. Pentru a putea demonstra cine a fost părintele Ilie Cleopa vom spune o întâmplare din viața sa: "eram într-o noapte la ora unu în bordei. Făcusem Miezonoptica şi eram pe la sfârşitul Utreniei, când deodată aud: buf, buf, buf! Se cutremura pământul. Eu am ieşit să văd ce se aude, dar când am deschis uşa la bordei am văzut afară o lumină mare şi în lumină, o maşină de alamă cu multe roți. Din ea a coborât un om înalt, cu ochii mari, pe jumătate albi şi pe jumătate negri, care numai atât a zis apăsat: „Ce cauți aici?" Atunci mi-am adus aminte ce zic Sfinții Părinți. Că dacă ai Sfintele Taine, Îl ai pe Hristos viu! Eu aveam Sfintele Taine într-o scorbură de brad în bordei. Şi când am văzut aşa, am intrat repede înăuntru, am cuprins bradul cu Sfintele Taine în brațe şi numai atât am zis: "Doamne Iisuse, nu mă lăsa!" Să vezi tu atunci rugăciune când este dracul la uşă! Şi când m-am uitat din nou afară, l-am văzut cum se dădea înapoi alungat de puterea lui Hristos. Lângă bordei era o râpă mare unde a căzut acel duh necurat. Dar cum a căzut? Când a ajuns la râpă, s-a dat de trei ori peste cap cu tot cu maşină şi pe urmă a căzut şi s-a făcut un zgomot mare de mi-au țiuit urechile până a doua zi la ora unu".[164]

Poate cel mai mare părinte al românilor din secolul al XX-lea a fost părintele Ilie Cleopa. Acest părinte însă nu a fost extrem de popular în plan academic şi aşa că au fost mai mulți care l-au ignorat şi dai uitării. România secolului al XX-lea şi-a pierdut la un moment dar credința în Dumnezeu Tatăl şi acest lucru a dus la mai multe demolări de biserici şi prigoare împotriva preoților şi a celor care au slujit credința creştin ortodoxă. Au aceste lucruri au fost expuse de alți scriitori şi ele pot fii cercetate de cei care sunt interesați. Se poate spune că prin scrierile de patrologie creştin ortodoxă românii şi-au făcut datoria lor în secolul al XX-lea față de ceea ce a însemnat continuarea învățăturilor creştin ortodox ale patrologiei. Patrologia este un lucru care cu foarte mare greutate a fost studiată în România secolului al XX-lea.

O altă țară creştin ortodoxă care a avut foarte multe lucruri de oferit în secolul al XX-lea a este Ucraina. La fel în secolul al XX-lea Ucraina a fost şi ea înglobată în regimul comunist marxist. În Ucraina au existat 4 mari centre de teologie creştin ortodoxă unde s-a studiat patrologia creştin ortodoxă: la Kiev, Odesa, Poltava şi Poceaev. Un important centru de teologie creştin ortodoxă a existat în Ucraina la Cernăuți dar care acum este nefuncțional după ce a fost cotropit de trupele sovietice. În secolul al XX-lea, Ucraina făcut parte din Uniunea Sovietică. Cea mai aspră perioadă de dominație sovietică a avut loc sub Stalin care a distrus şi închis mai multe biserici creştin ortodoxe. Se poate spune că poate cea mai cunoscută mănăstire ortodoxă din Ucraina este mănăstirea Pecerska de lângă Kiev sau mai bine spus Mănăstirea Peşterilor. Aici au fost mai mulți sfinți pe parcursul timpului.[165] După cum am spus în secolul al XX-lea mai multe instituții religioase creştin ortodoxe din Ucraina au fost închise şi distruse. Anul 1989 avea să aducă o renaştere a

[162] Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Creştin Ortodoxe Române* (Bucureşti, 1980 şi 1981).
[163] Dumitru Stăniloae, *Sfânta Treime sau la început a fost iubirea* (Editura Institutului Biblic: Bucureşti, 2012 ediția a II-a).
[164] Ioaniche Bălan, *Viața părintelui Ilie Cleopa* (Editura Trinitas, 1999).
[165] Călugării Mănăstirii Paraklitos, *Patericul Mănăstirii Pecerska*, (Bacău, 2000).

vieții religioase în Ucraina. În secolul al XX-lea se poate spune că procesul de independență al Rusiei față de Ucraina a fost de mai multă vreme terminat. Cu mai mult timp în urmă în timpul evului mediu din Ucraina au plecat mai mulți în spre stepele Siberiei care la acel timp erau populate de mongoli. Cu timpul populație mongolă a fost înlocuită cu o populația autohtonă care inițial a fost ucraineană. Se pare însă că secolul al XX-lea a adus cu sine o întoarcere drastică a situației fiindcă Ucrainenii aveau să fie şi ei înglobați în ceea ce istoria a cunoscut ca şi Uniunea Sovietică. Această uniune s-a dezmembrat în anul 1989 după ce timp de mai bine de 40 de ani a ținut mai multe popoare în stăpânie. Consecințele prăbuşirii Uniunii Sovietice au fost mult mai puternice în Ucraina decât în Balcani. Dar cea mai mare figură a patrologiei creştin ortodoxe din Ucraina secolului al XX-lea a fost părintele George Florovsky care este recunoscut ca şi unul dintre cei mai mari teologi creştin ortodocşi. Identitatea lui Florovsky este contestată fiindcă el original a fost din Odesa, şi prin urmare a fost ucrainean de neam. Evident, atunci când Stalin a încorporat Ucraina Uniunii Sovietice în secolul al XX-lea acest lucru a fost considerat ca şi un abuz în Ucraina. Prin urmare dominația sovietică a fost foarte mult despotică şi totalitară în această țară. Mai multă lume a fost deportată în Siberia unde din cauza frigului şi a lipsei de locuințe nu s-au mai întors niciodată. Acest lucru dar la timpul El a fost cel care a ajuns la concluzia că trebuie instalat un nou curent teologic. Este vorba foarte mult de ceea ce avea să se denumească teologia neopatristică. Acest curent susținea că pentru secolul al XX-lea este bine să avem un fel de patrologie care să îi reactualizeze pe sfinții părinți din vechime într-un limbaj care să fie accesibil la ceea ce înseamnă mentalitatea secolului al XX-lea. Părintele Florovsky îşi v-a îndrepta activitatea în spre câteva centre creştin ortodoxe din emigrație: Sfântul Serghei la Paris, Sfântul Vladimir la New York şi Sfânta Cruce în Massachusetts.[166]

Un al părinte duhovnicesc ucrainean este Andrei Humnystsky care a fost şi el foarte cunoscut mai ales în prima jumătate a secolului al XX-lea. După cum am spus, ocupația sovietică a creat în rândul ucrainenilor nevoia unei mişcări de rezistență care avea să fie diaspora. Vor fii mulți ucraineni care vor merge în țări occidentale pentru a exista şi pentru a supraviețui cum este Franța, Anglia, Canada sau America. Aceste lucruri este bine să ne avem în vedere şi să le susținem la un nivel cât se poate de evident şi de profund. Ucraina este o țară ortodoxă care a fost de la începuturi ancorată în credința în Dumnezeu Tatăl. Această credință este cât se poate de evidentă şi de bine reflectată în genul de spiritualitate pe care l-au cultivat ucrainenii. După anul 1989 în Ucraine se poate spune că viața a revenit pe făgaşul obişnuit. Secolul al XX-lea a adus cu sine încă odată în discuție faptul că Ucraina este o țară separată de Rusia. Aceste două țări pretind că sunt țări slave dar calea pe are au ales-o este una separată. În acest sens, când vorbim despre spiritualitatea ucraineană vorbim despre ceea ce se poate spune ca şi un fel de o spiritualitate separată sau distinctă de ceea ce înseamnă Rusia şi modul pravoslavnic al Rusiei de a fii. Aceste lucruri este bine să le ştim şi să fim conştienți de ele. Se poate spune că mai multe elemente de patrologie ucraineană au fost luate de la părinții greci care au lăsat în urma lor după cum am arătat mai multe scrieri patristice. Patrologia creştin ortodoxă este cât se poate de mult o constantă a spiritualității din Ucraina. Secolul al XX-lea a fost un secol de mari încercări pentru Ucraina. Ucraina este astfel cât se poate de mult un centru de spiritualitate ortodoxă care a fost productiv şi cât se poate de mult realist. Dumnezeu Tatăl este astfel ceea ce se poate spune ca şi centrul al spiritualității ortodoxe ucrainene.

O altă țară ortodoxă este Rusia. Această țară a fost încreştinată după cum ştim în anul 988 de Sfântul Vladimir. Rusia de la botezul ei a devenit o țară care a fost profund ancorată în crezul în Dumnezeu Tatăl. Au fost astfel mai mulți mari sfinți ruşi care au afirmat şi care au mărturisit pe Dumnezeu Tatăl: Sfântul Serafim din Sarov, Sfântul Ioan din Kronstadt, Sfântul Serghei din Radonej sau Sfântul Ambrozie de la Optina. Aceşti sfinți creştini ortodocşi sunt cât se poate de mult sfinți care au mărturisit credința lor în Dumnezeu Tatăl. Secolul al XX-lea a fost un secol tumultos pentru Rusia. Acest tumult a început în anul 1917 odată cu revoluția rusă. Cu această ocazie a fost detronat țarul Rusiei şi înlocuit cu o nouă formă de guvernare: comunismul de tip sovietic. Marele revoluționat rus al secolului al XX-lea a fost Lenin care a fost succedat de mai mulți lideri care i-au dus mai departe ideile revoluționare. Domina cea mai cruntă însă a fost dusă se Stalin care a instaurat un regim de teroare în Rusia. În acest sens Rusia a avut enorm de multă de pierdut de pe urma domniei lui Salin. S-au făcut mai multe încercări de a îl aboli pe Stalin dar ele au fost menite eşecului fiindcă Stalin şi-a instaurat o gardă personală extrem de bine pusă la punct care nu a putut fii înfrântă. El avea

[166] George Florovsky, *Colecția completă a lucrărilor lui George Florovsky* (Alba 2008).

să moară în anul 1953. Moartea lui a fost cauzată de refuzul acoliților de a îi acorda asistență medicală. Din nefericire Stalin a fost cel care imediat după anul 1945 an în care s-a încheiat cel de al doilea război mondial a inițiat aşa numitul război rece care a fost dus în special de CIA şi KGB. Acest război s-a bazat pe spionaj şi înarmarea nucleară.[167] Deşi acest lucru a fost negat de mai multe ori, Rusia este țara care a inițiat sau mai bine spus este țara care a războiul rece şi este țara care este autoare a ideologiei sovietice. La origine sovieticii au fost cei care au voit un fel de comunism dar ei au radicalizat ideile comuniste şi aşa s-a născut ideologie sovietică.[168]

Rusia a dat mai mulți teologi ortodocşi în secolul al XX-lea dintre care este bine să amintim pe Vladimir Lossky, Berdiaev, Florenski sau Afanasiev. Ca să ilustrăm mentalul rus, vom spune o întâmplare care a avut loc pe vremea țarului Ivan cel Groaznic şi a Sfântului Nicolae cel Nebun pentru Hristos. Această întâmplare a avut loc în oraşul rusesc Pskov. Se spune că la un moment dat aici a venit în vizită țarul Ivan cel Groaznic la Pskov. El avea intenția de a masacra acest oraş. Când lumea a auzit că vine țarul s-au ascuns cu toții pe unde au putut fiindcă Ivan avea reputația unui om brutal şi sângeros. Totuşi, după cum este obiceiul, în întâmpinarea țarului a ieşit primarul care avea în mâini pâine şi sare. Când l-a văzut Ivan a lovit cu palma pâinea şi sarea şi au căzut la pământ. În acest moment şi-a făcut apariția Sfântul Nicolae cel nebun pentru Hristos care trăia în oraşul Pskov. Acesta a început să strige fugind în jurul unui băț:

- Ivanuşka, Ivanuşka, pâine şi sare să mănânci şi nu trupuri şi sânge de oameni.

Țarul Ivan s-a enervat şi a voit să îl prindă şi să îl omoare pe sfânt însă acesta a fugit şi s-a ascuns. Ivan cel Groaznic a fost intrigat de acest om care a avut curajul să îl înfrunte. S-a interesat de el şi a venit să îi facă o vizită. Ivan şi-a dat seama că acesta este un om al lui Dumnezeu. A venit la el chiar în prima săptămână a postului mare. Sfântul Nicolae i-a făcut o primire pe măsură. Ca şi tratație de ospitalitate el i-a dar o bucată de carne crudă:

- Ivanuşka, i-a şi mănâncă.
- Nu mănânc carne crudă în postul mare fiindcă sunt creştin, a răspuns Ivan cel Groaznic.
- Om rău eşti tu, fiindcă tu te hrăneşti cu carne şi sânge de om şi de fapt uiți de Dumnezeu.

Povestea ne spune că Ivan cel Groaznic s-a ruşinat şi a plecat imediat din Pskov pe care intenționa să îl distrugă.

Rusia este țara care a dat ortodoxiei un lucru se poate spune nou sau mai bine spus care nu s-a mai întâlnit. Este vorba de fenomenul aşa numiților nebuni pentru Hristos. Aceştia erau oameni de fapt extrem de credincioşi care se prefăceau că erau nebuni pentru a mustra anumite păcate pe care le făceau semenii lor. Prin urmare, „nebunii pentru Hristos” nu erau nebuni în adevărul sens al cuvântului ci el se prefăceau că sunt nebuni pentru a putea fii lăsați în pace şi pentru a duce o viață curată în Dumnezeu. Fără nici o îndoială Rusia a fost primul motor al ideologiei sovietice. Rusia a fost țara care a trimis primul om în spațiu cosmic în anul 1961, pe Yuri Gagarin. Dat această țară a început din nefericire un proces de înarmare nucleară şi a deschis un conflict pe față cu Statele Unite ale Americii. Acest lucru s-a soldat cu mai multe victime în special în spionaj. Anul 1989 a însemnat un colaps pentru Rusia fiindcă în acest an s-a finalizat sau mai bine spus a căzut regimul sovietic. Acest regim a fost unul extrem de crud şi de dur fiindcă sub Stalin au fost omorâți foarte mulți oameni. Se ştie că cel care a sfârşit regimul sovietic a fost Mihail Gorbaciov. Rusia este o țară care s-a aflat şi încă se află în căutarea lui Dumnezeu Tatăl. Dumnezeu Tatăl a găsit de mai multe ori expresie de studiu în patrologia creştin ortodoxă în bisericile şi mănăstirile ruseşti. Nu se poate reproşa Rusiei că nu este o țară care nu a dat lumii sfinți creştini ortodocşi. După anul 1989 se poate spune că s-a instaurat o renaştere a vieții creştin ortodoxe în Rusia.

Un alt spațiu creştin ortodoxă este această dată o insulă. Este vorba despre insula Cipru.[169] Cipru este o insulă din Marea Mediterană care teritorial ține de Asia. Totuşi, începând cu imperiul bizantin în Cipru se v-a simții o puternică influență grecească. Ciprul prin urmare este o insulă cu capitala la Nicosia. Secolul al XX-lea a fost un timp al provocărilor pentru Cipru. Aceasta fiindcă a fost o insulă care în acest secol a fost de cele mai multe ori sub dominație britanică. La începutul secolului al XX-lea Ciprul a fost încă sub stăpânie turcească de care mai apoi se v-a

[167] A. A. Preobrazenski, *Russian Orthodox Church: 10th to 20th centuries* (Editura Progresul, 1988).
[168] Illma Reisner, *La sante Russie: mille anns d'historire de l'Eglise orthodxe russe* (Desclée de Brouwer, 1987).
[169] Preot Ioan Andrei Țârlescu, *Patericul cipriot* (Editura cartea ortodoxă, 2012).

elibera. Prin urmare, Ciprul este un spațiu care s-a definit pe sine din cele mai vechi vremuri ca fiind un spațiu al creştinismului ortodox. Cu posibilități limitate, Ciprul însă a fost extrem de productiv în planul credinței în Dumnezeu. În acest sens, ştim şi de câțiva sfinți care s-au născut în Cipru: Sfântul Spiridon al Trimitundei,[170] Sfântul Filumenos Hasapis, Sfântul Neofit al Ciprului, Sfântul Ioan Milostivul sau Sfântul Epifanie de Salamina. Prin urmare, Ciprul a fost un spațiu cât se poate de ortodox şi care a susținut foarte mult principiile patrologiei creştin ortodoxe. În secolul al XX-lea amenințarea musulmană încă a planat asupra Ciprului. Au fost astfel mai multe dispute între creştini şi musulmani pe teritoriul Ciprului dar în cele din urmă s-a definit că religia ciprului este cea creştină. Ştim astfel că Ciprul a avut mai multe capitate pe parcursul timpului: Salamis în antichitate şi în evul mediu a fost Constanția. Nicosia a devenit astfel centrul de spiritualitate şi de credință creştin ortodoxă a Ciprului unde au fost mai multe şcoli de teologie. Un rol important în istoria Ciprului l-a jucat arhiepiscopul Macarie, care în anul 1960 a contribuit la obținerea independenței față de Britanici. Arhiepiscopul Macarie al Ciprului a fost o importantă figură din istoria Ciprului secolului al XX-lea şi el a murit în anul 1977. În anul 1974 Turcia a invadat Cuprul şi a ocupat o treime din insulă. Marea parte a ortodocşilor s-au mutat în partea greacă a insulei. Din punct de vedere al legislației bisericeşti Ciprul este împărțit în 5 eparhii: Pafos, Kitium, Kyrenia, Limassol şi Morfu.

După cum am mai afirmat, de cele mai multe ori problemele majore ale Ciprului au fost legate de independență care a pendulat foarte mult între adeziuni față de Grecia sau față de Turcia. Sunt mai multe povestiri despre un anumit călugăr care a trăit în munții Ciprului şi a care a dus o viață extrem de ascetică. Acest călugăr a fost atacat de mai multe ori de diavoli şi se pare că el a reuşit în cele din urmă să iese biruitor asupra lor fiindcă cât se poate de imun la provocările lor. Acest gen de atitudine a ajuns să definească foarte mult mentalitatea ciprioților despre viață. Ei au fost provocați de mai multe ori pe parcursul timpului dar au rămas imuni şi au căutat independența lor. Secolul al XX-lea a adus după cum am spus din nou în discuție problema independenței. Ciprul a voit să fie un stat suveran şi independent care să nu fie aservit nici unui stat extern. Acest lucru a reuşit în cele din urmă. Au fost mai multe victime în conflicte dintre turci şi ciprioți în secolul al XX-lea. Aceste lucruri ne spun cât se poate de mult că ceea ce se poate definii ca şi starea de spirit al Ciprului este una care a căutat pacea şi înțelegerea. Ciprul nu a avut tendințe de asuprire dar de mai multe ori s-au găsit cei care să profite de pe urma Ciprului. Oricum, se poate spune că ciprioții L-au căutat pe Dumnezeu Tatăl pe parcursul timpului. În largul mării şi fără nici un fel de speranță de o viață mai bună, de mai multe ori ciprioții au căutat ajutor la Dumnezeu şi mai ales la Dumnezeu Tatăl. Sunt astfel mai multe persoane duhovniceşti şi asceți care au trăit în Cipru în secolul al XX-lea.

Pe o corabie ce străbătea oceanul, călătorea cândva un om cam nervos de felul lui. Într-o zi, îl tortură următoarea idee: Ce ar fi dacă la un moment dat corabia ar suferi un naufragiu ? Se sui pe bord unde, plimbându-se îngândurat în sus și în jos, îl întâlni pe căpitan:
- Sunt în apele acestea stânci ? Îl întrebă.
- Da, domnule ! Răspunse căpitanul.
- Ştii dumneata unde sunt stâncile ? Întrebă iarăși.
- Nu, aceasta nu o știu...
Frica omului deveni și mai mare:
-Ce, nu știi aceasta și totuși este așa de liniștit ? În orice moment ne putem izbi de una din aceste stânci și suntem pierduți !
Vorbele acestea nu-l scoaseră din sărite pe căpitan, care cunoștea drumul, și care ripostă zâmbind:
-Știu unde este apă adâncă...
Asemenea și noi ! Domnul nostru Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, este Calea, Adevărul și Viața; El este Cel care ne călăuzește, pe drumul cel mai drept, curat și frumos, spre Rai. Cei care în viața lor se călăuzesc după învățături greșite și au ca avatar pe întemeietorii de religii proprii, nu vor ajunge la limanul cel ceresc printre prietenii lui Dumnezeu.[171]

[170] Dimitrios Metalinos, *Sfântul Spiridon făcătorul de minuni – episcopul Trimitundei şi ocrotitorul Kerkirei* (Editura Egumenița, 2014).
[171] http://ascultainima.blogspot.ro/2013/03/eu-stiu-unde-este-apa-mai-adinca.html.

Serbia este o altă țară creștin ortodoxă care a avut mai multe lucruri de trăit și de experimentat în secolul al XX-lea. În zilele noastre Serbia este foarte mult fost Iugoslavia dar este bine să știm că a existat o țară care se numea Iugoslavia. Secolul al XX-lea a fost un secol prin pentru Serbia. Se știe astfel că Serbia a fost cauză a primului război mondial care a durat între 1914 și 1918. În 28 iunie a avut loc un atentat la Sarajevo în urmă căruia între Serbia și Imperiul austriac s-a declanșat un război mondial. Prin urmare Serbia a fost cât se poate de mult implicată în primul război mondial. Această țară însă nu și-a pierdut identitatea ortodoxă. Sârbi au dat și pe unii sfinți dintre care amintim pe Ioan Maximovici, Sfântul Sava și pe Nicoale Velimirovici. În secolul al XX-lea un mare teolog ortodox a fost Părintele Iustin Popovici care este autor la mai multe cărți de teologie creștin ortodoxă. Se poate spune că strigătul sârbilor spre Dumnezeu Tatăl a fost foarte mult sintetizat de Iustin Popovici.[172] Ca și spațiu pe teritoriul Serbiei de azi a existat o altă țară care se numea Tracia. Sârbii însă nu se consideră pe sine ca și un popor trac ci mai mult ca și un popor slavon. Ei au fost activi în mai multe acțiuni balcanice. Odată cu încheierea celui de al II-lea război mondial sârbii au fost asimilați unei țări noi pe nume Iugoslavia. Această țară a fost formată din alte teritorii balcanice dintre care putem amintii Macedonia grecească. După cum am spus au fost mai multe încercări de a oprii formarea Iugoslaviei în trecut dar nu s-a putut. Omul care a stat în spatele formării Iugoslaviei a fost Stalin. Iugoslavia a fost o țară care a existat aproape 40 de ani până în anul 1989 când s-a prăbușit regimul sovietic. După anul 1989 în Iugoslavia v-a începe un război civil care v-a duce la dezmembrarea țării.

În secolul al XX-lea în Serbia pe lângă părintele Iustin Popovici s-au mai afirmat și alți teologi creștini ortodocși dintre care amintim pe: Stevan Drimitrijevic, Nichifor Ducik, Vladeta Jerotic, Ignatije Midic, Nikodim Milas, Jovan Rajic sau Gavril Stefanovic Venclovic. La fel de bine și în serbia au existat mai multe scrieri despre Dumnezeu Tatăl pe care unele s-au pierdut în zilele noastre. În secolul al XX-lea Biserica Ortodoxă Sârbească a afirmat credința în Dumnezeu Tatăl și acest lucru a fost foarte mult obiectul de studiu al patrologiei creștin ortodoxe. În acest sens, se poate spune că Serbia a suferit pe nedrept după cel de al doilea război mondial. Aceste lucruri au fost însă terminate numai după finalul secolului al XX-lea. Războiul de dezmembrare ale Iugoslaviei a durat aproape 10 ani. Aceste lucruri este bine să le avem în vedere. Se știe că până în anul 1989 capitala fostei Iugoslavii a fost la Belgrad dar mai apoi ea s-a mutat la numai ca și capitală a Serbiei. La sfârșitul secolului al XX-lea sârbii s-au dovedit a fii un punct de instabilitate în Balcani lucruri pe care încearcă să îl recupereze în prezent. Dezmembrarea fostei Iugoslavii a fost probabil unul dintre cele mai tragice acte din istoria secolului al XX-lea.

O poveste de inspirație sârbă ne spune despre un tată că acesta avea o fată extrem de deșteaptă. Așa că acest tatăl a vorbit cu un vecin despre fata lui și cât este ea de deșteaptă. S-a întâmplat că regele a auzit această conversație și a cerut omul să fie adus în fața lui.

- Tu spui că fiica ta este deșteptă?

- Da mărite rege.

- Îți dau 30 de ouă și vreau ca fata ta să mi le aducă cu pui scoși din ea. Dacă nu v-a fii bătută.

- Mărite rege.

Tatăl a plecat și i-a spus fetei ceea ce a cerut regele. Fata care știa despre rege s-a uitat la ouă și a văzut că erau fierte. Prin urmare nu mai puteau fii clocite. Atunci ea i-a dat tatălui o oală cu boabe de fasole cu care să meargă în fața regelui și să îl aștepte când acesta ieșea să se plimbe și să se facă că cere soarelui să le facă în plante de fasole. A făcut așa și rege fără să îl recunoască i-a spus:

- Ce faci omule? Tu crezi că soarele poate să facă instantaneu fasolea în plantă de fasole?
- Dacă ouăle fierte se pot face în pui de ce nu mărite rege? A răspuns tatăl.
- A tu ești tatăl fetei. Îmi place ce răspuns mi-ai dat.

Atunci regele l-a dus la palat și i-a dat o bucată de pânză.

- Dă bucata asta de pânză fetei tale și vezi dacă poate să îmi facă o pânză de corabie.

A doua zii tatăl a venit și i-a dat regelui un lemn.

[172] Iustin Popovici, *Omul și Dumnezeul om* (Editura Deisis: Sibiu, 1997).

- Fata mea spune că dacă poți să faci din bucata asta de lemn o corabie, ea îți v-a face din pânza ta o pânză de corabie.
- Ei, fata ta are talent. Dacă mai poate să îmi dea răspuns la o întrebare să ştii că o iau de nevastă şi o fac regina mea. Uite i-a paharul acesta şi vezi dacă fata ta poate scoate cu el apa din mare ca să pot umbla pe fundul mării fără să mă ud.
A doua zii tatăl a venit cu o bucată de câlț în mînă.
- Fata mea spune că dacă poți absoarbe cu acest câlț toate râurile care se varsă în mare ea v-a face uscat fundul mării să poți umbla pe el fără să te uzi.
- Hahahahahaha. Extraordinar. Fata ta este un geniu. Mi-o dai de soție?
- Da mărite rege.
Fata a venit la rege i-a plăcut de ea.
- Accepți să fii soția mea?
- Cu o singură condiție.
- Ce condiție?
- Dacă mă laşi să i-au cel mai prețios lucru din palatul tău şi să îl duc la casa mea unde locuiesc cu tată meu.
- Ai orice îți doreşti din palatul meu.

La puțin rând nunta a avut loc. La început regele a fost extrem de fericit, dar cu timpul fiind o fire mai geloasă a început să suspecteze că soția lui s-a căsătorit cu ea numai pentru avere. Într-o zii el i-a spus:
- Uite cum este, dacă tu te-ai căsătorit cu mine numai pentru avere eu te las să pleci înapoi la casa tatălui tău şi căsătoria se încheie aici.
- O să mă întorc. Nu este nici o problemă dar în această noapte voi dormii aici.

Seara a venit şi cei doi au luat cina. Înainte de cină regina a pus o poțiune de somnifer în băutura regelui. Acesta a adormit imediat. Regina a dat ordin şi a fost dus la casa ei. A doua zii regele s-a trezit:
- Unde sunt? De ce sunt într-o casă străină?
- Eu te-am adus aici, a răspuns regina.
- De ce?
- Mai ții minte că ți-am spus că mă căsătoresc cu tine dacă mă laşi să aduc cel mai prețios lucru din palatul tău?
- Da.
- Ei bine, tu eşti acel lucru.

Se spune că de atunci regele nu s-a mai îndoit de iubirea reginei sale şi au trăit fericiți până la adânci bătrâneți.[173]

În cele din urmă vom vorbii despre Georgia care este o țară din Asia şi care şi ea este cunoscută pentru credința ei ortodoxă. Georgia este o țară care se află de cealaltă parte a mării Negre şi are capitala la Tibilisi. Un mare rol în viața creştină a Georgiei l-a avut Sfânta Nina a Capadociei. Georgia s-a mai numit şi Iviria şi la muntele Athos a existat o mănăstire care a fost inițial al Georgiei, este vorba de mănăstirea Iviron. Se cunoaşte un sfânt de origine georgiană: este vorba de sfântul Antim Ivireanul care a migrat în România medievală. Prin urmare, numele medieval al Georgiei a fost de Iviria. Georgia este o țară care în secolul al XX-lea a fost anexată Uniunii Sovietice. Acest lucru a dus la suprimarea identității naționale. Este de remarcat că în perioada medievală la Muntele Athos a existat un sfânt care s-a numit Gheorghe Antoneli [sau Mtatsmindeli după unii]. El a stat chiar la mănăstirea Iviron din muntele Athos. Această mănăstire a fost în evul mediu mănăstirea georgienilor. În secolul al XX-lea georgienii şi ei au trecut prin mai multe probleme şi mai multe greutăți şi mai ales datorită presiunii economice şi finaciare pe care China a impus-o în Asia. Georgia este o țară asiatică şi prin urmare nu a putut face abstracție de problemele cu care s-a confruntat Asia. Încercările de afirmare ale Georgiei în spațiul asiatic au fost de mai multe ori suprimate de chinezi. În acest sens, poziția Uniunii Sovietice față de Georgia a fost cât se poate de ambiguă. Este bine să ştim că georgienii au dat lumii doi

[173] http://folklorefairytales.wordpress.com/2014/05/01/the-wise-girl-a-serbian-story/.

mari sfinți care l-au mărturisit pe Dumnezeu Tatăl: Sfântul Antim Ivireanul şi Sfântul Gheorghe Atonitul. Aceşti sfinți au trăit în evul mediu şi nu mai sunt cunoscuți în zilele noastre. În special Sfântul Gheorghe Atonitul este un sfânt despre care puțină lume mai ştie fiindcă sunt mulți care susțin că nu a existat o țară cu numele de Iviria. Muntele Athos a fost poate cel mai afectat de Georgia şi până în zilele noastre numele uneia dintre cele mai cunoscute mănăstiri din Muntele Athos a rămas după vechea țară a Iviriei, este vorba de Mănăstirea Iviron.[174]

CAPITOLUL AL VII-LEA

DUMNEZEU TATĂL ÎN TIMPURILE CONTEMPORANE SAU ÎN SECOLUL AL XXI-LEA

Am ajuns cu călătoria noastră patrologică în timpurile contemporane sau în secolul al XXI-lea. Secolul al XXI-lea este un secol care se află în desfăşurare şi prin urmare se poate vorbii mult mai bine şi mai direct despre ceea ce este acest secol.[175] Acest secol se doreşte unul dintre cele mai avansate dintre toate câte au fost şi probabil se doreşte un secol fără precedent în istoria umanității. Secolul al XXI-lea după cum s-a prognosticat de mulți se doreşte secolul credinței în Dumnezeu sau a relației sau a contactului omului cu Dumnezeu. La fel ca şi în vechime, lumea din zilele noastre se simte atrasă sau mai bine spus găseşte sens şi înțeles în ideea de Dumnezeu Tatăl. În subconştientul comun al secolului al XXI-lea sau al timpurilor noastre omul simte nevoia lui Dumnezeu Tatăl. În fața marilor probleme cu care se confruntă acest secol: sărăcie, lupte de interese, crize economice, lupta pentru suprematie politică, dorințe de a poseda cât mai mult şi dorința de a elimina duşmani sau adversarii şi multe altele de acest fel, omul simte nevoia de a fii în protecția lui Dumnezeu Tatăl. De fapt se poate spune că omul singur l-a abandonat pe Dumnezeu şi a urmat o cale separată de voia lui Dumnezeu Tatăl. Mare parte a contemporanilor noştri sau a celor care trăiesc în secolul al XXI-lea se gândesc la Dumnezeu Tatăl ca şi la un Tată impersonal care stă undeva într-un loc accesibil ochilor omeneşti. Dumnezeu Tatăl este pentru omul secolului al XXI-lea un Tată impersonal, un Tată cosmic care are puteri supranaturale, un Tată care stă undeva departe de fii sau de făpturile Sale şi de cele mai multe ori un Tată care în realitate nu îşi cunoaşte fii Săi. Cele mai multe drame ale secolului al XXI-lea au loc datorită faptului că în realitate omul a pierdut credința sa în Dumnezeu Tatăl. Mare parte a lumii secolului al XXI-lea în realitate nu crede în Dumnezeu Tată. De fapt mai mulți din secolul nostru nici nu ştiu că există Dumnezeu Tatăl. Dumnezeu Tatăl în secolul al XXI-lea nu este un Dumnezeu pe care ajungem să Îl iubim şi să Îl apreciem pentru ceea ce este El, pentru faptul că în persoana Domnului Iisus Hristos el a venit la noi, pentru faptul că ne-a oferit tuturor posibilitatea de a ne mântui, pentru faptul că a creat lumea şi universul pentru noi, ci Dumnezeu Tatăl este apreciat şi considerat pentru bogățiile şi beneficiile materiale pe care le-am putea avea din urma credinței în Dumnezeu Tatăl.[176] Dumnezeu Tatăl este Cel care a creat imensitatea universului cu puzderia lui de constelații planete şi galaxii numai pentru noi. Ce dovadă mai mare de iubire putem avea decât acest lucru? Miliarde de planete au fost create de Dumnezeu exclusiv pentru noi. Deşi cu ochiul liber vedem aproape 6000 de stele pe cerul înstelat, în realitate universul creat de Dumnezeu pentru noi este mult mai mare.

Dumnezeu Tatăl este „necunoscuta” secolului al XXI-lea. Acest secol care îşi propune mari realizări ştiințifice şi tehnologice este orb în ceea ce priveşte persoana lui Dumnezeu Tatăl. Mai mult decât atât, în secolul nostru este demodat să credem în Dumnezeu Tatăl. Dumnezeu Tatăl este pentru mai mulți o fricțiune. Sunt puțini cei care cred într-o legătură reală şi adevărată cu Dumnezeu Tatăl. Secolul al XXI-lea se poate spune că este doritor pentru o viață a credinței dar este de cele mai multe ori în imposibilitatea de a îşi asuma o viață a credinței. Ne întrebăm din nou şi din nou dacă merită să avem credință în Dumnezeu. Sunt mai multe căi pentru a ajunge la Dumnezeu Tatăl şi poate cea mai cunoscută este creştinismul ortodox. Pentru mai mulți Dumnezeu Tatăl este un basm şi o poveste învechită care nu mai este credibilă nici pentru copii mici. Chiar este Dumnezeu Tatăl nostru? Chiar ne poartă Dumnezeu de grijă în viața de

[174] Teodor Bodogoae, *Ajutoarele româneşti la muntele Athos* (Editura paralela 45, 2003), ediția a II-a.
[175] Radu Teodorescu, *Ascetul şi asceza creştin ortodoxă în secolul al XXI-lea* (Cugir, 2013).
[176] Radovan Bigovic, *Orthodox Church in the 21st century,* (Belgrad, 2013).

zii cu zii? Dacă Dumnezeu este Tatăl nostru de ce nu ne vorbeşte faţă către faţă, de ce nu Îl putem vedea? De ce se ascunde Dumnezeu Tatăl de noi? Ceea ce mai mulți dintre noi uită este că Dumnezeu Tatăl este şi Dumnezeu. Faptul că Dumnezeu Tatăl ne iubeşte şi ne acceptă ca şi fii şi fiicele Sale nu înseamnă că El nu mai este Dumnezeu. Cei care nu cred astfel, manifestă ceea ce se numeşte „reducționism religios." Dumnezeu Tatăl este prin urmare o realitate concretă sau am putea spune „existențială" pe care mai mulți dintre noi o ignorăm. Dumnezeu Tatăl este Cel care vrea binele nostru şi de mai multe ori El intervine în viața noastră prin modalități şi feluri pe care noi nu le putem imagina sau mai bine spus nu le putem înțelege. Vom ilustra acest lucru printr-o întâmplare adevărată: „Într-o duminică seara, un preot a lucrat până târziu, şi s-a decis să o sune pe soția lui înainte de a pleca către casă. Era aproximativ ora 10 seara, dar soția lui nu i-a răspuns la telefon. Preotul a lăsat telefonul să sune de mai multe ori. I s-a părut ciudat că nu a dat de soția lui. S-a decis să-şi împacheteze lucrurile şi să încerce apoi din nou. Când a sunat a doua oară, ea a răspuns imediat. A întrebat-o de ce nu a ridicat receptorul mai devreme, dar ea mirată a spus ca telefonul nu a sunat. Totul a fost dat uitării. Lunea următoare însă, preotul a primit un telefon la birou. Bărbatul de la celalalt capăt al firului vroia sa ştie de ce a fost sunat duminica noaptea. Preotul era confuz şi nu înțelegea despre ce vorbea acesta. Apoi cealaltă persoană a adăugat

- A tot sunat, dar nu am răspuns.

În acel moment preotul şi-a adus aminte de primul telefon dat acasă duminica seara. A realizat ca greşise numărul şi şi-a cerut scuze pentru deranj. I-a explicat bărbatului ca a intenționat să o sune pe soția lui. Acesta i-a răspuns:

- Nu-i nici o problema. Permite-mi însă să îți spun povestea mea. Vezi dumneata, duminica noaptea am vrut să mă sinucid, dar înainte m-am rugat: Dumnezeule, dacă eşti acolo şi nu vrei să fac asta dă-mi un semn. În acel moment telefonul a început să sune. M-am uitat la apelant şi scria Dumnezeu Atotputernicul. Mi-a fost frica să răspund."

De atunci bărbatul care a vrut sa se sinucidă frecventează cu regularitate slujbele ținute de preot la biserica al cărei nume este "D*umnezeu Atotputernicul*"[177]

Dumnezeu Tatăl fiindcă este o ființă supranaturală lucrează sau mai bine spus operează pe căi pe care noi nu le putem intui şi nici înțelege. Pentru acest motiv creştinismul şi Biserica Creştin Ortodoxă ne-a cerut să avem încredere sau credință în Dumnezeu. Credința în Dumnezeu Tatăl este cea care ne face să acceptăm că există o logică mai puternică sau superioară decât concepțiile sau opiniile noastre. Poate cea mai mare problemă de a ne raporta şi a ne relaționa la Dumnezeu Tatăl în secolul al XXI-lea este faptul că Dumnezeu Tatăl este Cel care ne cere un anume mod de viață. Odată ce Îl avem pe Dumnezeu Tatăl ca şi „Tatăl nostru cel din ceruri" nu mai putem trăi oricum ci trebuie să avem un anume mod de viață. Acest mod de viață a fost sintetizat după cum am arătat mai sus de sfinții părinți în ceea ce se poate denumii sau ceea ce se denumeşte ca şi modul de viață creştin ortodox.[178] Cea mai mare reținere pe care o are omul când vine vorba despre raportarea la Dumnezeu Tatăl este foarte mult vechea problemă: dacă Dumnezeu este Tatăl nostru, de ce a îngăduit în lumea noastră suferința, necazul, boala şi în cele din urmă moartea? Aceasta este probabil una dintre cele mai grele probleme ale patrologiei ortodoxe. Cum se poate reconcilia iubirea lui Dumnezeu Tatăl cu răul şi moartea din lume? Nu putea să facă Dumnezeu Tatăl o lume în care să nu existe rău, moarte şi suferință?[179]

Teologia creştin ortodoxă a emis o soluționare la această problemă. Ea însă devine mult mai nuanțată când vorbim despre problemă răului şi a morții în patrologia creştin ortodoxă. Mai mulți sfinți părinți din vechime ne spun că răspunsul pe care Dumnezeu Tatăl îl dă morții şi răului din lume este libertatea omului. Este adevărat că nu avem libertatea de a alege dacă murim sau nu, însă ştim că în fază inițială omul a avut libertatea de a alege dacă să moară sau nu. Omul a ales să moară încălcând voia sau porunca lui Dumnezeu. Mai mult decât atât, Dumnezeu Tatăl nu încalcă libertatea omului. Nu poate exista iubire acolo unde nu este libertate. Iubire fără libertate este tiranie sau dictatură. Cu toții ştim ceea ce înseamnă dictatură şi libertate. Dacă Dumnezeu Tatăl nu ar lăsa posibilitatea ca noi să putem face

[177] https://prgabriel.wordpress.com/category/pilde-si-povestiri-pline-de-intelepciune/.
[178] Placid Deseille, *Nostalgia ortodoxiei* (Editura Anastasia: Bucureşti, 1995).
[179] Gottfried Wilhelm Leibniz, *Eseuri de teodicee: asupra bunătății lui Dumnezeu, a libertății omului şi a originii răului* (Editura Polirom: Iaşi, 1997).

răul, El ar fii un tiran şi un dictator. De ce este aşa? Fiindcă după cum am spus, un Dumnezeu care nu lasă libertatea făpturilor Sale nu poate fii decât un tiran şi un dictator. Dumnezeu Tatăl nu este nici tiran şi nici dictator ci este un Dumnezeu care ne lasă libertatea de alegere. Atunci când facem alegeri bune El vine în ajutorul nostru şi când facem alegeri rele El nu ne ajută sau se mai poate întâmpla ca El să ne lase de capul nostru sau mai bine spus să nu se mai intereseze de noi. Una dintre cele mai grele pedepse pe care Dumnezeu Tatăl o poate da unui om este ca să îl lase pe acel om sau să îl abandoneze pe acel om. Dumnezeu Tatăl nu ne abandonează fără un motiv sau fără o cauză. Acest sentiment al abandonului a fost simțit de chiar Fiul lui Dumnezeu, Domnul Iisus Hristos atunci când pe cruce în agonia morții a strigat: „Dumnezeu Meu, Dumnezeu Meu, pentru ce m-ai părăsit?" În secolul al XXI-lea sentimentul că suntem părăsiți de Dumnezeu este foarte larg întâlnit. Realitatea este că de cele mai multe ori omul nu se simte părăsit sau abandonat de Dumnezeu Tatăl în acest secol ci se simte lipsit de plăcerile pătimaşe sau de goana după plăceri păcătoase care este tipică pentru zilele noastre. Acest lucru este un alt inconvenient pentru oamenii din zilele noastre: Dumnezeu dacă este Tatăl nostru, nu ne lasă numai să murim ci mai mult, El ne lipseşte de plăcerile pe care de mai multe ori ni le dorim fără de limite. Trebuie să admitem că fără de Dumnezeu Tatăl concepțiile noastre despre viață ar fii mult mai mult decât hedoniste. O viață dedicată plăcerilor fără de limite este foarte mult o viață rea. Acest lucru după cum am spus este una dintre marile probleme ale secolului al XXI-lea: dacă Dumnezeu este Tatăl nostru, de ce nu ne lasă El să trăim plăceri fără de limite, plăceri infinite şi plăceri mari şi intense? Dumnezeu Tatăl nu ne-a creat pentru plăceri nelimitate ci El ne-a creat pentru Sine. Sfinții părinți ne spun că Dumnezeu Tatăl a ales să creeze lumea, universul şi pe om din marea Sa iubire pe care o are față de noi.[180]

Dumnezeu Tatăl este discret. El acționează în spre binele nostru după criterii pe care numai El le cunoaşte. Acest lucru este mai greu de acceptat pentru mulți care au conturul lui Dumnezeu Tatăl ca fiind un obiect ce provine din cultura pop. Dumnezeu Tatăl nu este un lucru care provine din cultura pop ci este ceea ce poate fii mai sfânt şi mai frumos în această lume. Dacă vom privii lucrurile aşa, cu siguranță vom avea rezultate. Se scriu multe în timpurile noastre despre Dumnezeu dar sunt puțini cei care vor să scrie sau să i-a în serios tema sau problema lui Dumnezeu Tatăl. Dumnezeu Tatăl nu este un bun de conveniență ca şi un CD sau ca şi o brățară pe care o găsim că arată foarte bine. Dumnezeu Tatăl este un bun etern fiindcă El există în eternitate: El începe în această lume şi tot pe El îl vom găsii în lumea care v-a venii. Există o concepție în zilele noastre de a ne raporta la Dumnezeu Tatăl ca şi la un partener de afaceri. Dacă există posibilitatea să profităm de pe urma faptului că Dumnezeu Tatăl este Tatăl nostru atunci vom devenii creştini ortodocşi şi dacă nu există posibilitatea de a profita din acest lucru atunci nu are rost să mai credem în Dumnezeu Tatăl. Să ne aducem aminte că în vechime umanitatea a înlocuit sau mai bine spus a distorsionat credința în Dumnezeu Tatăl cu alte credințe: idoli sau zei. La fel de bine, şi în zilele noastre sunt mai mulți care înlocuiesc credința noastră sfântă propovăduită de patrologia creştin ortodoxă cu alte credințe şi alte ideologii religioase. Atunci când credința în Dumnezeu Tatăl lipseşte din religie omul creează curente ciudate şi străine de ortodoxie. Aceste lucruri s-au putut vedea de mai multe ori în zilele noastre şi se poate spune că în cele din urmă ele se sfârşesc în ceea ce se poate denumii ca ocult.[181]

Când lumea crede în Dumnezeu Tatăl şi când acest crez este afirmat în Biserică şi în alte instituții religioase omul şi timpul său îşi revine în sine. Secolul al XXI-lea este în firescul său sau mai bine spus în elementul său atunci când crede în Dumnezeu Tatăl. Se spune că o familie avea un copil de patru ani pe nume Mihai. Mama a rămas însărcinată a doua oară. La ecografie i s-a spus că v-a naşte o fetiță. Mama a decis ca numele ei să fie Alina. Mihai a fost foarte curios să ştie ce este în burta mamei sale.

- Mamă, de ce ai burta aşa de mare?
- Fiindcă sunt însărcinată.
- Adică cum eşti însărcinată?
- O să nasc un copil.
- Adică o să am o soră?

[180] Mirel Bănică, *Locul celuilat. Ortodoxia în modernitate* (Editura Paideia, 2007).
[181] Pr. Irenee Hauserr, *Paternitatea şi îndrumarea duhovnicească în răsăritul creştin* (Editura Deisis: Sibiu, 1999).

- Da fiul meu.
- Vai! Pot să îi cânt un cântec?
- Da.

Mihai care avea numai 4 ani s-a pus cu urechea la burta mamei sale care era însărcinată şi a început să îi cânte un cântec care lui îi plăcea foarte mult: tu eşti raza mea de soare şi când tu luminezi mie nu îmi mai este urât.

În cele câteva luni până la naştere Mihai şi-a făcut un obicei şi în fiecare seară se lipea cu urechea de burta mamei şi îi cânta surorii sale un cântec. Nu a venit nici un semn din bruta mamei, dar Mihai nu a deznădăjduit. În sfârşit a venit şi ziua naşterii. Dureri mari, nelinişte, medici şi multe asistente medicale. În cele din urmă mica fetiță Alina venit pe lume. Era frumoasă, dar din nefericire părea foarte slabă. Bucuria naşterii ei a fost mare dar în câteva zile starea sănătății fetiței s-a depreciat. S-a depreciat în aşa hal că medicii nu îi mai dădeau mult timp de trăit. Alina a fost dusă din nou la spital. Acolo a fost internată de grabă la reanimare. Starea ei nu se îmbunătățea şi medicii au anunțat părinții că fetița v-a murii în curând. I-a cuprins o mare tristețe. Pe Mihai l-a cuprins o mare nelinişte. Nu era trist ci neliniştit. El i-a spus mamei sale:

- Mamă, trebuie să mă duci la spital.
- De ce?
- Trebuie să mă duci la spital, a spus băiatul de numai 4 ani.
- De ce?
- Trebuie să îi cânt Alinei la fel ca şi atunci când era în burta ta.
- Nici un cântec nu mai poate să o salveze acum.
- Nu. Eu trebuie să îi cânt Alinei, a spus copilul foarte iritat.

În cele din urmă mama a cedat la insistențele copilului celui mic Mihai. Au ajuns la spital unde medicii şi asistentele i-au oprit, dar în cele din urmă au cedat şi ei. Mihai a intrat în salon unde sora lui cea mică Alina se zbătea între moarte şi viață. Cu o voce uşor tremurând el i-a cântat surorii sale cântecul său preferat: tu eşti raza mea de soare şi când tu luminezi mie nu îmi mai este urât. După prima strofă medicii au putut vedea pe aparatele de specialitate cum pulsul care era scăzut a început să crească. Mihai nu s-a descurajat şi a continuat şi cu al doilea său cântec. A continuat şi cu al treilea cântec. A doua zii sora lui cea mai mică a fost externată din spital fiindcă sănătatea i-a revenit la loc. Ceea ce avea ea nevoie era cântecele care le auzise din burta mamei mai înainte de a se naşte.[182]

Parafrazând această întâmplare inedită putem spune că secolul al XXI-lea, secol în care trăim îşi revine în sine atunci când credem sau când afirmăm credința în Dumnezeu Tatăl. Este greu că credem în Dumnezeu Tatăl într-o lume în care există războaie, terorism, sărăcie, moarte şi durere dar acest lucru nu este imposibil. Biserica şi Domnul Iisus Hristos nu ne cer lucruri imposibile. De ce ne-ar cere Dumnezeu lucruri imposibile? Crezul în Dumnezeu Tatăl a fost cel care i-a scos pe călugări în pustie, pe teologi i-a făcut să meargă şi să se istovească citind cărți şi tratate de teologie, pe asceți i-a făcut să renunțe la plăcerile deşarte ale lumii, pe apostoli să propovăduiască, pe preoți i-a făcut să stea în biserică şi să se roage pentru mântuirea lumii şi pe sfinții părinți i-a făcut să îi dedice întreaga lor viață lui Dumnezeu. Secolul al XXI-lea are potențialul de a ajunge la credința în Dumnezeu Tatăl. Dumnezeu Tatăl prin urmare este Cel care a creat şi Cel care susține în existență lumea şi universul. Nu există om în această lume care să nu fi venit în viață din voia lui Dumnezeu Tatăl. Dumnezeu Tatăl este Cel care aduce în ființă sau Cel care ne aduce la existență. Secolul al XXI-lea ignoră un lucru extrem de semnificativ şi de important: că venim la viață din voia lui Dumnezeu Tatăl. Tot ceea ce este viață în această lume: plante, insecte, păsări, peşti şi animale sunt produse ale voinței lui Dumnezeu Tatăl. Acesta este un dar gratuit pe care Dumnezeu Tatăl l-a făcut de la începuturi pentru noi. Ceea ce trebuie să ştim este că Dumnezeu Tatăl nu îi cheamă cu forța la Sine pe oameni. Oamenii sunt liberi să vină la Dumnezeu Tatăl dar la fel de bine ei sunt liberi să Îl respingă pe Dumnezeu Tatăl. În persoana Domnului Iisus Hristos, acum 2000 de ani lumea L-a respins pe Dumnezeu Tatăl.[183]

---

[182] www.luminaortodoxiei.com.
[183] Nicolas El. Lombardo, *The Father's will: Christ's crucifiction and the goodness of God* (Oxford, 2013).

Ceea ce trebuie să conştientizăm în secolul al XXI-lea este că chemarea pe care Dumnezeu Tatăl ne-o face este frumoasă şi mare. Dumnezeu ne cheamă să fim fii Săi. Acest lucru este încă actual pentru secolul al XX-lea deşi sunt mai mulţi care spun că nu este destul faptul că Dumnezeu este Tatăl pentru acest secol. Ca şi în celelalte secole ale trecutului acest secol îşi caută o identitate. Secolul al XXI-lea îşi v-a găsii identitatea în şi prin Dumnezeu Tatăl. Acest lucru este cât se poate de evident şi este bine să îl ştim. Cu cât vom lua mai în serios relaţia sau legătura pe care o avem cu Dumnezeu Tatăl cu atât mai mult acest timp pe care îl trăim îşi v-a ajunge menirea pentru care am fost creaţi. Am fost meniţi pentru Dumnezeu Tatăl şi este bine să devenim conştienţi de acest lucru. Menirea aceasta însă poate fii respinsă şi din nefericre a fost respinsă şi mai este respinsă de mulţi în zilele noastre. Când ne afundăm pe noi în mocirla patimilor şi a păcatelor nu facem decât să respingem chemarea lui Dumnezeu Tatăl de a fi fii Săi. Dumnezeu ne cheamă la Sine şi mai mult decât atât, El ne cheamă ca să fim fii Săi. Ce chemare mai frumoasă şi mai mare decât acesta avem? Nu credem că există o chemare mai mare decât aceasta. Dumnezeu Tatăl este Cel care vine la noi pe cale morală. Cum se poate realiza sau cum face El acest lucru? Atunci când omul duce o viaţă morală şi evlavioasă sau pioasă el poate simţii o bucurie internă sau lăuntrică. Acest lucru este tocmai sentimentul pe care Dumnezeu Tatăl îl dă în om cum că a fost acceptat ca şi fiul Său. De mai multe ori Dumnezeu Tatăl comunică cu noi prin sentimente şi prin gânduri sau intenţii. Despre acest lucru ne avertizau autorii Noului Testament când ne spuneau că „împărăţia cerurilor este înăuntrul vostru." În interiorul său, omul Îl acceptă sau ÎL respinge pe Dumnezeu Tatăl. Din interiorul său omul îşi manifestă acţiunile sale. Dacă el Îl acceptă pe Dumnezeu Tatăl, acest lucru se v-a materializa în mai multe acţiuni cum sunt: asceza, nevoinţa, postul, mersul la biserică, spovedania, împărtăşania sau pelerinajele. Când omul îl respinge în interiorul său pe Dumnezeu Tatăl acest lucru se v-a manifesta prin mai multe acţiuni externe: violenţă, beţie, înjurături, agresivitate, calomnie, hulă sau chiar blasfemie. Omul este o fiinţă liberă. Darul de a fi fii lui Dumnezeu se oferă gratuit omului prin credinţa în Domnul Iisus Hristos.[184]

Dumnezeu Tatăl este o realitate care nu se schimbă în funcţie de marile realizări ale lumii secolului al XXI-lea. Acest lucru nu înseamnă că Dumnezeu Tatăl ne cere o raportare la persoana Sa după cum erau vremurile în antichitate şi evul mediu. Există un plan sau o programare generică pe care Dumnezeu Tatăl o face cu toate epocile istoriei. La fel de bine, credinciosul care crede în Dumnezeu Tatăl trebuie să asume faptul că există taine a lui Dumnezeu. Dumnezeu Tatăl nu se ascunde de noi dar există lucruri pe care nu ni le poate comunica imediat şi instantaneu. Sfinţii părinţi ne-au spus că Dumnezeu Tatăl este Cel care a ieşit primul în calea noastră. Prin urmare, Dumnezeu Tatăl nu se bucură de pierderea noastră ci El vrea ca noi să ajungem la El. La fel de bine, modul de adresare şi de legătură cu Dumnezeu Tatăl este unul personal. Dumnezeu Tatăl vine în căutarea noastră în mod personal. Sunt mulţi care în acest secol contestă dacă sau nu Dumnezeu Tatăl este o persoană. Dumnezeu Tatăl nu este o energie, o forţă sau o putere impersonală ci o persoană care se poate spune că are sentiment, voinţă şi raţiune. De fapt, propria noastră persoană este o imagine sau un chip al persoanei lui Dumnezeu Tatăl. Nu am fii putut avea o persoană proprie dacă nu ar fii venit de la Dumnezeu Tatăl.

Ceea ce este important sau ceea ce se cuvine să ştim este că persoana lui Dumnezeu Tatăl nu este subiectul unor investigaţii de natură experimentală. Sunt mulţi mari savanţi care se raportează la Dumnezeu Tatăl în mod ştiinţific. Să nu uităm că în antichitate oamenii se raportau la Dumnezeu prin superstiţii şi uneori chiar şi prin magie. Patrologia creştin ortodoxă nu este o ştiinţă în se sensul propriu zis al cuvântului, ci este o ştiinţă din care se trag sau din care s-au născut alte ştiinţe. Patrologia creştin ortodoxă este prin urmare ceea ce se poate denumii ca şi o disciplină care actualizează mesajul sau chemarea lui Dumnezeu Tatăl faţă de orice perioadă de timp sau secol. Acest lucru este bine să arătăm în rândurile care vor urma. Pot vorbii despre Dumnezeu Tatăl cei care au dus sau cei care trăiesc o viaţă curată şi o viaţă a virtuţii fiindcă acest lucru este atestat şi în scrierile sfinţilor părinţi: „când îţi aduce aminte de Dumnezeu, înmulţeşte rugăciunea pentru ca atunci când cei uita la Dumnezeu, însuşi Dumnezeu să îşi aducă aminte de tine." După cum s-a mai spus, umanitatea din secolul al XXI-lea nu crede în întregime în Dumnezeu Tatăl. Sunt mulţi care cred în Buddha, în Brahman, în Zoroastru sau în Moroni. Aceste crezuri sunt străine de credinţa în Dumnezeu Tatăl. Sunt mulţi care spune că este mult prea mult ca un simplu muritor să ajungă să fie posibil. Oamenii sunt muritori,

[184] Anna Lamberti Boconno, *Marii profeţi ai secolului al XXI-lea* (Editura de Vecci, 1900).

în fața morții se cuvine să îi luam omului dreptul de a se raporta la Dumnezeu Tatăl? Patrologia creştin ortodoxă şi sfinții părinți ne spune că moartea deşi este amară ca şi un medicament pe care îl luăm când suntem bolnavi, este o trecere spre un stadiu mai bun decât cel de aici. Aici oamenii au şansa de a adera sau nu la credința în Dumnezeu Tatăl. Mântuirea înseamnă în cele din urmă şansa de a trăi etern şi veşnic cu Dumnezeu.[185] Mai multă lume a întrebat cum se face că nu mai există cale înapoi din moarte? Dacă Dumnezeu este Tatăl nostru, cum se face că El nu mai îngăduie să ne întoarcem din moarte? Se poate spune că dacă un om este sărac şi în nevoie într-o regiune unde locuieşte, el v-a căuta o regiune unde viața este mai bună şi fără lipsă. Odată ce a găsit această regiune sunt foarte mici posibilitățile care el să se mai întoarcă acolo unde el a fost sărac. Din punctul de vedere al patrologiei creştin ortodoxe, moartea este o trecere în spre un stadiu mai bun. Acest lucru se datorează tot lui Dumnezeu Tatăl care poate întoarce tot răul pe care îl facem omul în spre bine. Mai mult decât atât, chiar ştiința a ajuns să ne demonstreze că viața de aici are o continuitate în lumea de dincolo. Anul 2010 a fost anul care a adus în lumina presei o relatate incredibilă. Un copil pe nume Alex a avut un accident de maşină. Acest accident l-a pus pe Alex într-o moarte clinică sau comă. Această perioadă a durat mai mult timp. Aparent copilul părea mort. A revenit la conştiință după câteva luni. Revenit în lumea conştientă el a început să îşi amintească lucruri pe care le depozitase în subconştientul său. A început să îşi aducă aminte cu era în maşină când maşina a avut accident. O ființă de lumină a venit în ajutorul său [cel mai probabil un înger] care l-a asigurat că totul v-a fii bine. Acea ființă de lumină l-a dus pe micul Alex ca într-un fel de templu sau biserică de lumină unde a putut să Îl vadă pe Dumnezeu Tatăl înconjurat de alte ființe de lumină. Dumnezeu Tatăl i-a spus că timpul Lui nu a venit încă şi după mai multe vizite prin acea biserică sau templu ceresc în cele din urmă Alex a revenit în lumea conştientă.[186] Aceasta este o mărturie contemporană din secolul al XXI-lea care atestă că nu totul în încheie cu această lume. Micul Alex a putut vedea mai multe ființe de lumină care spunea el slujeau lui Dumnezeu. Dumnezeu s-a arătat binevoitor acestui copil şi mai mult decât atât iubitor. Aceste lucruri vin să confirme crezul nostru în Dumnezeu Tatăl.

Un credincios se lăuda că, el când se roagă, nici un gând străin nu-i stă în minte. Ca să-l cerce, preotul îi spuse:
- Îți voi dărui calul meu, dacă vei spune "Tatăl nostru" fără să te gândeşti la altceva.
Omul se prinse, şi începu să spună rugăciunea. Pe la mijlocul ei, se opri, şi întrebă pe preot:
- Îmi dăruieşti şi şeaua calului?
Atunci preotul îi răspunse:
- Nu-ți dăruiesc nici calul, nici şeaua, fiindcă ai dovedit că nu te-ai putut ruga fără să nu te gândeşti şi la altceva.
Omul, ruşinat, luă în sine hotărârea ca, în loc să se laude, să caute a face rugăciunea cum se cuvine.[187]

Se poate spune parafrazându-l pe Panaiotis Nellas că secolul al XXI-lea este un timp al „fărâmițării" sau la macerației. De ce spunem acest lucru? Fiindcă de mai multe ori viața noastră cotidiană este haotică. Ea se împarte între tensiunea de la serviciu, aglomerația marilor metropole în care trăim, stresul pe care îl înmagazinăm zilnic şi angoasa pe care o înmagazinăm treptat de la ştirile pe care le vedem sau le auzim din mas media. Aceste lucruri nu rămân fără nici un impact. Prinşi în „cleştele" social al timpului nostru de mai multe ori ne pierdem şi suntem pierduți sufleteşte şi mai ales avem acel sentiment al părăsirii de Dumnezeu. Fără Dumnezeu Tatăl viața noastră devine un nonsens. Mergem şi umblăm fără nici o direcție anume. sunt astfel mai multe curente negativiste în zilele noastre care nu au nici o destinație anume. oameni care de fapt sunt epave sociale ajung să nu mai ştie de ce există şi care este scopul lor în viață. Acest lucru care loc ce mai multe ori în secolul al XXI-lea. Acest lucru se poate spune că este aşa fiindcă omul secolului al XXI-lea şi-a pierdut încrederea sau credința în Dumnezeu Tatăl. Dumnezeu Tatăl este pentru El o simplă povestire cu iz atic şi medieval. Mai mult decât atât credința în Dumnezeu Tatăl nu v-a plătii facturile şi nici nu v-a aduce „pâinea cea de toate zilele pe masă." Când de greşită este gândirea sau logica omului secolului al XXI-lea. Acest om este mult prea emancipat să mai poată crede că Dumnezeu Tatăl poate venii la el l-a fel cum a făcut-o în zilele antichității şi ale evului mediu. Mândria este cea care îl stăpâneşte de mai multe ori pe omul secolului al XXI-lea. La volanul unui bolid de mare viteză, cu telefonul celular în mână, îmbrăcat cu ultima modă Versace, cu acțiuni la marile

---

[185] Peter Novak, *Dincolo de moarte. Ştiința sufletului scindat şi viața de apoi* (Bucureşti, 2010).
[186] Kevin Malarkey, Alex Malarkey, *Băețelul care s-a întors din ceruri: o mărturie remarcabilă despre minuni, îngeri şi viața dincolo de această lume* (Editura Tyndale, 2010).
[187] www.crestinortodox.ro.

burse de valori care permanent se depreciază şi nu aduc profituri maxime, cu grija contului din bancă care ar putea fii furat de hackeri atunci când el nu este atent, omul secolului al XXI-lea în sinea sa se crede stăpân absolut al timpului şi al istoriei. De ce să nu spunem că acest om al secolului al XXI-lea de mai multe ori El nu mai are nevoie de Dumnezeu Tatăl. Omul secolului al XXI-lea se poate descurca şi singur la o adică fără de Dumnezeu Tatăl. Ce este Dumnezeu Tatăl în accepţia acestui om al secolului al XXI-lea? Este fumul de tămâie, fumul de la lumânările din biserică pentru cei vii şi pentru cei morți, slujbe de duminică şi de sărbători lungi care nu se mai termină, predici despre teme care nu pot modifica în nici un fel starea contului din bancă, mersul pe frig la colinzi de crăciun, slujba lungă de noapte de Paşte. În nici un caz ceea ce ține de credința în Dumnezeu Tatăl nu este pe gustul omului secolului al XXI-lea. Atunci ce este pe gustul omului secolului al XXI-lea? Pe gustul omului secolului al XXI-lea sunt vilele şi locuințele luxoase, luxul de orice natură ar fii el, plăcerile sexuale nelimitate, femei frumoase în cazul bărbaților sau bărbați frumoşi şi voluptoşi în cazul femeilor care să vie veşnic tineri, mese apetisante cu toate bunătățile pământului, aparatură şi tehnologie de ultimă oră şi multe altele asemenea. Este clar că fumul de tămâie de la biserică şi rochile scurte ale femeilor secolului al XXI-lea nu sunt compatibile. De ce este aşa? Şi ce este de făcut într-o asemenea situație?[188]

Ceea ce nu i-a în considerare omul secolului al XXI-lea este că a Îl avea pe Dumnezeu ca şi Tatăl nostru aduce cu sine şi foarte multe responsabilități sau obligații. Care sunt acestea? Sunt foarte mult cele care țin de statutul de a fi fiul lui Dumnezeu. Ce înseamnă a fi fiul lui Dumnezeu putem vedea foarte bine din viața Domnului Iisus Hristos: rugăciune, smerenie şi modestie, post, asceză, nevoință, iubire de semeni, iubirea vrăşmaşilor şi virtuți. Atunci când devenim fii lui Dumnezeu prin urmare nu mai putem să ne comportăm oricum şi în orice fel. De ce este aşa? Fiindcă în sine în viața cotidiană relația dintre părinte şi fiu implică anumite lucruri. Pe acestea le ştim: iubire necondiționată, respectul reciproc, ascultarea de părinte, încrederea reciprocă şi cele asemenea. Este foarte evident că există o categorie de oameni în secolul al XXI-lea care este cât se poate de mult confuză referitor la direcția în care trebuie să o apuce. Aceste lucruri este bine să ne avem definite. De mai multe ori se poate vedea că omului secolul al XXI-lea este cât se poate de mult un om confuz şi cât se poate de mult pierdut în deziderate mundane şi lumeşti. Ceea ce este bine să actualizăm pentru zilele noastre este că în persoana Domnului Iisus Hristos, Dumnezeu Tatăl a venit la noi şi prin urmare, şi noi trebuie să facem unele lucruri pentru Dumnezeu Tatăl. Se poate spune că pentru secolul al XXI-lea, Dumnezeu Tatăl este Cel care aduce firescul sau Cel care defineşte ceea ce este firesc.[189] Astfel, Dumnezeu Tatăl nu este numai o realitate pe care o întâlnim când intrăm în biserică şi mai apoi noi ducem un mod de viață cât se poate de diferit. Biserica Creştin Ortodoxă are o experiență extrem de lungă şi de amplă cu ceea ce se poate definii ca şi relația omului cu Dumnezeu Tatăl. Se poate spune că toții sfinții Bisericii Creştin Ortodoxe au fost fii lui Dumnezeu.

Biserica Creştin Ortodoxă ne spune că trebuie să luăm în serios chemarea lui Dumnezeu Tatăl. Dumnezeu Tatăl ne cheamă la Sine şi El poate face ca tot răul să se întoarcă spre bine. Evident cele mai multe îndatoriri le are Dumnezeu Tatăl față de noi dar şi noi avem unele îndatoriri față de Dumnezeu Tatăl. În al doilea rând, putem să spunem că deşi omul aspiră la o relația sinceră şi reală cu Dumnezeu Tatăl, de cele mai multe ori acest lucru este tratat cu lipsă se seriozitate şi cu lipsă de interes. Sfinții părinți ne spuneau în vechime că Dumnezeu nu a creat pe nimeni pe care să îl piardă şi la fel de bine Dumnezeu Tatăl este deschis cu toți cei care doresc să devină fii Săi. În acest moment existența intră pe un alt plan de înțelegere. Dumnezeu Tatăl este cel care aduce o nouă înțelegere sau cuprindere a raportului dintre om şi Dumnezeu. Omul începe să afle că viața de aici este numai o continuare pentru ceea ce v-a urma. Sunt astfel foarte multe lucruri pe care trebuie să ne avem în vedere atunci când vorbim despre Dumnezeu Tatăl. Se poate spune că sunt mai multe şanse de reuşită pentru secolul al XXI-lea dacă ne vom pune încrederea în Dumnezeu Tatăl. Evident, sunt mulți cei care respins credința în Dumnezeu Tatăl. Nu orice religie sau orice credință ne vine de la Dumnezeu Tatăl. Acest lucru este bine să îl ştim. Omul secolului al XXI-lea vrea un Dumnezeu care să îi rezolve toate problemele şi el să se poată bucura de o viață lipsită şi fără de griji. Acest lucru este posibil prin credința în Dumnezeu Tatăl. Dumnezeu Tatăl este Cel care vine în întâmpinarea noastră la fel cum a făcut-o din vechime. Este cât se poate de evident, că în secolul al XI-lea este greu de afirmat sau este greu de mărturisit că omul este fericit. El este nefericit

[188] Zbigniew Brzezinski, *Out of control: global turmoil on the eve of the 21st century* (New York, 1993).
[189] Radu Teodorescu, *Firescul în religia creştin ortodoxă* (Cugir, 2014).

fiindcă este nesigur de relația lui Dumnezeu. Sunt mulți care nici nu își ridică problema unei relații cu Dumnezeu Tatăl. Însă atunci când vom avea o relația cu Dumnezeu Tatăl care se realizează prin rugăciune şi prin credință, nu vom începe să experimentăm automat raiul. Să nu uităm că mai înainte de a fii Tatăl nostru, Dumnezeu este totuşi Dumnezeu. El este Atotputernicul, cel care a creat universul şi lumea.[190]

Este cât se poate de adevărat că una dintre trăsăturile cele mai des întâlnite în secolul al XXI-lea este starea de nelinişte şi de neînțelegere. Omul este permanent asaltat fie de probleme sau fie de informații care de mai multe ori îl agasează şi îl separă de Dumnezeu Tatăl. Astfel, omul trebuie să facă mai multe încercări şi să depună mai multe eforturi pentru a menține o legătură sau o relație cu Dumnezeu Tatăl. Dumnezeu Tatăl este foarte mult un lucru în spre care omul secolului al XXI-lea tinde dar de cele mai multe ori i se pare prea mare efortul sau încercarea de a ajunge la El. Dumnezeu Tatăl este prin urmare un lucru care de mai multe ori nu prezintă încredere pentru acest om care se vrea stăpân unic al vieții şi al existenței sale. „La un dineu, printre musafiri, se găsea şi un ateu – om rău, lipsit de credință – care l-a întrebat la un moment dat pe creştinul de alături:

- De unde ştii tu că Dumnezeu te-a iertat pentru păcatele tale sau că îți ascultă rugăciunile, când, de fapt, nu vezi nimic din toate acestea ?
- Dar tu, îl întrebă la rândul său creştinul, de unde ştii dacă este zahăr în ceaiul pe care îl bei acum ?
- Cum de unde ? Simt gustul zahărului.
- Deci ştii că este zahăr în ceaiul tău, chiar dacă nu-l vezi. **E, tot aşa simt şi eu dragostea lui Dumnezeu în inima mea.** Sufletul meu îngreunat de păcate se simte izbăvit prin puterea Sfântului Duh. Sfânta Liturghie, Sfânta Spovedanie, rugăciunile îmi înalță sufletul ce nu-şi găseşte liniştea decât la Dumnezeu. **Dragostea nu o vezi cu ochii trupului, ci cu ochii sufletului.**[191]

Mai multă lume din zilele noastre consideră că este demodat să mai credem în Dumnezeu Tatăl mai ale fiindcă acest Dumnezeu ni se descoperă şi ni se prezintă în mai multe ritualuri arhaice şi învechite. Acest lucru însă este fals şi neadevărat. Există unele adevăruri care sunt universale indiferent de epocă şi de timp. Dumnezeu Tatăl este un astfel de adevăr. Dumnezeu Tatăl este la fel de actual în zilele noastre cum a fost şi în vechime. Ba mai mult, noi suntem deja în avantaj față de cei din vechime prin mulțimea de sfinți şi de pilda vieții lor pe care o avem de la ei. Dumnezeu Tatăl prin urmare este un lucru care nu este neobişnuit sau ieşit din comun pentru secolul al XXI-lea. Secolul nostru este un secol care are nevoia de prezența lui Dumnezeu Tatăl. Sunt mulți care neagă acest lucru dar adevărul acesta este. Dumnezeu Tatăl este cât se poate de mult ceea ce defineşte sau ceea ce menține credința Bisericii Creştin Ortodoxe. Dumnezeu Tatăl este realitatea care a susținut şi care demonstrat posibilitatea unui timp împlinit şi deplin. Lumea de azi nu se gândeşte la Dumnezeu Tatăl ca şi la un lucru care este continuarea unei tradiții care am primit-o mai înainte de noi ci mai mult ca şi o realitate care ține de ceea ce este actual şi prezent. În istorie au existat sute de ani de credință în Dumnezeu Tată. Zeci şi poate chiar sute de sfinți au mărturisit credința în Dumnezeu Tatăl. Dumnezeu Tatăl este realitatea ce ne defineşte şi care ne menține în viață. În secolul al XXI-lea încă nu am scăpat de fenomenul sectar care de mai multe ori face credința în Dumnezeu Tatăl inaccesibilă omului de rând sau omului obişnuit. Secete cum sunt baptişti, iehovişti, adventişti sau penticostali nu fac decât să aducă mai multă confuzie în ceea ce priveşte credința în Dumnezeu Tatăl. Biserica Creştin Ortodoxă are menirea sau obligația de a Îl duce pe om la Dumnezeu Tatăl. Ori în acest proces sectele intervin şi îl duc pe om pe alte căi separate de Dumnezeu Tatăl.[192]

Un călugăr s-a rugat mult la Dumnezeu, să-i arate pe cel de la care ar putea învăța calea Împărăției. Într-o zi mergând la biserică monahul a întâlnit lângă uşă un cerşetor zdrențăros, plin de bube. Trecând, monahul îl salută, după obicei:

–Ziua bună!
–Nu țin minte să fi avut vreodată o zi rea!
–Să-ți dea Domnul fericire, atunci bătrâne!

[190] Andrew Murray, *Be perfect: a message from the Father in heaven to His children on earth* (Africa, 2014).
[191] http://cristianstavriu.wordpress.com/2010/01/21/linistea-sufleteasca-pilda/.
[192] Paul Aubin, *Dieu Pere, Fils, Esprit: un insondable amour, sans rivage ni limite* (Quebec, 1999).

–Nu ştiu să fi fost vreodată nefericit!
–Îți doresc ceea ce singur îți doreşti!
–Nu duc lipsă de nimic!
–Dar tu n-ai nici-o nevoie?
– Nu-mi doresc bunăstarea şi tocmai aceasta este bunăstarea mea, nu-mi doresc fericirea şi tocmai aceasta este fericirea mea, dacă sufăr de foame mulțumesc lui Dumnezeu, dacă mi-e frig, îi mulțumesc lui Dumnezeu, când toți mă gonesc, îi mulțumesc lui Dumnezeu, pentru că Voia lui Dumnezeu este totdeauna desăvârşită, bună şi dreaptă....[193]

Mentalitatea sectară este cea care ne separă unii de alții şi în acest mod ne micşorează şansele de a ajunge la Dumnezeu Tatăl. De ce este aşa? Nu se poate ca în credința noastră în Dumnezeu Tatăl să existe dezbinare şi ură între noi ca şi semeni. Prin urmare este cât se poate de evident că de cele mai multe ori credința în Dumnezeu Tatăl duce la unire şi nu la dezbinare. Acest lucru este negat de mentalitatea sectară care în mare parte este una orientată fundamentalist. În mentalitatea sectară la Dumnezeu Tatăl se ajunge individual şi nu în comun. După cum Dumnezeu Tatăl are puterea de a ne accepta pe toți ca şi fii Săi şi noi trebuie să îi acceptăm pe semenii noştri în drumul spre El. De mai multe ori mentalitatea secolului al XXI-lea este una individualistă. Totul este individual şi mai mult decât atât, totul este pe bani şi costă. Acest gen de mentalitate este cât se poate de mult străină de duhul sau de spiritual patrologiei creştin ortodoxe. Nu poate exista individualism şi egoism acolo unde oamenii mărturisesc credința în Dumnezeu Tatăl. Trăim într-un secol al individualismului în care de cele mai multe ori fiecare luptă pe viață şi pe moarte pentru interesul propriu. Sentimentul de unitate şi de comuniune este de cele mai multe ori unul formal în zilele noastre.[194]

Omul secolului al XXI-lea are un sentiment de satisfacție şi chiar de bucurie când vede că el este prosper în timp ce alți sunt în nevoie şi în lipsă. Sunt astfel state şi țări extrem de bogate, în timp ce altele sunt sărace şi lipsite. Acest lucru duce de cele mai multe ori la mari nemulțumiri în sânul maselor largi de oameni. Lumea de azi este cât se poate de mult centrată pe ceea ce se poate denumii ca şi realitatea şi câştigul imediat. Ori de mai multe ori credința în Dumnezeu Tatăl nu implică cu sine un câştig imediat şi venituri ieşite din comun. Mai mult decât atât, credința în Dumnezeu Tatăl îi cere omului renunțare şi asceză de la tot ceea ce îl poate distrage din drumul său spre El. Acestea sunt mai multe inconveniente care îi face pe mai mulți semeni de ai noştri să renunțe la credința în Dumnezeu Tatăl.[195] Biserica Creştin Ortodoxă pune în față faptul că au existat şi oameni care au reuşit sau mai bine care au ajuns fii lui Dumnezeu. Aceşti oameni sunt foarte mult sfinții. Se poate spune că toții sfinții sunt exemple de oameni care au crezut şi au mărturisit credința în Dumnezeu Tatăl.

Trăia un om, odată demult. El avea un fiu tare neascultător, care îi făcea tot soiul de necazuri. Ajunsese bietul om să se gândească cu teamă la ziua, care urma...A început să bată câte un cui, în tocul uşii, pentru fiecare greşeală a fiului său. Când tocul uşii s-a umplut de cuie încât părea un arici, omul şi-a chemat fiul şi i-a spus:

–Am bătut câte un cui, pentru fiecare greşeală a ta!
Fiul s-a speriat, văzând mulțimea cuielor şi a hotărât în sinea lui să răscumpere fiecare greşeală cu o faptă bună.
După prima faptă bună, şi-a chemat tatăl în fața uşii, rugându-l să scoată un cui. În ziua, în care a scos ultimul cui, tatăl şi-a îmbrățişat fiul, bucurându-se împreună cu el. Fiul l-a strâns la piept şi a văzut că tatăl său plângea.
–De ce plângi? Ar trebui să fii fericit şi mulțumit că ai putut să scoți toate cuiele...
–E adevărat, cuiele au fost scoase, dar semnele, semnele au rămas![196]

Se poate spune că de cele mai multe ori noi avem impresia că Dumnezeu Tatăl nu ne vedere sau nu ne ştie momentele de întuneric sau mai bine spus momentele în care păcătuim. De cele mai multe ori facem păcate şi aceste păcate sunt cele care în plan moral ne separă sau de rup de Dumnezeu Tatăl. Este foarte clar că de mai multe ori omul secolului al XXI-lea nu se simte în largul său în cadrul acestei tradiții arhaice a patrologiei creştin ortodoxe. Ritualuri, rugăciuni, invocații, procesiuni, icoane şi tămâie sunt pentru mai mulți semnele unei mentalități medicale învechite. Se spune că la un moment dat un om s-a dus la o florărie şi a cerut un buchet de flori, dar vânzătoarea i-a dat un cactus.

---

[193] http://www.sfant.ro/pilde-crestine/pilde-crestine-18.html.
[194] Johannes Baptist Alzog, *Grundriss der Patrologie: oder der ltern Christlischen Liter Rgeschichte* (Editura Nabu, 2011).
[195] Radu Teodorescu, *Teologia paternității lui Dumnezeu* (Cugir, 2009).
[196] http://www.sfant.ro/pilde-crestine/pilde-crestine-22.html.

Mai apoi omul s-a dus şi a cerut fluturi dar a primit un fel de viermi respingători. Omul era dezamăgit şi se gândea că lumea este cu susul în jos. A doua zii însă a rămas surprins, cactusul era înflorit şi viermii se schimbaseră în fluturi. Credința în Dumnezeu Tatăl este cea care schimbă parametrii existenței noastre care de cele mai multe ori sunt aparenți. Trăim într-o lume a aparențelor. Acest lucru se poate vedea foarte mult şi de mai multe ori.

Lumea secolului al XXI-lea este o lume pragmatică care Îl judecă şi Îl înțelege pe Dumnezeu Tatăl de cele mai multe ori prin gradul de bunăstare şi de prosperitate materială la care a ajuns. Acest lucru se poate vedea cel mai bine din atitudinea generică a omului secolului al XXI-lea față de viață şi de existență. Acest om vrea de cele mai multe ori o viață cu bani şi plăceri fără de limită. Acest lucru nu este rău în sine, numai că de cele mai multe ori omul secolului al XXI-lea uită că Dumnezeu Tatăl este cauza banilor şi a plăcerilor. Acest lucru se poate vedea extrem de mult prin faptul că de mai multe ori omul vrea să fie fericit fără de Dumnezeu Tatăl. Dumnezeu Tatăl este foarte mult un lucru care nu defineşte sensul fericirii omului secolului al XXI-lea. Acest om de fapt este confuz şi incert despre ceea ce doreşte şi în spre ce tinde.[197] În secolul al XXI-lea Dumnezeu Tatăl v-a devenii prezent sau o realitate în măsura în care îi permitem acest lucru. Acest lucru fiindcă după cum am spus Dumnezeu Tatăl respectă libertatea noastră. Dumnezeu Tatăl este Cel care ne iubeşte şi este Cel care şi-a asumat răul şi durerea acestei lumi asupra Sa. Acest lucru El l-a făcut prin Domnul Iisus Hristos. Prin urmare, Dumnezeu Tatăl este solidar cu toți cei care suferă şi care trec prin dureri şi necazuri.

Noi suntem cei care trebuie să Îl căutăm pe Dumnezeu Tatăl mai întâi. Dumnezeu Tatăl v-a venii la noi şi El se v-a deschide nouă pe măsură ce noi Îl dorim şi pe măsură ce noi tânjim după el. Sfinții creştin ortodocşi sunt cei care ajung de experimentează deplin şi total iubirea lui Dumnezeu Tatăl. Căile lui Dumnezeu Tatăl sunt cât se poate de mult nepătrunse de mințile şi de înțelegerea noastră. Ajungem să Îl înțelegem pe Dumnezeu Tatăl numai când facem voia lui. Un om bogat avea doi servitori. Unul foarte rău, leneş, neloial, al doilea cinstit, harnic, loial, pios. Neavând urmaşi, negustorul a lăsat averea celor doi slujitori, în părți egale. Amândoi s-au apucat de negustorie. Cel rău prospera văzând cu ochii şi făcea bani şi din piatră seacă. Al doilea, deşi suflet mare, nu prospera deloc, dimpotrivă ieşea în pagubă din negustoria făcută. Supărat foarte şi mirat, cel din urmă a mers la un călugăr şi l-a întrebat:

–Părinte, cum se face că un om rău şi necredincios prosperă şi este fericit, în timp ce credincioşii au atât de multe necazuri?

Bătrânul călugăr era cunoscut pentru înțelepciunea sa:

– Domnul dă necredincioşilor fericirea pământească trecătoare, singura, pe care ei o pot înțelege. Dar dacă duşmanilor săi, Dumnezeu le dă atât de mult, imaginează-ți, ce daruri are pentru prietenii săi![198]

Este cât se poate de evident că de cele mai multe ori, Dumnezeu Tatăl are o logică sau o judecată cât se poate de diferită şi de separată de ceea ce credem noi. În acest sens în marile probleme cu care se confruntă secolul al XXI-lea se poate face o extrapolare şi ele pot devenii modalități de ne apropia mai mult de Dumnezeu Tatăl care le poate oferii o soluționare şi o rezolvare mai bună şi mai potrivită. Se spune că de mai multe ori Dumnezeu Tatăl ne lasă să cădem pradă probelor şi greutăților pentru a ne aduce aminte că El este atotputernic şi El este cel care ne poartă de grijă. Evident, în secolul al XXI-lea sunt sau mai bine spus ar fii foarte mult posibilități de a ne apropia de Dumnezeu Tatăl. Ne apropiem de Dumnezeu Tatăl de cele mai multe ori prin credință şi prin fapte bune. În acest secol trebuie să facem o obişnuință în a Îl căuta pe Dumnezeu Tatăl. Trebuie să fim obişnuiți să ne raportăm în problemele noastre esențiale la Dumnezeu Tatăl. Dumnezeu Tatăl este Cel care are posibilitatea sau şansa de a oferii un răspuns la marile probleme cu care ne confruntăm. Dumnezeu Tatăl este prin urmare doritor de a fii alături de noi la fel de mult cum a fost la vremea Domnului Iisus Hristos.

Pictorul terminase tabloul, care îl reprezenta pe Iisus în fața unei uşi. Şi-a chemat prietenii pentru a le auzi părerea. Toți au admirat tabloul, frumusețea şi blândețea chipului lui Iisus, atitudinea lui solemnă în fața uşii întunecate. Toți erau încântați şi aveau numai cuvinte de laudă, când unul a spus:

---

[197] Iosif Aghioritul, *Efrem Katunakiotul* (Editura Evanghelismos: Bucureşti, 2012).

[198] http://www.sfant.ro.

–Maestre, mi se pare că lipseşte ceva uşii. Ea n-are clanță, cum se poate intra?
Pictorul a răspuns:
–Uşa, la care bate Iisus, se deschide numai dinăuntru...[199]

Dumnezeu Tatăl este prin urmare dispus să vină la noi, însă noi trebuie să fim cei care trebuie să îl primim şi să Îl acceptăm aşa cum este El.[200] Dumnezeu Tatăl de cele mai multe ori este un lucru care nu ştim cum să ne raportăm la el. Ne raportăm la El de cele mai multe ori prin cuvintele rugăciunii Tatăl nostru. Dumnezeu Tatăl de mai multe ori se prezintă ca şi o mitologie pentru secolul al XXI-lea şi pentru ceea ce înseamnă înțelegerea acestui secol. Dumnezeu Tatăl nu ține de mitologie ci El ține foarte mult de patrologia creştin ortodoxă. Acest lucru este bine să îl afirmăm şi să îl definitivăm cât se poate de mult. Dumnezeu Tatăl este Cel care ne face să ne lărgim orizonturile şi să îi vedem pe toți ca şi frații noştri.

Un tânăr monah a întrebat un pustnic înțelept:
–Care este taina înțelegerii cu toți oamenii?
Bătrânul pustnic l-a privit îndelung, s-a gândit o vreme în tăcere şi i-a răspuns:
–Să dăruieşti ceva, fiecărui om întâlnit în cale...
–Să dau de pomană?
–Să dăruieşti un zâmbet, o vorbă bună, o pâine...iubire, compasiune, înțelegere...adică o fărâmă din inima ta![201]

După cum am spus, faptul de a crede în Dumnezeu Tatăl este foarte mult ceea ce defineşte sau ceea ce susține un nou mod de a fii: modul creştin. Acest mod de a fii, binecuvântează pe cei care ne blestemă, iubeşte pe cei ce ne urăsc şi răsplăteşte cu bine celor care ne fac rău. De ce este aşa? Fiindcă omul care crede în Dumnezeu Tatăl s-a ridicat la o logică superioară sau mai bine spus la o logică care este dincolo de efemerul sau de perisabilul lumii din jur. Lumea noastră s-a închinat în vechime la zei şi la idoli, a ridicat temple lui Brahman şi lui Buddha, a creat zodiile şi jocurile de noroc, a judecat pe cei nevinovați prin inchiziție şi a făcut mai multe alte greşeli. Ține de noi dacă voim să facem ca aceste mari greşeli ale trecutului să nu se mai repete în secolul al XXI-lea. Credința în Dumnezeu Tatăl trebuie să fie un lucru fundamental secolului al XXI-lea. Numai în acest mod vom putea evita marile probleme şi marile greutăți cu care se confruntă timpul şi secolul nostru. Dumnezeu Tatăl ne-a dat viață pentru ca să fim în comuniune cu El. Nu avem viața noastră pentru a o pierde în desfrâu şi în păcate. Acest lucru este mai greu de acceptat pentru mai mulți. Sunt mulți care cred că prin bunătatea absolută pe care o are Dumnezeu Tatăl vom da seamă niciodată de faptele pe care le facem în această viață. Faptele noastre sunt în cele din urmă cele care definesc starea noastră de fii ai lui Dumnezeu. Atunci când facem fapte şi păcate pierdem starea de fii ai lui Dumnezeu. Este adevărat că întotdeauna se găsesc justificări pentru păcatele care le facem. Atunci când facem păcate trebuie să ştim că întrerupem legătura noastră sau comuniunea noastră cu Dumnezeu Tatăl. Dumnezeu Tatăl nu vrea pierderea noastră dar nu are de ales atunci când singuri ne alegem calea spre pierzanie.

Am expus aici cât se poate de succint care sunt principalii parametrii în care trebuie să ne raportăm la Dumnezeu Tatăl în secolul al XXI-lea. Acest secol este pentru noi o posibilitate de realizare şi de împlinire. Dumnezeu Tatăl este la fel de actual pentru secolul nostru la fel cum a fost şi pentru antichitate şi evul mediu. Lumea de azi v-a găsii întotdeauna un reper şi un punct de susținere prin credința în Dumnezeu Tatăl.[202]

CAPITOLUL AL VIII-LEA

DUMNEZEU TATĂL CA ŞI SUBIECT DE STUDIU AL PATROLOGIEI CREŞTIN ORTODOXE

[199] Idem.
[200] *Catehism Ortodox. Viu este Dumnezeu,* (Editura Reîntregirea, 2009).
[201] www.sfant.ro
[202] Thomas Salamoni, *La dinamique de Dieu; la joie de communion avec le Pere, le Fils et le Saint Esprit* (Geneva, 1999).

Se spune că un mare om de afaceri a fost la un moment dat invitat de un prieten al său la o inaugurare de un nou sediu. Omul de afaceri s-a gândit ce ar fii mai potrivit să facă pentru o astfel de ocazie. Aşa că el a mers la o florărie şi i-a spus florarului:

- Bună ziua.
- Bună ziua.
- Aş dorii un mare buchet de flori care să aibă în mijloc următoarea inscripție: cu cele mai înalte sentimente în aceste momente unice.
- Bine domnule.
- O trimiteți pe această adresă.

Omul de afaceri i-a dat adresa prietenului său în noua locație.

Ziua mult aşteptată a venit şi omul de afaceri a mers şi el să se întâlnească la nou sediu. Când a ajuns acolo prietenul său l-a primit încruntat:

- Auzi de ce te-ai supărat pe mine?
- Supărat pe tine?
- Da.
- Nu sunt supărat pe tine.
- Păi atunci ce este cu acel buchet de flori?
- Este darul meu pentru tine
- Vino şi vezi.

Omul de a afaceri a ajuns în camera invitaților unde a putut vedea buchetul său de flori pe care îl comandase la florărie doar că pe el scria: „suntem alături de tine în aceste momente grele şi cumplite.” Ruşinat de acest lucru omul de afaceri i-a spus că este în mod sigur o greşeală a florarului de unde a comandat florile. Spiritele s-au calmat şi după dineu omul de a afaceri s-a dus la florarul de la care comandase florile:

- Cum ai putut să îmi faci una ca asta?
- Să fii mulțumit domnule.
- De ce?
- Fiindcă am trimis o coroană cu flori la un mort şi pe ea am scris: „multă bucurie în noua locație.”[203]

Fără nici o îndoială de mai multe ori facem mari greşeli şi din acest motiv şi spunem în rugăciunea Tatăl nostru: ne iartă nouă greşelile noastre. În ceea ce priveşte patrologia creştin ortodoxă de mai multe ori s-au făcut greşeli sau mari confuzii referitor la care este obiectul de studiu sau ceea ce studiază patrologia creştin ortodoxă. Patrologia creştin ortodoxă are ca şi obiect de studiu persoana lui Dumnezeu Tatăl şi acest lucru în 3 ipostaze principale:

1. în raport cu Sine,
2. în raport cu Domnul Iisus Hristos,
3. în raport cu lumea sau cu fiecare dintre noi în parte.

Dumnezeu Tatăl este după patrologia creştin ortodoxă parte din Sfânta Treime care este un singur Dumnezeu în trei persoane sau ipostasuri. În timp ce Dumnezeu Tatăl este obiectul de studiu al patrologiei creştin ortodoxe, Dumnezeu Fiul este obiectul de studiu al hristologiei şi Dumnezeu Duhul Sfânt este obiectul de studiu al pnevmatologiei. De mai multe ori aceste lucruri sunt confundate şi confuze. Din cauza ignoranței şi uneori din cauza ereziilor de mai multe ori au fost unii care cu descentralizat studiul patrologiei creştin ortodoxe reducându-l la anumite truisme sau interpretări eronate. Din acest motiv am ales să scriem mai multe despre această problemă sau această temă care defineşte teologia şi patrologia creştin ortodoxă.[204] Acest capitol nu ar fii fost parte din această carte dacă în lumea creştină aşa cum o ştim azi nu ar fii foarte multe erezii sau învăţături în mod intenționat eronate şi greşite. Sunt multe astfel de învățături în zilele noastre şi este destul să amintim pe iehovişti, adventişti, penticostali, baptişti, evanghelici sau reformați.

---

[203] John C. Maxwell, *Failing forward: turning mistakes into stepping stones for success* (Editura Thomas Nelson, 2007).

[204] M. J. Journel, *Enchiridion patristicum* (Londini, 1922).

Când tatăl marelui filozof, Emmanuel Kant, călătorea printr-o pădure a Poloniei spre patria sa, a fost întâlnit de o ceată de hoți care i-au cerut tot ce avea.

- Ne-ai dat totul? au întrebat hoții.

- Da. Tot ce am, a răspuns bătrânul Kant. Plecând la drum a simțit că era ceva tare sub şaua calului sau. A căutat să vadă ce este şi si-a adus aminte de câteva monede de aur pe care le dosise pentru această călătorie şi din pricina emoțiilor întâlnirii cu hoții uitase de ele. În loc să se bucure că scăpase cu banii, bătrânul s-a întors repede şi a strigat după ceata de hoți.

- Domnilor, va rog să mă iertați că nu v-am spus adevărul, dar de emoția întâlnirii am uitat banii aceştia care erau ascunşi sub şaua calului meu. Va rog să-i luați.

Uimirea hoților a fost peste măsura de mare. După o tăcere destul de lunga, unul dintre ei a venit şi i-a restituit punga. Apoi, altul i-a restituit celelalte bunuri luate anterior. L-au ajutat apoi să încalece pe cal şi i-au urat „drum bun”, cerându-şi iertare de la bătrânul creştin. Adevărul şi bunătatea au biruit răul.[205]

Evident, există de mai multe ori ispita de a distorsiona sau de a interpreta greşit adevărurile de credință ale teologiei creştin ortodoxe. Există mai mulți care atunci când văd că alții reuşesc în încercările lor religioase şi ajung la o relație sau l-a o legătură cu Dumnezeu Tatăl, în loc să facă la fel se umplu de invidie şi de pismă şi fac foarte mult rău în jurul lor. Acest lucru este foarte des întâlnit şi el se denumeşte în plan religios: fenomenul sectar. Acest fenomen este răspândit în întreaga lume şi de mai multe ori este o distorsionate voită a marilor adevăruri de credință patrologice creştin ortodoxe. Principalul adevăr pe care îl are patrologia creştin ortodoxă este că la Dumnezeu Tatăl putem ajunge numai prin credință sau prin acceptarea persoanei Domnului Iisus Hristos. Nu se poate ajunge altfel la Dumnezeu Tatăl. Acest lucru însă este contestat de mai multe secte creştine care anual îşi fac mai mulți adepți şi prozeliți. Este cât se poate de adevărat că de cele mai multe ori lumea de azi nu este interesată pentru mult de încercările şi eforturile care se fac în religie. Lumea de azi vrea doar rezultate religiei. Ori aici la fel ca şi în lumea cărților se pune problema de copyrights sau a drepturilor de autor. Cei care se străduiesc în religie şi mai ales în patrologia creştin ortodoxă vor ajunge la rezultate şi la realizări în timp ce restul se vor mulțumii doar să împrumute ceea ce au experimentat alții. Acest lucru este ceea ce defineşte fenomenul sectar. Sectele şi chiar Biserica Catolică sunt foarte mult apărute din urma realizărilor Bisericii Creştin Ortodoxe care a fost istoric prima Biserică din istoria lumii. Evident, acest lucru este negat şi contestat de mai multe secte şi formațiuni creştine din zilele noastre. Este grav că în plan religios sunt mai mulți care susțin diviziunea şi schisma. În Biserica Creştin Ortodoxă sunt mai multe categorii de slujitori. Una dintre categorii este cea a teologilor care este mai mare decât cea a preoților simpli. Teologii cum a fost Sfântul Ioan Teologul, Sfântul Grigorie Teologul sau Sfântul Simeon Noul Teolog au obligații şi îndatoriri mai mari în ceea ce priveşte legătura lor cu Dumnezeu. Acest lucru îl putem vedea din faptul că Dumnezeu Tatăl este ceea ce trebuie să experimenteze şi să comunice ei. Nu se poate face teologie creştin ortodoxă în afară de Dumnezeu. Dumnezeu Tatăl este prin urmare un lucru care este cât se poate de profund şi de actual dar nu oricine şi oricum se poate pronunța în privința acestui lucru. Există din nefericire mai mulți în zilele noastre care vin în religie şi în Biserică pentru a lovi sau pentru a distorsiona adevărurile de credință ce ne vin de la Dumnezeu. În vechime o astfel de învățătură a fost cea a patripasienilor care susțineau că de fapt Domnul Iisus Hristos este însuşi Dumnezeu Tatăl. Acesta este numai un caz dar sunt mai multe alte erezii care au existat pe parcursul istoriei. În zilele noastre cel mai multe ne confruntăm cu curentele newage care teoretic nu resping credința în Dumnezeu Tatăl dar o asimilează cu restul religiilor.[206] După cum am spus, new ageul nu Îl neagă în teorie pe Dumnezeu Tatăl. Atunci ce este greşit cu new age? Cu new age este greşit faptul că de mai multe ori Dumnezeu Tatăl ajunge să fie asimilat cu alte zeități sau credințe: Brahman, Zeus, Confucius, Buddha sau Mohamed. După cum am spus, Dumnezeu Tatăl lasă libertatea omului fiindcă nici un părinte nu îi forțează pe copii săi. Însă, atunci când vine în discuție probleme profunde de religie, Dumnezeu Tatăl aşteaptă ca noi să avem responsabilitatea greşelilor pe care le facem. În acest sens, Dumnezeu Tatăl este în new age un dumnezeu din restul panteonului de zeități şi alte divinități pe care ei le consideră adevărate.

---

[205] Petru Lascău, *Între zâmbet şi suspin* publicație doar în format electronic online pe www.scribd.com.

[206] Bruno Wurtz, *New Age* (Editura de vest, Timişoara, 1994).

Referitor la acest lucru întâlnim o întâmplare cât se poate de relevantă în viața Sfântului Epifanie al Salaminei.[207] Se spune că în Sfântul Epifanie a făcut o călătorie, timp în care a intrat în contact cu un anume Ierax. Acesta era un om credincios în mare doar că era adeptul unei erezii. Care este erezia lui? El susținea că la învierea cea de obşte, omul v-a avea un trup nou şi că odată ce a murit trupul lui este pierdut pentru totdeauna. Acest Ierax susținea foarte mult acest punct de vedere. Sfântul Epifanie i-a dovedit contrariul spunându-i că acelaşi trup v-a învia la sfârşitul istoriei. Ierax nu a voit să accepte ceea ce l-a făcut pe sfântul Epifanie să îi spună:

- Legată să îşi fie gura ca să nu mai înveți toate aceste erezii.

Timp de 3 ore Ierax a muțit. Nu a mai putut vorbii nimic. A simțit cum gura lui a fost închis de o putere nevăzută. După ce Sfântul Epifanie ale Salaminei a vorbit din nou adevărul de credință. După 3 ore l-a întrebat pe Ierax:

- Te lepezi de erezia ta?

Acesta a făcut din cap semn că da. Se spune că după aceasta i-a revenit din nou glasul.[208]

Acest fapt vine să ne arate că Dumnezeu Tatăl nu este indiferent la ceea ce învățăm sau la ceea ce propovăduim despre El. Dumnezeu este Tatăl nostru dar El este şi Dumnezeu. Nu ne putem apropria sau mai bine spun nu putem învăța despre El orice şi oricum. Ceea ce mai multă lume din zilele noastre nu este dornică să accepte este că atunci când vorbim despre Dumnezeu Tatăl trebuie să „jucăm” după legile jocului. Ce vrem să spunem prin aceasta? Patrologia creştin ortodoxă este cea pe care trebuie să o studiem şi cea pe care trebuie să o trăim pentru ca să putem să Îl numim pe Dumnezeu Tatăl nostru. Dumnezeu Tatăl este dispus să vină spre noi şi acest fapt El l-a făcut cunoscut prin Domnul Iisus Hristos, prin părinții apostolici, prin sfinții părinți şi prin toți marii sfinți care au trăit în istorie. Acest lucru după cum am spus, este negat de mai multe secte şi mai multe confesiuni creştine. Aceste secte şi confesiuni ne pun în centru numai faptul că simpla aderență la credința lor ne pune într-o stare de comuniune cu Dumnezeu Tatăl. La fel de bine sunt mulți care nu ştiu exact ceea ce înseamnă sau cum se defineşte Dumnezeu Tatăl. Dumnezeu Tatăl înseamnă în patrologia creştin ortodoxă faptul că omul poate avea o legătură sau o relație cu Dumnezeu, faptul că omul şi Dumnezeu sunt în comuniune reciprocă, faptul că omul se poate raporta la Dumnezeu ca şi un tată şi nu ca şi un Dumnezeu care stă undeva departe dincolo de univers, galaxii şi stele într-o distanță augustă. Dumnezeu Tatăl înseamnă în patrologia creştin ortodoxă că Dumnezeu este dispus să ne ierte şi să nu te trimită în veşnicele chinuri ale iadului, că El ne iubeşte şi este Cel care se îngrijeşte de noi.[209]

În termenii gândirii contemporane pentru a putea vorbii şi a scrie despre Dumnezeu Tatăl este nevoie de a obține copyrightul patrologiei creştin ortodoxe. Patrologia creştin ortodoxă ne spune că Dumnezeu există. Cum ne raportăm atunci la El? Ne raportăm la Dumnezeu ca şi la Tatăl nostru şi fiindcă o facem avem nevoie să mărturisim adevărul sau ceea ce este corect despre Dumnezeu. Mai recent s-au emis mai multe opinii destul de ciudate care susțin că ceea ce creştinii denumesc Dumnezeu Tatăl nu este nimic altceva decât ființe extratarestre din univers. Există o aşa numită „exoteologie” care ne spune că în definitiv Dumnezeu Tatăl sau ceea ce creştinii denumesc ca şi Dumnezeu Tatăl este foarte mult o ființă extraterestră supremă din univers, eventual de pe altă planetă şi altă galaxie. Aceste teorii sunt de foarte largă răspândire în zilele noastre şi au fost popularizate foarte mult de persoane cum sunt Raymond Drake sau Erich von Daniken. Faptul că mai multă lume a văzut OZN-uri vine de fapt să confirme faptul că Dumnezeu Tatăl nu poate fii decât o ființă dintr-un OZN.[210] Aceste teorii au început să apară pe la începutul secolului al XX-lea. Ele sunt teorii stranii şi false în cele din urmă. În primul rând, ceea ce se poate vedea este că aceste teorii leagă credința în Dumnezeu de două fapte care aparent nu au nici o legătură: vechile credințe în zei şi idoli ale lumii antice şi aparițiile extraterestre pe care mai multă lume le-a semnalat în zilele noastre. În nici una dintre aceste două relatări nu apare credința în Dumnezeu Tatăl. Zeii şi idoli antici nu erau Dumnezeu Tatăl şi extratereştrii din zilele noastre nu sunt nici ei în cele din urmă Dumnezeu Tatăl. Acum vom începe să cuprindem conturul integral al patrologiei creştin ortodoxe.

[207] Salamina a fost în vechime capitala Ciprului.
[208] Daniil Gouvalis, *Mirarea supranaturalului* (Atena 2003).
[209] Radu Teodorescu, *Trăire şi studiu creştin ortodox în zilele noastre* (Cugir, 2014).
[210] Erich von Däniken, *Odisea zeilor: istoria contactelor extraterestre din Grecia antică* (Editura Trei, 2012); *Porvocarea zeilor* (Editura Domino, 1996).

Sfinții părinți din vechime au luptat foarte mult împotriva credinței în zei şi în idoli care era o credință falsă. Pentru acest lucru ei au fost pedepsiți şi uneori condamnați la moarte. Închinătorii la idoli şi la zei nu susțineau credința în Dumnezeu Tatăl ci o credință oarbă în zei şi idoli care este departe de patrologia creştin ortodoxă.

După cum am spus, secolul al XX-lea a adus cu sine ipoteza sau teoria că ceea ce creştinii denumesc Dumnezeu Tatăl nu este nimic altceva decât o ființă extraterestră din univers care eventual a fost binevoitoare cu noi. Mai toată lumea ştie că teoria extratereştrilor se leagă de ştiințific. Extratereştrii sunt în plan ştiințific ființe de pe alte planete, galaxii şi constelații care sunt mult mai avansate decât noi tehnic şi ştiințific. Contradicția apare când raportăm planul ştiințific al existenței extratareştrilor la existența lui Dumnezeu şi a Domnului Iisus Hristos. Dumnezeu s-a raportat pe sine în istoria oamenilor în chip religios. A intra în legătură cu Dumnezeu în vechime sau a intra în legătură cu Dumnezeu în zilele noastre nu presupune o ştiință ci presupune o religie. Ori este interesant de mărturisit că Dumnezeu nu a vorbit în cărțile sfinte despre existența extratereştrilor. Trebuie să ştim care sunt implicațiile de ordin patrologic: existența extratereştrilor de pe alte planete ne-ar face frați cu ei. Dumnezeu Tatăl nu este numai Cel care l-a făcut pe om ci şi Cel care i-a făcut cu extratareştiri. Patrologia creştin ortodoxă ne spune că Dumnezeu Tatăl a avut numai un singur Fiu mai înainte de creația lumii şi a universului: pe Domnul Iisus Hristos. Prin urmare, Dumnezeu Tatăl nu poate fii Tată şi aşa numiților extratereştiri pe care îi susțin mai mulți în zilele noastre. Acest lucru ar presupune să Îl denumim şi pe Domnul Iisus Hristos un extraterestru. Ori se ştie că Domnul Iisus Hristos nu a fost un extraterestru.[211] Tot în acest sens, în secolul al XX-lea. Părintele Ilie Cleopa de la Mănăstirea Sihăstria din România a dat o mărturie despre fenomenul extratereştrilor şi a OZN: "eram într-o noapte la ora unu în bordei. Făcusem Miezonoptica şi eram pe la sfârşitul Utreniei, când deodată aud: buf, buf, buf?! Se cutremură pământul. Eu am ieşit să văd ce se aude, dar când am deschis uşa la bordei am văzut afară o lumină mare şi în lumină, o maşină de alamă cu multe roți. Din ea a coborât un om înalt, cu ochii mari, pe jumătate albi şi pe jumătate negri, care numai atât a zis apăsat:

- Ce cauți aici?

Atunci mi-am adus aminte ce zic Sfinții Părinți. că dacă ai Sfintele Taine, Îl ai pe Hristos viu! Eu aveam Sfintele Taine într-o scorbură de brad în bordei şi când am văzut aşa, am intrat repede înăuntru, am cuprins bradul cu Sfintele Taine în brațe şi numai atât am zis: "Doamne Iisuse, nu mă lăsa!" Să vezi tu atunci rugăciune când este dracul la uşă! Şi când m-am uitat din nou afară, l-am văzut cum se dădea înapoi alungat de puterea lui Hristos. Lângă bordei era o râpă mare unde a căzut acel duh necurat. Dar cum a căzut? Când a ajuns la râpă, s-a dat de trei ori peste cap cu tot cu maşină şi pe urmă a căzut şi s-a făcut un zgomot mare de mi-au țiuit urechile până a doua zi la ora unu."[212]

Această mărturie adusă de unul dintre cei mai duhovniceşti părinți ai ortodoxiei secolului al XX-lea vine să ne spună că patrologia creştin ortodoxă nu poate reconcilia credința în Dumnezeu Tatăl cu mărturiile despre existența extratereştrilor. În primul rând Domnul Iisus Hristos nu a făcut nici o referință la ei ci a făcut mai multe referințe la diavoli şi demoni. Este adevărat că universul este imens şi mare dar acest lucru nu înseamnă că el este populat cu alte ființe umane sau cel puțin asemănătoare cu noi. Cei care susțin existența extratereştrilor în primul rând îl scot pe Dumnezeu din univers. Dumnezeu este prezent în univers la fel cum este prezent şi pe pământ. În Vechiul şi Noul Testament, Dumnezeu nu a vorbit niciodată de existența extratereştrilor. Este adevărat că El a făcut mai multe stele şi galaxii dar în cele din urmă a făcut viață numai pe o singură planetă. Cei care susțin existența extratereştrilor de cele mai multe ori neagă faptul că universul a fost creat de Dumnezeu. În acest sens, de cele mai multe ori extratereştiri sunt produsul evoluției. Fără Dumnezeu ca şi creator al universului, cu existența extratereştrilor ca şi produse ale evoluției ne apropriem foarte mult de afirmațiile Bibliei: „cum ai căzut din cer, Luceafăr strălucitor, fiu al zorilor! Cum ai fost doborât la pământ, tu, biruitorul neamurilor! Tu ziceai în inima ta: mă voi sui în cer, îmi voi ridica scaunul de domnie mai pe sus de stelele lui Dumnezeu; voi şedea pe muntele adunării dumnezeilor, la capătul miază-noapte; mă voi sui pe vârful norilor, voi fi ca Cel Prea Înalt. Dar ai fost aruncat în locuința morților, în adâncimile mormântului! Cei ce te văd se uită țintă mirați la tine, te privesc cu luare aminte şi zic: acesta este omul care făcea să se cutremure pământul, şi zguduia împărățiile, care prefăcea lumea în pustie, nimicea cetățile şi nu dădea drumul prinşilor săi de război? Toți

[211] John A. Keel, *Operation trojan horse: the classic breackthrough study of the UFO* (Editura Anomalist, 2013).
[212] Ioanichie Bălan, *Viața părintelui Cleopa* (Editura Mitropoliei Moldovei, 1999).

împărații neamurilor, da, toți, se odihnesc cu cinste, fiecare în mormântul lui. Dar tu ai fost aruncat departe de mormântul tău, ca o ramură disprețuită, ca o pradă luată de la nişte oameni ucişi cu lovituri de sabie, şi aruncată pe pietrele unei gropi, ca un hoit călcat în picioare. Tu nu eşti unit cu ei în mormânt, căci ți-ai nimicit țara şi ți-ai prăpădit poporul. Nu se va mai vorbi niciodată de neamul celor răi." (Isaia 14, 3-20). Sau în alt loc: „erai uns ca un heruvim ocrotitor şi aşa te-am rânduit; erai pe muntele cel sfânt al lui Dumnezeu; umblai prin mijlocul pietrelor de foc. Erai desăvârşit în căile tale, din ziua când ai fost făcut, până când s-a găsit nedreptate în tine. Prin belşugul negoțului tău ți-au umplut lăuntrul cu violență şi ai păcătuit; de aceea te-am aruncat, ca necurat, de pe muntele lui Dumnezeu; şi te-am distrus, heruvim ocrotitor, din mijlocul pietrelor de foc! Ți s-a înălțat inima din cauza frumuseții tale; ți-ai stricat înțelepciunea din cauza strălucirii tale; te-am aruncat la pământ, te-am dat înaintea împăraților ca să te privească. Prin mulțimea nelegiuirilor tale, prin nedreptatea negoțului tău, ți-ai profanat locaşurile tale sfinte; şi Eu am scos un foc din mijlocul tău; el te-a mistuit, şi te-am prefăcut în cenuşă pe pământ, înaintea ochilor tuturor celor care te priveau. Toți cei care te cunosc între popoare vor fi uimiți de tine; ai ajuns o groază şi niciodată nu vei mai fi!" (Iezechil 28, 14-19).

Aceste rânduri care descriu căderea celui rău sau a diavolului sunt cât se poate de mult în spiritul concepțiilor contemporane sau moderne despre universul populat cu extratereştrii. Ceea ce se uită aici este că universul este creat şi condus de Dumnezeu. În acest univers material vast, Dumnezeu l-a făcut pe om ca şi ființă vie şi a ales planeta pământ ca şi loc pentru acest lucru. Evident, Dumnezeu ar fii putut alege orice altă planetă din univers, dar a ales pământul.[213] În zilele noastre sunt mai mulți „savanți" care ne promit faptul că în cele din urmă religia sau credința în Dumnezeu Tatăl v-a fii înlocuit de ființe extraplanetare care de fapt sunt cele care pe o cale supranaturală au implementat această credință în lume şi om. Aceste lucruri sunt cât se poate de false. Alte ființe de pe alta planete nu pot exista într-un „mediu supranatural" fiindcă ceea ce ține de supranatural se leagă de Dumnezeu. Imaginea pe care ne-o prezintă cei care cred în ființe extraterestre este forate mult imaginea unor ființe supranaturale. Ori aici teoria nu mai poate sta în picioare. Universul în care trăim este un univers natural şi nu suparatural. Aceşti „extratareştrii" sau mai bine spus „paratereştri" de mai multe ori sunt prezentați cu puteri supranaturale. Prin urmare, ei nu au cum să vină din univers ci eventual din alt univers sau altă dimensiune. Sfinții părinți ne spun că diavolii trăiesc în altă dimensiune decât a noastră, ceea ce teologia numeşte iad. Iadul şi raiul nu mai țin de acest univers ci sunt sfere care depăşesc universul nostru. Prin urmare, teoria mai multora care susține că ceea ce creştinii denumesc Dumnezeu Tatăl este de fapt o ființă extraterestră din univers sau din altă galaxie este o teorie falsă şi mincinoasă.

Dumnezeu Tatăl însă lasă libertate copiilor Săi pentru ca ei să aleagă dacă vor să accepte credința în ei sau în cine ştie ce ființe extraterestre. La fel de bine, se mai pune problema: dacă Îl avem pe Dumnezeu Tatăl, ce nevoie mai avem de extratereştirii sau de alte ființe de pe alte planete şi ale galaxii? Dumnezeu Tatăl vine la noi aici pe pământ şi a fost cu noi de la începuturi. Extratereştri care pentru mai mulți ar putea să Îl înlocuiască pe Dumnezeu Tatăl vin din mari depărtări şi este posibil să nu mai vină niciodată. Ori este cât se poate de clar că teoria extratarestră a lui Dumnezeu Tatăl susținută de foarte mulți în zilele noastre este cât se poate de eronată şi de falsă. Dumnezeu Tatăl este Cel care a creat universul şi poate ar fii o dovadă a lipsei Sale de iubiri să mai creeze ale ființe pe alte planete. Astronomii din zilele noastre şi la fel şi în evul mediu au mai multe telescoape care pot vedea la mari distanțe. Nici unul dintre aceste telescoape nu a văzut o ființă rațională care să fie asemănătoare cu noi în univers. La fel de bine în anul 1969, omul a aselenizat pe lună. În afară de Dumnezeu care a făcut posibilă această aselenizare a omului nu a fost văzută nici o formă de viață. S-au trimis sonde spațiale în univers care au putut atesta faptul că pe cele 9 planete ale sistemului solar nu există viață. Dumnezeu nu a făcut viață pe aceste planete şi acest lucru este găsit greu de acceptat pentru mai mulți dintre noi.[214]

După cum am mai afirmat, au fost mai multe teorii sincretice şi de origine new age care au afirmat că Dumnezeu Tatăl este o ființă extraterestră şi dacă voim să ştim cine este cu adevărat trebuie să recurgem la metodele

---

[213] Într-un univers care ar exista prin sine şi fără de Dumnezeu existența extratereştrilor ar fii o ipoteză adevărată. Într-un univers creat de Dumnezeu cum este al nostru, existența extratareştrilor este foarte mult o realitate care are un fundament al religios. Acest fundament religios înclină foarte mult în spre zei şi idoli, care în cele din urmă erau entități diabolice. James R. Lewis, *The gods have landed: new religions from other worlds* (Editura Sunny, 1995).

[214] Danion Vasile, *Despre reîncarnare şi invazia extraterestră* (Editura Bunavestire: Galați 2003).

ştiinţei şi nu ale religiei. Aceste lucruri sunt însă cât se poate de străine de lumea ortodoxiei şi a credinţei sau a religiei. Conform acestor teorii la Dumnezeu vom ajunge numai dacă vom face un fel de navete care să călătorească cu viteza luminii şi aceasta fiindcă eventual Dumnezeu Tatăl este undeva departe de pe altă galaxie. Nici această teorie nu stă în picioare fiindcă Dumnezeu este prezent concomitent pretutindeni. Prin urmare, la Dumnezeu nu ajungem cu cine ştie ce navete spaţiale sau rachete cosmice. Tocmai acesta este marele paradox al patrologiei creştin ortodoxe că în acelaşi timp Dumnezeu Tatăl este în ceruri şi El este cu noi pe pământ. Sunt astfel cât se poate de adevărate mărturisirile pe care le avem de la sfinţii părinţi despre acest lucru. Dumnezeu Tatăl nu avea cum să intenţioneze să ne plaseze într-un pământ în care civilizaţii extraterestre să ne fie ostile. Dumnezeu Tatăl este binevoitor cu încredinţarea să avem mila şi ajutorul Său.

Se spune că la un moment dat un om a murit şi el a ajuns la uşile raiului. Acolo a putut vedea că deasupra pe uşile raiului era scris: pot intra aici numai cei care au cumulat 100 de puncte. Omul a bătut la uşile raiului şi i-a răspuns un înger:

- Cine este?
- Sunt eu.
- Şi ce vrei?
- Să intru în rai.
- Bine, a răspuns îngerul ieşind afară. Ai cumulat 100 de puncte să intri aici?
- Adică cum 100 de puncte?
- Ai făcut lucruri sau acţiuni care să valoreze 100 de puncte?
- Păi sunt un om credincios, merg la biserică, mă rog şi postesc în zilele rânduite.
- Bine, ai cumulat un punct. Altceva ce ai mai făcut?
- Păi eu, mi-am crescut copii în frica de Dumnezeu.
- Foarte bine, ai mai cumulat un punct. Altceva ce ai mai făcut?
- Păi eu am ajutat de mai multe ori biserica să propovăduiască, adică să vină cât mai multă lume la biserică.
- Bine ai mai cumulat un punct. Ai trei puncte. Ce altceva ai mai făcut?
- Vai de mine, pentru atâtea acţiuni numai trei puncte?
- Da.
- Cum se poate aşa ceva?
- Păi vezi deasupra uşii, ca să intri aici ai nevoie de 100 de puncte.
- Păi dacă este aşa numai mila lui Dumnezeu mă poate ajuta.
- Exact. Pentru asta ai mai cumulat încă 97 de puncte. Eşti admis în rai.

Această întâmplare este menită să ne spună că de mult prea multe ori ne punem încrederea şi speranţa numai în noi înşine. Cei care cred în extratereştrii sunt de fapt oameni care nu vor să obţină ajutorul lui Dumnezeu în demersurile lor. Acest gen de categorie nu vrea să recunoască în cele din urmă că la nivel de omenire avem nevoie de mila şi de îndurarea lui Dumnezeu Tatăl. Dumnezeu Tatăl este milostiv cu cei care sunt buni şi El se spune că „celor smeriţi le dă har pe când celor mândrii le stă împotrivă.” În cele din urmă indiferent câte eforturi şi încercări facem noi tot mila şi bunătatea lui Dumnezeu Tatăl ne ajută să ne mântuim şi să ne realizăm.[215] Dumnezeu Tatăl ne iubeşte şi are cu fiecare dintre noi un plan. Acest lucru se v-a realiza în cele din urmă după voia lui Dumnezeu. Patrologia creştin ortodoxă este cea care susţine că trebuie să lăsăm voia lui Dumnezeu Tatăl să acţioneze în minţile şi în inimile noastre. Atunci când voia noastră concordă cu voia lui Dumnezeu Tatăl de cele mai multe ori omul simte un sentiment de împăcare şi de linişte. Când voia noastră se depărtează de voia lui Dumnezeu Tatăl evident şi noi mergem pe căi străine de iubirea Lui.[216] Este cât se poate de evident că Dumnezeu Tatăl ne-a adus în fiinţă sau în viaţă ca şi un act al iubirii Sale sau mai bine spus ca şi o acţiune a realităţii Sale fiinţiale sau ontologice. Iubirea lui Dumnezeu Tatăl faţă de noi este ontologică sau mai bine spus fiinţială fiindcă El este Cel care din iubire ne-a adus la fiinţă. Evident, Dumnezeu putea să nu ne

---

[215] Radu Teodorescu, *Mântuirea în marile religii ale lumii* (Cugir, 2014).
[216] Στ. Παπαδόπουλος, *Πατρολογία*, τ. Α’, (Αθήνα 1982).

creeze sau mai bine spus să nu ne dea viață. Din moment ce El ne-a dat viață El nu ne părăseşte sau mai bine spus El nu ne abandonează. Dumnezeu Tatăl prin urmare este Cel care menține şi susține toată existența în viață şi El este Cel care îi oferă un scop. Centralitatea conceptului şi a idei de Dumnezeu Tatăl de mai multe ori a fost mutată sau schimbată în diferite direcții ale mediului social sau cultural în care au viețuit oamenii din zilele noastre. Prin urmare Domnul Iisus Hristos este Cel care l-a făcut accesibil nouă pe Dumnezeu Tatăl. Trebuie să acceptăm acest dar pe care El l-a făcut liber şi gratuit nouă.

Prin urmare, tot ceea ce ține de partea tehnică de apropierea noastră de Dumnezeu Tatăl este foarte mult ceea ce defineşte sau mai bine spus ceea ce conturează patrologia creştin ortodoxă. Există fără nici o îndoială o modalitate de apropriere de Dumnezeu Tatăl care se face pe cale mistică şi religioasă. Despre ce este vorba? Calea ascetică este foarte mult calea care se poate spune ne ajută să ne apropiem de Dumnezeu Tatăl. Aceasta fiindcă această cale ascetică este cea care de cele mai multe ori implică renunțarea. Ea nu este o stare de negație a lumii ci ea este o stare de negație a tot ceea ce se separă sau a tot ceea ce ne poate separa de Dumnezeu Tatăl.[217] Prin urmare asceza este cea care de cele mai multe ori este partea pe care noi o facem pentru a ne apropia sau pentru a ajunge să Îl cunoaştem pe Dumnezeu Tatăl. Acest lucru este bine să Îl ştim atunci când ne raportăm la Dumnezeu Tatăl. Calea spre Dumnezeu Tatăl este de cele mai multe ori o cale care ne duce la reuşită şi la împlinire.

Un om care se simțea veşnic împovărat de greutățile vieții i se plânse unui maestru spiritual vestit.

- Nu mai pot! Viața mi-e un chin!

Maestrul lua o mâna de cenuşă şi o lăsă să cadă într-un pahar plin cu apă curata, bună de băut, pe care-l avea pe masă, spunând:

- Acestea sunt suferințele tale.

Toată apa se tulbură şi se murdări. Maestrul aruncă apa, luă o altă mână de cenuşă la fel cu cea dinainte, i-o arătă omului nostru, se apropie apoi de fereastra şi o aruncă în mare. Cenuşa se împrăştie într-o clipă, iar marea rămase la fel ca înainte.

- Vezi? îl lamuri înțeleptul, în fiecare zi trebuie sa alegi între a fi un pahar de apa sau marea.[218]

Se poate spune că şi noi avem posibilitatea în a alege între a fi fii lui Dumnezeu sau nu. Acest lucru este de cele mai multe ori una dintre temele fundamentale ale patrologiei creştin ortodoxe. Sunt mulți care ne spun că a fii fiul lui Dumnezeu este un lucru imposibil. În acest sens, ei văd tot ceea ce este negativ în relația sau legătura lor cu Dumnezeu Tatăl. Dar evident au fost foarte mulți care au negat pe Dumnezeu Tatăl prin diferite forme de religie sau moduri de viață. Este cât se poate de evident că în urma legăturii sau a relației pe care o avem cu Dumnezeu Tatăl decurge un anumit mod de viață sau o anumită stare de a fii. Dumnezeu Tatăl este foarte mult ceea ce susține țelul sau încrederea pe care noi trebuie să o avem de a ajunge la El. În acest sens trebuie să privim partea cea bună a lucrurilor. Evident sunt mai multe lucruri contradictorii sau conflictuale care țin sau care se leagă de Dumnezeu Tatăl. Un prim mare indiciu care ne duce în spre comuniunea cu Dumnezeu Tatăl este forate mult faptul că Dumnezeu Tatăl este Cel care ne-a creat sau mai bine spus El este Cel care ne-a dat viață. Moartea este prin urmare cel mai mare inconvenient şi acest lucru face ca de cele mai multe ori lumea să nu mai vadă nici o posibilitate de a fii în comuniune cu Dumnezeu Tatăl. Din moment ce murim nu mai avem cum să credem sau să ne încredem în Dumnezeu Tatăl. Tocmai aici intervine misiunea patrologiei creştin ortodoxe. Patrologia creştin ortodoxă este cea care ne spune că viața de aici este doar un început şi moartea este doar o trecere. O trecere în spre ce? Pentru patrologia creştin ortodoxă moartea este o trecere în spre Dumnezeu Tatăl. Dacă în această lume ajungem la o cunoaştere generică a idei sau a conceptului de Dumnezeu Tatăl, numai în lumea de apoi vom ajunge la o cunoaştere ființială sau la o cunoaştere deplină a lui Dumnezeu.

Prin urmare, dacă Dumnezeu Tatăl este chiar Tatăl nostru cum se face că El îngăduie să murim? Ce Tată se poate spune îşi lasă copii lui să moară? Aceasta este cea mai dificilă problemă sau chestiune a patrologiei creştin ortodoxe. Cum poate reconcilia patrologia creştin ortodoxă care mărturiseşte credința în Dumnezeu Tatăl cu moartea omului? Vom răspunde la acest lucru prin faptul că omul nu este o ființă veşnică. Prin urmare, acesta este un adevăr

[217] Eftimie Atonitul, *Asceți în lume* (Editura Evanghelismos: Bucureşti, 2009).

[218] http://forum.imperiaonline.org/ro/index.php?topic=8714.5;wap2.

fundamental. Din moment ce nu suntem ființe veşnice, nu se poate pune problema să trăim veşnic şi moartea este inevitabilă. Se mai poate spune că moartea este ceea ce îl separă pe om de Dumnezeu: Dumnezeu este nemuritor în timp ce omul este muritor. Acesta este un adevăr fundamental al patrologiei creştin ortodoxe pe care este bine să îl ținem în minte.[219] Evident în patrologia creştin ortodoxă există mai multe elemente mistice şi ascetice şi este bine să le cunoaştem. Aceste elemente de cele mai multe ori formează un tot unitar. Ascetica este cea care ne spune că trebuie să renunțăm la tot ceea ce se poate interpune între noi şi Dumnezeu Tatăl. Acest act ascetic al renunțării este prin urmare un act rațional şi logic şi nu cum susțin unii un nonsens. Atunci când ne vom raporta la Dumnezeu Tatăl ne vom raporta foarte mult rațional şi acest lucru aduce cu sine în discuție ascetica creştin ortodoxă. Patrologia creştin ortodoxă are foarte multe elemente de ascetică. De ce este aşa? Fiindcă există o concepție hedonistă asupra lumii. Lumea are sens numai atât cât aduce plăcere. În sens hedonist dacă patrologia creştin ortodoxă aduce plăcere, atunci omul v-a fii adeptul ei şi dacă nu, atunci omul o v-a respinge.

Într-o iarnă grea, un călugăr a plecat din mănăstire spre satul de la poalele muntelui, să vadă de sănătatea unui copil pe care boala îl țintuise la pat. La marginea pădurii, a găsit, căzut în zăpadă, un cerb mort de foame şi frig, dar şi-a continuat drumul. Ajuns în casa băiatului, l-a chemat pe tatăl acestuia si i-a spus:

- Am găsit, nu departe de aici, un cerb pe care frigul şi foamea l-au răpus. Haide să îl iei şi veți avea hrana pentru o vreme!

Bucuros, omul i-a mulțumit călugărului şi l-a urmat la locul cu pricina. Lângă cerbul mort, însă, zăcea acum un lup, care, găsind între timp animalul, îl devorase. Neştiind să se oprească la timp, mânat doar de o lăcomie exagerată, lupul mâncase mult mai mult decât i-ar fi trebuit şi decât ar fi avut nevoie. Acum zăcea mort, ucis de propria lui lăcomie.

Văzând toate acestea, călugărul îi spuse tânărului:

- Vezi tu, unii sunt asemenea cerbului, răpuşi de griji şi nevoi, de lipsuri şi greutăți. Sufletul lor se întunecă şi "îngheață" în atâtea necazuri. Aceştia uită de Dumnezeu şi de cele sfinte, furați de viața grea pe care o trăiesc, când doar credința le-ar mai putea încălzi sufletul. Numai dragostea şi mila lui Dumnezeu îi pot întări; nu trebuie decât să le caute. Însă, alții – vai de aceia! – sunt asemenea lupului. Au ce le trebuie, au chiar mai mult decât le-ar trebui şi, cu toate acestea, sunt şi ei morți sufleteşte. Trăiesc doar pentru ei, când ar putea să dea şi altora. Sufletul lor este "înghețat" de egoism, întunecat de lăcomie. Vai de ei, căci păcatul lor este cu atât mai mare! Să fii copleşit de greutăți este o neputință, însă să fii doborât de plăceri este o ruşine! La Judecata ce va veni curând, va fi rău de sufletul îngenunchiat de greutăți, dar va fi vai şi amar de sufletul îngenunchiat de plăceri.[220]

Se poate spune că acesta este motivul pentru care în realitate hedonismul nu face parte din patrologia creştin ortodoxă. Hedonismul este cel care ne face să fim asemănători acestui lup lacom care a crezut că poate mânca un cerb. În realitate a murit chiar el la fel ca şi cerbul. Din acest motiv patrologia creştin ortodoxă profesează un mod de viață ascetic sau tot ceea ce ține de simțul ascetic şi rațional al renunțării. Dacă ajungem să fim stăpâniți de hedonism, de o sete şi o foame nelimitată după plăceri în cele din urmă nu avem cum să ajungem la Dumnezeu Tatăl. De ce este aşa? Fiindcă nu lăcomia nu v-a mai lăsa loc şi pentru Dumnezeu Tatăl. Acest simț al măsurii lipseşte de mai multe ori în lumea noastră şi din acest motiv putem vedea mai multe vieți şi destine curmate şi distruse. Omul contemporan deşi nu o spune este lacom. Ceea ce este cel mai trist este că lăcomia lui de cele mai multe ori îmbracă o formă hedonistă. Lumea de azi se vine pe orice plăcere: trupească, vizuală, financiară sau socială. Atunci când omul din zilele noastre creează o cultură a hedonismului el nu are cum să se apropie de Dumnezeu Tatăl. De ce este aşa? Fiindcă Dumnezeu Tatăl este sursă a raționalității. Niciunde nu se spune că nu există rațiune sau raționalitate în Dumnezeu Tatăl. Cei care susțin că nu există raționalitate în Dumnezeu Tatăl sunt de fapt mincinoşi. Dumnezeu este perfecțiunea supremă sau absolut dincolo de care nu poate fi concepută orice altă perfecțiune.[221]

---

[219] Studia Patristica (Oxford, 1951-2013) colecție fondată de F. L. Cross.
[220] http://deveghepatriei.wordpress.com/2012/02/02/pilde-ortodoxe-un-om-cu-suflet-rau/.
[221] Ioan Ică jr. *Mystagogia trinitaris: probleme ale teologiei trinitare patristice* (Sibiu, 1998).

Având în vedere curentele hedoniste şi consumeriste care există la ora actuală am voit să adresăm din nou contextul în care se poate aborda sau mai bine spus trata patristica creştin ortodoxă. Patristica creştin ortodoxă prin urmare nu este o concepţie hedonistă a vieţii şi a existenţei ci ea este foarte mult ceea ce susţine sau ceea ce menţine o stare de echilibru sau de balanţă a omului cu viaţa din jur. În cele din urmă, hedonismul este un curent de inspiraţie demonică care nu face decât să înlocuiască sensul avansării spre Dumnezeu Tatăl cu o goană nesfârşită de plăceri. Aici se poate recunoaşte dorinţa celui rău sau a diavolului de a fii Dumnezeu sau a lua locul lui Dumnezeu. Asemenea celui rău sau a diavolului, hedonistul fuge după plăceri făcând din ele propriul dumnezeu. Fiindcă plăcerea devine un dumnezeu, evident nu mai este loc pentru Dumnezeu Tatăl.[222] Patrologia creştin ortodoxă s-a găsit de mai multe ori în stare de conflict sau mai bine spus în stare de contradicţie cu lumea din jur. De ce este aşa? Fiindcă de mai multe ori lumea din jur a fost cea care a păşit pe căi străine de învăţăturile şi concepţiile sfinţilor părinţi şi a autorilor biblici. De mai multe ori lumea s-a închinat la „idolii politici" sau la „zeii sociali" mai multe decât la Dumnezeu Tatăl. Ori se ştie că la fel cum faţă de tatăl nostru biologic avem anumite obligaţii la fel avem şi faţă de Dumnezeu Tatăl din ceruri. Evident, sunt mai mulţi care ignoră aceste lucruri şi în cele din urmă ei îşi fac lor un rău. Dar sunt mai multe concepţii cu tentă utilitaristă în ceea ce îl priveşte pe Dumnezeu Tatăl. Ce este utilitarismul? Utilitarismul este o concepţie care atunci când este aplicată la religie ne spune că de cele mai multe ori că religia este bună numai dacă se poate profita de pe ea, sau mai bine spus dacă este utilă. Acest gen de mentalitate este cât se poate de des întâlnit în zilele noastre. Dacă Dumnezeu Tatăl este util sau dacă avem ceva sau un lucru de profitat de pe acest lucru vom crede în Dumnezeu Tatăl. Ceea ce este cel mai eronat cu concepţia utilitaristă este că de cele mai multe ori ea transformă persoanele în obiecte şi în cele din urmă acest lucru se poate aplica şi la Dumnezeu Tatăl.[223]

Printre păstorii de pe câmpiile Betleemului era şi un om simplu. Acesta a fost numit de către ceilalţi nătâng. În noaptea în care le apăru îngerul ca să le anunţe vestea naşterii lui Hristos, nătângul nu înţelese cuvintele sale. Dar cuprins de strălucirea îngerului, căzu şi el în genunchi. Când ceilalţi voiră să meargă în căutarea pruncului, aşa cum le-o vestiseră îngerii, a vrut şi el să meargă cu ei. Dar păstorilor le era ruşine cu el, căci hainele-i erau rupte, barba aspră, iar expresia feţei urâtă. De aceea îi spuseră:

- Rămâi aici, la oi şi la foc! Copilul pe care-l căutăm nu este un copil obişnuit, ci un rege. De un nătâng, aşa cum eşti tu, nu are nevoie.

Totuşi nătângul nu se lăsă convins cu aceste cuvinte. Îi urmă din spate, ferindu-se să nu fie văzut. Dar în cele din urmă a fost descoperit.

- Ce ai tu să-i dăruieşti? îşi băteau joc de el.

Nătângul observă atunci că toţi erau încărcaţi cu lapte şi miere, cu lână de oi, cu brânză şi pâine. La aşa ceva nu se gândise. Era abătut. Dar deodată faţa i se însenină şi strigă bucuros:

- Aş putea să alung muştele de pe faţa sa!
- De fapt ce crezi tu? îi spuseră ceilalţi. Pentru asta sunt îngerii!

Nătângul era foarte trist. După câtva timp spuse:

- Aş putea să-i frec picioarele, ca să se încălzească.
- Ce crezi tu? îi spuseră ceilalţi. Pentru asta sunt îngerii!

Nătângul începu să plângă.

Dar deodată faţa i se însenină şi strigă:

- Aş putea să-i cânt un cântec, ca să poată adormi.
- Ce crezi tu? îi spuseră ceilalţi. Pentru asta sunt îngerii!

Nătângul era foarte abătut şi trist şi plângea. Dar nu abandonă. Voia cel puţin să-i vadă de departe pe rege şi pe îngerii care îi alungau muştele şi îi încălzeau picioruşele.

În sfârşit, păstorii ajunseră în faţa staulului şi-l găsiră pe prunc stând sărac şi palid într-o iesle. Maria şi Iosif erau foarte ocupaţi cu musafirii, pentru că nu numai păstorii, ci şi magii au găsit drumul spre iesle.

---

[222] Radu Teodorescu, *Askesis sau despre vieţuirea lui homo asceticus* (Cugir, 2006).
[223] Demetrios Simou Mpalonas, *Patrologia* (Editura Typois I. A. Alesropoulou & Sias, 1930).

- Of, oftă Maria, de-ar putea cineva să-l păzească pe copil de muşte, să-i frece picioruşele sau să-i cânte un cântec!

Atunci nătângul sări numaidecât în faţă. Şi când văzu în lung şi-n lat că nu se afla nici un înger, îşi şterse lacrimile, râse de bucurie şi îngenunche înaintea ieslei. Alungă muştele, îi frecă copilului picioruşele, ca să se încălzească, şi îi cântă un cântec până adormi. Maria şi Iosif şi cei trei magi se uimiră, păstorii însă se ruşinară şi plecară acasă cu capetele plecate. Acum ştiau că noul rege avea nevoie şi de nătângi.[224]

Din această pildă care este inspirată de evenimente reale se poate vedea caracterul utilitarist a celor care se raportează la religie, la credinţă şi la Dumnezeu Tatăl în acest mod. Utilitarismul în religie şi mai ales în patrologia creştin ortodoxă este o învăţătură eronată şi care este foarte departe de adevăr. Această mentalitate utilitară a fost comună la mai multe mari personaje celebre ale lumii şi ale istoriei. Vom enunţa numai două cazuri. Se ştie că Iuda Iscarioteanul, unul dintre cei 12 apostoli iniţial a fost foarte mult stăpânit de o mentalitate utilitaristă. Iuda devenise apostol nu pentru a fii în compania Domnului Iisus Hristos şi a ajuta la lucrarea de mântuire ci fiindcă văzuse că Hristos făcea minuni şi se gândea că acest lucru este o sursă de venit şi de câştig. La fel o mentalitate utilitaristă a avut în vechime Simon Magul care când a văzut succesul propovăduirii sfinţilor apostoli a venit şi a spus că vrea să cumpere harul pe bani să aibă şi el o astfel de putere. Utilitarismul este străin de duhul sau de spiritul patrologiei creştin ortodoxe. De ce este aşa? Fiindcă în primul rând Dumnezeu Tatăl nu consideră ca şi nişte simple obiecte sau simple instrumente. Dumnezeu Tatăl ne consideră şi ne tratează ca şi pe nişte persoane. Acest lucru este cât se poate de departe şi de separat de mentalitatea utilitaristă. Este prin urmare necesar să afirmăm că patrologia creştin ortodoxă nu are sau nu poate avea o mentalitate utilitaristă. Sunt multe forme utilitariste în zilele noastre care nu au ca şi cauză numai hedonismul ci şi mândria sau orgoliul omului. Aceste curente se pot vedea de mai multe ori în zilele noastre prin diferite corporaţii şi companii industriale sau economice care transformă sau schimbă persoana umană la un simplu instrument sau pisă de lucru. În momentul când omul nu mai este necesar el este aruncat [concediat] şi eventual înlocuit cu altcineva. Acest gen de mentalitate este o mentalitate utilitaristă şi ea îl degradează pe om la o simplă unealtă de lucru; omul nu mai este o persoană ci un număr şi o pisă dintr-un angrenat. Evident, nu aceasta este concepţia lui Dumnezeu Tatăl despre om şi despre persoana umană.[225]

Conrad, cizmarul, se trezi astăzi dis-de-dimineaţă. Făcu ordine în atelierul său, aprinse soba şi pregăti masa. Astăzi nu voia să lucreze, deoarece aştepta un musafir. Pe cel mai înalt oaspete pe care vi-l puteţi imagina. Îl aştepta pe însuşi Dumnezeu, fiindcă în noaptea precedentă El îl înştiinţă pe Conrad: mâine voi merge în vizită pe la tine. Acum Conrad stătea deci la masă în camera sa călduroasă şi aştepta. Şi nu după mult timp se auziră deja bocănituri în uşă.

- Aici sunt! spuse cizmarul. Numaidecât sări să deschidă uşa. Dar era doar poştaşul căruia, de frig, îi îngheţaseră mâinile încât acum erau vinete. Conrad îl pofti în casă, îl servi cu o ceaşcă cu ceai fierbinte şi-l lăsă să se încălzească. - - - Mulţumesc, îi spuse poştaşul. Tare bine mi-a mai prins!

Apoi se duse mai departe la munca sa.

Îndată ce părăsi poştaşul casa, Conrad făcu curăţenie pe masă şi înlocui ceştile folosite cu altele noi. Apoi se aşeză din nou la fereastră pentru a-i ieşi în întâmpinare oaspetelui său.

- Desigur că va veni imediat, îşi zicea el în gând. Se făcu amiaza, dar Dumnezeu nu sosi încă. Deodată zări de la fereastră un băieţel care plângea. Conrad strigă după el. Întrebându-l de ce plânge, află că-şi pierduse mama în aglomeraţia cea mare din oraş şi acum nu mai ştia cum să ajungă acasă. Conrad lăsă un bileţel pe masă pe care scrise: „vă rog să mă aşteptaţi! Mă voi întoarce imediat,” îl luă apoi pe băieţel de mână şi-l conduse acasă. Dar drumul era mai lung decât îşi închipuise, şi până ajunse acasă se întunecă de-a binelea.

Când se reîntoarse, aproape se sperie când observă că cineva stătea la fereastră în camera lui. Inima îi tresăltă apoi de bucurie, deoarece credea că totuşi Dumnezeu venise la el. Imediat însă o recunoscu pe vecina sa care locuia deasupra locuinţei sale. Arăta obosită şi tristă şi nu dormise de trei zile, deoarece fiul ei era aşa de bolnav încât nu mai ştia ce să-i facă. Temperatura îi crescuse şi acum nici mama nu-l mai recunoştea. Conrad o compătimea. De când

---

[224] Pilda poate fii găsită şi pe http://www.profamilia.ro.

[225] Ciprian Iulian Toroczkai, Vasile Leb, *Tradiţia patristică în contemporaneitate* (Cluj, 2012).

murise soțul ei într-un accident, ea trăia singură cu fiul ei. Conrad merse cu ea la copil şi-l înfăşurară cu comprese umede. Apoi femeia se duse să se odihnească un pic, iar Conrad stătea şi veghea la patul copilului. Când în cele din urmă se întoarse în locuința sa, era mult după miezul nopții. Obosit şi decepționat peste măsură, Conrad se duse la culcare. Ziua trecuse şi Dumnezeu nu mai venise. Deodată cizmarul auzi o voce dulce. Era vocea lui Dumnezeu:

- Mulțumesc! îi spuse vocea. Îți mulțumesc că mi-ai dat voie să mă încălzesc la tine; îți mulțumesc pentru că mi-ai arătat drumul spre casă; îți mulțumesc pentru mângâierea şi ajutorul tău; îți mulțumesc, Conrad, pentru că am putut să fiu astăzi oaspetele tău.[226]

Dumnezeu Tatăl este Cel care vine la noi în modalități şi în feluri pe care noi nu le putem cunoaşte sau intui. El are un plan cu fiecare dintre noi şi acest plan este dincolo de timp şi începe din eternitate. Sunt multe curente şi ideologii care de mai multe ori vor să descentralizeze ideea de Dumnezeu Tatăl în diferite ale direcții. Aceste lucruri sunt cât se poate de mult greşite. Am arătat în acest capitol că cine vrea să vorbească de Dumnezeu Tatăl de cele mai multe ori trebuie să facă un act de menținere în spiritual tradiției. Acest lucru este cât se poate de evident contestat de mai mulți. Am arătat că nu numai mentalitatea sectară este cea care vorbeşte despre Dumnezeu Tatăl ci sunt mai multe curente filosofice sau ideologice care vorbesc despre Dumnezeu Tatăl ca fiind un lucru propriu lor. Ceea ce este cel mai tragic este că de mai multe ori în plan religios patrologia ajunge să fie asimilară cu alte curente religioase. Sunt mulți care spun că patrologia este un lucru catolici alții că este calvin alții că este anglican, alții că este luteran şamd. Se poate vedea şi aici nesimțirea omului care nu este capabil să Îl accepte pe Dumnezeu Tatăl la gradul sau la nivelul Său de înțelegere. Dumnezeu Tatăl este Tatăl nostru al tuturor şi nu numai a unora. Evident, este grav că patrologia creştin ortodoxă a ajuns să fie în zilele noastre atât de fărâmițată şi divizată. Acest lucru se datorează de cele mai multe ori unor lucrări a oamenilor care sunt de inspirație demonică. Diavolii nu vor vrea niciodată să Îl accepte pe Dumnezeu Tatăl şi se vor folosii de orice ocazie de a distruge şi a strica tot ceea ce ține de Dumnezeu Tatăl. Acest lucru Îl poate face şi omul prin mai multe lucruri: ateism, satanism, imoralitate, haos şi anarhie. Aceste lucruri este bine să le avem în vedere şi să le ştim.[227] Dumnezeu Tatăl este centru de studiu al patrologiei creştin ortodoxe. Patrologia creştin ortodoxă se află în înrudire cu celelalte discipline teologice şi în dialog cu ştiințele şi filosofia. Acest lucru nu înseamnă că patrologia creştin ortodoxă este singura care poate vorbii despre Dumnezeu Tatăl, dar ținem să avertizăm că oricine doreşte să vorbească despre Dumnezeu Tatăl trebuie să fie foarte mult ancorat sau mai bine spune întemeiat în patrologia creştin ortodoxă. Pe măsură ce respectăm şi ducem la îndeplinire conceptele patrologiei creştin ortodoxe în această măsură vom ajunge la comuniune şi iubirea lui Dumnezeu Tatăl.

CAPITOLUL AL IX-LEA

DUMNEZEU TATĂL: CENTRU AL SFINȚILOR ŞI AL AGHIOGRAFIEI CREŞTIN ORTODOXE

Sfințenia este o noțiune extrem de vastă şi înțeleasă diferit de la popor la popor şi de cultură la cultură. Oricum, ca şi o noțiune comună sau ca şi un numitor comun se poate spune că sfințenia este foarte mult „perfecțiune morală” sau „desăvârşite spirituală sau duhovnicească.” Cât de multe religii sunt atât de multe concepte de sfințenie sunt. Se ştie astfel de o sfințenie hindusă, de una buddhistă, o sfințenie şintoistă [japoneză], o sfințenie musulmană sau o sfințenie zoroastriană [Iran]. În cele din urmă există o sfințenie creştină şi mai ales una creştin ortodoxă. Această sfințenie este foarte mult cea care defineşte sau cea care se conturează în jurul persoanei Domnului Iisus Hristos. Dumnezeu Tatăl este sfânt şi acest lucru este ceea ce schimbă foarte mult contururile patrologiei creştin ortodoxe. Acest lucru este ceea ce pune patrologia creştin ortodoxă în legătură cu aghiografia creştin ortodoxă. Aghiografia creştin ortodoxă este prin urmare un lucru care ține mai mult de atributul lui Dumnezeu Tatăl. Sunt foarte puțini care în cele din urmă sunt interesați de Dumnezeu Tatăl. Dumnezeu Tatăl este fără nici o îndoială ceea ce se poate denumii ca şi fără de prihană, fără de păcat. Acest lucru este cât se poate de mult contestat de mai mulți. Cum se poate ca Dumnezeu atotputernicul să

---

[226] www.profamilia.ro
[227] Ioan G. Coman, *Probleme de filosofie şi literatură patristică* (Editura Institutului biblic: Bucureşti, 1995).

fie şi sfânt?[228] În rândurile care vor urma vom vorbii mai multe despre ceea ce se poate denumii ca şi cum este privită sfinţenia lui Dumnezeu în aghiografia creştin ortodoxă? Ideea de sfinţenie vine de la Dumnezeu şi fără de Dumnezeu nu poate exista sfinţenie. Acesta este însă un plan profund care nu se adresează tuturor ci se adresează fără doar şi poate la cei care au noţiuni elementare de sfinţenie. Când vine vorba de om, se poate vedea că de cele mai multe ori omul poate sfinţii diferenţa dintre un sfânt şi un criminal. Sfinţenia vine de la Dumnezeu Tatăl care este perfect sau desăvârşit. Nu există nici un fel de meteahnă în Dumnezeu. Când omul intră în comuniune cu Dumnezeu evident el se sfinţeşte. Aceste lucru este ceea ce cauzează aghiografia creştin ortodoxă. Această aghiografie este cât se poate de mult ceea ce defineşte sau ceea ce conturează sensul aghiografiei creştin ortodoxe. Aceste lucruri sunt cât se poate de mult arătate şi susţinute de existenţa lui Dumnezeu. Dintre cei mai cunoscuţi sfinţi părinţi ai Bisericii Creştin ortodoxe vom vorbii despre Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Grigorie de Nyssa, Sfântul Grigorie Taumaturgul, Sfântul Teodosie cel Mare, Filotei Sinaitul, Grigorie Sinaitul, Sfântul Marcu Ascetul, Sfântul Petru Damaschinul şi Sfântul Cosma Etolianul.

Aceşti mari sfinţi părinţi au fost grupaţi în jurul unui mare curent patristic care s-a denumit curentul filocalic. Acest curent mărturisea că de cele mai multe ori iubirea de Dumnezeu se realizează prin iubirea de frumos şi că evident există un frumos în lumea spirituală sau în lumea duhovnicească. Lumea duhovnicească este fără nici o îndoială ceea ce defineşte şi ceea ce conturează sensul şi realitatea ultimă a iubirii de Dumnezeu Tatăl. Sfinţii sunt cei care ajung la o iubire deplină faţă de Dumnezeu Tatăl şi ei sunt cei care de cele mai multe ori ajung să Îl cunoască pe Dumnezeu Tatăl ca şi sfinţenie sau mai bine spus ca şi realitate a sfinţeniei. Este cât se poate de mult adevărat că între patrologia creştin ortodoxă şi aghiografia creştin ortodoxă există o simbioză sau mai bine spus o interpenetrare. Dumnezeu este nu numai Tatăl nostru ci El este şi sfânt. Dacă Dumnezeu Tatăl este sfânt, atunci şi noi trebuie să tindem spre sfinţenie. Este adevărat că nu toţi ajung la sfinţenie dar dacă nu am ajuns la sfinţenie putem ajunge să fim oameni duhovniceşti sau oameni spirituali.[229]

Sfântul Vasile cel Mare (330-379)[230] este poate una dintre cele mai mari personalităţi ale Bisericii Creştin Ortodoxe din toate timpurile. Poate din acest motiv, el a primit în Biserica Creştin Ortodoxă două zile de sărbătoare: pe 1 ianuarie când este sărbătorit independent şi pe data de 31 ianuarie când este sărbătorit dimpreună cu alţi doi sfinţii: Ioan Hrisostom şi Grigorie Teologul. Se ştie de mai mulţi că Sfântul Vasile a fost dintr-o provincie a Asiei Mici Capadocia care nu mai există astăzi dar care a existat şi care a fost extrem de înfloritoare la vremea imperiului bizantin. Numele Sfântului Vasile se leagă foarte mult de imperiul bizantin. Pentru faptul că s-a născut în Capadocia el se mai numeşte şi Vasile Capadocianul. Ştim despre el că în tinereţe a fost iubitor de şcoală studiind la mai multe şcoli şi centre mari ale timpului: Cezarea, Constantinopol şi Atena. În timpul anilor de studiu v-a dezvolta o prietenie strânsă cu Sfântul Grigorie Teologul. Perioada studiilor a fost una benefică pentru Vasile dar i-a lăsat sufletul gol. Simţea că ceva lipseşte din viaţa aşa. El v-a face mai multe călătorii în ţări ca şi Egipt, Siria, Palestina şi ale ţări unde existau comunităţi monahale. A făcut acest lucru din setea de a dobândit perfecţiunea sufletească. Se v-a naşte în el o puternică dorinţă monahală care v-a duce la faptul că v-a întemeia o mănăstire. La scurt timp v-a ajunge episcop şi cu această ocazie se v-a implica foarte mult în viaţa imperiului Bizatin. Acest imperiul a fost în secolul al IV-lea cel mai mare imperiu şi se poate spune că era centrul lumii civilizate de atunci. V-a fii şi el implicat în disputa ariană, şi v-a scrie mai multe cărţi de teologie. Ceea ce este cel mai semnificativ în viaţa Sfântului Vasile a fost că el a iniţiat aşa numitele vasiliade. Ce erau vasiliadele? Vasiliadele erau organizaţii de caritate care vizau ajutorarea în special a trei categorii de populaţie defavorizată: 1. bătrânii abandonaţi pentru care s-au construit mai multe azile, 2. orfanii pentru care s-au făcut mai multe orfelinate; 3. bolnavii pentru care s-au făcut mai multe spitale. Evident, o parte din atenţia Sfântului Vasile s-a îndreptat şi în spre săraci ajutând şi creând fonduri pentru cei nevoiaşi.

Se poate vedea foarte mult din viaţa Sfântului Vasile cel Mare că el a trăit foarte mult în sfinţenie. Deşi el credea în Dumnezeu Tatăl, a fost conştient de faptul că Dumnezeu Tatăl este sfânt. Acest lucru a fost un motiv care a urmat toată viaţa Sfântului Vasile cel Mare. Evident, în zilele noastre sunt mulţi care contestă sfinţenia sfântului Vasile,

[228] Radu Teodorescu, *Aghiografie creştin ortodoxă* (Cugir, 2010).
[229] Marius Telea, *Antropoligia sfinţilor părinţi capadocieni* (Editura Emia, 2005).
[230] Emilian Popescu, *Sfântul Vasile cel Mare: închinare la 1630 de ani* (Editura Basilica: Buucreşti, 2009).

fiindcă sunt puţini aceia care îşi ridică problema sfinţeniei lui Dumnezeu Tatăl. Dumnezeu Tatăl este sfânt şi acest lucru a făcut din Sfântul Vasile un om care şi el a voit să ajungă la sfinţenie. Viaţa sfântului Vasile cel Mare ne spune că sfinţenia lui Dumnezeu Tatăl este un lucru care se poate împărtăşii. Mai bine spus, când omul ajunge la o comuniune profundă cu Dumnezeu Tatăl v-a putea simţii sfinţenia Lui. Acest lucru l-a experimentat şi sfântul Vasile cu mai bine de un mileniu şi jumătate în urmă. Sfântul Vasile cel Mare a ajuns la un aşa grad mare se sfinţenie că a ajuns să fie făcător de minuni. O minune mai puţin cunoscută din viaţa lui se leagă de controversa ariană care a avut loc în timpul împăratului Valens. În localitatea Nicea, Valens a dat catedrala oraşului la arieni. Acest lucru a fost neplăcut pentru sfântul Vasile cel Mare. Împăratul i-a spus că v-a da biserica celor care vor putea să îi deschidă uşile fără să le atingă. Arienii au fost de acord. Au închis uşile catedralei din Nicea şi au venit arienii care au făcut mai multe rugăciuni pentru ca uşa să se deschidă. Paradoxal uşa catedralei nu s-a deschis. Atunci a venit şi Sfântul Vasile cel Mare dimpreună cu un grup de credincioşi creştin ortodocşi. Acesta s-a rugat în faţa uşilor încuiate a catedralei din zori. Se spune că uşa s-a deschis singură şi zăvoarele s-au sfărâmat fără să fie atinse. Văzând această minune împăratul Valens a restituit catedrala din Nicea ortodocşilor.

Sfântul Vasile cel Mare a fost o personalitate de excepţie nu numai a Bisericii Creştin Ortodoxe ci a întregii lumii creştine. A fost un sfânt care nu numai a avut cunoştinţe despre sfinţenia lui Dumnezeu Tatăl ci a trăit-o propriu şi direct. Acest lucru i-a conferit titlul de părinte ale Bisericii Creştin Ortodoxe. Cine v-a lua creştinismul şi credinţa în Dumnezeu Tatăl la modul serios nu se poate să nu ajungă şi la persoana Sfântului Vasile cel Mare. El a fost o persoană care nu numai a studiat teologia ci a trăit foarte mult teologia. Tot ceea ce a scris sfântul Vasile a experimentat la nivel personal. Viaţa Sfântului Vasile cel Mare este încă o dovadă în plus că statura sau calitatea de a devenii fiu al lui Dumnezeu în creştinism nu este o simplă iluzie ci este un lucru adevărat şi real. Dumnezeu Tatăl l-a susţinut şi l-a avut în pază pe Sfântul Vasile în tot ceea ce a făcut şi am arătat că în unele cazuri a lucrat şi minuni. Sfântul Vasile cel Mare este un exemplu care a rămas peste timp şi secole cum că este posibil ca prin credinţa în Domnul Iisus Hristos şi în biserică să ajungem să Îl experimentăm pe Dumnezeu ca şi Tatăl nostru. Acesta este de fapt mesajul ultim şi final al vieţii Sfântului Vasile. Conştient de sfinţenia lui Dumnezeu Tată, Sfântul Vasile a trăit-o şi a experimentat-o la nivel propriu în chiar viaţa lui. El este un sfânt care demonstrează că Biserica Creştin Ortodoxă este o Biserică care ne poate duce la reuşită. Care este această reuşită: a ajunge să fim fii lui Dumnezeu Tatăl.[231] Aceasta a fost în mare personalitatea Sfântului Vasile cel Mare cum este ea privită de patrologia creştin ortodoxă. Sunt mai multe alte aspecte ale vieţii Sfântului Vasile dar în aceste rânduri nu am insistat asupra lor.

Sfântul Grigorie de Nyssa (335-395) este o altă mare personalitate a patrologiei creştin ortodoxe. La fel de bine şi el a fost un sfânt care a afirmat credinţa în Dumnezeu Tatăl. El a fost fratele mai mic al Sfântului Vasile cel Mare despre care am vorbit. Prin urmare Sfântul Vasile v-a avea o mare influenţă în viaţa lui. În anii tinereţii Sfântul Grigorie a fost atras de un mod de viaţă lumesc necomformist şi destrăbălat. În urma mustrărilor fratelui său Vasile, el v-a renunţa la acest mod. Sfântul Vasile a fost cel care a trezit în sufletul fratelui său dorinţa după sfinţenia lui Dumnezeu Tatăl. Grigorie v-a renunţa la modul lui de viaţă destrăbălat sau se poate spune „boem". V-a scris un întreg tratat despre feciorie şi ceea ce înseamnă să duci un mod de viaţă feciorelnic. Pe Sfântul Grigorie de Nyssa îl vom înţelege şi îl vom aprecia numai în contextul secolului al IV-lea sau al vremurilor în care a trăit.[232] În urma la mai multe fapte creştineşti Sfântul Grigorie v-a fii ales episcop de Nyssa, care a fost o localitate din Asia mică ce nu mai există azi.[233] În urma presiunilor ariene, Sfântul Grigorie v-a fii scos o dată din scaunul său de episcop. În această perioadă v-a scrie mai multe opere şi mai multe scrieri dogmatice şi morale care au o profunzime foarte mare. Sfinţenia vieţii Sfântului Grigorie de Nyssa se demonstrează şi din faptul că el a fost de mai multe ori victima unor maşinaţii care au avut ca şi scop eradicarea lui şi furtul din banii episcopiei care o conducea. Ceea ce a fost cât se poate de tipic teologiei patristice profesate de Sfântul Grigorie de Nyssa a fost foarte mult conceptul de epectază. Ce este epectază? Epectaza este doctrina sau învăţătura care susţine că sufletul omului se află într-o continuă mişcare ascendentă spre Dumnezeu Tatăl.

[231] Nicolae Vorniceascu, *Despre viata si opera Sfintului Vasilie cel Mare: La 1600 de ani de la trecerea sa către Domnul* (Editura Mitropoliei Olteniei, 1979).
[232] Lucian Turcescu, *Grigorie de Nyssa şi conceptul persoanelor dumnezeieşti* (Oxford, 2005).
[233] Localitatea Nyssa poartă astăzi numele turcesc de Nevşehir.

Deşi trupul omului este nemişcat, sufletul omului se află într-o mişcare continuă spre Dumnezeu prin virtuţi şi prin rugăciune. Acest lucru se aproprie foarte mult de un fel de viziune asimptotică a sufletului uman în această lume. Sfântul Grigorie de Nyssa susţine că în această viaţă sufletul omului este într-o ascendenţă continuă spre Dumnezeu dar o unire cu Dumnezeu v-a avea loc numai în veacul care v-a să fie.

Cea mai concludentă imagine pe care o face sfântul Grigorie de Nyssa despre învăţătura epectazei o avem în Viaţa lui Moise. Această viaţă ne spune Sfântul Grigorie de Nyssa este viaţa în care sufletul se suie spre Dumnezeu la fel cum Moise s-a suit pe muntele Sinai pentru a putea primii decalogul. În cele din urmă sufletul omului îşi v-a găsii odihna din stadiu epectazelor numai în viaţa care v-a venii. Viziunea Sfântului Grigorie de Nyssa a fost probabil una dintre cele mai originale dintre toate câte au existat în istoria Bisericii Creştin Ortodoxe. Epectazele implică un alt timp de dinamică sau mai bine spus o altă percepţie a vieţii interne a omului. Omul ajunge în acest sens la o viaţă cât se poate profundă şi de amplă din devenire. Viaţa creştin ortodoxă este fără nici o îndoială o viaţă de devenire sau mai bine spus o viaţă care se defineşte pe sine de cele mai multe ori ca şi o existenţă care este definită de factorul trecerii. Aceste lucruri sunt cât se poate de mult cele care definesc sensul sau modalitatea de înţelegere pe care Sfântul Grigorie de Nyssa a avut-o în ceea ce priveşte raportarea omului la sfinţenia lui Dumnezeu Tatăl. Omul ajunge numai progresiv la cunoaşterea lui Dumnezeu Tatăl şi numai în veacul care v-a să fie el v-a ajunge la o cunoaştere deplină a lui Dumnezeu Tatăl. Prin urmare este posibilă o cunoaştere imediată a lui Dumnezeu Tatăl dar ea nu este deplină. Acest lucru este un fapt care a fost enunţat de sfântul Grigorie de Nyssa. Sfântul Grigorie de Nyssa a fost cel care ne-a spus că de cele mai multe ori ceea ce definim ca şi cunoaştere a lui Dumnezeu Tatăl este foarte mult un stadiu de epectază prin care devenim fii lui Dumnezeu. Acest lucru după cum ne spune el nu se realizează dintr-o dată. Sfântul Grigorie de Nyssa a fost şi un foarte bun filosof mai mult de influenţă platonică. El este de părere că filosofia ne poate duce la Dumnezeu Tatăl dar în nici un caz filosofia nu ne poate duce sau nu ne poate face să experimentăm sfinţenia lui Dumnezeu Tatăl. Acest lucru îl poate definii sau îl poate aduce numai aghiografia. Aghiografia prin urmare Îl are în centrul ei pe Domnul Iisus Hristos şi restul de personalităţi biblice. Prin urmare, când omul ajunge la o experienţă sau la o cunoaştere a lui Dumnezeu Tatăl el ajunge să îşi dea seama că Dumnezeu este sfânt şi a vieţui în intimitate cu Dumnezeu Tatăl necesită în cele din urmă sfinţenie. Acest lucru este ceea ce a experimentat şi ceea ce trăit sfântul Grigorie de Nyssa. Fără nici o îndoială patrologia profesată de sfântul Grigorie de Nyssa este o patrologie creştin ortodoxă mistică şi ascetică. Acest lucru este ceea ce a definit cunoaşterea şi experimentarea lui Dumnezeu Tatăl ca şi un act mistic şi ascetic. Este cât se poate de propriu Sfântului Grigorie de Nyssa să abordeze patrologia creştin ortodoxă în termenii misticii şi asceticii.[234] Sfântul Grigorie de Nyssa este un sfânt la patrologiei creştin ortodoxe care şi-a adus o contribuţie semnificativă la ceea ce înţelegem astăzi ca şi Tatăl nostru. Ideea centrală pe care o reţinem de la Sfântul Grigorie de Nyssa este că ajungem să ne apropiem de Dumnezeu Tată epectatic sau mai bine progresiv.

Sfântul Grigorie Taumaturgul (213-270 sau 275)[235] este o altă mare personalitate a patrologiei creştin ortodoxe. Este unul dintre cei mai mari sfinţi creştini ortodocşi din secolul al III-lea. S-a născut tot în Asia Mică în Neocezarea Pontului. Numele sfântului Grigorie Taumaturgul se leagă foarte mult de o cetate din vechime Neocezarea unde v-a duce o bogată activitate creştină. Se poate spune că el a fost un fel de înainte mergător al părinţilor capadocieni şi din acest motiv al ales să vorbim de el după ce am vorbit de 2 părinţi capadocieni. Sfântul Grigorie Taumaturgul a fost a fost un părinte duhovnicesc al patrologiei creştin ortodoxe despre care se ştiu foarte puţine în zilele noastre. El s-a retras în pustie unde a dus o viaţă ascetică. Este cât se poate de evident că Sfântul Grigorie Taumaturgul a fost un om cu o viaţă cât se poate de îmbunătăţită. Avea puterea facerii de minuni, cu care schimba cursul râurilor, seca lacurile, alunga demonii, avea darul proorociei şi multe alte daruri, ceea ce îi aducea chiar din partea duşmanilor supranumele de „al doilea Moise". Se spune că din acest motiv între Sfântul Grigorie Taumaturgul şi cel rău sau diavol s-a iscat un război sau un conflict direct.

„El a trimis atunci împotriva sa pe doi răufăcători ca să-l jefuiască de puţinele lucruri pe care le avea. Însă ce avea cuviosul în chilia sa? Nimic altceva în afară de cărţile pe care le studia ziua şi noaptea, în pauzele dintre rugăciuni.

[234] Sfântul Grigorie de Nyssa, *Viaţa lui Moise* (Bucureşti, 1995).
[235] Sfântul Grigorie Taumaturgul, *Scrieri* (Editura Institutului Biblic: Bucureşti, 1984).

Hoții au vrut atunci să fure aceste cărți care aveau o mare valoare, fiind manuscrise, şi să le vândă. Au venit fără zgomot într-o noapte, crezând că sfântul doarme, şi s-au ascuns în chilia sa într-un colț întunecos. Aşteptau ca părintele să plece la biserică şi apoi să fure tot ceea ce ar fi avut valoare. Cuviosul, care era îngenuncheat la rugăciune în întunericul chiliei, şi-a dat seama de prezența lor. Nici nu s-a mişcat însă şi nici nu a scos nici un cuvânt. I-a lăsat să se „ascundă” şi apoi, vrând să-i conducă spre un sentiment de pocăință, se rugă cu voce tare:
– Doamne al meu, adoarme-i pe frații aceştia care au venit degeaba aici, împlinind voia vrăjmaşului diavol.
Şi atunci, o minune! Hoții au căzut într-o clipă într-un somn adânc. Au rămas acolo, într-un colț al chiliei cuviosului Grigorie, adormiți vreme de cinci zile! După aceasta cuviosul i-a chemat la chilia sa pe toți frații din obşte şi în fața lor s-a adresat hoților:
– Păi bine măi, până când o să tot pândiți că să-mi furați lucrurile? Haide, e timpul să mergeți pe la casele voastre. În numele Domnului meu Iisus Hristos vă poruncesc să vă treziți şi să plecați!
Îndată hoții s-au trezit. Nu puteau însă să se ridice. Nu numai din cauza surprizei şi a fricii, cât mai ales de epuizare, deoarece timp de cinci zile nu mâncaseră nimic.”[236]

Sfântul Grigorie Taumaturgul a fost fără nici o îndoială un mare sfânt al patrologiei creştin ortodoxe care a fost un mare vindecător de boli de unde şi numele lui de taumaturg. O puternică legătură a existat între Sfântul Grigorie Taumaturgul şi Origen al Alexandriei căruia i-a fost student. Sfântul Grigorie Taumaturgul a scris şi un cuvânt de mulțumire adresat lui Origen. Oricum, deşi cei doi au fost prieteni Grigorie nu i-a împărtăşit greşelile lui Origen şi mai ales doctrina sau învățătura apocatastazei. La vremea lui idolatria încă mai bântuia lumea şi prin urmare Sfântul Grigorie Taumaturgul a dus o luptă împotriva idolatriei. Acest lucru se poate pune în strânsă legătură cu faptul că idolatria era o învățătură care stătea cât se poate de mult împotriva credinței în Dumnezeu Tată. Lumea din secolul al III-lea deşi era conştientă de credința în Dumnezeu Tatăl de mai multe ori îşi făcea idoli şi se înconjura voit de zei şi alte divinități ciudate. Aceasta fost probabil una dintre cele mai mari provocări pe care a trecut-o sau pe care a experimentat-o sfântul Grigorie Taumaturgul. Spre sfârşitul vieții el v-a face o călătorie lungă în Siria la Antiohia unde v-a avea loc o dispută cu Pavel de Samosata. Pavel de Samosata a fost un mare eretic al secolului al IV-lea care deşi era conştient de existența lui Dumnezeu Tatăl a voit să schimbe foarte mult raporturile dintre relațiile Sfintei Treimi. El a susținut un fel de „monarhie” a lui Dumnezeu Tatăl în cadrul Sfintei Treimi. Dumnezeu Tatăl nu este egal cu Fiul şi cu Duhul Sfânt. Domnul Iisus Hristos a fost un simplu om care a ajuns la sfințenie. Sfântul Grigorie Taumaturgul v-a avea o mare dispută cu acest Pavel de Samosata. Prin urmare ceea ce susținea foarte mult sfântul Grigorie Taumaturgul a fost că odată ce am ajuns să fim acceptați de Dumnezeu Tatăl ca şi fii Săi trebuie să fim cât se poate de mult conştienți de faptul de a cunoaşte şi a menține adevărurile de credință ale teologiei creştin ortodoxe. Acest lucru este una dintre cele mai importante sau cele mai esențiale obligații sau datorii ale creştinului ortodox. El are obligația de a păstra nealterate învățăturile dintre Dumnezeu Tatăl.[237]

Sfântul Teodosie cel Mare (423-529) este un sfânt al patrologiei creştin ortodoxe care a trăit 105 ani şi care a dat şi el mărturie despre Dumnezeu Tatăl. Sfântul Teodosie s-a născut într-un sat din Capadocia pe nume Mogarion. El a devenit călugăr în jurul anului 451 unde a trecut pe la locul sfintelor patimi şi a învierii Domnului Iisus Hristos. V-a mai face o călătorie la Antiohia în Siria unde se v-a întâlnii cu mai multe personalități. Faptul că Sfântul Teodosie a experimentat sfințenia lui Dumnezeu Tatăl a dus la o viață de asceză şi de nevoință extremă. Timp de 30 de ani Sfântul Teodosie nu a mâncat pâine deloc ci numai ierburi şi curmale. A trăit într-o peşteră şi în urma faptului că a avut mai mulți ucenici a ajuns să întemeieze o mănăstire. El a mai construit un azil pentru bătrâni şi un spital pentru cei bolnavi.[238] Sfântul Teodosie a fost un sfânt care a ajuns la concluzia existenței lui Dumnezeu Tatăl. A ajuns să experimenteze acest lucru şi în cele din urmă a ajuns ca şi el să practice sfințenia. El a dus o viață extrem de aspră în

---

[236] http://www.pateric.ro/cuviosul-grigorie-taumaturgul/.

[237] Frederic P. Miller, Agnes F. Vandome, John McBrewster, *Gregory Thaumaturgus: Catechetical School of Alexandria, Caesarea Palaestina, Origen, Panegyric, Maximinus Thrax, Holy of Holies, Amasya, Metropolitan Bishop* (Editura VDM; 2010).

[238] Frederic P. Miller, Agnes F. Vandome, McBrewster John, *Theodosius the Cenobiarh,* (Editura VDM, 2011).

plan ascetic care a fost compusă din foarte multe renunțări şi privațiuni. Aceste lucruri sunt cât se poate de mult realități care definesc ceea ce se poate spune sensul şi expresia este de remarcat că în jurul Sfântului Teodosie s-au adunat aproape 700 de călugări care au găsit în Teodosie un exemplu şi un model de urmat. Se poate spune că Sfântul Teodosie a fost unul dintre cei mai mari călugări din toate epocile. Experiența lui Dumnezeu Tatăl a dus în cele din urmă la darul facerii de minuni. Se spune că la un moment dat la mănăstirea Sfântului Teodosie au venit foarte mulți pelerini. Călugării i-au spus sfântului Teodosie că nu au cum să îi hrănească pe toți fiind foarte mulți. Sfântul Teodosie le-a spus că v-a fii hrană pentru toți. Când pelerinii s-au aşezat la masă, călugării au intrat în bucătărie. Spre surprinderea lor au putut vedea că bucătăria era plină cu hrană şi de mâncare. La mănăstirea unde era el se slujea în mai multe limbi fiindcă faima lui a ajuns prin mai multe țări. Se slujea în greacă, armeană sau georgiană.

Sfântul Teodosie a fost foarte mult ceea ce se poate spune un apărător al patrologiei creştin ortodoxe. O altă întâmplare din viața Sfântului Teodosie ne spune că la un moment dat Palestina a fost invadată de lăcuste şi sfântul Teodosie s-a rugat la Dumnezeu Tatăl şi în mod miraculos aceste lăcuste au dispărut. El a intervenit cu rugăciunile sale pentru ca corăbiile să nu se scufunde, şi i-a ajutat şi pe cei care s-au pierdut prin deşert. Se spune că într-o zii sfântul Teodosie l-a spus călugărilor din mănăstirea sa: mânia lui Dumnezeu se apropie de răsărit. După câteva zile ucenicii sfântului au auzit că exact în ziua în care el a rostit aceste cuvinte un cutremur a distrug oraşul Antiohia. La fel de bine o minune există şi mai înainte de moartea sfântului Teodosie ceea ce ne spune că el avea darul străvederii sau al proorociri. Cu câteva zile mai înainte de a murii sfântul Teodosie i-a adunat şi ucenicii şi călugării din mănăstirea sa şi l-a spus: voi murii în curând. După trei zile când a rostit aceste cuvinte a fost găsit mort. Avea 105 ani.

Am vorbit puțin despre Sfântul Teodosie cel Mare pentru a arăta că atunci când omul se aproprie sincer de Dumnezeu Tatăl al ajunge la sfințenie. Prin sfințenie Sfântul Teodosie a ajuns să facă lucruri care sunt dincolo de capacitățile de înțelegere sau de cuprindere a omului. Acest lucru denotă că există un grad de comuniune suprem sau ultim pe care unii pot să îl aibă cu Dumnezeu Tatăl. Dumnezeu Tatăl este în acest sens sursă a sfințeniei aghiografiei creştin ortodoxe. Sfântul Teodosie cel Mare este foarte mult ceea ce se poate spune unul dintre cele mai reuşite exemple că sfințenia funcționează sau mai bine spus că omul poate să trăiască o viață sfântă. La un anume nivel se poate spune că credința în Dumnezeu Tatăl este foarte mult începutul sfințeniei aghiografiei creştin ortodoxe. Sfințenia este însă un lucru pe care Dumnezeu Tatăl în rezervă unora care au ajuns la un stadiu avansat de viață duhovnicească în patrologia creştin ortodoxă. Patrologia creştin ortodoxă este foarte mult ceea ce defineşte sau ceea ce susține aghiografia creştin ortodoxă. Aghiografia creştin ortodoxă are un caracter profund patristic şi nu se poate să nu concepem această patrologie separat sau dincolo de patrologia creştin ortodoxă. Sfântul Teodosie este un prin urmare un exemplu care demonstrează că în această viață omul poate ajunge la comuniunea şi la cunoaşterea şi trăirea cu Dumnezeu Tatăl. El a rămas în analele patrologiei creştin ortodoxe şi este foarte mult ceea ce defineşte modul în care ar trebuie să viețuiască un fiu al lui Dumnezeu. Este interesant de remarcat că sfântul Teodosie a avut tăria să renunțe la viața din lume fără să simtă o greutate în acest sens. Aceste lucruri sunt cât se poate de mult conturul unuia dintre cei mai mari sfinți ai patrologiei creştin ortodoxe. El este un sfânt care l-a experimentat pe Dumnezeu Tatăl în mod real şi concret. Exemplu vieții sale este un lucru pe care noi trebuie să îl avem în vedere şi se poate spune că Sfântul Teodosie este întotdeauna un reper pentru cei care vor să se aproprie de Dumnezeu Tatăl. Sfântul Teodosie continuă şi azi să fie un exemplu de viață creştinească şi de viață a virtuții la fel cum a fost şi în zilele când încă trăia.[239]

Un alt mare sânt al patrologiei creştin ortodoxe este sfântul Grigorie Sinaitul (1265-1346).[240] Aceste sfânt a trăit şi el în perioada imperiului bizantin şi se poate spune că a fost un exponent al acestui imperiu. S-a născut într-o localitate pe nume Kuzkulos, din Asia Mică. A fost capturat de turci şi în cele din urmă a fost răscumpărat. Se v-a călugării la Mănăstirea Sfânta Ecaterina din Sinai şi pentru acest lucru a şi primit numele de Sinaitul.[241] La Sinai Sfântul Grigorie stă mai multă vreme. Aici trece prin mai multe încercări şi în cele din urmă se v-a întoarce în Palestina. Din Palestina v-a merge la Muntele Athos. În cele din urmă Sfântul Grigorie Sinaitul se v-a retrage la

[239] Ieromonahul Macarie de la Mănăstirea Simonos Petras (Muntele Athos), *Le Synaxaire. Vies des Saints de l'Eglise Orthodoxe*, (Tesalonic, 1988).
[240] Grigorie Sinaitul, *Filocalia VII* (Humanitas, Bucureşti, 1999) ediția a II-a.
[241] Dimitrios G. Tsamis, *Patericul sinaitic* (Editura Deisis: Sibiu, 1995).

Muntele Athos unde v-a devenii prieten apropiat al Sfântului Grigorie Palama. El se v-a lega de mănăstirea Filoteu din Muntele Athos. Amândoi voi contribui foarte mult la ceea ce în istoria şi în trecut avea să fie cunoscut ca şi curentul isihast. Ce este isihasmul? Este foarte mult unirea cu Dumnezeu Tatăl în linişte şi în tăcere. Isihaşti au fost cei care credeau că nu se poate ajunge la o unire cu Dumnezeu Tatăl în tumult şi în gălăgie. Practica isihastă avea să fie una definitorie pentru ortodoxia medievală şi din fericire ea a fost extrem de productivă. Au fost foarte mulţi sfinţi isihaşti care au ajuns la unirea cu Dumnezeu Tatăl. În acest curent se înscrie şi Sfântul Grigorie Sinaitul. Este interesant din acest punct de vedere că Sfântul Grigorie Sinaitul considera că nu se poate ajunge la o cunoaştere şi la o experienţă a lui Dumnezeu Tatăl în afară de isihie sau mai bine spus de viaţa liniştită. Acest lucru este ceea ce a definit concepţia Sfântului Grigorie Sinaitul despre relaţia sau legătura pe care omul poate să ajungă să o dobândească cu Dumnezeu Tatăl. Este bine să exprimăm aceste lucruri şi să le exprimăm cât se poate de bine. Isihasmul este învăţătura patristică care ne spune că omul nu trebuie să ajungă la o cunoaştere a lui Dumnezeu Tatăl numai în liniştea externă ci el trebuie să aibă şi o linişte internă care se manifestă prin liniştea facultăţilor lăuntrice. În acest sens mânia este o patimă care are mare efect negativ în concepţia Sfântului Grigorie Sinaitul. Atunci când omul este mânios sau când face din mânie o patimă evident el ajunge la ceea se poate denumii separaţia de Dumnezeu Tatăl. Acest lucru este ceea ce afirmă Sfântul Grigorie Sinaitul că la unirea cu Dumnezeu Tatăl nu putem ajunge în stare de mânie. Mânia şi neliniştea lăuntrică sunt două lucruri care după Sfântul Grigorie Sinaitul sunt detrimentale relaţiei sau unirii omului cu Dumnezeu Tatăl. De ce este aşa? Fiindcă din experienţă Sfântul Grigorie Sinaitul a ajuns la concluzia că Dumnezeu Tatăl este sfânt. Acest lucru sau acest fapt se pare că la marcat pe toată viaţa şi în cele din urmă chiar el a ajuns sfânt.

Isihasmul a fost astfel cât se poate de mult legat de patima mâniei. Mânia este un lucru care îl poate duce pe om la acte şi la fapte urâte. Aceste acte şi fapte sunt cât se poate de mult negative şi rele. Ceea ce trebuie să spunem este că de cele mai multe ori mânia este un lucru care trebuie controlat. Când nu ne controlăm mânia de cele mai multe ori ajungem la fapte pe care le vom regreta. Sfântul Grigorie Sinaitul a remarcat că în Dumnezeu Tatăl nu există mânie. În acest sens el a aplicat acest principiu şi a fost unul dintre fondatorii sau întemeietorii isihasmului. Din viaţa Sfântului Spiridon al Trimitundei ştim despre faptul că el a mers o dată să se întâlnească cu împăratul său. Când a ajuns la palat una dintre gărzile de la palat l-a confundat cu un cerşetor.

- Cine eşti tu?
- Sunt Spiridon şi vreau să intru la împărat.
- Păi nu arăţi ca un om din anturajul împăratului.

Sfântul Spiridon era un om foarte modest şi smerit.

- Asta nu este de importanţă dacă este să luăm în considerare că împăratul ştie cine sunt.
- Tu eşti un impostor. Dacă nu pleci am să te lovesc.
- Nu plec.

În cele din urmă gardianul l-a lovit pe sfântul Spiridon peste obraz. Sfântul Spiridon i-a întors şi celălalt obraz ascultând porunca Domnului Iisus Hristos. Gardianul a rămas mut şi uimit de lipsa de mânia a sfântului şi în cele din urm s-a văzut nevoit să intre la împărat să îl întrebe dacă îl cunoaşte pe Sfântul Spiridon. Împăratul l-a primit pe Sfântul Spiridon şi în urma incidentului gardianul a fost concediat. Isihasmul a fost o învăţătură tipică patrologiei creştin ortodoxe care susţinea că de cele mai multe ori omul trebuie să fie eliberat de orice stare de mânia sau orice patimă a mâniei pentru a ajunge să Îl cunoască sau să Îl experimenteze pe Dumnezeu Tatăl.[242] După cum am spus, Sfântul Grigorie Sinaitul a fost un sfânt care L-a trăit şi L-a experimentat pe Dumnezeu Tatăl şi de la el avem mai multe scrieri care ne relatează ceea ce a experimentat şi ceea ce a trăit el. Ele sunt de folos celor care vor să ajungă la linişte şi mai ales la liniştea lăuntrică de care mai mulţi dintre noi avem nevoie. În acest mod, după Sfântul Grigorie Sinaitul vom ajunge la o cunoaştere a lui Dumnezeu Tatăl.

Sfântul Marcu Ascetul (a trăit în jurul anului 430) este o altă personalitate a aghiografiei creştin ortodoxe. La fel de bine şi numele Sfântului Marcu Ascetul se leagă de imperiul bizantin.[243] El a fost prieten cu Sfântul Ioan Hrisostom

[242] Ioan Ică jr, *Despre lumina taborică, rugăciunea lui Iisus şi curăţia inimii. Scrieri filocalice uitate* (Editura Deisis: Sibiu, 2007).
[243] Sfântul Marcu Ascetul, *Filocalia 1,* traducere de Dumitru Stăniloae, (Sibiu, 1947).

şi se pare că a fost originar din Atena dar se v-a călugării în deşerturile Egiptului, cel mai probabil în deşertul din Nitria. De l-a el ni s-au păstrat mai multe scrieri şi acest lucru ne face să ne dăm seama despre personalitatea lui. *Despre legea duhovnicească, în 200 de capete, Despre cei ce cred că se îndreptează din fapte* sau *Despre aceia care socotesc că se îndreptăţesc din fapte Despre Botez, Epistola către Nicolae monahul* sau *Sfaturi folositoare de suflet către Nicolae.* El a fost prieten cu alţi mari doi sfinţi ai Bisericii Creştin Ortodoxe: este vorba de Sfântul Nil Ascetul şi Sfântul Isaac Sirul. Aceştia doi vor avea o mare influenţă asupra Sfântului Marcu Ascetul. După cum îi spune şi numele dat de posteritate, Sfântul Marcu Ascetul a fost fără nici o îndoială un sfânt ascet care a pus în faţă sau înainte asceza ca şi modalitate de a ne apropia de Dumnezeu Tatăl. Prin urmare, se poate spune în termenii teologiei creştin ortodoxe că Sfântul Marcu Ascetul a ales calea apofatică sau mai bine spus calea negativă de a ne apropia de Dumnezeu Tatăl. Mai toate scrierile lui au un simţ sau un iz ascetic. Aceste lucru este cât se poate de adevărat fiindcă Sfântul Marcu ascetul a trăit mai toată viaţa în mediul monahal. Temele pe care l-au preocupat pe el cel mai multe au fost cele de ordin ascetic sau mai bine spus cum poate omul să aibă o legătură cu Dumnezeu Tatăl prin asceză sau prin viaţa ascetică? Este asceza creştin ortodoxă o modalitate de a ajunge la Dumnezeu Tatăl? Aceste teme au fost eventual temele cu care s-a confruntat Sfântul Marcu Ascetul toată viaţa sa. Este cât se poate de evident din scrierile sale că Sfântul Marcu Ascetul consideră că asceza este o modalitate de a ajunge la Dumnezeu Tatăl. În teologia Sfântului Marcu Ascetul asceza joacă un rol fundamental şi acest lucru este bine să îl ştim. Dumnezeu Tatăl este Cel care se descoperă pe sine celor care fac nevoinţe ascetice fiindcă acestea sunt pe placul Său. Asceza nu este numai o metodă de pocăinţă ci şi o metodă de a menţine un contact sau o legătură permanentă cu Dumnezeu. Asceza însă trebuie să fie raţională şi nu una care nu are o raţiune sau mai bine spus o logică. Există o extremă a ascezei sau a ascetismului în care un ascet poate ajunge să se îmbolnăvească din asceză. Acest lucru ţine foarte mult de modul în care omul ajunge să îşi folosească facultatea discernământului. Prin discernământ, omul poate ajunge la un simţ al echilibrului sau mai bine spus al balanţei cu nevoinţa sa.

Sfântul Marcu Ascetul ne spune că asceza nu este o mortificare a trupului ci mai mult o mortificare a păcatelor care ne sperară de Dumnezeu Tatăl. Fiindcă Dumnezeu Tatăl este sfânt, omul nu poate să fie în legătură sau în comuniune cu Dumnezeu Tatăl atunci când păcătuieşte. Acest lucru este un adevăr fundamental al teologiei ascetice a Sfântului Marcu Ascetul. Evident, a trecut multă vreme de la moartea Sfântului Marcu Ascetul însă învăţăturile sale au rămas la fel de actuale şi în zilele noastre. Asceza are astfel scopul de a îi mulţimii lui Dumnezeu pentru faptul că El ne-a acceptat ca şi fii Săi. Acest lucru este eventual modul în care omul ajunge să îi fie recunoscător lui Dumnezeu. Evident, se poate spune că oricâtă asceză face omul, nu v-a fii niciodată destul în faţa lui Dumnezeu Tatăl, însă ascetul trebuie să fie conştient de ce face asceză. Facem asceză pentru a putea să fim în legătură cu Dumnezeu Tatăl cel sfânt. Asceza prin urmare nu se face la întâmplare şi fără de o motivaţie sau un scop. Se spune că într-o mănăstire era un călugăr care atât de mult postise şi făcuse asceză că trupul său devenise ca şi o umbră. Acesta din prea mult sârg căzuse în cealaltă extremă. La el a venit un alt călugăr mai bătrân şi mai experimentat:

- Ce s-a întâmplat cu tine? De ce eşti aşa slab de zici că eşti o umbră?
- Mă nevoiesc să îl pot birui pe cel rău [diavol].
- Şi crezi că poţi face asta prin nevoinţele tale proprii?
- Da. Pentru acest lucru mă nevoiesc.
- Eu aş spune că tu greşeşti.
- De ce?
- Pe cel rău îl putem birui prin ajutorul şi harul lui Dumnezeu şi nu prin nevoinţele noastre indiferent cât de mari sunt ele.
- De ce crezi acest lucru?
- În lupta cu cel rău este mai bine să chemi ajutorul lui Dumnezeu decât să te bazezi pe propriile tale nevoinţe.
- Nu înţeleg ce spui.

- Trupul nostru este ca şi o haină. Dacă te îngrijeşti de el, v-a dura mult, dar dacă îl neglijezi se v-a îmbolnăvii curând. Aşa că apucă şi mănâncă ş dormi şi nu te mai nevoi peste fire.

Călugărul cel tânăr a ascultat de călugărul cel bătrân şi experimentat şi la puțină vreme şi-a revenit.[244]

Sfântul Petru Damaschinul a fost după unii episcop în Damasc în secolul al XII-lea. Alții cred că el a trăit mult mai târziu numai în jurul anului 1100 şi susțin că numele de Damaschin l-a luat după Sfântul Ioan Damaschinul. Acest lucru este reprobabil fiindcă nu era o formă de cinstire în vechime a lua numele unui sfânt care a trăit mai înainte de tine. [245] Sfântul Petru Damaschinul a dus mai multe polemici cu arabii care împărtăşiseră credința în Mohamed şi în cele din urmă v-a fii dus şi exilat în Arabia de Al Valid cel mai probabil un calif. Aici în Arabia fiindcă nu s-a lepădat de creştinism a fost decapitat. Ştim mai multe despre Sfântul Petru Damaschinul din scrierile sale care sunt scrieri de o mare finețe duhovnicească. Aceste scrieri au intrat în cele din urmă în cuprinsul sau în conținutul a ceea ce azi cunoaştem ca şi filocalia.[246] Deşi a fost călugăr, Sfântul Petru Damaschinul a fost de părere că viața duhovnicească nu este sau nu poate fii trăită numai de călugări. În acest sens el a emis faptul că pentru a ajunge la o cunoaştere sau la o experiență a lui Dumnezeu Tatăl, omul trebuie să ducă o viață duhovnicească. Acest lucru poate fii văzut din toate scrierile sale. Viața duhovnicească se poate spune că a fost centrul patrologiei practicate de sfântul Petru Damaschinul. Sunt multe lucruri care lumea le-a respins în zilele Sfântului Petru Damaschinul dar este bine să ştim că el a fost un om duhovnicesc. Ducând o viață duhovnicească se poate spune că omul ajunge să fie sau să se numească pe sine fiu al lui Dumnezeu. La fel de bine, viața duhovnicească trebuie după Sfântul Petru Atonitul să fie discretă.

Un bogat trecu odată din întâmplare pe-o stradă în care locuia o familie nevoiaşă, cu o spuză de copii. Lume multă se îmbulzea în preajma locuinței acestor sărmani, din pricină că unul dintre cei micuți al lor se stinseră din viață. Bogatul nostru se opri, se strecură prin mijlocul gloatei, puse o sumă destul de însemnată lângă coşciugul celui ce plecase din lumea celor vii şi încercă să se facă nevăzut.

Credincioşii făcură lanț în jurul bogatului şi, oprindu-l, îl întrebară:

- Fii bun *şi spune-ne cum te cheamă.*

- Iertaț*i-mă – zise bogatul* – că nu v-a*ş putea împăca dorința. În tot cazul, aş dori să ştiu cu ce scop țineți să ştiți aceasta?*

- Fapta pe care ai săvârş*it-o întrece toate aşteptările şi e vrednică de toată lauda. Se aseamănă cu fapta Samarineanului milostiv din Evanghelie şi de aceea ne-am hotărât ca pe orice cale să vă aflăm numele.*

- Foarte bine, *zise bogatul.* Eu mă leg să vă spun numele meu după ce, mai întâi, ve*ți putea să-mi spuneți voi mie, cum se numea Samarineanul din Evanghelie.*

Toți cei adunați au rămas uimiți şi au trebuit să tacă şi să-i lase drum slobod celui care ştiuse nu numai să ajute pe cei nevoiaşi, dar să le dea şi o lecție atât de prețioasă.

Se poate spune că de Dumnezeu Tatăl ne apropriem cu discreție şi nu ostentativ sau să fim văzuți de restul semenilor. Sunt foarte mulți care ajung să se laude cu virtuțile şi cu calitățile lor. Acest lucru este bine să îl ştim şi să îl avem în vedere. Sfântul Petru Damaschinul a făcut şi el parte din această categorie. El l-a trăit şi experimentat pe Dumnezeu Tatăl şi ne-a lăsat şi nouă din scrierile sale pentru ca noi să ne putem folosii din ele. Evident, sunt puțini care sunt interesați de scrierile sfântului Petru Damaschinul. Ceea ce este cel mai de remarcat este că sfântul Petru Damaschinul a ales să moară pentru credința sa în Dumnezeu Tatăl. Acest lucru este cât se poate de mult un fapt şi o realitate care ține de ceea ce denumim sau de ceea ce se denumeşte ca şi faptul că omul trebuie să îşi asume responsabilitatea credinței sale. Ne vine greu să credem că Sfântul Petru Damaschinul a fost omorât pentru credința sa dar acest lucru a avut loc. De ce a lăsat Dumnezeu ca acest lucru să se întâmple? Dacă Dumnezeu Tatăl este Tatăl nostru cum se face că El l-a lăsat pe unul dintre fii săi să fie omorât? Este cât se poate de adevărat faptul că Dumnezeu Tatăl nu impune aderența la Sine în mod forțat. Omul este liber să creadă sau nu în Dumnezeu Tatăl. Dacă v-a crede el

[244] Pr. Dr. Dorin Octavian Picioruş, *Teologia mântuirii la Sfântul Marcu Asceticul* (Bucureşti, 2010).
[245] Petru Damaschinul, *Filocalia V* (Bucureşti, 1995).
[246] Greg Peters, *Petru Damaschinul: călugăr bizantin şi monah duhovnicesc* (Editura pontificală, 2011).

se v-a bucura de ceea ce însemnă credinţa în Dumnezeu Tatăl. Dacă nu, el poate să aleagă o altă cale pe care o consideră potrivită pentru sine. Acest lucru este în cele din urmă un fapt care rămâne la libera alegere a omului.

Un al mare sfânt al aghiografiei creştin ortodoxe a fost sfântul Cosma Etolianul (1714-1779). Acest sfânt a trăit pe vremea imperiului otoman şi a fost cât se poate de mult martirizat pentru credinţa sa ortodoxă şi mai ales pentru credinţa în Dumnezeu Tatăl.[247] Sfântul Cosma Etolianul a fost grec de neam şi a trăit într-o perioadă în care Grecia şi la fel ca restul balcanilor a fost stăpânit de străini, mai bine spus de otomani. Ca şi în orice perioadă de stăpânie străină abuzurile erau foarte mari. Aceste abuzuri au constat în faptul că în cele mai multe cazuri otomanii au respins credinţa creştină şi prin urmare şi credinţa în Dumnezeu Tatăl. Mai toată lumea ştie că ei au înlocuit această credinţă cu credinţa în Alah şi persoana Domnului Iisus Hristos au înlocuit-o cu Mohamed. Deşi nu se spune pe faţă sau direct, islamul este o credinţă care Îl înlocuieşte pe Domnul Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu cu Mohamed. În islam, Mohamed are aceleaşi prerogative ca şi Domnul Iisus Hristos.[248]

Sfântul Cosma Etolianul a avut o relaţie sau o legătură ambiguă cu puterea otomană care stăpânea Grecia din timpul său. Deşi otomani nu erau de acord cu credinţa creştină lucru care s-a manifestat prin distrugerea şi incendierea mai multor biserici, au simţit o putere în Sfântul Cosma care era făcător de minuni. Sfântul Cosma iniţiat a fost călugăr la mănăstirea Filoteu din Muntele Athos. El avea să fie ţinta unor intrigi în urma cărora a fost omorât de turci. Este de remarcat că în urma la mai multe minuni pe care le făcuse: vindecări de paralitici, orbi, şchiopi, surzi sau muţi, sfântul Cosma şi-a atras foarte mult simpatia stăpânitorilor otomani. Acest lucru nu avea să dureze mult fiindcă otomanii erau oamenii suspicioşi din fire şi în cele din urmă, în urma unor minciuni, ei au ajuns să creadă că Sfântul Cosma susţine alipirea teritorială a Greciei de Rusia. Sub pretextul că este chemat de paşă să vorbească cu el anumite probleme de credinţă, sfântul Cosma a fost dus într-un loc pustiu şi omorât. Este de remarcat că atunci când călăii otomani au i-au spus acestuia că urmează să fie omorât, acesta nu a încercat să fugă şi nici nu a opus cea mai mică rezistenţă ci s-a pus în genunchi şi s-a rugat mulţumindu-i lui Dumnezeu Tatăl pentru acest lucru. A făcut apoi 4 cruci în aer către toate punctele cardinale ale lumii. Cazul sfântului Cosma Etolianul este unul extrem de impresionat. Asemenea Domnului Iisus Hristos, sfântul Cosma a ştiu că eventual i se apropie moartea dar nu a făcut nimic să o oprească. Activitatea sfântului Cosma Etolianul nu a fost pilduitoare numai pentru Grecia ci se poate spune că pentru toţi Balcanii care l-a vremea respectivă au fost sub stăpânie străină. Sfântul Cosma a plătit credinţa sa în Dumnezeu Tatăl cu propria lui viaţă. Ceea ce susţineau musulmanii din timpul său a fost credinţa în Alah. Alah nu este în nici un caz Tatăl omului ci este eventual un Dumnezeu care se răzbună atunci când omul greşeşte şi în nici un caz nu are voinţa să îl ierte.

În secolul al XVIII-lea putem spune că Sfântul Cosma Etolianul a fost unul dintre sfinţii care au reactualizat credinţa în Dumnezeu Tatăl. Acest lucru este cât se poate de remarcabil într-o lume care se confrunta cu islamul fundamentalist. Este de remarcat că Sfântul Cosma a studiat la Istambul în tinereţe şi a făcut mai multe încercări să menţină o relaţie bună cu stăpânirea de la Istambul. Puterea de la Istambul însă era foarte incertă şi schimbătoare. Liderii îşi schimbau opiniile foarte repede şi aveau paranoia conspiraţiei. Atâta vreme cât sfântul Cosma nu a intrat în viaţa religioasă, otomanii au fost prietenoşi şi amabili. Când el a intrat în viaţa religioasă şi a propovăduit prin mai multe localităţi credinţa sa în Dumnezeu Tatăl şi adevărurile creştinismului, otomanii şi-au schimbat oricum atitudinea faţă de el. Acest lucru este oricum o anomalie fiindcă chiar din punct de vedere legat, otomanii şi imperiul lor nu aveau dreptul să intervină în credinţele religioase ale stăpâniţilor săi. În mentalitatea otomană, a fii creştin însemna a fi elen sau grec. Ori acest lucru este cât se poate de fals fiindcă pentru prima dată în istoria lumii numele de creştin a fost folosit în Siria la Antiohia. Grecii nu au fost cei care au emis numele de creştin şi nici un apostol al Domnului Hristos nu a fost grec de neam. În acest context îl vom considera pe bună dreptate pe Sfântul Cosma un sfânt. La fel ca şi Sfinţi brâncoveni, sfântul Cosma a fost omorât din motive mincinoase şi false. Ca şi oameni şi ca şi creştini ortodocşi este bine să ştim aceste lucruri şi să le avem în vedere. Faptul că credinţa în Dumnezeu Tatăl a fost una adevărată a fost dovedit de minunile pe care le-a făcut Sfântul Cosma Etolianul. O minune mai puţin cunoscută ne spune că la un moment dat la el a venit un om care avea o mână uscată şi prin urmare nu o putea folosii. Acesta a cerut să fie vindecat

[247] Constantin Cavarnos, *Sfântul Cosma Etolianul: viaţa, învăţături şi profeţii* (Editura Bunavestire: Bacău, 2012).
[248] Constantin V. Triadafillu, *Sfântul Cosma Etolianul: viaţa şi învăţăturile* (Editura Evanghelismos: Bucureşti, 2010).

de Sfântul Cosma. Sfântul i-a spus să vină să îl asculte în duminica următoare la predică la biserică. Acesta a făcut acest lucru. După ce a plecat acasă pe drum a putut vedea că mânia i se vindecase. Sfântul Cosma a fost un sfânt care a susținut că de Dumnezeu Tatăl ne putem apropria dacă menținem sau dacă susținem credința în Dumnezeu Tatăl care este un fapt sau un act fundamental în acest sens. Pentru timpurile noastre sfântul Cosma este un sfânt care a reafirmat credința vechilor părinți în Dumnezeu Tatăl.

Aghiografia creştin ortodoxă este o ramură a teologiei creştin ortodoxe care se înrudeşte foarte mult cu patrologia creştin ortodoxă. Se poate spune că patrologia creştin ortodoxă este foarte mult o treaptă superioară a patrologiei creştin ortodoxe. Ea se fondează pe faptul că Dumnezeu Tatăl este sfânt. se poate spune acest lucru schimbă foarte mult optima şi prisma de a ne raporta la Dumnezeu Tatăl. Dumnezeu Tatăl este prin urmare un lucru care nu pot fii separat de noțiunea sau de ideea de sfințenie. Aceste lucru este cât se poate de mult ceea ce defineşte şi ceea ce susține sensul şi înțelegerea aghiografiei creştin ortodoxe. Sunt mai mulți sfinți care au certificat din viața lor şi din experiența lor personală că Dumnezeu Tatăl este cât se poate de mult un lucru sau o realitate care se experimentează în sfințenie. Acest lucru este ceea ce a definit la un anumit nivel separația patrologiei creştin ortodoxe de aghiografia creştin ortodoxă. Până la un anumit punct în teologia creştin ortodoxă se poate spune că nu a existat nici un fel de separație dintre patrologia creştin ortodoxă. În acest sens de mai multe aghiografia creştin ortodoxă este cea care îi motivează pe mai mulți dintre creştini să ducă o viață de sfințenie.

Despre marele poet german Rainer Maria Rilke se spune că avea obiceiul să treacă printr-un parc cu soția lui. Aici în parc era o femeie care cerşea.

- Ajutați-mă şi pe mine. Sunt o femeie sărmană.

Soția lui Rilke de obicei îi dedea femeii nevoiaşe câte un bănuț. Rilke nu i-a dat femeii nici un ban. Într-o zii soția lui Rilke l-a întrebat:

- Trecem de mai mult timp pe lângă această femeie. De ce nu îi dai nimic?
- Ce să îi dau?
- Un ban, o bucată de pâine.

Rilke nu a răspuns nimic şi a rămas îngândurat. La puțin timp după acea zii când se pregătea să iese din nou prin parc cu soția Rilke a luat un trandafir. Când a ajuns în dreptul femeii nevoiaşe s-a întors zâmbind spre ea şi i-a dat trandafirul. Femeia a fost atât de mişcată că i-au dat lacrimile. Apoi i-a sărutat mâna lui Rilke:

- De ce plângi? A întrebat Rilke.
- Domnule sunteți atât de amabil cu mine. Nimeni nu mi-a dat flori în acest oraş.

După această întâmplare, timp de aproape o lună femeia nu a mai fost văzută în parc cerşind. Rilke trecea cu soția lui dar nu o mai vedeau. După o lună femeia a fost văzută din nou la cerşit.

- Cu ce o fii trăit în acest timp dacă nu a mai cerşit?
- Cu trandafirul pe care i l-am dat eu.

Psihologic omul are nevoie să ştie că Dumnezeu este binevoitor lui şi acest lucru a îmbrăcat forma credinței în Dumnezeu Tatăl. Aghiografia creştin ortodoxă consideră că sfințenia este un atribut al lui Dumnezeu şi prin sfințenie ajunge să ne apropiem de Dumnezeu Tatăl. Parafrazând povestea de mai sus patrologia creştin ortodoxă este acel trandafir de care avea nevoie femeia nevoiaşă. Patrologia creştin ortodoxă manifestă cea mai puternică legătură cu aghiografia creştin ortodoxă prin monahism care este o cale specială ce ne duce la Dumnezeu Tatăl.[249] În zilele noastre de contemporaneitate sunt foarte puțini cei care ajung să nu vadă sau mai bine spus să nu simtă legătura dintre patrologia creştin ortodoxă şi aghiografia creştin ortodoxă. Acest lucru este în cele din urmă eronat şi fals. Aghiografia creştin ortodoxă este foarte mult sublimul sfințeniei care de mai multe ori s-a manifestat în viețile sfinților. Sfințenia este o noțiune care de mai multe ori se manifestă şi se exprimă prin patrologia creştin ortodoxă.[250] Foarte mulți sfinți au lăsat în urma loc scrieri care ne pot fii de folos şi ne ajută în drumul spre mântuire şi în legătura noastră cu Dumnezeu Tatăl. Aghiografia creştin ortodoxă se înrudeşte cu patrologia creştin ortodoxă dar nu este identică. De ce este aşa?

---

[249] Timotei Aioanei, *Părintele Paisie Olaru (1897-1990)* (Editura Doxologia: Iaşi, 2014).
[250] Sfântul Grigorie Palama, *Omilii, (1, 2, 3)* (Editura Anastasia: Bucureşti, 2012).

Fiindcă de cele mai multe ori patrologia creştin ortodoxă este concentrată pe persoana şi fiinţa lui Dumnezeu Tatăl, în timp ce aghiografia creştin ortodoxă pune un accent cât se poate de mare pe sfinţenia lui Dumnezeu Tatăl. Dumnezeu Tatăl este sfânt şi se poate spune că El este Cel care menţine şi care susţine tot ceea ce înseamnă sfinţenie. Atunci când ne raportăm la sfinţenie nu se poate să nu ne raportăm la Dumnezeu Tatăl. Acesta este probabil un lucru sau ceea ce defineşte sensul patrologiei creştin ortodoxe în raport cu sfinţenia. Pentru spiritualitatea creştin ortodoxă aceste două noţiuni nu sunt antagonice ci sunt foarte mult complementare una alteia. Acestea sunt prin urmare principalele considerente care ţin de raportarea omului ca şi fiinţă sau făptură a lui Dumnezeu Tatăl când el îşi ridică problema sau problematica sfinţeniei. Sfinţenia este o trăsătură a părinţilor patrologiei creştin ortodoxe. Toţi cei care au emis opinii şi concepte despre Dumnezeu Tatăl au ajuns fie la cunoaşterea lui Dumnezeu Tatăl sau fie la împărtăşirea de sfinţenia lui Dumnezeu.[251]

CONCLUZII

Cartea noastră despre Dumnezeu Tatăl se încheie aici. Am încercat să scriem o carte despre Dumnezeu Tatăl pe înţelegerea vremurilor şi a timpurilor de secol al XXI-lea. În aceste vremuri nu se mai pot spune foarte multe lucruri noi în ceea ce priveşte patrologia creştin ortodoxă, dar în orice putem să facem o sinteză a ceea ce a fost experimentat şi a ceea ce a fost trăit de marii sfinţi părinţi ai trecutului. Sfinţii părinţi au fost oameni care au demonstrat că cu adevărat în această viaţă omul poate ajunge fiul lui Dumnezeu. Acest lucru se realizează de cele mai multe ori prin diferite tot ceea ce ţine de viaţa creştin ortodoxă. Modul de viaţă creştin ortodox, de cele mai multe ori ne poate pune în legătură cu Dumnezeu Tatăl. Dumnezeu Tatăl este fără nici o îndoială ceea ce se poate definii ca şi sensul şi modalitatea de exprimare a patrologiei creştin ortodoxe. Trăim într-o lume care se confruntă cu mari probleme de ordin social şi economic şi din acest motiv foarte multă lume renunţă să mai creadă în Dumnezeu Tatăl. Am arătat în această carte că de cele mai multe ori aceste sentimente sunt cât se poate de contradictorii şi insipide. Omul îl gândeşte şi se raportează la Dumnezeu Tatăl şi la patrologia creştin ortodoxă de cele mai multe ori din prisma şi din perspectiva timpului său. El este de cele mai multe ori ignorant de ceea ce este şi cum se defineşte Dumnezeu Tatăl de cei care au fost mai înainte de noi. În vechime au fost foarte mulţi sfinţi care au trăit în lumina duhovnicească a credinţei lui Dumnezeu Tatăl. Ei au ajuns la mari stări de comuniune cu Dumnezeu Tatăl pe care noi cei de azi nu le mai considerăm potrivite pentru noi. Dumnezeu Tatăl nu este o noţiune care se schimbă de la timp la timp şi de la epocă la epocă. Dumnezeu Tatăl de cele mai multe ori este un lucru care este considerat din prisma profitului imediat. Poate Dumnezeu Tatăl să ne aducă averi şi bani mulţi? Poate Dumnezeu Tatăl să fie un garant al plăcerilor şi al dorinţelor noastre ascunse? Sfinţii părinţi ne spun că Dumnezeu Tatăl ne poate împlinii toate aceste lucruri şi nu numai atât, El ne oferă infinit mai mult decât atât. Ce ne oferă Dumnezeu Tatăl infinit mai mult decât atât? Dumnezeu Tatăl ne oferă dragostea şi iubirea Sa. Iubirea lui Dumnezeu Tatăl este mai presus de orice avere şi bani pe care ni l-ar oferii lumea din jur. Acest lucru este ceea ce a făcut ca în patrologia creştin ortodoxă omul să ajungă la o stare de sfinţenie care este ceea ce se poate denumii starea de comuniune cu Dumnezeu Tatăl.

Trăia odată o fată singuratica ce căuta cu disperare iubirea. Într-o zi pe când se plimba prin pădure ea a găsit acolo două păsărele cântătoare. Ea le-a luat acasă şi le-a pus pe amândouă într-o colivie. Fata le-a dat de mâncare şi în scurt timp pasările au început să crească în puteri. În fiecare dimineaţă ele o trezeau şi o salutau cu un cântec minunat. Fata simţea o iubire profunda pentru pasări. Ei îi plăceau atât de mult cântecele pasărilor încât şi-ar fi dorit ca melodiile acestora să dureze o veşnicie . Într-o zi fata a lăsat uşa coliviei deschisă. Pasărea cea mai mare şi mai puternica dintre ele, a zburat atunci ieşind afara din colivie. Fata a urmărit-o în timp ce se rotea în aer in jurul ei. Fetei îi era frica că pasarea avea să zboare şi să nu se mai întoarcă. Astfel ca, în momentul în care pasărea se apropie de ea, ea o prinse brusc şi cu sălbăticie din zbor. A apucat-o şi a ţinut-o apoi strâns în mâini. Inima ei se bucura acum de succesul pe care îl reputase. Dar, imediat a simţit că pasarea pe care o ţinea strâns în mâinile ei nu mai opunea rezistenţă şi nu se mai mişca. Ea a deschis atunci mâna, uitându-se atunci cu spaima şi îmfrigurare la pasarea moartă. Apucarea bruscă,

[251] Nichifor Crainic, *Sfinţenia împlinirea umanului* (Mitropolia Moldovei: Iaşi, 1992).

cauzată de iubirea ei disperata o omorâse. Fata a observat apoi cealaltă pasare, ieşind şi ea afara pe uşa coliviei. A văzut nevoia acesteia de libertate, nevoia de a zbura pe cerul albastru şi liber. Ea luat pasărea în mâini şi a ridicat-o încet deasupra capului. Pasarea şi-a luat apoi zborul. S-a învârtit odată, de doua ori, de trei ori…Fata a privit cu încântare bucuria păsării aflata în libertate. Inima ei nu se mai gândea la pierdere. Ea vroia ca pasărea ei să fie fericită. Dintr-o dată, pasărea zbura mai aproape şi mai aproape şi până la urma se aşeza pe umărul fetei. Aici începu să cânte cea mai dulce melodie pe care o auzise vreodată fata.[252] De mai multe ori aşa suntem şi noi. Avem nevoie să ştim că Dumnezeu ne iubeşte, că Dumnezeu este Tatăl nostru, că Dumnezeu este alături de noi. Aceste lucru este ceea ce defineşte şi ceea ce susține sau ceea ce are ca şi efect starea noastră de comuniune cu Dumnezeu Tatăl. Biserica şi mai ales Biserica Creştin Ortodoxă este locul în care avem şansa să intrăm în comuniune unii cu alții. Dumnezeu Tatăl am susținut şi am arătat în acest volum nu este în nici un caz o teme nouă în istoria lumii. Patrologia creştin ortodoxă este mai mult o tradiție a acestor experiențe pe care oamenii din diferite epoci ale istoriei le-au avut cu Dumnezeu Tatăl. Dumnezeu Tatăl este fără nici o îndoială un principiu sau o realitate care ține de sensul şi de exprimarea ultimă a iubirii noastre tot ceea ce este frumos şi bun.[253]

În secolul al XXI-lea umanitatea este chemată să îşi centreze încă odată forțele în spre patrologia creştin ortodoxă. Patrologia creştin ortodoxă nu trebuie un fel de superfilosofie care să fie accesibilă numai la câțiva. Există prin urmare o formă populară a ceea ce se poate denumii patrologia creştin ortodoxă. Toți cei care devin creştin ortodocşi pot vedea o formă populară a patrologiei creştin ortodoxe. Poate cea mai populare este cea în care credinciosul îşi face semnul crucii când spune Mărire Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh. O altă rugăciune pe care o ştie foarte multă lume şi care este probabil cea mai populară formă de rugăciune este Tatăl nostru pe care o avem chiar de la Domnul Iisus Hristos. Sunt mai multe cântări pe care le dedicăm şi le adresăm lui Dumnezeu Tatăl. La fel de bine există şi o zii de sărbătoare pe care Biserica Creştin Ortodoxă o dedică lui Dumnezeu Tatăl: este vorba de ziua Sfintei Treimi. Am arătat că Dumnezeu Tatăl este o realitate care se pogoară la nivelul nostru şi nu este un lucru pe care nu putem să îl înțelegem şi să îl cuprindem cu mintea noastră. În Dumnezeu există o infinitate de posibilități. Una dintre aceste posibilități este că Dumnezeu poate devenii Tatăl nostru sau mai bine spus El este Tatăl nostru. Adevărul fundamental al patrologiei creştin ortodoxe este că nu putem ajunge la Dumnezeu Tatăl decât prin Domnul Iisus Hristos. Domnul Iisus Hristos însă este doritor ca noi să ajungem fii lui Dumnezeu. Acest lucru însă nu se face fără de anumite condiții. În cele din urmă în această carte am insistat pe mai multe condiții pe care omul trebuie să le ducă la îndeplinire ca să ajungem fii lui Dumnezeu. Am arătat că starea de a fi fii lui Dumnezeu Tatăl este o stare dinamică sau în termenii Sfântului Grigorie de Nyssa o stare epectatică sau o stare progresivă. Ajungem la Dumnezeu Tatăl de cele mai multe ori prin diferite acțiuni şi prin diferite fapte care sunt plăcute lui Dumnezeu Tatăl.[254]

În această carte am încercat să dăm unele răspunsuri mai mult sau mai puțin plauzibile referitor la faptul dacă poate fii reconciliată antagonia dintre Dumnezeu Tatăl şi problema răului şi a morții. Patrologia creştin ortodoxă vorbeşte de mai mulți îngerii care s-au răzvrătit sau mai bine spus s-au întors împotriva lui Dumnezeu Tatăl. Este de interes că Dumnezeu poate fii denumit şi Tată al îngerilor. O parte din îngeri se poate spune că au respins această chemare de la Dumnezeu Tatăl. Se poate spune că îngerii sunt şi ei frații noştri mai mari, însă o parte au respins această stare de frățietate. Aşa se face că ei au ajuns să ne distrugă. Moartea şi tot ceea ce ține de rău au avut ca şi autor moral pe un diavol care inițial a fost înger: Satan. Acesta s-a pervertit în aşa măsură că nu mai există nici o posibilitate de întoarcere la Dumnezeu Tatăl. Dumnezeu Tatăl a avut un plan şi cu îngerii Săi, dar evident nu a forțat acest plan asupra lor. Aşa se face că în lumea noastră există o stare ambiguă de coexistență a binelui şi a răului. Patrologia creştin ortodoxă crede că această viață i-a fost dată omului pentru a face o opțiune finală între Dumnezeu Tatăl şi rău. În timp ce Dumnezeu Tatăl se identifică cu binele, răul se identifică doar cu sine însuşi.

---

[252] http://www.acumsiaici.ro/2012/pilda-iubirii/.

[253] Paul Evdokimov, *O teologia a frumuseții* (Editura Meridiane, 1903).

[254] Patrologia creştin ortodoxă este cea care susține că Dumnezeu Tatăl atât ne iubeşte încă atunci când ne rugăm pentru cei morți el poate scoate chiar din iad sufletele celor morți. Acest lucru este cu adevărat remarcabil. Ştefan G. Milea, *Panihida: adică slujbele înmormântării şi ale slujbe săvârşite de preot pentru cei răposați* (Editura Institutului biblic, 1980).

Patrologia creştin ortodoxă este o ştiinţă care de mai multe ori se defineşte pe sine ca şi un lucru sau ca şi o stare cât se poate de reală şi adevărată. Omul poate experimenta iubirea unui Dumnezeu care poate devenii chiar Tatăl său. Acest lucru însă se v-a realiza treptat fiindcă la Dumnezeu Tatăl există o eternitate. Este greu să vorbim de Dumnezeu Tatăl într-o lume în care există moarte, suferinţă, boală, dureri şi necazuri. Dar să nu uităm că în lumea noastră există destrăbălare, ură, perversiune, răutate, invidie şi imoralitate. Acestea sunt energii negative care ne separă sau mai bine spus ne depărtează de Dumnezeu Tatăl. Dumnezeu Tatăl nu este trăit de toţi la fel. Există sfinţii despre care am vorbit în rândurile de mai sus care ajung la o comuniune de iubire maximă cu Dumnezeu şi pe care noi îi cinstim ca şi unii care nu am ajuns la acest stadiu de comuniune şi evident există oamenii obişnuiţi care de mai multe ori au nevoie de repere şi de susţinere. Prin credinţa în Dumnezeu Tatăl nimic nu este pierdut în viaţa şi în existenţa noastră; chiar şi cele mai cumplite şi mai teribile momente din viaţa noastră. Acestea sunt momente care din contră trebuie să ne întărească în credinţa noastră în Dumnezeu Tatăl. Dumnezeu Tatăl ne iubeşte şi deşi aparent el lasă ca lucrurile să fie în defavoarea noastră, în realitate poate El are ceva sau un lucru mai bun pentru noi. În această carte am ilustrat chiar şi acest paradox. De mai multe ori Dumnezeu Tatăl respinge cererile noastre fiindcă are ceva şi mai bun pentru noi. Acest lucru este greu de explicat unor persoane care îşi absolutizează opiniile şi concepţiile. Când am hotărât să scriem această carte, am voit să aducem o carte actuală care să fie un reper şi un punct de sprijin pentru timpurile noastre. Sunt mai mulţi care sunt cât se poate de lipsiţi de încredere când vine vorba să se raporteze la Dumnezeu Tatăl. Cu cât vom prinde curaj şi vom exprima adevărurile legate de credinţa în Dumnezeu Tatăl cu atât mai mult vom fii mai buni creştini ortodocşi.[255]

Am arătat în această carte destincţia făcută de mai mulţi sfinţi părinţi despre Dumnezeu Tatăl. Prin fire Dumnezeu Tatăl este tată numai al Domnului Iisus Hristos dar prin lucrare El este Tatăl nostru al tuturor. Conceptul de Dumnezeu Tatăl înseamnă că Dumnezeu în Sine nu ne-a părăsit şi El este în căutarea noastră. Sfinţii Părinţi ai patrologiei creştin ortodoxe ne spun că Dumnezeu Tatăl este Cel care a voit ca noi să îi spunem Dumnezeu Tatăl. Aceasta fiindcă Dumnezeu nu stă separat de creaţia sau de făpturile Sale. Dumnezeu Tatăl este un garant că moartea nu are ultimul cuvânt în viaţa noastră şi că El o poate schimba în ceva sau un lucru bun. Sfinţii părinţi ne spun că din iubire pentru noi Dumnezeu Tatăl schimbă tot ceea ce este rău în această lume în spre binele nostru. Dumnezeu Tatăl este omnipotent şi prin urmare, puterea răului şi a morţii sunt mai mici decât propria Lui putere. Dumnezeu Tatăl este o fiinţă care ne iubeşte şi care nu ne-a abandonat şi care nu ne v-a abandona niciodată. În momentele cele mai crunte şi mai grele ale vieţii noastre El este alături de noi şi are de grijă ca mai de vreme sau mai apoi să ne răsplătească.

Sfinţii părinţi ne spun că de mai multe ori Dumnezeu Tatăl este Cel care încearcă credinţa noastră. Acest lucru Dumnezeu Tatăl îl lasă pentru ca noi să ne putem statornicii în credinţa în El. Lumea noastră are multe rele care ne pot duce departe de persoana lui Dumnezeu Tatăl. La fel de bine şi noi trebuie să facem un minim de efort şi să stăm aproape de Dumnezeu Tatăl. Acest lucru nu este greu. Sunt mulţi care ne spun că cerinţele lui Dumnezeu Tatăl pentru a fi fii Săi sunt mult prea mai şi mai mult decât atât sunt imposibile. Acest lucru nu este adevărat. Realitatea este că Dumnezeu Tatăl nu poate lucra separat de voinţa noastră sau mai bine spus dincolo de ceea ce noi voim. Dumnezeu Tatăl este de cele mai multe ori speranţa noastră ultimă şi finală atunci când suntem în faţa răului, a bolii, a suferinţei şi a necazului. De cele mai multe ori răul şi moartea din lume sunt fără nici o logică. Nu putem să găsim o logică atunci când mii şi miloane de vieţi sunt curmate. Patrologia creştin ortodoxă vine să ne spună că Dumnezeu Tatăl este Cel care are răspunsurile la toate aceste probleme grele cu care se confruntă umanitatea. Dumnezeu Tatăl este o realitate care este dincolo de mintea şi puterea noastră de cuprindere. Se spune despre fericitul Augustin că în perioada în care se gândea să se convertească la creştinism se plimba pe lângă o mare. El medita la cum poate să înţeleagă pe Dumnezeu care este dincolo de judecăţile şi capacitatea noastră de cuprindere. Pe cum mergea îngândurat şi se gândea la toate contrastele din lume el a văzut un copil mic pe malul mării care lua apă cu o găleţuţă şi punea într-o mică gropniţă. Întrebat de sfântul Augustul ce face, el a răspuns, că vrea să adune marea în gropiţa sa. Unii cred că acest copil fusese un înger care a fost trimit să îl ajute pe Augustin fiindcă la puţin timp după arătarea sa, el a dispărut. Oricum Augustin

[255] Serafim Papacosta, *Minunile Domnului – carte de preidici* (Editura Reîntregirea: Alba Iulia, 2001).

înțelese lecția: nu ai cum să pui o mare într-o gropiță din nisip, nu ai cum să Îl înțelegi pe Dumnezeu care este infinit şi incomprehensibil cu mintea ta.[256]

În această carte nu am voit să aducem nimic revoluționar sau mai bine spun senzațional. Este totuşi uimitor faptul că Dumnezeu Tatăl acceptă în persoana istorică a Domnului Iisus Hristos să devină Tatăl nostru, Tatăl nostru al tuturor. Să ne gândim că în lume sunt mulți amărâți, sărmani, necăjiți, nefericiți, năpăstuiți, oameni care de mai multe ori nu mai au nici o speranță. Credința în Dumnezeu Tatăl este de mai multe ori cea care îi face pe aceşti oameni să meargă înainte. Dumnezeu Tatăl este garantul că noi trebuie să mergem înainte şi să trecem peste toate greutățile în care ne aflăm. Lumea noastră ar fii mult mai bună dacă ar exista oameni buni şi care ar crede sincer în bunătatea lui Dumnezeu Tatăl. Bunătatea lui Dumnezeu Tatăl nu este însă infinită cu cei răi. Am arătat în această carte că mai ales în vechime sau în la sfârşitul antichității s-au găsit mulți care să respingă credința în Dumnezeu Tatăl. După cum aceştia au respins credința în Dumnezeu Tatăl şi Dumnezeu Tatăl îi v-a respinge pe ei. Sfântul Isaac Sirul spunea că iadul este fondat pe negația sau respingerea iubirii lui Dumnezeu Tatăl. Iubirea lui Dumnezeu la fel ca şi persoana lui Dumnezeu Tatăl sunt atotprezente şi atotputernice. Iadul este în acest fel fondat pe o rezistență eternă față de iubirea lui Dumnezeu. Această iubire imensă şi incandescentă ajunge să se transforme în chinurile iadului. Atunci când omul răspunde iubirii lui Dumnezeu Tatăl iubirea Sa se schimbă în rai sau în paradis. Dumnezeu Tatăl este Cel care ne iubeşte cu o iubire infinită, cu o iubire care nu are sfârşit sau mai bine spus cu o iubire mai presus de orice minte. Acest lucru este ceea ce ne spune că Dumnezeu Tatăl nu acționează după înțelegerea noastră ci după rațiunile Sale. Acest lucru ne spune că Dumnezeu nu ne-a creat pentru a ne distruge. Atunci de ce să ne mai creeze, de ce să îşi mai irosească puterile şi voința asupra noastră? Dumnezeu Tatăl are un plan cu noi dar el doreşte ca şi noi să cooperăm sau să venim în susținerea acestui plan. Acest lucru este mai greu de înțeles şi sunt mulți care văd starea de comuniune şi de iubire cu Dumnezeu Tatăl ca şi o stare pasivă şi nu ca şi una activă.[257]

Dumnezeu Tatăl este o realitate care în religie de mai multe ori trebuie abordată cu credință şi trebuie să avem credință în El şi să ne lăsam în voia lui Dumnezeu. Dumnezeu Tatăl este Cel care ne-a lăsat autonomia şi noi suntem liberi să mergem sau să alegem să fim cu El sau nu. Totuşi, chiar şi atunci când alegem să mergem pe o cale proprie, Dumnezeu Tatăl nu ne părăseşte definitiv. Dumnezeu Tatăl este o realitate sau un lucru care de mai multe ori lipseşte din viața şi din lumea noastră. Omul este înzestrat cu multă energie. El este chemat să folosească această energie pentru a ajunge la comuniunea cu Dumnezeu Tatăl. Evident, sunt mulți care îşi irosesc această energie. Biserica Creştin Ortodoxă este o instituție pe care Dumnezeu Tatăl ne-a lăsat-o să ne adunăm şi să ne folosim energiile într-un mod pozitiv. Exemplele marilor sfinți pe care le avem din vechime şi pe care i-am enumerat în această carte ne spun că de mai multe ori putem ajunge la statutul de fii ai lui Dumnezeu. Dumnezeu Tatăl este Cel care este interesat de noi şi tot ceea ce face este spre binele nou. Totuşi, Dumnezeu Tatăl este discret şi nu face acest lucru pentru a i se face publicitate sau pentru a fii celebru. Sfinții părinți ne spun că nu există mândrie în Dumnezeu Tatăl şi acest lucru ne spune şi mai multe despre persoana lui Dumnezeu Tatăl.[258] Timpul pe care Îl avem trebuie să îl folosim pentru a ajunge la o comuniune cu Dumnezeu Tatăl. În acest sens, timpul poate devenii o modalitate sau un vector prin care ajungem la Dumnezeu Tatăl. În acest sens, trebuie să spunem că nu avem timp de pierdut. Timpul nostru este cazul să îl folosim în spre a căuta şi a Îl căuta pe Dumnezeu Tatăl. Atunci timpul nostru v-a ajunge la împlinire şi la realizare.

O mulțime de oameni era prezenta la cabinetul unui medic de familie. Un bătrân, văzând ca nu a reuşit să intre la ora programării, a rugat-o pe secretara sa-l reprogrameze. Supărata, aceasta l-a întrebat pe bătrân:

- Ce mai poate fi urgent la vârsta dumneavoastră de nu mai puteți aştepta? Bătrânul i-a răspuns liniştit:

- Am optzeci si cinci de ani şi din acest motiv nu-mi permit să-mi pierd timpul care mi-a mai rămas de trăit.

Este cât se poate de adevărat că în timpul vieții noastre trebuie să facem loc căutării lui Dumnezeu Tatăl. Dacă în această viață Îl căutăm pe Dumnezeu Tatăl, şi Dumnezeu Tatăl ne v-a căuta în momentul morții, cel mai cumplit

[256] Constantin C. Pavel, *Problema răului la fericitul Augustin: un studiu de filosofie morală* (Editura Universul: Bucureşti, 1937).
[257] Wayne Sibley Towner, *How God deals with evil?* (Philadelphia, 1976).
[258] Jim Duck, *Spending time with the Father* (Editura Xulon, 2012).

moment dintre toate. Dumnezeu Tatăl are stăpânie asupra morţii. S-a putut vedea din trecut şi din istorie că oamenii care cred în Dumnezeu Tatăl au murit liniştiţi şi de ce nu uneori cu zâmbetul pe buze. Oamenii care nu cred în Dumnezeu de mai multe ori mor crispaţi şi înspământaţi. Acest lucru este ceea ce s-a remarcat după mai multă vreme de experimentare. Dumnezeu Tatăl este cel care poate face ca cel mai cumplit moment din viaţa noastră să se schimbe spre bine sau spre un lucru bun. Acest lucru nu este dincolo de capacităţile Sale. Dumnezeu Tatăl este un lucru care prin Biserica Creştin Ortodoxă şi prin persoana sau credinţa în persoana Domnului Iisus Hristos nu este departe de noi şi la fel de bine nu este o imposibilitate. De mai multe ori credem că Dumnezeu Tatăl este o imposibilitate. Dumnezeu Tatăl nu este o imposibilitate. El este Cel care a ieşit în întâmpinarea noastră şi El este Cel care are un interes şi o chemare cu fiecare dintre noi. Nu trebuie să uităm că Dumnezeu Tatăl este şi Dumnezeu şi El poate face lucruri care sunt dincolo de cuprinderea şi înţelegerea noastră. De cele mai multe ori suntem ca şi Toma necredinciosul, nu credem în Dumnezeu Tatăl până nu vedem cu proprii noştri ochi acest lucru. La un anumit nivel Dumnezeu Tatăl poate fii văzut oriunde: în pământ, apă, mări, munţi, stele sau în lună. Aceasta fiindcă El a creat tot ceea ce există şi a creat pentru noi. Poate cea mai mare dovadă de iubirii nemărginite care o are Dumnezeu Tatăl faţă de noi este că a creat acest univers imens. Tot universul a fost creat de Dumnezeu Tatăl pentru noi. În acelaşi timp, Dumnezeu Tatăl este dincolo de tot ceea ce este creat şi de univers. Aceasta fiindcă El este şi Dumnezeu. Dumnezeu Tatăl este prin urmare un Dumnezeu care ne caută şi care vrea ca şi noi să Îl căutăm pe El. De mai multe ori această căutare se v-a sfârşii numai dincolo de moarte. Moartea nu este un lucru care Îl poate oprii pe Dumnezeu Tatăl de a venii şi a ne căuta. Dumnezeu Tatăl este o realitate sau un lucru care ne face să avem încredere în viitorul nostru ca şi persoane şi al umanităţii în general. Sfinţii părinţi ne spun v-a venii o vreme când tot ceea ce este rău în această lume se v-a schimba în bine. Acest lucru este ceea ce ei au denumit judecata de apoi. Judecata de apoi nu este un moment înfricoşător decât pentru cei care au pierdut timpul vieţii lor cu lucruri rele şi inutile.[259]

Cartea noastră se vrea mai mult o deschidere sau o introducere în patrologia creştin ortodoxă pe un limbaj pe care omul îl înţelege şi pe care omul îl poate cuprinde. Este nevoie în zilele noastre să scriem cărţi de patrologie creştin ortodoxă pentru a reactualiza chemare lui Dumnezeu Tatăl cu fiecare dintre noi şi în cele din urmă cu lumea toată. Sunt mai mulţi care obiectează că atunci când se roagă lui Dumnezeu Tatăl nu primesc ceea ce cer. Acest lucru îi face să nu mai aibă credinţă în Dumnezeu Tatăl. Este interesant să ştim că Dumnezeu Tatăl ne i-a cererile mult mai în serios decât am crede noi. Referitor la acest lucru s-a spus o întâmplare cu oarecare umor.

Se spune că unui cioban la un moment dat i-a lipsit o oaie din turmă. El a căutat oaia în lung şi în lat şi nu a găsit-o. A dedus că oaia a fost furată de un hoţ. Atunci a început să se roage lui Dumnezeu:

- Doamne tu ştii că sunt un om nevoiaş. Te rog, dacă este cu putinţă descoperă hoţul care mi-a furat oaia.

La numai câteva minute după ce ciobanul a spus această rugăciune, în spatele lui din pădure a ieşit un urs fioros şi înfometat. Ciobanul a înţeles că ursul era cel care i-a furat şi eventual mâncat oaia. Ciobanul a schimbat atunci rugăciunea:

- Doamne, te rog depărtează acest hoţ de la noi şi îţi voi aduce lumânări şi prescuri la biserică.

Este foarte adevărat că atunci când vedem lucrurile cu puterile noastre avem impresia că Dumnezeu Tatăl este în definitiv nepăsător faţă de cererile noastre. De ce este aşa? Nu avem banii lui John D. Rockefeller, nu avem faima John F. Kennedy care a fost unul dintre cei mai populari preşedinţi din toate timpurile, nu avem geniul sau mintea lui Davinci care a inventat primul aparat de zbor din istoria umanităţii, nu avem creativitatea intelectuală a lui Einstein sau nu avem frumuseţea statuii lui Venus din Milo care este una dintre cele mai frumoase statui umane. În realitate cu toţii ştim că aceste lucruri sunt cele care aduc şi foarte mult risc în urma lor. În realitate, Dumnezeu Tatăl ne dă mult mai multe decât toate celebrităţile şi toate vedetele cele mai faimoase din toată lumea. Ce dă Dumnezeu Tatăl şi noi nu ştim de este atât de preţios? Dumnezeu Tatăl ne dă înseşi centrul persoanei sau ceea ce defineşte centrul personalităţii noastre. Cum am putea exista, cum am putea respira, cum am putea vedea, cum am putea să ne bucurăm de micile plăceri are vieţii dacă nu am fii persoane, dacă nu am avea personalitate? Personalitatea noastră este poate cel mai

[259] R. Earl Brown, *Help me God! Still yearn for my earthly Father affection* (Editura Zondervan, 1958).

prețios dar pe care Dumnezeu Tatăl ni l-a dat. Nu am putea exista fără a fii persoane, fără a avea personalitate. Acest lucru este un fapt pe care cei mai mulți dintre noi îl ignorăm şi îl trecem cu vederea.[260]

Dumnezeu Tatăl este o realitate şi un lucru care atunci când ne gândim serios la el v-a schimba toate concepțiile noastre despre existență şi despre viață. Aceasta fiindcă pe Dumnezeu Tatăl nu trebuie să Îl căutăm numai în momente de durere ci şi în momente de bucurie. Acest lucru este de mai multe ori ignorat şi trecut cu vederea. Dumnezeu Tatăl este fără nici o îndoială un lucru şi o realitate care ne duce în spre un stadiu mult mai avansat decât cel de simplii oameni. Dumnezeu Tatăl este Cel care defineşte originea noastră şi tot El este Cel care defineşte destinația noastră sau unde trebuie să ajungem. Lumea în care trăim este o lume care de mai multe ori este contorsionată, problematizată, dificilă şi de ce nu chiar rea uneori. Totuşi, Dumnezeu Tatăl este Cel care aşteaptă ca această lume să se întoarcă la Sine şi să vină din nou la El. În cele mai dificile momente din viața noastră este posibil sau există şansa de a ne întoarce la Dumnezeu Tatăl. Dumnezeu Tatăl este fără nici o îndoială un lucru sau o realitate care ne cheamă la Sine şi ne duce la locul de unde plecat originea noastră. Sunt şi aceia care din mândrie şi din orgoliu Îl resping pe Dumnezeu Tatăl. Acest lucru este rău şi nu trebuie să urmăm lor. Dumnezeu Tatăl este fără nici o îndoială ceea ce defineşte sensul şi realitatea ultimă a vieții şi a existenței noastre. El este Cel care ne ajută să ne ridicăm la un plan superior al existenței şi al vieții. Sentimentul credinței în Dumnezeu Tatăl nu vine dintr-o dată în om ci în mod treptat sau mai bine spus progresiv. Nu ne naştem fii ai lui Dumnezeu, ci devenim fii lui Dumnezeu Tatăl. Acest lucru este un proces pe care am încercat să îl cuprindem în acest rânduri şi sperăm ca ele să fie de folos celor care se află în căutarea lui Dumnezeu Tatăl. În căutarea lui Dumnezeu Tatăl suntem de câte ori ne naştem sau cu fiecare naştere din această lume. De mai multe ori sensul vieții a mai multor sfinți a fost căutarea lui Dumnezeu Tatăl. Îl căutăm pe Dumnezeu Tatăl fiindcă El este Cel care ne-a căutat mai întâi pe noi. De mai multe ori avem senzația că nu Îl găsim pe Dumnezeu Tatăl şi acest lucru este imposibil. Realitatea este că de mai multe ori este destul numai să ajungem să Îl căutăm pe Dumnezeu Tatăl fără să Îl fii găsit. De ce este aşa? Fiindcă spre deosebire de noi care trăim în timp, Dumnezeu Tatăl are o veşnicie sau mai bine spus o eternitate la dispoziție. Nu există criză de timp la Dumnezeu Tatăl. Dumnezeu Tatăl este din eternitate sau mai bine spus din veşnicie aşteptându-ne. Când vom ajunge la Dumnezeu Tatăl vom descoperii că El ştia cu mult mai înainte de noi şi că Îl căutăm şi că El de fapt ne aştepta. Odată ce am ajuns la Dumnezeu Tatăl căutarea noastră s-a împlinit şi am ajuns la sfârşitul călătoriei noastre.

BIBLIOGRAFIE

Biblia sau sfânta scriptură

Steven Bigham, Bogdan Mateicic, *Chipul lui Dumnezeu Tatăl în teologie şi iconografia ortodoxă* (Crestwood, 1984).

Gheorghe Popa, *Dumnezeu Tatăl* (Editura Sapiența: Iaşi, 1999).

Pr. Prof. Dr. Ştefan Buchiu, *Dumnezeu Tatăl şi viața Prea Sfintei Treimi* (Editura Trinitas, 2010).

Sfântul Ghrigogie de Nyssa, *Despre rugăciunea domnească* (Bucureşti, 1982).

Vasile Vlad, *Comentariile patristice la Tatăl nostru în biserica primelor secole* (Editura Emia, 2005).

Panaghiotes Chrestu, *Ηελλενικος πατρολογια* (Patriarchikon Hidryma Paterikōn Meletōn, 1987).

Antonie Plămădeală, *Tatăl nostru: nu suntem singuri* (Editura Cartea Ortodoxă: 2006).

Constantin Virgil Gheorghiu, *Dumnezeu nu primeşte numai duminica* (Editura Reîntregirea: Alba Iulia, 2011).

Preot Constantin Galeriu, *Rugăciunea Tatăl nostru: tâlcuită de părintele Galeriu* (Editura Harisma: Bucureşti 2002).

James Robison, *Knowing God as Father* (Life outreach international, 1996).

J. G. Bellet, *Patriarhii* (Londra, 1895).

Herbert Vorgrimler, *Gott: Vater, Sohn und Heiliger Geist* (Editura Aschenforff, 2003).

Teodor Baconsky, *Râsul patriarhilor: eseu despre râs în patristica greacă* (Editura Humanitas: Bucureşti, 2008 ediția a II-a).

Matericul: viețile sfintelor cuvioase (Editura Egumenița: Galați, 2006).

[260] Raul Pena, *Father's revelation of the Son* (Editura Harvest, 2009).

Johan Marhesius, *Testament und Abschrift der zwolf Patriarchen, der Sohnen Jacobs* (Lanchaster, 1791).
Nicholas Fontaine, *Vie des saints patriarchs de l'ancient testament avec des reflections des saintes Peres* (Lyon, 1690).
Lion Mayer Lambert, *Précis de l'histoire de Hébreux, depuis le patriarche Abraham: jusqu'en* 1840 (Paris, 1840).
Sfântul Grigorie de Nyssa, *Viața lui Moise,* (Editura Sfântul Gheorghe Vechi, 1995).
Constantin Galeriu, *Jertfă şi răscumpărare* (Editura Harisma: Bucureşti, 1991).
Moşhe Idel, *Fiul lui Dumnezeu şi mistica evreiască* (Editura Polirom Iaşi, 2010).
Stylianos Papadopulos, *Patrologia 1 şi II* (Editura Bizantină, 2012).
Nikolas, mitropolit de Mesogheea, *Acolo unde Dumnezeu nu se vede: asumarea suferinței şi a bolii* (Atena, 2012).
Benjamin Fărăgău, *Primii paşi cu Dumnezeu* (Cluj Napoca 2012).
Philiph Graham Ryken, *Regele Solomon şi ispita banilor, a sexului şi a puterii* (Editura Crossway, 2011, în engleză).
Dominique Bourdin, *Dieu le Pere* (Paris, 1999).
W Marchel, *Abba pere,* (Roma, 1971).
P. T. Forsyth, *Dumnezeu Tatăl cel sfânt* (Saint Andrew Press, 1978).
Wilhelm Wilhelm, *Patrologia ad vsus academicos* (Freiburg, 1775).
Emanuel Copăceanu, *Fiul lui Dumnezeu* (Editura All, 1994).
Emanuel Copăceanu, *Iisus din Nazaret* (Editura Doris, 1990).
Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Scurtă tâlcuire a rugăciunii Tatăl nostru* (EIBMBOR: Bucureşti, 2010).
Nicoale Velimirovici, *Tâlcuire la Tatăl nostru* (Editura Predania, 1996).
Omraam Aivahnov, *Rugăciunea Tatăl nostru* (Editura Prosveta, 2008).
David Ausburger, *Să iubeşti şi să ierți: iertarea adevărată* (Editura Operation Mobilisation, 1996).
Ray Pritchard, *Puterea vindecătoarea a iertării* (Oregon, 2005).
Lazăr Puhalo, *Sufletul, trupul moartea* (Editura Eikon: Cluj, 2005).
Damian Stănoiu, Ion Nistor, *Călugări şi ispite* (Editura Porus, 1991).
Fernardo Savater, *Cele şapte păcate capitale* (Editura Rao, 2011).
Sfântul Ioan Hrisostom, *Despre mărginita putere a diavolului* (EIBMBOR: Bucureşti, 2005).
Marianne Meye Thompson, *The promise of the Father: Jesus and God in the New Testament* (Kentucky, 1989).
Antom Ivireanu, *Didahii* (Editura Litera, 2011 reeditare).
Radu Teodorescu, *Kenosis: dincolo de limitele înțelegerii Noului Testament* (Cugir, 2007).
Himcinschi Mihai, *Doctrina trinitară ca şi fundament misionar. Relația Duhului Sfânt cu Tatăl şi cu Fiul în teologia răsăriteană şi apuseană* (Editura Reîntregirea: Alba Iulia, 2004).
Dumitru Stăniloae, *Iisus Hristos sau restauratorul omului,* (Sibiu, 1943).
Angelo Comastri, *Dio e padre* (Milano, 2005).
Andrei Pleşu, Alexandru Mihăilă, Bogdan Tătaru Cazaban, *Îngeri şi arhangheli,* (Editura Deisis şi Biserica Stavropoleos, 2011).
Franco Cardini, *Cristiani: perseguitati e persecutori* (Salerno, 2011).
Nestor Vornicescu *Primele scrieri patristice în literatura română* (Editura scrisul românesc, 1992).
Scrierile părinților apostolici Părinți şi Scriitori bisericeşti, (Editura Institutului Biblic; Bucureşti 1979).
Sfântul Clement Romanul, *Memorii* (Editura Eikon, 2006).
Pr. Conf. Univ. Dr. N. Dumitraşcu, *Patrologie*, (Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 2004).
Nicodim Sachelarie, *Manual pentru duhovnicie* (Prahova, 1999 ediția a II-a).
Thomas Herron, *Clement and the early church of Rome* (Ohio, 1988).
Pr. Dr. Leotin Popescu, *Teologia morală creştin ortodoxă* (Galați, 2005).
David Ivan Rankin, *From Clement to Origen: the social and historical context of the Church Fathers* (Burlington, 2006).
Raymond Drake, *Astrali din Atlantida* (Editura Polirom: Iaşi, 1997).

Mrs. Joslin, *Clement of Rome or scenes from the Christianity of the first century* (New York, 1846).
Roger Steven Evans, *The soteriology of Clement of Rome within the intelectual matrix of the early roman empire* (Univesitatea de Stat din Ohio, 1988).
James Scot, *Adoption as the Sons of God* (Tubingen, 1992).
Nicolae Corneanu, *Studii patristice: aspecte din vechea literatură creştină* (Editura mitropoliei Banatului, 1984).
Bern Kollman, *Joseph Barnabas: Leben und winkungsghesghischte*, (Stuttgart, 1998).
J. Clarke, *The martydom of Saint Ignatius bishop of Rome and of Polycarp of Smirna* (Lexington, 1835).
Kenneth James Howell, *Ihnatius of Anthioch: a New Testament Translation and theological commentary* (CH Rsources, 2008).
Wayne A. Meeks, *Jews and Christians in Antioch in the four first centuries of the common era* (Societatea literaturii biblice, 1978).
Allen Brent, *Ignatius of Anthoch and the second sophistic* (Tubingen, 2006).
Dorotheos Scholarios, *Ταμεηον τεις πατρολογιας* (Parnassou, 1883).
Joannes Botsaccus, *Patrologie* (Stetini, 1664).
Lucas F. Mateo Seco, *Teologia trinitaria: Dios Padre* (Madrid, 2003).
Hans urs von Balthasar, *Crezul: meditații la simbolul de credință apostolic* (Editura Galaxia Guntenberg, 2004).
Simeon Adrian, *Spovedania după învățătura sfinților părinți* (Credința strămoşească, 2012).
Patericul egiptean (Alba Iulia, 1991).
Sfântul Chiril al Ierusalimului, *Cateheze* (EIBMBOR: Bucureşti, 2004).
Edurad Yarnold, *Saint Cyril of Jerusalem* (Editura Psychology, 2000).
Sfântul Chiril al Ierusalimului, *Comentariu la evanghelia după Ioan* (EIBMBOR: Bucureşti, 2000)
Normal Russel, *Saint Chiril of Alexandria,* (Londra, New York, 2000).
Bernard Meunier, *Le Christ de Cyrille d'Alexandrie* (Paris, 1997).
Hubertus Brobner, *Lehrbuch der Patrologie* (Frankfurt, 2004).
Ioan Caraza, *Hristologia sinodului IV ecumenic de la Calcedon* (Episcopia Ortodoxă a Sloboziei, 2000).
Robert Victor Sellers, *Council of Chalcedon: a historical and doctrinal survey* (SPCK, 1961).
Joseph W. Trigg, *Origen,* (New York, 1998).
Chauncey Goodrich, *Apocastatasis or the progress backwards* (Hurlington, 1854).
Dan Popovici, *Marea tăcere* (Editura Platytera: Bucureşti, 2013).
Francois Foppens, *Analyse ou idée generale des conciles ecumeniques et particuliers*, (Franța, 1706).
Baruch Helpern, *From Gods to God: the dynamics of iron age cosmologies* (Tubingen, 2009).
Constantin Secară, *Muzica bizantină: doxologie şi înălțarea spirituală* (Editura Muzicală, 2006).
Sfântul Ioan Damaschin, *Dogmatica* (Apologeticum, 2004).
Andrew Louth, *Sfântul Ioan Damaschinul* (Editura Deisis: Sibiu, 2010).
Etienne Gilson, *Filosofia în evul mediu* (Editura Humanitas: Bucureşti, 1995).
Radu Teodorescu, *Sfântul Simeon Noul Teolog; model al teologului creştin ortodox* (Cugir, 2010).
Ilarion Alfeiev, *Sfântul Simeon Noul Teolog şi tradiția ortodoxă* (Oxford, 2000).
Asterios Gerostergos, *Sfântul Fotie cel Mare* (Editura Sofia: Bucureşti, 2005).
Constantin Cavarnos, *Sfântul Fotie cel Mare: filosof şi teolog* (Editura institutului de studii bizantine, 1998).
Cyril Potocek, *Saint Cyril and Methodius: apostles of the slavs* (Editura Literary licensing, 2011).
Michael Lacko, *Saint Cyril and methodius,* (Slovacia, 1969).
John Breck, *Legacy of Saint Vladimir: Byzantium, Russia and America* (Editura Seminarului Teologic Sfântul Vladimir, New York, 1990).
Jukka Korpella, *Prince, saint and apostle: prince Vladimir Sviatoslavici* (Wiesbaden, 2001).
Matthew Raphael Johnson, *Holy Russia, tsarism and orthodoxy* (Editura pentru libertate economică: 2004).
Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Viața și învățătura Sfântului Grigorie Palama*, (Editura Scripta, București, 1992).

Sfântul Grigorie Palama, *Tomosuri Dogmatice,* (Editura Deisis: Sibiu, 2009); *Fecioaea Maria şi Petru Athonitul prototipuri ale vieții isihaste şi ale scrieri duhovniceşti* (Editura Deisis: Sibiu, 2008).
Sfântul Nicolae Cabasila, *Viața în Hristos - Περι της εν Χριστω ζωης* (Editura Institului Biblic: Bucureşti, 2011).
Sfântul Nicolae Cabasila, *Comentariu la Sfânta Liturghie* (Editura arhiepiscopiei Bucureştilor: 1989).
Etienne Gilson, *Tomismul: introducere în filosofia lui Toma Aquino* (Editura Humanitas: Bucureşti, 2002).
Toma Aquino, *Summa theologica* (Editura Polirom, Iaşi, 2009 ediție adusă la zii).
Bonaventura, *Viața lui Francisc de Assisi* (Editura Serpol: Bucureşti, 1992).
Francisc de Assisi., *Scrieri* (Editura Deisis: Sibiu, 1997).
Bonaventura, *Itinerarul minții în Dumnezeu* (Editura ştiințifică: Bucureşti, 1994).
Wilfred Royer, *The Trinity in the thought of Bonaventure: an eastern Orthodox perspective* (Universitatea Forhdam: New York, 1994).
Radu Teodorescu, *Modelul intelectului în Biserica Creştin Ortodoxă din secolul al XX-lea* (Alba Iulia, 2002).
Prof. Dr. Adrian Marinescu, *Patrologia şi studiile de specialitate din secolul al XX-lea şi începutul secolului al XXI-lea* (Bucureşti, 2011).
Alina Puşcaş, *Smerenia la părinții atoniți din secolul al XX-lea* (Iaşi, 2006).
Teoclit Dionisiatul, *Dialoguri la Athos* (Editura Deisis: Alba Iulia, 1991).
S. S. Bobotchev, *La luttle du peuple bulgare pour une eglise natiomnale independente* (Editura societății slave din Bulgaria, 1938).
Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Creştin Ortodoxe Române* (Bucureşti, 1980 şi 1981).
Dumitru Stăniloae, *Sfânta Treime sau la început a fost iubirea* (Editura Institutului Biblic: Bucureşti, 2012 ediția a II-a).
Ioaniche Bălan, *Viața părintelui Ilie Cleopa* (Editura Trinitas, 1999).
Călugării Mănăstirii Paraklitos, *Patericul Mănăstirii Pecerska*, (Bacău, 2000).
George Florovsky, *Colecția completă a lucrărilor lui George Florovsky* (Alba 2008).
A. Preobrazenski, *Russian Orthodox Church: 10th to 20th centuries* (Editura Progresul, 1988).
Illma Reisner, *La sante Russie: mille anns d'historire de l'Eglise orthodxe russe* (Desclée de Brouwer, 1987).
Preot Ioan Andrei Țârlescu, *Patericul cipriot* (Editura cartea ortodoxă, 2012).
Dimitrios Metalinos, *Sfântul Spiridon făcătorul de minuni – episcopul Trimitundei şi ocrotitorul Kerkirei* (Editura Egumenița, 2014).
Iustin Popovici, *Omul şi Dumnezeul om* (Editura Deisis: Sibiu, 1997).
Teodor Bodogoae, *Ajutoarele româneşti la muntele Athos* (Editura paralela 45, 2003), ediția a II-a.
Radu Teodorescu, *Ascetul şi asceza creştin ortodoxă în secolul al XXI-lea* (Cugir, 2013).
Radovan Bigovic, *Orthodox Church in the 21st century,* (Belgrad, 2013).
Placid Deseille, *Nostalgia ortodoxiei* (Editura Anastasia: Bucureşti, 1995).
Gottfried Wilhelm Leibniz, *Eseuri de teodicee: asupra bunătății lui Dumnezeu, a libertății omului şi a originii răului* (Editura Polirom: Iaşi, 1997).
Mirel Bănică, *Locul celuilat. Ortodoxia în modernitate* (Editura Paideia, 2007).
Pr. Irenee Hauserr, *Paternitatea şi îndrumarea duhovnicească în răsăritul creştin* (Editura Deisis: Sibiu, 1999).
Nicolas El. Lombardo, *The Father's will: Christ's crucifiction and the goodness of God* (Oxford, 2013).
Anna Lamberti Boconno, *Marii profeți ai secolului al XXI-lea* (Editura de Vecci, 1900).
Peter Novak, *Dincolo de moarte. Ştiința sufletului scindat şi viața de apoi* (Bucureşti, 2010).
Kevin Malarkey, Alex Malarkey, *Băețelul care s-a întors din ceruri: o mărturie remarcabilă despre minuni, îngeri şi viața dincolo de această lume* (Editura Tyndale, 2010).
Zbigniew Brzezinski, *Out of control: global turmoil on the eve of the 21st century* (New York, 1993).
Radu Teodorescu, *Firescul în religia creştin ortodoxă* (Cugir, 2014).
Andrew Murray, *Be perfect: a message from the Father in heaven to His children on earth* (Africa, 2014).

Paul Aubin, *Dieu Pere, Fils, Esprit: un insondable amour, sans rivage ni limite* (Quebec, 1999).
Johannes Baptist Alzog, *Grundriss der Patrologie: oder der ltern Christlischen Liter Rgeschichte* (Editura Nabu, 2011).
Radu Teodorescu, *Teologia paternității lui Dumnezeu* (Cugir, 2009).
Iosif Aghioritul, *Efrem Katunakiotul* (Editura Evanghelismos: Bucureşti, 2012).
Catehism Ortodox. Viu este Dumnezeu, (Editura Reîntregirea, 2009).
Thomas Salamoni, *La dinamique de Dieu; la joie de communion avec le Pere, le Fils et le Saint Esprit* (Geneva, 1999).
John C. Maxwell, *Failing forward: turning mistakes into stepping stones for success* (Editura Thomas Nelson, 2007).
M. J. Journel, *Enchiridion patristicum* (Londini, 1922).
Petru Lascău, *Între zâmbet şi suspin* publicație doar în format electronic online pe www.scribd.com.
Bruno Wurtz, *New Age* (Editura de vest, Timişoara, 1994).
Daniil Gouvalis, *Mirarea supranaturalului* (Atena 2003).
Radu Teodorescu, *Trăire şi studiu creştin ortodox în zilele noastre* (Cugir, 2014).
Erich von Däniken, *Odisea zeilor: istoria contactelor extraterestre din Grecia antică* (Editura Trei, 2012).
Erich von Däniken, *Porvocarea zeilor* (Editura Domino, 1996).
John A. Keel, *Operation trojan horse: the classic breackthrough study of the UFO* (Editura Anomalist, 2013).
Ioanichie Bălan, *Viața părintelui Cleopa* (Editura Mitropoliei Moldovei, 1999).
James R. Lewis, *The gods have landed: new religions from other worlds* (Editura Sunny, 1995).
Danion Vasile, *Despre reîncarnare şi invazia extraterestră* (Editura Bunavestire: Galați 2003).
Radu Teodorescu, *Mântuirea în marile religii ale lumii* (Cugir, 2014).
Στ. Παπαδόπουλος, *Πατρολογία*, τ. Α’, (Αθήνα 1982).
Eftimie Atonitul, *Asceți în lume* (Editura Evanghelismos: Bucureşti, 2009).
Studia Patristica (Oxford, 1951-2013) colecție fondată de F. L. Cross.
Ioan Ică jr. *Mystagogia trinitaris: probleme ale teologiei trinitare patristice* (Sibiu, 1998).
Radu Teodorescu, *Askesis sau despre viețuirea lui homo asceticus* (Cugir, 2006).
Demetrios Simou Mpalonas, *Patrologia* (Editura Typois I. A. Alesropoulou & Sias, 1930).
Ciprian Iulian Toroczkai, Vasile Leb, *Tradiția patristică în contemporaneitate* (Cluj, 2012).
Ioan G. Coman, *Probleme de filosofie şi literatură patristică* (Editura Institutului biblic: Bucureşti, 1995).
Radu Teodorescu, *Aghiografie creştin ortodoxă* (Cugir, 2010).
Marius Telea, *Antropoligia sfinților părinți capadocieni* (Editura Emia, 2005).
Emilian Popescu, *Sfântul Vasile cel Mare: închinare la 1630 de ani* (Editura Basilica: Buucreşti, 2009).
Nicolae Vorniceascu, *Despre viata si opera Sfintului Vasilie cel Mare: La 1600 de ani de la trecerea sa către Domnul* (Editura Mitropoliei Olteniei, 1979).
Lucian Turcescu, *Grigorie de Nyssa şi conceptul persoanelor dumnezeieşti* (Oxford, 2005).
Sfântul Grigorie de Nyssa, *Viața lui Moise* (Bucureşti, 1995).
Sfântul Grigorie Taumaturgul, *Scrieri* (Editura Institutului Biblic: Bucureşti, 1984).
Frederic P. Miller, Agnes F. Vandome, John McBrewster, *Gregory Thaumaturgus: Catechetical School of Alexandria, Caesarea Palaestina, Origen, Panegyric, Maximinus Thrax, Holy of Holies, Amasya, Metropolitan Bishop* (Editura VDM; 2010).
Frederic P. Miller, Agnes F. Vandome, McBrewster John, *Theodosius the Cenobiarh,* (Editura VDM, 2011).
Ieromonahul Macarie de la Mănăstirea Simonos Petras (Muntele Athos), *Le Synaxaire. Vies des Saints de l'Eglise Orthodoxe*, (Tesalonic, 1988).
Grigorie Sinaitul, *Filocalia VII* (Humanitas, Bucureşti, 1999) ediția a II-a.
Dimitrios G. Tsamis, *Patericul sinaitic* (Editura Deisis: Sibiu, 1995).
Ioan Ică jr, *Despre lumina taborică, rugăciunea lui Iisus şi curăția inimii. Scrieri filocalice uitate* (Editura Deisis: Sibiu, 2007).

Sfântul Marcu Ascetul, *Filocalia 1,* traducere de Dumitru Stăniloae, (Sibiu, 1947).
Pr. Dr. Dorin Octavian Picioruş, *Teologia mântuirii la Sfântul Marcu Asceticul* (Bucureşti, 2010).
Petru Damaschinul, *Filocalia V* (Bucureşti, 1995).
Greg Peters, *Petru Damaschinul: călugăr bizantin şi monah duhovnicesc* (Editura pontificală, 2011).
Constantin Cavarnos, *Sfântul Cosma Etolianul: viața, învățături şi profeții* (Editura Bunavestire: Bacău, 2012).
Constantin V. Triadafillu, *Sfântul Cosma Etolianul: viața şi învățăturile* (Editura Evanghelismos: Bucureşti, 2010).
Timotei Aioanei, *Părintele Paisie Olaru (1897-1990)* (Editura Doxologia: Iaşi, 2014).
Sfântul Grigorie Palama, *Omilii, (1, 2, 3)* (Editura Anastasia: Bucureşti, 2012).
Nichifor Crainic, *Sfințenia împlinirea umanului* (Mitropolia Moldovei: Iaşi, 1992).
Paul Evdokimov, *O teologia a frumuseții* (Editura Meridiane, 1903).
Ştefan G. Milea, *Panihida: adică slujbele înmormântării şi ale slujbe săvârşite de preot pentru cei răposați* (Editura Institutului biblic, 1980).
Serafim Papacosta, *Minunile Domnului – carte de preidici* (Editura Reîntregirea: Alba Iulia, 2001).